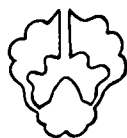

VIGGO BENTZON

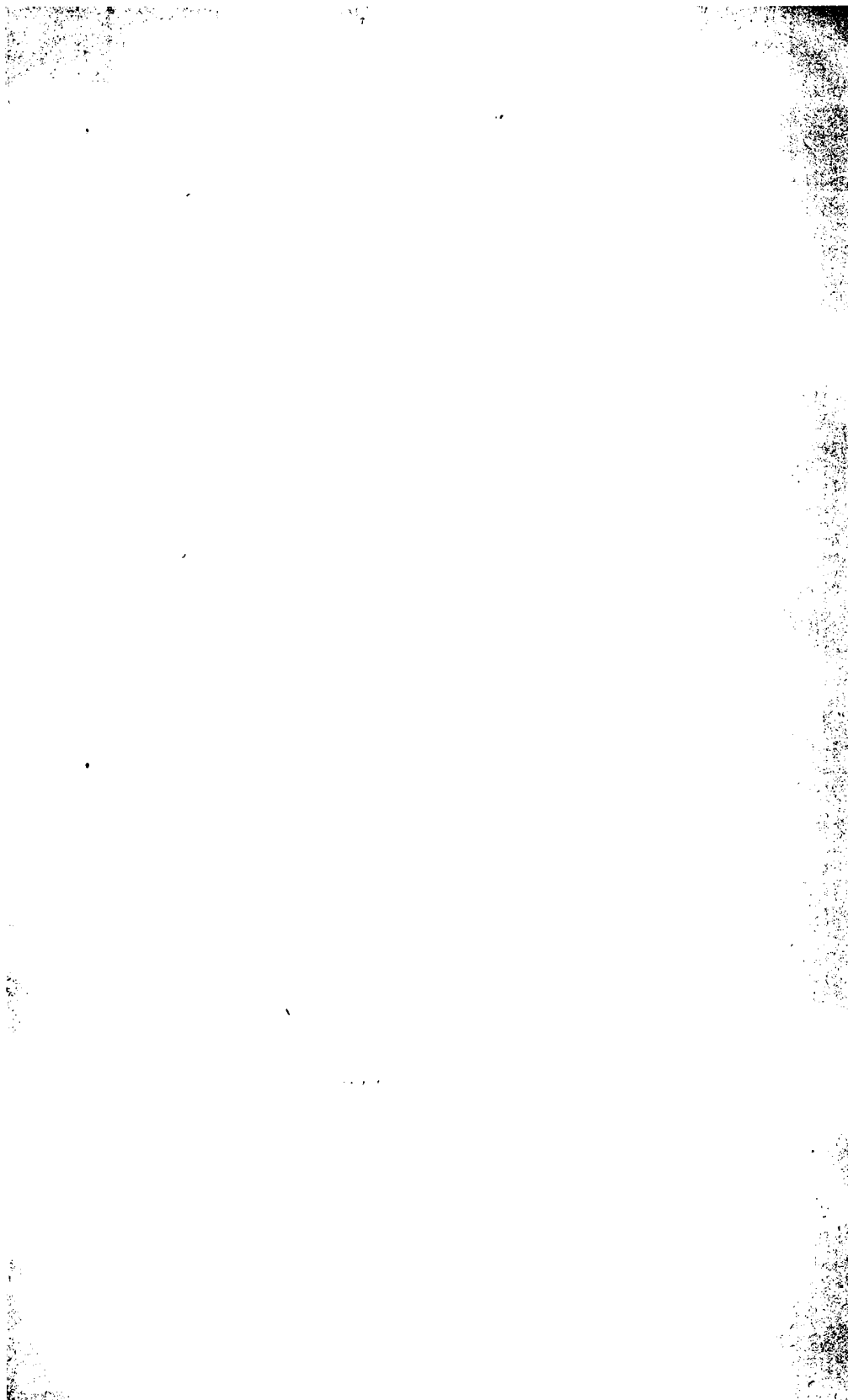
PERSONRETEN

G. E. C. GAD — KØBENHAVN

H. H. THIELES BOGTRYKKERI

1916—1918

FORORD.

Af nærværende Lærebog udkom første Hæfte i 1916. Andet Hæfte var trykt indtil sidste Ark og uddeltes til de studerende fra Foraaret 1917. Forskellige Forhold har hindret mig i at omarbejde og udvide Afsnittet om juridiske Personer, saaledes som det var planlagt.

Hvad der staar i Noterne, bør Studenterne vel læse. men det kræves ikke lært, undtagen hvor det særlig er fremhævet.

Registrene har Assistent i Justitsministeriet Victor Hansen udarbejdet.

De forskellige Rettelser og Tillæg bedes mærkede før Gennemlæsningen.

I Januar 1918.

V. BENTZON.

INDHOLD.

	Side
§ 1. INDLEDNING	1—4
§§ 2—33. I. NATURLIGE PERSONERS RETSSUBJEKTIVITET	4—234
§§ 2—5. A. Retsevne	4—51
§ 2. Retsevnens Begreb og Omfang	4—14
§ 3. Retsevnens Begyndelse	14—25
(Beviset 14—18, Begrebet Foster 18—21, dets retlige Betydning 22—25).	
§ 4. Retsevnens Ophør (Døden og Beviset herfor)	25—29
§ 5. Reglerne om bortblevne (Fr. 11 Septbr. 1839)	30—51
§§ 6—33. B. Handleevne	51—234
§ 6. Begrebet Handleevne i Almindelighed	51—54
§§ 7—15. Umyndighed	55—123
§ 7. Retstilstanden før Chr. V.s Lov	55
§ 8. Umyndighed paa Grund af Ungdom (Mænd)	55—60
§ 9. Ugifte Kvinders Myndighed	60—62
§ 10. Gifte Kvinders Myndighed	63—67
§ 11. Enkers Myndighed	67—76
§§ 12—15. <i>Andre Grænser for Handleevnen</i>	76—123
§ 12. Børns Handleevne	76—84
(a, Erstatningsansvar 76—78. b, Optræden i personlige Forhold 79—80, c, erhvervende Handlinger 80—84).	
§ 13. Abnorme Personers Handleevne	84—112
(Manglernes Arter 84—86, Retsreglens Grundformer 86—88.	
a) Testamente 90—91, b) Vielse 91, c) Formueløfter 92—96,	
d) erhvervende Handlinger 97, e) Erstatningspligt 98—101,	
f) Raaden over Person, Ophold paa Sindssygehospital 102—112).	
§ 14. Umyndiggørelse (Grunde 112—116, Virkninger 116—118)	112—119
§ 15. Begreberne Raadighed og Selvumyndiggørelse)	119—123
§§ 16—20. <i>Umyndighedens Omraade og Virkning</i>	123—163
§ 16. Personlig og formueretlig Myndighed	123—128
§ 17. Raadighed over Gaver og Selverhverv	128—136
§ 18. Retshandelens Ugyldighed	136—144
§§ 19—20. <i>Andre Retsvirkninger</i>	144—163
§ 19. Medkontrahentens Forpligtelse	144—147
§ 20. Særlige Beskyttelseslove	147—163
(a, D. L. 5—3—10 147—152, b, Fr. 14 Maj 1754 152—157,	
c, Fr. 24 April 1839 157—162).	

	Side
§§ 21—33. <i>Værgemaal</i>	163—234
§ 21. Værgemaalets Begreb	163—164
§§ 22—28. a) Værgemaal for unge umyndige	165—205
§ 22. Værbetingelserne	165—169
§ 23. Værgemaalets Arter	169—181
(1, Født Værgemaal 169—175. 2, sat Værgemaal 175—179, 3, testamentarisk Værgemaal 179—180).	
§ 24. Pupilauctoriteterne (Historie)	181—183
§ 25. Overformynderiet	183—189
§ 26. Værgens Bestyrelse i Almindelighed	190—195
§ 27. Retshandler for umyndige	195—203
(Værgens og Pupilauctoriteternes Beføjelser).	
§ 28. Værgemaal i personlige Forhold	203—206
§ 29. b. Kuratel	206—221
(1. Tiltrædelse 206—210, 2. Beføjelser 210—220, Tilsyn 210— 213, særlig om Retshandler 213—216, D. L. 3—17—35 216— 217. Samtykkets Form 217—219, 3. lignende Forhold og Kritik af Institutet 220—221).	
§ 30. c) Værgemaal for umyndiggjorte	221—226
(1, Værgens Beskikkelse 221—222, 2, Beføjelser 222—224, Hustruens Værgemaal 224—225, 3, personlig Umyndiggørelse 225—226).	
§ 31. d) Lavværgemaal for Enker	226—227
§ 32. e) Værgemaal for Hustruer	227—232
(Historie 227—229, L. 7 April 1899 § 21 229—230, Fr. 11 Septbr. 1839 § 7 230—232).	
§ 33. f) Værgemaal for fuldmyndige	232—234
§ 34. II. KUNSTIG RETSSUBJEKTIVITET (JURIDISKE PERSO- NER)	234—247
(Begrebet 234—238, terminologisk Værdi 238—239, real Værdi 240—242, Lovgivningens Udtalelser 242—243, Enhedsgraden 243—244, særlig om Aktieselskaber 244—246).	

NOGLE I FREMSTILLINGEN BRUGTE FORKORTELSER.

Behrend betegner A. H. Behrend, Lidt om Overformynderiet, 1914.
 Bentzon, Arveret bet. V. Bentzon, Den danske Arveret, 1910.
 Bentzon, Familieret (eller Familieretten) 1910 bet. Den danske Familie-
 ret paa Grundlag af J. H. Deuntzers Familieret ved Viggo Bentzon
 under Medvirkning af H. G. Bechmann, 1910.

VII

- Bentzon, Familieret 1916 bet. sammes 2. gennemsete Udgave 1916 (alene denne citeres fra S. 129).
- Bentzon, Retskilderne bet. V. Bentzon, Retskilderne til Brug ved Forelæsninger, 1—3 Hæfte 1900 (1911). 1905, 1907.
- Berlin, Noter bet. Noter til Statsforfatningsretten, udg. af Studenteraadet, autor. af Prof. Berlin 1916.
- Berlin, Statsret I bet. Knud Berlin, Den danske Statsforfatningsret, første Del, 1916.
- Björling bet. C. G. Björling, Lärobok i Civilrätt för Nybörjare, 3 Uppl. 1915.
- Collett bet. P. J. Collett, Forelæsninger over Familieretten efter den norske Lovgivning, 5. Udg. ved E. Hagerup Bull, 1885.
- Dernburg bet. H. Dernburg, Das bürgerliche Recht des Deutschen Reichs und Preussens, 1. Bd., die allgemeinen Lehren, 3. Aufl., 1906.
- Dernburg, Familieret bet. samme Bog 4. Bd., Deutsches Familienrecht, 4. Aufl., 1908.
- Deuntzer, Skifteret 1885 bet. J. H. Deuntzer, Den danske Skifteret, 1885.
- Egger bet. Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch, 1. Bd., Einleitung und Personenrecht, 1911, udg. af A. Egger m. fl.
- Friedenreich bet. A. Friedenreich, Tilregnelighed fra Lægens Standpunkt, 1910.
- Hindenburg bet. J. Hindenburg og V. Krarup, Juridisk Formularbog, 4. Udg., 1909.
- Lassen I eller II bet. Jul. Lassen, Haandbog i Obligationsretten, alm. Del, 2. Udg. 1908, eller spec. Del, 1897.
- Lassen, II 1912 bet. Jul. Lassen, Lærebog i Obligationsrettens specielle Del, 1912.
- Lassen, Læren om Aftaler bet. Jul. Lassen, Læren om Aftaler ifølge Lov 8 Maj 1917, 1917.
- Matzen bet. H. Matzen, Forelæsninger over den danske Retshistorie, Privatret I, Personret, 1895.
- Matzen, Statsret I, II eller III bet. H. Matzen, den danske Statsforfatningsret 1. Del (4. Udg.), 2. Del (4. Udg.) eller 3. Del (4. Udg.).
- Munch-Petersen, borgerlig Ret bet. H. Munch-Petersen, den borgerlige Ret i Hovedtræk, 3. Udg., 1911.
- Munch-Petersen, Civilproces I, II eller III bet. H. Munch-Petersen, den danske Civilproces i Hovedtræk, 1. Del 1906, 2. Del 1908, 3. Del (Læren om Tvangsfuldbyrdelse) 1915.
- Munch-Petersen, Skifteret bet. H. Munch-Petersen, den danske Skifteret i Hovedtræk, 2. Udg., 1915.
- Oertmann bet. Oertmann, Kommentar zum deutschen bürgerlichen Gesetzbuch etc. 1. Buch Allgemeiner Teil, 2. Aufl. 1908.
- Planiol I, II eller III bet. Marcel Planiol, traité élémentaire de Droit Civil, tome 1° (7. Édit. 1915), tome 2° (6. Édit. 1912) eller tome 3° (6. Édit. 1913).

VIII

- Platou, Arveret bet. O. Platou, Forelæsninger over norsk Arveret, 2. Udg., 1910.
- Platou, Privatret bet. O. Platou, Forelæsninger over Privatrettens alm. Del, 1914.
- Platou, Selskabsret I eller II bet. O. Platou, Forelæsninger over norsk Selskabsret I 1906 eller II 1911.
- Pontoppidan bet. Knud Pontoppidan. Retsmedicinske Forelæsninger og Studier, 1. Række, 1907.
- Scheel bet. A. W. Scheel. Personretten fremstillet efter den danske Lovgivning, 2. Udg., 1876.
- Scheel, Familieret bet. A. W. Scheel, Familieretten etc., 2. Udg. 1877.
- Secher & Støchel I eller II bet. V. A. Secher og Chr. Støchel, Forarbejderne til Chr. V. Danske Lov, I 1891—92, eller II 1893—94.
- Straffelovs Kom.s Udkast 1912 bet. Betænkning afgivet af en Kommission nedsat til Gennemsyn af den alm. borgerl. Straffelovgivning 1912.
- Torp-Grundtvig bet. Carl Torp, Dansk Tingsret, 2. Udg. ved L. A. Grundtvig, 1905.
- Udkast 1913 bet. Udkast til Lov om Ægteskabs Indgaaelse og Opløsning 1913 (udarbejdet af Familieretskommissionen).
- Westring bet. Sveriges Rikes Lag udgivet (hvert Aar) ved Hj. Westring.
- Winroth bet. A. Winroth, Svensk Civilrätt IV, Förmynderskap och Kuratel, 1903.
- Ørsted I—VI bet. A. S. Ørsted, Haandbog over den danske og norske Lovkyndighed, 1. til 6. Bd.
- B. G. B. bet. tysk borgerlig Lovbog.
- fr. c. civ. bet. fransk code civil.
- Iminskr. bet. Skrivelse fra Indenrigsministeriet.
- Jur. Tskr. bet. Juridisk Tidsskrift.
- Jur. Uskr. bet. Juridisk Ugeskrift.
- Jmskr. bet. Skrivelse fra Justitsministeriet.
- Kmskr. bet. Skrivelse fra Kirke- (Kultus-) Ministeriet.
- Kskr. bet. Kancelliskrivelse.
- Retspll. bet. Retsplejeloven af 11 April 1916.
- Schw. L. bet. den svejtsiske Civillov.
- T. f. R. V. bet. Tidsskrift for Retsvidenskab.
- U. f. R. bet. Ugeskrift for Retsvæsen.

INDLEDNING.

§ 1. Som det nærmere udvikles andetsteds — ^{Begrebet Retsforhold.} i en almindelig Retslære eller en Retssystemets almindelige Del¹⁾ — bestaar al Ret af Retsforhold, d. v. s. Forhold mellem Mennesker, hvis ydre Ordning Samfundsmagten i større eller mindre Omfang bestemmer. I ethvert Retsforhold kan man skælne mellem den berettigede Side (Rettigheden) og den forpligtede Side (Forpligtelsen). Rettigheden er den retlig beskyttede Interesse²⁾. Denne fremtræder ofte saaledes, at der er et vist Omraade, indenfor hvilket en Persons Raaden nyder Retsbeskyttelse imod andres Indgriben³⁾. Forpligtelsen er det Baand paa Handlefriheden, den objektive Grænse for hvad man maa gøre og undlade, som Retsordenen haandhæver for Rettighedens Skyld.

Kun Mennesker kan være berettigede og forplig- ^{Begrebet Retssubjekt.} tede, kan være hvad man kalder Subjekter for en Rettighed eller en Forpligtelse. Dette viser vor Lovgivning og hele øvrige Retsorden, saaledes som den findes udtrykt i vor Retspraksis og Retsvidenskab⁴⁾. Selv hvor der er paalagt Mennesker Retspligter, som kommer Dyr til Gode (Straffelovens § 297 om Dyr-

¹⁾ Goos: alm. Retslære 1. Del, S. 147 ff., Scheel: Privatrettens alm. Del 2. Bd. S. 1—3, Bentzon: alm. Retslære S. 29 ff.

²⁾ „Det retsbeskyttede sædelige Gode“, jfr. Goos l. c. S. 151.

³⁾ Scheel l. c. S. 1, jfr. dog Goos l. c. S. 151.

⁴⁾ Jfr. Bentzon, alm. Retslære S. 50 ff.

plageri og Lov Nr. 43, 13. Marts 1891 om Vivisektion), er ikke Dyrene men Samfundet den berettigede Part, og retlig set er det ogsaa her kun de menneskelige Interesser, man vil beskytte⁵⁾.

Enkelte og
sammen-
satte Rets-
subjekter.

Subjektet for en Rettighed eller en Forpligtelse kan være en enkelt Person eller flere i Forening. Hvor Subjekterne er en vis Kreds af Personer, kan Kredsens Medlemmer i større eller mindre Grad være upaaaiselige. Om de særlige Spørgsmaal, der opstaar hvor Retssubjektiviteten tillægges en Samling eller et Samfund af Personer — eller synes at være tillagt ikke Mennesker men f. Eks. et Formaai, en Formue (tysk Zweckvermögen) — og ikke en eller flere paaaiselige Enkeltpersoner, vil der blive handlet nedenfor i det sidste Afsnit om kunstig Retssubjektivitet eller juridiske Personer. Forinden skal en Række Spørgsmaal undersøges, for hvis Besvarelse denne Forskel i Retssubjektiviteten ingen Betydning har (Læren om fysiske Personers naturlige Retssubjektivitet).

Begreberne
Retsevne og
Handleevne.

Det Omfang, hvori en Person sit Liv igennem kan være eller blive Subjekt for Rettigheder eller Forpligtelser, afhænger af hans Retsevne: at han opfylder de personlige Krav, som vor Ret stiller ved hver enkelt Art Rettighed eller Pligt? Om Ret eller Pligt skal opstaa, afhænger ofte af, at saadanne Handlinger foretages, som efter Retsordenen kan skabe Ret eller Pligt, særlig de retsstiftende Viljeserklæringer og de ansvarsgivende Retsbrud. Ikke alle Personer kan med Retsvirkning foretage saadanne Handlinger, de mangler Handleevne (Habilitet); dette gælder navnlig Børn og Sindssyge.

Person-
rettens
Indhold.

Personretten er i dansk Retsvidenskab en traditionel Disciplin. Den søger ikke, saaledes som Navnet kunde antyde, at give en Fremstilling af alle de »per-

⁵⁾ Jfr. Bentzon, alm. Retslære S. 51—55, Goos, Strafferet, spec. Del, 1. Bd. S. 553—555 og Scheel S. 2.

sonlige« Rettigheder⁶), f. Eks. Retten til den personlige Ære, den personlige Frihed; men den omhandler de vigtigste af de efter vor Retsorden retsbegrundende Kendsgjerninger, der beror paa Subjektets personlige Ejendommelighed, særlig de deraf følgende Grænser for en Persons Retsevne, og Betingelserne for at han har Handleevne. Hertil knytter sig Reglerne om, hvorledes der handles for den, som mangler Handleevne (Værgemaal). Desuden omfatter den alene Privatretten. Det er blevet sagt, at Personretten kunde undværes som en særegen Disciplin ogsaa indenfor Privatretten⁷), idet deres Emner behandlede paa vedkommende Sted i de speciellere Afsnit sammen med Læren om alle de øvrige Regler, som behersker Retsforholdet. Derved vilde man følge samme Systematik som udenfor Privatretten. Statsretten omhandler saaledes paa de vedkommende Steder Spørgsmaalene om Indflydelsen af saadanne personlige Forhold som at være indfødt, bosat Mand, Kvinde, Ægtehustru, Barn af givne Forældre, og dette saavel med Hensyn til Rettigheder (Valgret eller Statsborgerret) som til Forpligtelser (Værnepligt). Fra Strafferetten kan nævnes Reglerne i Strfs. §§ 2—6 om Strafskyldens stedlige og personlige Begrænsning samt Reglerne om Tilregnelighed og de subjektive Straffriheds- og Strafnedsættelsesgrunde. Alligevel

⁶) Se derimod Egger S. 27 om, at det er schweizisk Tradition og nu opretholdt i Schw. L.s §§ 11—51 at have en selvstændig Afdeling om „Personret“ indbefattende ikke blot Reglerne om Retsevne og Handleevne, men ogsaa om Slægtskab, Bolig, Hjemsted og Beskyttelse af Personligheden (Navn). Om Begrebet en personlig Ret se Vinding Kruse i T. f. R. V. 1907 S. 181 ff., særlig S. 192—193 og 220—231.

⁷) Saaledes Scheel, Privatrettens alm. Del, 2. Del S. 2—3: „Ifølge foranførte synes, naar Privatretssystemet skal inddeles efter Retsforholdenes Arter, en egen Personret at kunne falde bort, en saadan findes ofte heller ikke i nyere Lærebøger“.

synes det mest praktisk at bevare Personretten omtrent som hidtil.

Personrettens Lære om Retsevne og Handleeve bliver en Slags almindelig Del. Adskillige Undersøgelser henvises til de særlige Discipliner; dette gælder f. Eks. Arverettens Regler om Testamentshabilitet, Familierettens Regler om Habilitet til at indgaa Ægteskab eller oprette Ægtepagt, Formuerettens Regler om Erstatningspligtens almindelige subjektive Betingelser (Forsæt og Uagtsomhed). Formueretten omtaler vel ogsaa Habilitetsbetingelserne med Hensyn til de formueretlige Retshandler⁸⁾. Naar disse dog faar en særlig indgaaende Udredning i Personretten, er det dels fordi Læren om Habilitet til Retshandler har stor privatretlig Betydning ogsaa udenfor Formueretten, dels fordi Læren om Umyndighed kræver at fremstilles i Sammenhæng med Læren om Værgemaal (og Kuratel). Her som overalt maa dog Afgrænsningen mellem Disciplinerne ske med nogen Vilkaarlighed, saaledes vil f. Eks. Læren om Forældremagten findes i Familieretten, men den dertil svarende Raadighed over den Sindsyges Person i Personretten.

I. NATURLIGE PERSONERS RETSSUBJEKTIVITET.

A. Retsevne.

§ 2. Rets-
evnens
Begræb og
Omfang.

§ 2. Naar Retsevnen¹⁾ betyder Opfyldelsen af de personlige Betingelser for at kunne være Subjekt i

⁸⁾ Se Lassens Obl.-Ret, alm. Del §§ 14, 16, 18.

¹⁾ B. G. B. § 1: Die Rechtsfähigkeit des Menschen beginnt mit der Vollendung der Geburt; og især Schw. L.s § 11: Rechtsfähig ist jedermann. Für alle Menschen besteht demgemäss in den Schranken der Rechtsordnung die gleiche Fähigkeit, Rechte und Pflichten zu haben. Se Bentzon, alm. Retsl. S. 50—51, Björling S. 12—13.

Retsforhold som berettiget eller forpligtet, maa Hovedreglen i vor Nutidsret siges at være den negative: der stilles ingen personlige Betingelser, men ethvert Menneske har Retsevne overfor ethvert Retsforhold. I Privatretten gælder der dog nogle men kun faa Undtagelser fra Reglen, udenfor Privatretten gælder der nogle flere.

Sætningen, at alle Mennesker har Retsevne, betyder, paa Grund af disse Undtagelser, altsaa ikke, at ethvert Menneske altid opfylder de personlige Betingelser for at være eller blive Subjekt i enhver Art af Retsforhold; ikke enhver kan f. Eks. gifte sig eller faa givne Embeder. Men Meningen er dels den, at hvor der ikke efter Sagens Natur eller positiv Lovgivning maa antages at være opstillet særlige personlige Betingelser for det enkelte Retsforhold, gælder ingen saadanne; dels den, at den historiske Udvikling mere og mere har ophævet tidligere Regler, som begrænsede eller endog helt udelukkende Grupper af Menneskers Retsevne, saaledes at det kvantitative Resultat nu er naaet, at de allerfleste Retsforhold (indenfor Privatretten) staar aabne for de fleste Mennesker²⁾: Lighedsprincippet er i Privatretten et Grundprincip³⁾.

Forsaaavdt Personer er saaledes ufrige, at de som Slaver og Trælle er undergivne en anden Persons Ejendomsret og i alle Retninger betragtes som hans Ting, mangler de i det væsentlige Retsevnen. Trældom er i det egentlige Danmark bortfaldet i det 13. Aarhundrede. Paa de vestindiske Øer bestod Neger-slaveri, da Øerne i 17. og 18. Aarh. erhvervedes af

Retsevners
Udvidelse
gennem
Tiderne.

Slaveri.

²⁾ Se Egger S. 27—30 om Begrebet „retlig Personlighed“, hvorefter ogsaa den handleudygtige har Rettigheder og den utilregnelige har Pligter. Se nærmere Egger S. 31—36 ad Schw. L. § 11 om Begrebet „Rechtsfähigkeit“.

³⁾ Dernburg S. 159—160.

Danmark. Ogsaa Negrene behandledes fra først af i det væsentlige som Ting tilhørende Herren⁴⁾. I Tidens Løb forbedredes deres privatretlige Stilling noget, og i 1848 bortfaldt Negerslaveriet⁵⁾.

Vornedskab
og Stavns-
baand.

Tidligere Tider kendte vigtige Begrænsninger i Retsevnen (eller vigtige Baand paa Handlefriheden) for visse Klasser af Befolkningen, de fastholdt en personlig bestemt Retsulighed som nu er bortfaldet. Dette galdt Vornedskabet, der hvilede paa den mandlige Bondestand paa Sjælland, Lolland og Falster med tilliggende Smaaøer, og gik ud paa, at den Vornede ikke uden sin Husbonds (Godsejerens) Samtykke maatte forlade det Gods, hvor han var født, eller paa hvilket der var tildelt ham Gaard eller Hus i Fæste. Husbonden havde iøvrigt intet retligt Herredømme over den Vornedes Person eller Formue. Vornedskabet ophævedes ved Fr. 21. Febr. 1702. Men ved Fr. 22. Febr. 1701 om Landmilitzen, hvorefter Bondestanden var værnepligtig, paalagdes det Jorddrotterne at fremstille de fornødne Antal Rekrutter; og efterhaanden (jfr. Fr. 5. Marts 1731) anerkendtes der en Ret for Husbonden til at fordre at Bønderne blev paa Godset. Denne Ret ind-

⁴⁾ Dernburg S. 132.

⁵⁾ Ved enkelte Lovbestemmelser og Sædvane forbedredes deres retlige Stilling efterhaanden. Fr. 16. Marts 1792 forbød al Indførsel og Udførsel af Negerslaver, saavel som al Handel med dem udenfor Øerne, jfr. Fr. 1. Juni 1832. Fr. 1. Maj 1840 anerkendte Negernes Ejendomsret over alt, hvad de ved Gave, Køb, Arv eller eget Arbejde i deres Fritid kunde erhverve; og den gav dem Ret til at fordre deres Frihed, naar de kunde udrede deres fulde Værdi til Herren. De frigivne Negere og deres Afkom nød oprindelig ikke fuldstændig samme Retsstilling som de Hvide; men denne Forskel ophævedes i det væsentlige ved Fr. 18. April 1834. I 1848, efter at de ufrie paa St. Croix havde gjort Oprør for at tiltvinge sig Friheden, blev Negerslaveriet helt ophævet, jfr. kgl. aab. Brev 22. Septbr. 1848 og Lov 23. Juli 1853.

rømmedes langt ud over, hvad den retlige Hensigt krævede, og naaede sluttelig fra Bondens 4. til hans 40. Aar. Dette »Stavnsbaand«, der modsat Vornedskabet galdt hele Landets Bondestand, tjente faktisk det samme nationalekonomiske Formaal som Vornedskabet: at sikre Godserne Arbejdskraft. Det blev ophævet ved Fr. 20. Juni 1788.

Jødernes private Forhold, navnlig deres familieretlige og arveretlige Stilling, bedømtes i mange Henseender efter de mosaiske Love, indtil Anordning 29. Marts 1814 fastslog de almindelige danske Loves Anvendelse ogsaa for deres Vedkommende⁶⁾. Iøvrigt har Trosbekendelse ingen privatretlig Virkning, bortset fra Reglerne i L. 13. April 1851 om borgerlig Vielse⁷⁾.

At en Person ikke er dansk Statsborger eller Undersaat, eller ikke boer eller opholder sig her i Riget, kan vel faa Betydning for, om hans Retsforhold, ogsaa i privatretlig Henseende, skal bedømmes efter fremmed eller dansk Ret; men vor Ret har ingen Regler, som stiller fremmede Undersaatte væsentlig anderledes⁸⁾ end danske i privatretlig Henseende⁹⁾. Vi ken-

Religionens
Betydning.

Stats-
borger-
forholdet.

⁶⁾ Matzen, Statsret III S. 282. Om visse svage Rester af den tidligere Indvirken af Trosbekendelse se Familieretten S. 50, 66—67, 78, 88—89. Se iøvrigt Dernburg S. 132—133 III og 161 og Egger S. 34—35.

⁷⁾ D. L. 6—1—1 er ophævet ved Straffelovens § 308 og iøvrigt bortfaldet ved Grundlov 1849 § 84 (Grdl. 1915 § 77). Om Tilfælde, hvor Trosbekendelse kan begrænse Rettigheder grundede paa private Viljeserklæringer, se U. f. R. 1904 B. S. 139 jfr. Bentzon, Arveret S. 153 Note 3. Om Trosbekendelsens (ringe) Betydning i offentligretlig Henseende se Matzen, Statsret I S. 189 og III S. 287—293.

⁸⁾ Se dog Bentzon: Familieret S. 402 Note 15 om Udlændinge som Adoptanter eller Adopterede, eller S. 335 Note 61 om Indfødsret som normal Betingelse for, at Moderen kan faa den i Lov Nr. 130, 27. Maj 1908 §§ 4 ff. hjemlede offentlige Udbetaling af Alimentsbidrag.

⁹⁾ Se derimod oprindelig romersk Ret, hvorefter romersk Ret

der saaledes intet til de Begrænsninger i fremmedes Adgang til her i Landet at eje faste Ejendomme eller nyde Fideikommiss og lign., som er almindelige i fremmed Ret¹⁰⁾, og som ogsaa er kendte i svensk og norsk Ret¹¹⁾. Tidligere Begrænsninger i fremmedes Adgang til at arve efter Danske eller arve Gods her i Riget er bortfaldne, jfr. L. Nr. 35, 4. Marts 1904¹²⁾.

Fremmede Gesandter er i privatretlig Henseende stillede ligesom andre fremmede; kun medfører deres Exterritorialitetsret, at den sædvanlige Fremgangsmaade til at gøre private Krav gældende ikke kan benyttes imod dem.

Overfor fremmede viser Forskellen mellem Privatret og offentlig Ret sig tydelig. Den ikke indfødte kan ikke blive Embedsmand (Grl. § 17); kun indfødte har Valgret og Valgbarhed til kommunale og politiske Forsamlinger¹³⁾.

kun gjaldt for Romere, og romerske Domstole alene gennemførte romersk Ret. Se om Spørgsmaalet Egger S. 34—35 og Dernburg S. 160—161.

¹⁰⁾ Se om tysk Ret Einführungsges. til B. G. B., Dernburg S. 161.

¹¹⁾ Den særlige Undtagelse, der for københavnske Ejendommers Vedkommende var gjort ved Fr. 26. Jan. 1667, er sikkert hævet ved Chr. V.s Lov, jfr. dennes Fortale „derudi noget Gods eje“, og er i alle Fald bortfaldet ved desvetudo. Men Grls. § 50 hjemler, at Regler om Udlændinges Adgang til at blive Ejere af fast Ejendom her i Landet kan fastsættes ved Lov.

¹²⁾ Jfr. Bentzon: Arveret S. 15 med Note 2 og S. 330 Note 4. Se Bek. Nr. 17, 12. Febr. 1914 af Konv. mellem Danmark og Rusland om Dødsboer.

¹³⁾ Den i Teksten givne Oversigt over Begrænsninger i Rets-evne er ikke udtømmende; den skal kun — for Privatretens Vedkommende — nævne det vigtigste til Belysning af Begrebets Stilling i vor Ret. Se Matzens Statsret III S. 276—278, 298, 335, 362, 369—70, 378 og 384 om, til hvilken Grad de statsborgerlige Rettigheder, som indeholdes i Grl. §§ 74, 77—80, 82—86, kan paaberaabes af fremmede.

Retsudviklingen har forlængst indtaget det Standpunkt, at Retsreglerne indenfor Privatretten, ligesom i Strafferet og Proces, i alt væsentligt er de samme for Kvinder som for Mænd¹⁴). Der kræves en klar Lovhjemmel, eller dog en sikker Hjemmel i nedarvet Retsanskuelse og Retspraksis, for at Mænd eller Kvinder (overvejende hyppigst de sidste) skal være udelukkede fra at blive Subjekter i givne Retsforhold blot paa Grund af Kønnen. Særlig maa det mærkes, at vort Lovsprog overensstemmende med almindelig Tale ofte bruger Udtryk som »Mand« eller »han«, skønt der menes baade Mænd og Kvinder¹⁵), jfr. f. Eks. D. L. 5—1—1 og Fr. 11. Septbr. 1839. Straffels § 1, Grl. § 78, men derimod § 35. Alligevel var Kvindens Retsevne indtil den nyeste Tid paa en Række vigtige Punkter indskrænket gennem Særregler. Et tydeligt Billede af Udviklingen vindes kun, hvis man foruden det rent privatretlige betragter visse Regler af helt eller delvis offentligretlig Karakter.

I Henseende til at kunne berettiges og forpligtes i rent formueretlige Forhold staar Mand og Kvinde aldeles gennemgaaende ens. Det samme gælder det arveretlige, efter at Reglen om mandlige Arvingers Ret til dobbelt Lod imod Kvinder, der indskrænkedes ved Arvefr. § 2, er ophævet ved L. 29. Decbr. 1857 § 1 (Lovsaml. S. 326), og efter at L. 7. April 1899 § 17 har ophævet den Begrænsning, som Arvefr. § 29 gjorde i Hustruens Testationsret. Ved Succession i Len, Stamhuse og Fideikomis'er har Mænd dog endnu Fortrin for Kvinder, og Enkemanden har en videre rækkende Ret end Enken til at blive hensiddende i uskiftet Bo.

I familieretlig Henseende er den vigtigste Forskel sikkert den, at Manden og ikke Hustruen har

¹⁴) Jfr. Dernburg S. 163—164.

¹⁵) Se Bentzon, Retskilderne S. 355—356.

den almindelige Raadighed over Fællesboet. Historisk hænger dette sammen med de langt vidererækkende formue- og personretlige Regler om den særlige kvindelige Umyndighed. Oprindeligt var sikkert alle Kvinder umyndige (*tutela perpetua*), omend Enken tidligere har faaet en Myndighed uden Hensyn til Alder, som end ikke Enkemanden har, ligesom Kvinden har kunnet og kan indgaa Ægteskab tidligere end Manden. Ved Lov 29. Decbr. 1857 fik den ugifte Kvinde samme Myndighed som Mand. Ved L. 7. April 1899 § 10 (jfr. dog § 15) bestemtes det samme om Hustruer; men alligevel forblev hendes Raadighed stærkt begrænset overfor Mandens. Om dette sidste hænger sammen med Forestillingen om den Husbonderet, som Manden i ældre Ret utvivlsomt havde. faar staa hen. I alle Fald er denne Ret beslægtet med Mandens Fortrinsret til at raade over de fælles Børn og bestemme Bopælen inden Riget¹⁶).

Andre
Retsforhold.

Sammenhængende med Kvindens oprindelige Umyndighed er det sikkert, at hun, bortset fra Reglen om Enker i 3—17—14, var udelukket fra Værgemaal og Kuratel, indtil Lov Nr. 133, 27. Maj 1908 i saa Henseende stillede hende i det væsentlige paa lige Fod med Manden. Tidligere havde Kvinden i offentligretlig Henseende en meget underordnet Stilling¹⁷). Efter at hun ved Lov Nr. 79, 20. April 1908 har faaet samme kommunale Valgret og Valgbarhed og ved Grundlov 5. Juni 1915 samme politiske Ret som Manden, maa det være en Opgave ogsaa i de offentligretlige For-

¹⁶) Det maa være Opgaven for en kommende (skandinavisk) Lovgivning, at gennemføre Hustruens Ligestillethed paa disse familieretlige og familieformueretlige Omraader. Se om Spørgsmaalet Egger S. 33—34. Der synes i Schweiz som i Tyskland og de romanske Lande at være langt igen, førend retlig Lighed mellem Mand og Kvinde kan naas.

¹⁷) Jfr. Matzen, Statsret I. 1910 S. 189—190.

hold at gennemføre Lighed¹⁸⁾. Det gælder saaledes at afskaffe de gældende Regler om, at mange og de vigtigste Embeder er Manden forbeholdt¹⁹⁾. En Begyndelse kan siges at være gjort ved L. Nr. 87, 6. April 1906, hvorefter Kvinder har samme Adgang som Mænd til at blive Sagførere og autoriserede Sagførerfuldmægtige²⁰⁾, samt ved L. Nr. 132, 27. Maj 1908, hvorefter hun kan blive Fuldmægtig hos Retsbetjente, dog uden Ret til at beklæde Dommersædet. Urimelig for en Nutidsbetragtning virker ældre Tiders Regel om, at Vidner ved en Retshandels Indgaaelse skulde være Mænd, jfr. f. Eks. Arvefr. § 24 om Testamentsvidner, som dog ikke overholdtes i Praxis. Lov Nr. 133, 27. Maj 1908 § 7 bestemmer nu herom, at »i de Tilfælde, hvor Lovgivningen kræver Mænd som Vidner ved Retshandlers Indgaaelse eller fordrer Bekræftelser eller Oplysninger til Brug i Retsforhold afgivne af Mænd, skal under lige Betingelser Kvinders Medvirkning være retsgyldig. Det samme gælder Forløfte ved Ægteskabs Indgaaelse.«

Beviset for, om en Person er Mand eller Kvinde, der jo i Reglen er let at føre, kan undertiden volde Vanskeligheder, og Afgørelsen maa da ske efter et Lægeskøn. Nutidens Lægevidenskab²¹⁾ hævder, at man

Tvivl om
Kennet.

¹⁸⁾ Jfr. Berlin, *Noter* 1916 S. 7—9.

¹⁹⁾ Se Matzen, *Statsret* I S. 190. Den nedarvede Grundsætning finder Udtryk i Pl. 27. Decbr. 1809. Jfr. norsk L. 9. Febr. 1912.

²⁰⁾ Det var et karakteristisk Udslag af den ældre Opfattelse, naar H. Ret (U. f. R. 1888. 1096), jfr. Jmskr. 23. Aug. 1887 (U. f. R. 1888 S. 310, *Noten*, se ogsaa U. f. R. 1898 S. 275), uden sikker Hjemmel i Lovgivningen nægtede en kvindelig exam. juris Autorisation som Sagførerfuldmægtig.

²¹⁾ Se Pontoppidan, *retsmedicinske Forelæsninger* I S. 72 ff. og Ellermann i *Ugeskrift for Læger* Nr. 46, 1914. Nutidens Lægevidenskab lærer, at Kønskirtlen i Begyndelsen er ens udviklet hos ethvert Foster, medens en Sondring indtræder fra Slutningen af 2. Maaned. Der synes oprindeligt at være

i de fleste Tilfælde kan komme til et objektivt Resultat. Kan dette ikke ske, synes det meget tvivlsomt,

en Art dobbelt Anlæg, men saaledes at Udviklingen i alle normale Tilfælde lader det ene Køn træde helt tilbage for det andet. saavel med Hensyn til Kønorganerne (de primære Kønsskarakterer) som til visse Træk i Legemsbygningen (de sekundære Kønsskarakterer) og til visse sjælelige Egenskaber, derunder navnlig Kønstriften (de tertiære Kønsskarakterer). Nu viser Erfaringen, at der under abnorme Forhold saavel i Kønorganernes Bygning og Funktion som i de sekundære og tertiære Kønsskarakterer kan opstaa en Blanding af det mandlige og det kvindelige Element, oftest saaledes at det ene ubetinget er stærkest fremtrædende, undertiden saaledes, at der er en vis Balance. Særlig udviklet er Sagen derigennem, at man maa sondre mellem Kønnen i mere udadvendt Henseende (det generative Køn) og som det mere indadvirkende, en indre Sekretion („Hormon-kønnet“), der nærmest giver sig Udslag i de sekundære og tertiære Kønsskarakterer. Ud herfra hævder Prof. Ellermann, at man ved Afgørelsen af, om et givet Individ (nærmest) er Mand eller Kvinde, i første Række skal gaa efter de primære Karakterer, men saaledes at, hvor disse ingen sikker Afgørelse giver, de sekundære og tertiære Karakterer kan blive afgørende. Alligevel kommer der Tilfælde, om end sjældent, hvor Karaktererne alle er saa blandede, at der faktisk haves en Dobbelt- eller Overgangsform. Før end en Person er 20 Aar, bør den retsmedicinske Afgørelse helst ikke træffes.

Det vil være billigt, og gavnligt for Samfundet, at man i de flest mulige Tilfælde søger at naa et positivt Resultat. Hvor man undtagelsesvis ikke kan dette, mener Ellermann, at Individet selv skal kunne vælge, om det vil regnes for Mand eller Kvinde. (Denne Valgret kunde maaske navnlig være billig, hvor det gælder Ægteskabs Indgaaelse). Til en saadan Valgret haves der dog næppe Hjemmel. Domstolene og Myndighederne maa derimod, saa synes det, ved hvert Forhold, hvor Kønnen har retlig Betydning, skønne over, om Individet skal indtræde i Retsforhold bestemte f. Eks. for Mænd, fordi det ikke, som virkelig Kvinde, er udelukket derfra, eller om det ikke skal indtræde deri, fordi det ikke positivt har den mandlige Kønsskarakter. Maaske kunde man som Regel følge et Slags „in dubio pro mitiori“ (Individet

hvilken Retsstilling man skal indrømme en saadan Hermafrodit i de Tilfælde, hvor efter gældende Ret Kønnen har retlig Betydning.

I nogle Tilfælde, hvor en Person er blevet henført til et andet end sit virkelige Køn, er der ved det offentlige Foranstaltning givet en Erkendelse af vedkommendes virkelige Køn, jfr. Reskr. 23. Maj 1820 og Kskr. 18. Juni 1844 (Navnet ændret i Kirkebogen)²²⁾.

I det foregaaende er der fremhævet en Række Tilfælde, hvor Retsevnen i større eller mindre Grad var begrænset, efter Race, Stand, Køn, Tro o. s. v.²³⁾. Det omvendte Forhold, at visse Grupper Individer har en særlig forøget Retsevne, havde tidligere et ret stort Omraade, men er blevet meget stærkt begrænset ved Grundloven (Grl. 1915 § 90), der ophæver »enhver i Lovgivningen til Adel, Titel og Rang knyttet Forret«²⁴⁾. Derved har Begrebet »privilegeret Stand« i alt væsentlig tabt sin privatretlige Betydning, undtagen hvor et Fortrin maatte bero paa en privat Viljeserklæring, f. Eks. Adgangen til visse Klostre og Stiftelser²⁵⁾.

De Monopoler og andre Særrettigheder, som endnu bestaar, f. Eks. for Kongen, for Forfattere, Kunstnere,

skal ikke være Soldat, men kan blive Jordemoder!). Da Tilfældene er saa yderst sjældne, skal disse Tvivl ikke følges videre.

²²⁾ Se Retslægeraadets Aarsberetning for 1913 S. 230, der citerer Jmskr. af 28. Juli 1913, hvorefter den ansøgte Navnerettelse skal ske ved Tilførsel til vedkommende Ministerialbog med en Henvisning til Retslægeraadets Erklæring og en eventuel Resolution fra Min. for Kirke- og Underv. V.

²³⁾ Alderens privatretlige og offentligretlige Betydning er i aldeles overvejende Grad et Spørgsmaal om Handleevne eller ved høj Alder tillige om Fritagelse for samfundsmæssige Hverv, se derfor om dette Forholds Betydning nedenfor §§ 6 ff. og Matzen, Statsret I S. 190—191.

²⁴⁾ Jfr. Matzen, Statsret I S. 177—178.

²⁵⁾ Se om de ældre legale Forrettigheder Matzen l. c. S. 179 ff. og Bentzon, Personret, 3. Udg. S. 148.

Patenthavere, for Personer med Borgerskab, for Apothekere, for Jernbane- eller Sporvognsselskaber o. s. v. o. s. v., har allesammen Retsgrunde, der intet har at gøre med særegne personlige Egenskaber hos givne Grupper af Individuer.

Konklusion. Vor gældende Ret kan da siges saa godt som ikke at anerkende nogen Udvidelse af den almindelige Retsevne, men vel endnu i et vist Omfang en Indskrænkning, nemlig i Kvinders og særlig Hustruers Retsevne.

**§ 3. Rets-
evnens
Begyndelse.** § 3. Den i forrige § beskrevne almindelige Rets-
evne begynder ved Fødslen¹⁾ — og selvfølgelig aldrig senere²⁾. Til en vis begrænset Grad kan den dog, som nedenfor omtalt, regnes tilbage fra Undfangelsen. Efter de objektive Retsregler begynder den aldrig tidligere, omend de kommende Generationers Interesse nyder indirekte Retsbeskyttelse paa mange Maader. Ved Viljeserklæring kan der være, og er der ofte skabt en Retsbeskyttelse, der direkte tilsigter at omfatte visse kommende Menneskers Interesser, jfr. nedenfor i det sidste Afsnit om Fideikommis'er og Legater³⁾.

Beviset for Fødselsdagen. Beviset for, naar en Person er født, kan føres ved

¹⁾ Schw. L. § 31, Egger S. 134 og 137—138, Björling, Civilrätt S. 12—13, sv. Ärvdabk. Kap. 5 § 1, norsk Arvel. 31. Juli 1854 § 67.

²⁾ Der er mange Rettigheder og Retspligter, som Børn og navnlig spæde Børn ikke let vil have. Men gennem Arv, Gaver eller Retshandler med Barnets Værge kan dette lige fra Fødslen faa alle Slags Formuerettigheder og de Pligter, som knytter sig hertil. At det lille Barn har Ret eller Pligt, betyder praktisk, dels at dets Formue paavirkes deraf, dels at andre kan og maa optræde paa dets Vegne, jfr. Bentzon, alm. Retst. S. 56—57, Munch-Petersen, borgerlig Ret S. 67 og Björling S. 12—13.

³⁾ Se herom ogsaa Bentzon, Arveret S. 15, § 10, S. 107, 145—147 og § 23 og alm. Retst. S. 55 ff. samt B. G. B. §§ 2162, 2163, 2178, se Dernburg S. 135 og Egger S. 140—141.

en Udskrift) af de Bøger⁵⁾, der — i to Eksemplarer — føres af Folkekirkeens Embedsmænd^{5a)}, og hvortil alle⁶⁾ Fødsler skal anmeldes uden Hensyn til Forældrenes Trosbekendelse⁷⁾ jfr. Fr. 30. Maj 1828 § 9 og L. 13. Apr. 1851 § 10; kun⁸⁾ for Jøder føres der af deres Trossamfunds Embedsmænd særlige Protokoller, Anord. 29. Marts 1814 § 13, Pl. 2. Febr. 1849⁹⁾.

Pligten til at anmelde en Fødsel paahviler Fade-^{Anmeldelsespligten.}ren, for uægte Børn og subsidiært for ægte Børn Moderen eller hendes nærmeste Omgivelser; Jordmoderen skal minde Forældrene om Pligten¹⁰⁾. Anmeldelsen skal ske i Købstæderne inden 2 Dage og paa Landet inden 8 Dage¹¹⁾ efter Fødslen til den Kirkebetjent, der fører det ene Eksempplar af Kirkebogen¹²⁾, Fr. 30.

⁴⁾ Underskrevet af Præsten selv, se Kmskr. 27. Maj og 25. Juni 1905 og 19. Juni 1912.

⁵⁾ Disse Kirkebøgers Førelse er første Gang paabudt ved Fr. 20. Maj 1645 og 17. Maj 1646; deres Indretning forbedredes ved Reskr. 1. Dec. 1812, og Reglerne herom findes nu i Kmcirk. Nr. 274, 31. Okt. 1891, jfr. Florian Larsen. Kirkeret I S. 202 ff.

^{5a)} Se om tysk „Standesregister“, Personenstandsgesetz 6. Febr. 1875, i alt væsentlig opretholdt ved Einführungsgesetz (E. G.) § 46 til B. G. B., jfr. Dernburg S. 136—139, for Schweiz Schw. L. §§ 39—51 og Egger S. 150—182.

⁶⁾ Ogsaa dødfødtes, jfr. Kmskr. 27. Juli 1911 og Kmcirk. Nr. 153 30. Septbr. 1911, men ikke Aborter, jfr. S. 19—21, se herom Schw. L. § 46, der drager Grænsen herfor ved 6. Svangerskabsmaaneds Udløb.

⁷⁾ Jfr. Kmskr. 2. Febr. 1911.

⁸⁾ Det antages dog i Praksis (Kmcirk. 23. Novbr. 1896, Kmskr. 20. Novbr. 1902 og 25. Juli 1911, alle i G. S.), at Børn af Forældre, der hører til anerkendte Trossamfund med en anerkendt Præst paa Stedet, skal afgive Anmeldelsen til denne og denne alene; men denne Praksis skønnes ikke lovmedholdelig.

⁹⁾ Jfr. Kmskr. Nr. 51 14. Decbr. 1870 og 19. Decbr. 1889 (G. S.).

¹⁰⁾ Instr. 25. Novbr. 1896 § 6, Bekg. 27. Aug. 1910 og Kmskr. 24. Jan. 1913 (se ogsaa L. Nr. 126, 13. Juni 1914 § 3). Om Polakarbejderes Anmeldelse se Kmcirk. Nr. 153 6. Juli 1911.

¹¹⁾ Jfr. Schw. L. § 46.

¹²⁾ Se nærmere Fr. 30. Maj 1828 § 9 om, hvorledes Præsten ugentlig skal indføre Fødslerne i sit Eksempplar af Kirkebogen.

Maj 1828 § 9. Naar Barnet døbes eller der sker Anmeldelse om dets Navn, se L. 13. April 1851 § 10 og L. 4. Marts 1857 (S. 117), indføres dette ligeledes i Kirkebogen, og ved denne Lejlighed skal Barnets borgerlige Forhold oplyses, jfr. Fr. 30. Maj 1828 § 13, om fornødent gennem Vielsesattester og Forældrenes Daabsattester. Døbesedlen eller Attesten for Navngivelsen indeholder den opgivne Fødselsdags Dato¹³⁾.

Anmeldelsens Beviskraft. Kirkebogen er, som andre offentlige Dokumenter, fuldt Bevis for, at den dér omtalte Anmeldelse er sket saaledes som anført, og for at de fornødne Attester eller andre Oplysninger er begærede fremviste ved Navnegivelsen. Derimod kan selve Anmeldelsen, som skrivende sig fra private Personer, intet yderligere Bevis give for, at den anmeldte Fødselsdag er den rette, eller at et Barn er født saaledes som anmeldt. Rejses der Tvivl derom (ligesom hvor en Kirkebogsudskrift ikke kan skaffes), maa Personens Fødselsdag eller omtrentlige Alder søges bevist paa sædvanlig Maade. Tilsvarende Beviskrav gælder ogsaa, hvor det, jfr. nedenfor S. 18—19 om 5—2—31, er af Betydning at faa selve Fødselsøjeblikket nøjagtigere bestemt¹⁴⁾. Hvor Kirkebogens Betydning. intet andet Bevis kan føres, f. Eks. hvor Fødslen ligger langt tilbage i Tiden, og især hvor ingen Modindicier foreligger, vil der være en saa naturlig Formodning for, at Anmeldelsen er rigtig, at man i Retslivet vil

¹³⁾ Om Døbesedler eller Navnesedler se Kmskr. 7. Febr. 1907, 18. Juli 1908 og 4. Decbr. 1897 (alle i G. S.), Kmcirk. 27. Oktbr. 1908 (Nr. 323), Jmskr. Nr. 147, 6. Juni 1910 og Kmskr. 8. Marts 1912 (om Opbevaring af Paternitetserklæringer). Se iøvrigt Navneloven om Navnerettelser og L. Nr. 130, 27. Maj 1908 § 11 (Familieretten S. 314—315 og 420). Alle Eks-trakter af Kirkebogen er stempelfri, jfr. Stpl. § 139.

¹⁴⁾ F. Eks. hvor af et Par Tvillinger den førstfødte har særlig Ret til Succession i Len, Stamhuse, Fideikommis'er, eller er begunstiget efter et Testaments Indhold, jfr. tysk Pers.-stdges. 6. Febr. 1875 § 22 og B. G. B. § 659 (Lodtrækning).

tage Kirkebogens Oplysning for fuldt Bevis¹⁵⁾. Derfor taler særlig Anmeldelsesfristens Korthed, hvorefter man kan gaa ud fra, at Barnet var født, da Anmeldelsen skete, og omvendt da kun havde levet en ganske kort Tid¹⁶⁾ ¹⁷⁾.

Kirkebøgerne tjener som »Civilstandsregistre«; ved Motivforskydning er Registrering blevet Fødselsanmel-

¹⁵⁾ En lignende Regel har fransk, tysk og schweizisk Ret, jfr. Schw. L. § 33: „Der Beweis für die Geburt oder den Tod einer Person wird mit den Zivilstandsurkunden geführt.“ Men Bevis paa anden Maade og Modbevis er tilladt; jfr. en lignende Regel i tysk Personenstandsgesetz § 15, se Dernburg S. 138 og Egger S. 142—143. Kun siger § 15 udtrykkelig, at Attestens Indhold tages for rigtigt, saalænge Modbevis ikke er ført, eller dog Modindicier oplyste.

¹⁶⁾ Jfr. Scheel S. 49 og Kskr. 21. Juli 1835.

¹⁷⁾ Da Anmeldelse af Fødsler før Fr. 30. Maj 1828 ikke var paabudt — Døbesedler fra Tiden før 1828 angiver ikke altid Fødselsdag —, og da heller ikke Daab den Gang behøvede at ske inden en vis Frist, jfr. Fr. 27. Juli 1771, kan disse ældre Døbesedler ikke oplyse om, hvorlænge Personen har levet før Daaben. Hvor man maa savne selve Fødselsanmeldelsen, men ved Attest eller paa anden Maade kan bevise, naar Daab eller Navneanmeldelse er sket, vil en Attest herom, der indeholder Oplysning om Fødselsdagen, have en vis Beviskraft, der dog er svagere, jo længere Tid der angives hengaaet mellem Fødslen og Daaben eller Navnegivelsen. — Daaben skulde efter Fr. 30. Maj 1828 § 1 finde Sted inden 8 Uger, medmindre Barnet var født mellem 1. Septbr. og 1. Marts, hvor Fristen var den paafølgende 1. Maj. Nu skal, hvis Daab ikke forinden er sket, efter L. 4. Marts 1857 § 2 Navneanmeldelse ske inden et Aar efter Fødslen, dog at Forældre, som ikke hører til noget her i Landet anerkendt Trossamfund, skal foretage Anmeldelsen inden 8 Uger efter Fødslen, jfr. Bentzon, Familieret, S. 306—307. Det synes ikke berettiget, jfr. dog Scheel S. 49, at opstille nogen Formodning om, at Anmeldelsen er sket i rette Tid, hvorved man vilde trække visse Grænser for det Tidsrum, inden hvilket en given Fødsel maatte antages sket; men alt maa her bero paa et Skøn over Bevisets konkrete Stilling.

delsens Formaal, og ikke, saaledes som Fr. 30. Maj 1828 § 9 siger, at kontrollere at Daaben sker og sker i Tide. Som de er indrettede, er de ufuldkomne, dels fordi man ikke samler alle Børns Anmeldelse i Folkekirkens Kirkebøger, dels og navnlig fordi de Anmeldelser, der vedrører en Person, særlig om Fødsel, Navn, Vielse og Død, ikke samles paa ét Sted. Det sidste sker i Sverige i det Steds Protokol, hvor Personen oprindeligt blev »kyrkobokförd«, jfr. Forordn. 3. Dec. 1915.

Retsevnen
nøjagtige
Begyndel-
sespunkt.

Retsevnen begynder normalt, naar der foreligger et levende født Menneske, idet Fødselsakten er afsluttet¹⁸⁾, og Barnet endnu i dette Øjeblik er levende. Dette er udtrykkelig sagt for det praktisk vigtigste Tivlstilfælde, Arv efter Fader, i 5—2—30 med Ordene »om det vorder levendis født«. Og det er den praktisk naturligste Regel¹⁹⁾.

Bevis-
byrden.

Bevisbyrden for, at et Barn blev levende født, paahviler den, der paastaar dette²⁰⁾, jfr. 5—2—31 og

¹⁸⁾ Saaledes romersk Ret L. 3 Cod. 6—29 „si vivus ad orbem totus processit“, jfr. norsk Arvel. 1854 § 67; B. G. B. § 1 („mit der Vollendung der Geburt“), jfr. Dernburg S. 133—134; ligeledes Schw. L. § 31 („nach der vollendeten Geburt“), jfr. Egger S. 134 og 137—138, der diskuterer Sagen godt og ret indgaacnde. Det afgørende Øjeblik ligger senere end efter Straffeloven, hvis § 193 taler om at dræbe Foster i Moders Liv, medens § 192 taler om Drab af uægte Barn under Fødslen (eller straks derefter). Jfr. Goos, Strafferettens spec. Del I S. 14 og 128, Torp, Angreb paa Liv etc. S. 45 og Dernburg S. 134 Note 4. Det er ikke nødvendigt, at Forbindelsen gennem Navlesnoren er ophørt. Barnet skal have levet efter Fødslen. Et Lægeskøn maa afgøre dette, om det var levende. Man maa fordre, at det har aanded (saaledes Dernburg S. 134), men ikke, som efter ældre romersk og germansk Ret, at det har skreget.

¹⁹⁾ Herimod dog Egger S. 137.

²⁰⁾ Saaledes norsk Arvel. § 68. Schw. L. § 32, jfr. Egger S. 141, udtaler derimod, at der ingen særlig Bevisbyrderegulering gælder her, jfr. Schw. L. § 8, eller overhovedet ved Spørgs-

navnlig Fr. 4. Juni 1828 i Slutningen. Disse Lovbud har Hensyn til de Tilfælde, hvor der lettest vil blive Spørgsmaal herom, nemlig hvor der er Tale om Erhvervelse af Arv gennem det senere afdøde Barn. Denne Bevisbyrdefordeling kan vistnok forsvares derigennem, at det i de Tilfælde, hvor der overhovedet praktisk vil opstaa Tvivl, fordi Barnet i alle Fald kun kan have levet ganske kort, er det overvejende hyppigste, at Barnet virkelig var dødfødt; ligesom den Betragtning taler for Reglen, at det bagefter ofte vil være umuligt at bevise, at et kort efter Fødslen dødt Barn dog ikke kan have givet svage Livstegn efter Fødslen, medens Beviset for det positive, at et saadant Barn har levet, langt lettere lader sig føre.

Hvorledes Barnets Liv ytrer sig, eller ved hvilke Midler det er skilt fra Moderen, kommer ikke i Betragtning, og selvfølgelig heller ikke om det lever en kortere eller længere Tid. Derimod kunde det, som efter fransk Ret²¹⁾, maaske fordres, at det har Vitalitet ved Fødslen, d. v. s. ikke er behæftet med saadanne Dannelsesfejl eller er født saa meget for tidligt, at det efter Lægeskøn maa anses for udelukket, at det kan udvikles og leve udover et ganske kort Tidsrum.

Hvad først angaar den for tidlige Fødsel, kan intet sikkert sluttet af, at 5—2—30 til Arveret^{a. Abort eller Barn?}

Begrebet
levende
Fødsel.

maalet om, hvorvidt en given Person lever til et vist Tidspunkt; se i samme Retning for tysk Ret Dernburg S. 135. Se om svensk Ret Björling, Civilrätt S. 12 og Ärvdabalk 5—1, der noget lempet Bevisbyrden.

²¹⁾ Code civil Art. 725 „... sont incapables de succeder ...
b) l'enfant qui n'est pas né viable.“ Se Planiol I S. 140. Schw. L. kræver ikke Vitalitet, men kun „Leben nach der Geburt“ (§ 31), jfr. Egger S. 134 og 138—139; ej heller tysk Ret kræver det, jfr. Dernburg S. 134 Note 5. Begge tager Afstand fra ældre romersk og tysk Rets Lære om, at den for tidlig fødtes Fødsel skulde ligge mindst 6 Maaneder efter Undfangelsen, jfr. Schw. L. § 46.

kræver alene levende Fødsel, eller at man ikke til Daab kræver nogen Leveevne (jfr. 2—8—8, Kirkeritual 25. Juli 1685 Kap. 2, Art. 1 i Slutningen og Fr. 30. Maj 1828 § 3 om Nøds- og Hjemmedaab ved nyfødte, der er i »øjeblikkelig Livsfare«). Thi Spørgsmaalet er, om man skal kalde en Abort i 4. eller 5. Maaned for et levende født Barn, blot fordi det giver Tegn paa organisk Liv lige efter Fødslen, omendskønt Lægevidenskaben erklærer det for udelukket, at Væsener fødte et saa kort Antal Dage efter Undfangelsen kan udvikles videre. En Del synes at tale for²²⁾ at udelukke de Aborter, som saaledes paa Grund af altfor tidlig Fødsel kan siges at mangle ikke blot »konkret« men ogsaa »abstrakt« Vitalitet²³⁾; men i Mangel af positiv Forskrift er det dog tvivlsomt, om man i Praksis, og særlig ved Arv, ikke vilde nøjes med Beviset for, at der har vist sig Livstegn efter Fødselen, denne være nok saa meget for tidlig²⁴⁾. Instruks 25. Novbr. 1896 § 14 siger, at Jordemoderen²⁵⁾

²²⁾ Se herimod dog Egger S. 138.

²³⁾ Om Spillerummet for, hvor kort (eller hvor lang) en Afvigelse fra Svangerskabets normale Længde der kan forekomme, se Familieretten S. 264 og det dér citerede, jfr. endvidere Pontoppidan i U. f. R. 1910 S. 896, se ogsaa Jmskr. Nr. 106, 25. Febr. 1909, hvorefter Udløbet af den 28de Svangerskabsuge har særlig Betydning for at antage Levedygtighed, og Kmcirk. Nr. 113, 24. Juni 1896. Jfr. L. 12 Dig. 1—5 . . . qui septimo mense natus est, justum filium esse.

²⁴⁾ Se Matzens Retshistorie (Arveret) S. 108 om, at Betingelsen efter vore ældre Landskabslove for, at en posthumus kan arve Faderen, er, at han „kommer levende til Verden med Hud og Haar, med Navle og Næse“.

²⁵⁾ Instrux 1896 § 14 angik kun København, den er ved Jmbek. 29. Marts 1899 udvidet til Frederiksberg, ved Bek. 31. Juli 1902 til Købstederne og 25. Jan. 1907 (G. S.) til Gentofte Kom. og ved Kmcirk. Nr. 276 22. Septbr. 1910 til hele Landet, jfr. L. Nr. 126 13. Juni 1914 § 3. Se ogsaa Kmcirk. Nr. 227 1. Oktbr. 1902.

at . . .

2.

inden 1 Uge skal indberette enhver Fødsel til Sognepræsten, i hvis Sogn Fødslen er sket, »selvom Barnet fødes saa meget før Tiden, at det ikke anses for levedygtigt«. Denne Regel kan maaske tyde paa, at et saadant ikke-levedygtigt Barn har Retsevne; men den forstaas dog naturligst blot som en administrativ Foranstaltning, der vil sørge for, at de tvivlsomme Grænsetilfælde bliver anmeldt, og ikke vil overlade Skønnet her til Jordemoderen.

Om legemlige Mangler kan være saa store, at levende fødte Væsener ikke har Retsevne, f. Eks. ikke kan arve, afgør vor Ret ikke, saaledes som Romerretten, der krævede »menneskelig Organisation«²⁶⁾. I nyere Tid antager man i Almindelighed, at ingen Mangler kan udelukke Retsevnen²⁷⁾. Dette bør sikkert tiltrædes. I hvert Fald vil der paa Grund af den retstekniske Vanskelighed ved at finde brugelige Grænsemærker altid være en stærk Tendens hos Retsudøvelsen til her at tilkende Retsevne²⁸⁾.

b) Store
legemlige
Mangler?

²⁶⁾ Se L. 14 Dig. 1—5 og L. 3 Cod. 6—29 og Lassen, Romerret S. 53—54 om, at »prodigia og monstra« ikke arvede, jfr. ogsaa Windscheid, Lehrbuch des Pandektenrechtes, 1. Bd. 7. Udg. § 52 S. 126.

²⁷⁾ Jfr. Egger S. 139, Dernburg S. 134 Note 5 og for Strafferettens Vedkommende Goos, spec. Del I S. 5—6 og Torp, Angreb etc. S. 4 og 32. Se derimod Scheel, der fastholder, at den fødte »med Hensyn til de væsentligste Egenskaber, hvorved i Almindelighed lægges Vægt paa Hovedets Dannelse, har menneskelig Organisation«. Scheel skelner saaledes mellem Monstra og blotte Vanskabninger, jfr. Torp, l. c. S. 32.

²⁸⁾ Paa dette Omraade har Sondringen mellem konkret og abstrakt Vitalitet ingen praktisk Betydning. Derimod kan et Grænsetilfælde opstaa, hvor der er sammenvoksede Tvillinger, af hvilke den ene har en svagere Udvikling; thi hvis den er saa lidt udviklet, at den alene er et Slags Paahæng paa den anden, vilde man dog vel ikke kunne give et saadant »Par« dobbelt Arvelod.

Fostertil-
standens
retlige
Betydning.

Saalænge Fostret blot er undfanget²⁹⁾, men der ingen Fødsel har fundet Sted, kan man ikke udenvidere tillægge det den samme Retsevne som det fødte Barn; tvertimod maa der i Lovgivningen eller dog dens Analogi findes en vis Hjemmel for at tillægge det Retsevne ved en given Gruppe af Retsforhold. Reglerne om den særlige Beskyttelse, som ydes dets Liv og Udvikling ved Siden af Beskyttelsen gennem Moderens Ret, ligger udenfor Privatretten; særlig maa her fremhæves Strfl.s § 193, men ogsaa dens § 23 og saadanne Regler som Instr. 25. Novbr. 1896 §§ 3, 4 og 18.

Moderen
fremfor
Fostret.

Der, hvor Fostrets Interesser kommer i Modstrid med Menneskers, særlig Moderens, gælder som Hovedregel, at dets Værdi er den afgørende mindre³⁰⁾. Dette finder indenfor Strafferetten³¹⁾ sit Udtryk i, at Indgreb før eller under Fødslens, der skader Fostret, men kan redde Moderens Liv eller Helbred, ikke kan straffes. Men her som ellers ligger der bagved det strafferetlige en civilretlig Afvejelse, der kan volde Tvivl, dels hvor Lægen skal vælge mellem en for Moderen noget mere risikabel Fremgangsmaade (efter Omstændighederne Kejsersnit fremfor Barnets Ødelæggelse ved Perforation), og hvor Hensynet til Barnet i alle Fald

²⁹⁾ Det ubefrugtede Æg beskyttes ikke mod Moderens Handlinger, jfr. Goos l. c. S. 128 og Torp l. c. S. 32. Ovariotomi er under ingen Omstændigheder strafbart for hende, ej heller Forhindringen af at en Befrugtning indtræder; disse Handlinger er objektivt retmæssige, og de vilde ikke blive retsstridige, selvom ogsaa offentlige Opfordringer til Brug af præventive Midler som efter gældende svensk Ret (L. 22. Juni 1911) skulde blive forbudt, se L. Nr. 81 30. Marts 1906 § 3.

³⁰⁾ I ældre Tid skal man ofte have foretrukket at redde Barnet paa Moderens Bekostning.

³¹⁾ Goos l. c. I S. 131—132, Torp l. c. S. 34—35 og i Strafferettens alm. Del S. 270 ved Note 43 og Bentzon, alm. Retslære S. 54.

vil virke, hvis Valget staar nogenlunde lige, dels hvor Moderen selv (næppe Faderen eller andre) ønsker en for hende farlig Fremgangsmaade valgt af Hensyn til at redde Barnets Liv under Fødslen³²⁾.

Indenfor Privatretten har man, i formentlig Overensstemmelse med romersk Ret³³⁾, villet hævde den almindelige Sætning, at Barnet, forsaavidt angaar dets egen Retsstilling, eller dog hvor det kan have retlig Fordel deraf, anses for tilblevet allerede paa sin Undfangelsesdag³⁴⁾. Til at gaa saa langt har vi i dansk Ret dog ikke Hjemmel³⁵⁾. Sætningen er vel ved 5—2—30³⁶⁾ fastslaaet for et Barns Arv efter Fader og Moder, og kan vistnok udvides analogisk til anden Arv³⁷⁾. Endvidere er der sikkert Grund til at udstrække Reglen til andre Tilfælde, hvor et Barns Ret beror paa dets Faders (eller Moders) Retsstilling, idet Barnet ogsaa her ligesom arver, f. Eks. Indfødsret, Adel eller privilegeret Stand³⁸⁾. Her kan ogsaa nævnes Erstatningskrav for Tab af Forsørger³⁹⁾ eller Alimentationskrav

Regnes
Retserhver-
velsen fra
Undfan-
gelsen?

Sætningen
gælder Arv

og lignende
Forhold.

³²⁾ Jfr. herom nærmere Goos l. c. S. 132 og Torp S. 34—35. Se ogsaa Eli Møller, *partus præmaturus artificialis* 1906 §§ 106—108, samt Artiklen Kejsersnit i Salmonsens Konversationsleksikon om Kejsersnit paa en døende Kvinde for dog at redde Barnet.

³³⁾ L. 231 Dig. 50—16, L. 3 D. 5—4, L. 7 og 26 Dig. 1—5.

³⁴⁾ Jfr. Windscheid l. c. S. 125—126.

³⁵⁾ Heller ikke i gældende tysk Ret, jfr. Dernburg S. 134—135. Derimod udtales den i Schw. L. § 31, 2° (jfr. § 544): „Vor der Geburt ist das Kind unter dem Vorbehalt rechtsfähig, dass es lebendig geboren wird.“ Se nærmere om Reglens konstruktive Formulering og praktiske Omraade Egger S. 139—140. Om fr. Ret se Planiol S. 140—41.

³⁶⁾ Jfr. Norsk Arvel. § 68.

³⁷⁾ Se herom nærmere Bentzons Arveret S. 13—15 og sv. Ärvdabalk 5—1.

³⁸⁾ Jfr. for ældre Rets Vedkommende den iøvrigt uklare Regel i Fr. 8. Maj 1829 § 7.

³⁹⁾ Jfr. B. G. B. § 844, 2. Afsnit i Slutn., se Dernburg S. 135.

mod en afdød Faders Bo, jfr. L. Nr. 130, 27. Maj 1908 §§ 3, 13 og især § 15 (»Er Barnefaderen død før . . . Barnets Fødsel, rettes Sagen«)⁴⁰).

Sætningen
gælder
ellers ikke.

Men udover saadanne Tilfælde bør Reglen næppe udstrækkes. Man har saaledes spurgt, om et Barn, der er født i Udlandet af udvandrede danske Forældre, kunde faa Indfødsret efter Fr. 15. Jan. 1776 (som fordrer Fødsel i Riget)⁴¹), naar det var avlet her før Udvandringen. Dette maa dog benægtes, ikke blot fordi det strider mod Lovens Ord, men ogsaa fordi det vilde være en praktisk uheldig Fortolkning. Dette sidste skyldes navnlig den retstekniske Grund, at Avlingsstedet ofte er tvivlsomt, allerede fordi den nøjagtigere Avlingstid er det, medens Fødestedet normalt er ganske utvivlsomt⁴²).

I andre Forhold, hvor der lægges Vægt paa Undfangelsesøjeblikket, drejer det sig ikke om en Analogi

Se L. Nr. 4, 7. Jan. 1898 § 1: „Arbejderens efterladte er forsikrede mod det lidte Tab af Forsørger“. „Efterladte“ maa fornuftigvis omfatte hans endnu ikke fødte Barn. I Praksis er det imidlertid af Arbejderforsikringsraadet og Indenrigsmin. (Skr. 30. Jan. 1900, jfr. V. T. Faber, Ulykkesforsikringsloven 7. Jan. 1898 S. 53—54) antaget, at Loven kun omfatter det fødte Barn; herfor er anført § 2.s Ord: (efter Enken) „tilfalder Forsikringen hans Børn, hvis Forsørgelse paahvilede ham, eller som han faktisk forsørgede, da Ulykken skete“. (Ganske tilsvarende Udtryk findes i de senere Ulykkesforsikringslove, jfr. L. Nr. 54, 1. April 1905 § 20 og L. Nr. 151, 27. Maj 1908 § 18). Efter rimelig real Fortolkning skønnes disse Ord dog ikke at udelukke den ufødtes Ret. Domstolene, der til Trods for L. 7. Jan. 1898 § 16 her maa være kompetente, jfr. U. f. R. 1914 S. 175, har ikke udtalt sig om Spørgsmaalet.

⁴⁰) Se Bentzon, Familieret S. 334, S. 352 Note 138 og S. 376.

⁴¹) Jfr. nu Lov 19. Marts 1898 § 2, der ogsaa kræver Fødsel her i Riget, jfr. Matzen, Statsforfatningsret I S. 78.

⁴²) Spørgsmaalet har, ifølge Lov 19. Marts 1898 § 1, ingen Betydning for Personer fødte efter Lovens Ikrafttræden d. 7. April 1898, idet Lov 1898 ogsaa her giver Indfødsret efter Afstamningen, se Matzen l. c. S. 78.

fra hin Regel om Arv, men om Særregler med deres ejendommelige Begrundelse. Dette gælder Bestemmelsen i 3—16—16—8 om, at Forældrenes Uskyldighed paa Avlingstiden gør Barnet ægte, selv om Forholdet i saa Henseende er ændret inden Fødslen; thi denne Regel er en Anvendelse af det almindeligere Princip, at Børns retlige Stilling afhænger af det Samlejes Karakter, som de skylder deres Tilværelse⁴³⁾. Det gælder endvidere, naar Fattigl. 9. April 1891 § 19⁴⁴⁾, i Analogi med tidligere Regler som dem i 3—14—5 jfr. 4 og Fr. 8. Maj 1829 § 14, bestemmer, at »som uægte Børns Fødekommune anses den Kommune, hvor Moderen Timaanedersdagen før sin Nedkomst havde til Erhvervelse af Forsørgelsesret egnen Ophold«. Thi denne Regel har sin særlige Grund i, at Moderen (og andre) ikke ved at vælge Fødestedet vilkaarlig skal kunne bestemme de Forpligtelser, som ved Barnets Fødsel opstaar for andre, særlig Kommunerne⁴⁵⁾.

§ 4. Retsevnen ophører ved et Menneskes Død¹⁾, § 4. Rets-
saaledes at det da ikke mere kan være Retssubjekt ^{evnens}
hverken for Rettigheder eller Forpligtelser. De retlige ^{Ophør.}
Ordninger, som betinges af et Dødsfald, vedrører de
efterlevende ikke den afdøde²⁾. Saaledes kan Æres-
fornærmelser mod afdøde vel efter Omstændighederne
straffes, jfr. Strfl.s § 223; men dette maa opfattes som

⁴³⁾ Det er endog et Spørgsmaal, om Lovgivningen ikke burde gaa videre og enten med B. G. B. § 1699 lade Ægthed indtræde, naar ikke begge Ægtefællerne ved Ægteskabets Indgaaelse var i ond Tro, eller med Schw. L.s § 133 erklære alle Børn af ugyldige Ægteskaber for ægte; det sidste gør Udkast 1913 til Lov om Ægteskabs Indgaaelse og Opløsning § 47, jfr. Motiverne S. 167—168; se svensk Lov 12. Novbr. 1915 Kap. 5 § 4 og Bentzon, Familieret S. 254—255.

⁴⁴⁾ Jfr. Kriegers og Haarløvs Udgave, 1906. S. 43—45.

⁴⁵⁾ Jfr. Scheel S. 15.

¹⁾ Jfr. Egger S. 141.

²⁾ Jfr. Bentzon, alm. Retslære S. 54—55.

en Beskyttelse for en Kreds af hans Efterladtes Æresfølelser. Paa samme Maade bliver det en Ordning af de Efterladtes og hele Samfundets Retsforhold, der findes i Retsreglerne om Behandlingen af Lig, se Straffelovens § 250 og Reglerne om, at Obduktion af et Lig ikke maa finde Sted imod den afdødes eller hans Nærmestes Vilje, undtagen hvor der er Spørgsmaal om at efterspore en mulig Forbrydelse^{2a)}. Det samme gælder Reglerne om Begravelse, hvorom der handles i Kirkeretten³⁾.

Et helt andet Spørgsmaal er dette, til hvilken Grad den afdødes dispositiones mortis causa (ligesom hans dispositiones inter vivos) har Retsvirkning efter hans Død. Herom handles der i Arveretten, i Læren om Testamenter der angaar Formuen og kun i enkelte Retninger kan bestemme om andet⁴⁾.

I Arveretten⁵⁾ vises det endvidere, at den afdødes Formueretligheder i den Forstand bliver bestaaende, at de arves, medens mere personlige Rettigheder som Regel bortfalder.

Retsevns-
Begræns-
ning?

I levende Live kan Retsevnen ikke fortabes; vor Ret kender intet til andre Landes »borgerlige Død«, hvor man som en Straf har gennemført Berøvelsen af privatretlige Rettigheder og Retsforhold gennem Fiktionen om at den skyldige var død⁶⁾. Tvertimod opret-

^{2a)} Fr. 21. Maj 1751 § 4, L. Nr. 46, 30. Marts 1892 § 5 og Kmskr. 29. Novbr. 1873 og 12. Juli 1877.

³⁾ Jfr. Matzen og Timm, Kirkeret (1891) S. 562—578, Florian Larsen, Kirkeret 1. Del S. 180 ff., se om borgerlig Begravelse L. Nr. 100, 19. Apr. 1907 (udvidet til Færøerne ved Anordn. 17. Jan. 1908), jfr. Kmskr. 17. Jan. 1908, og om Ligbrænding L. 1. April 1892 og Nr. 51, 5. Marts 1910.

⁴⁾ Se Bentzon, Arveret S. 148—151.

⁵⁾ Jfr. Bentzon, Arveret særlig § 3.

⁶⁾ Jfr. Scheel S. 28. Maaske indtraadte saadanne Virkninger, naar man efter 6—4—1 eksekverede en Dødsdom paa en undkommen Forbryders Billede.

holdes i Privatretten Reglen om, at Straf ikke kan ramme Retsevnen, saaledes som i den offentlige Ret, med Tab, f. Eks. af Valgret, Borgerskab eller Embede. Faktiske Begrænsninger i Retsnydelsen maatte følge af en Landsforvisningsstraf, men ikke privatretlige, jfr. dog 3—16—16—6 og 7; og i ret vidt Omfang følger faktiske Begrænsninger af Frihedsstraffe, jfr. om Retsstillingen Fr. 18. Decbr. 1750 og Fr. 9. Marts 1838 § 6. Tab af Fornuften begrænser i Reglen blot Handlevnen; den kan undtagelsesvis give andre Personer særlige Rettigheder, jfr. Reglen om Skilsmisse fra en Sindssyg⁷⁾, men iøvrigt kan Retsevnen ikke siges at blive indskrænket derved. En Dom, hvorved Retsstillingen mere i Almindelighed begrænses for den, som har handlet æreløst, kender vor Ret ikke⁸⁾, vel derimod, at Foretagelsen af »i den offentlige Mening vanærende Handlinger« (Grl.s § 30, Litra a) begrænser Personens Retsstilling, dog navnlig i offentligretlige Forhold⁹⁾.

Interesse i at bevise en Persons Død¹⁰⁾ har i Reg-^{Beviset for Døden.} len den, som mener derved at have erhvervet en Ret (f. Eks. Arv) eller at være bleven fri for en Forpligtelse (f. Eks. at betale en Livrente, hvor dog normalt den berettigede skal præstere Leveattest), eller endelig

⁷⁾ Ganske vist ikke efter Dom, men kun ved Bevilling, jfr. Bentzon, Familieret S. 247.

⁸⁾ Jfr. derimod f. Eks. svenske Domme, der udtaler Tab af „medborgerligt förtroende“, og tysk Ret, hvor Dommen udtaler — i Reglen for et bestemt Tidsrum — „Verlust der bürgerlichen Ehrenrechte“. Se i det hele om Spørgsmaalet: Ære og Retsevne Dernburg S. 161—163 og Egger S. 35—36.

⁹⁾ F. Eks. Tab af Valgret og Valgbarhed, Vidneutroværdighed, Udelukkelse fra Partsed, svagere Retsbeskyttelse efter Strfl.s § 169, Udelukkelse fra at være Værge eller Kurator, faa eller beholde Embeder, Bestillinger og Ombud, der udkræver offentlig Tillid, se Matzen, Statsret I S. 191—195.

¹⁰⁾ Jfr. Schw. L. §§ 32—34 og Egger S. 141—144.

at være traadt ud af et mere omfattende Retsforhold, jfr. en Ægtefælles Død.

De sædvanlige Beviser.

Som oftest er det uden Betydning at faa Dødsøjeblikket eller dog Dødsdagen nøjagtig bestemt. I saa Fald vil Beviset for Døden i Almindelighed kunne føres — og føres tilstrækkelig nøjagtig — paa en af følgende tre Maader: 1) Ved den Attest, der udstedes om det lovbefalede Ligsyn, jfr. Lov 2. Jan. 1871¹¹⁾; 2) ved en Udskrift af Kirkebogen, hvori Dødsfald og Begravelser optegnes, se Kirkeritual 25. Juli 1685 Kap. 9 og Anordn. 29. Marts 1814 §§ 12 og 13; 3) ved en Udskrift af den Skifteretsprotokol, hvortil Dødsfald mundtlig eller skriftlig skal anmeldes af hver Afdøds Ægtefælle, Arvinger eller nærmeste af Husstanden, jfr. Fr. 12. Septbr. 1792 § 8 og Skiftel. 30. Novbr. 1874 § 1¹²⁾.

Særegne Bevisforhold.

Hvis Bevis ad disse Veje ikke kan skaffes, maa sædvanlige Bevismidler, særlig Vidner, føres frem, jfr. 3—16—15—2 Nr. 5. Saadanne Beviser faar navnlig Betydning, hvor der opstaar Tvivl om de Anmeldelsers og Oplysningers Rigtighed, hvorpaa Attesterne og Protokollerne bygger; thi disse beviser eller sandsynliggør jo ofte kun, at en eller anden Person er død, begravet eller anmeldt som død til en given Tid; men ikke at det var netop den Person, hvis Død nu søges oplyst. Særlige Beviser tiltrænges dernæst, hvor nøjagtig Bestemmelse af Dødens Tidspunkt har Betydning; især hvor to, der staar i indbyrdes Arveforhold, er døde omtrent samtidig, men jo ogsaa ellers, hvor en Rettigheds Erhvervelse beror paa, at et givet Tids-

¹¹⁾ Attesten skal udstedes af en Læge, eller paa Landet (efter Omstændighederne) af 2 Ligsynsmænd, jfr. L. 2. Jan. 1871 §§ 2 og 3.

¹²⁾ Se nærmere disse Love samt Hindenburgs Formularbog S. 150—151 og Jmskr. Nr. 93, 10. Febr. 1904 om Dødsfald i Udlandet.

punkt er opnaaet, og Døden er indtruffet omtrent lige da.

Positive Lovregler er opstillet i ældre og nyere Tid, hvorefter man, naar to, som staar i indbyrdes Arveforhold, er døde omtrent samtidig, lader en bestemt Formodning gælde, hvis intet modsat godtgøres. I vor Ret kendes her kun Reglen i Fr. 4. Juni 1828 i Slutningen, jfr. 5—2—31, om, at hvor en af Forældrene og deres Barn er død (omtrent samtidig), er Formodningen for, at Barnet er død først, medens vor ældre Ret havde den modsatte Regel¹³⁾. Iøvrigt fastholder vor Ret, jfr. 5—2—53, den naturlige Regel, at hvor to er omkomne ved samme Ulykke, og Beviset svigter, har ingen af de to Sæt Arvinger ført Beviset for, at deres Arvelader har arvet den anden, og hvers Arvinger arver derfor, hvad enhver især af dem ejede¹⁴⁾. Dette synes at være en berettiget Anvendelse af Sætningen om, at »den, som paastaar, maa bevise« (ei incumbit probatio qui dicit non qui negat); men i moderne Retspraksis med dens stadig mere frie Bevisbedømmelse vil der sikkert raade en Tendens til paa svagere Indicier end i ældre Ret at anse det for bevist, hvem der er død først.

Legale
Regler om
Beviset.

¹³⁾ Se Matzen, Retshistorie (Arveret) S. 107. At det er ret vilkaarligt, ud fra et praktisk Synspunkt, hvilken Regel man vælger, indlyser af, at ogsaa fremmed Ret her er vaklende: naar Fader og Søn er døde i samme Krig, formodes efter rom. Ret Faderen død først (jfr. Platou, Arveret S. 304 Note 13 om en lignende Regel, hvis to under den franske Revolution var henrettede ved samme Eksekution); medens efter Code civil Artt. 720—722 den kraftigere af Alder og den mandlige anses for at have overlevet den svagere eller kvindelige, jfr. Planiol III S. 347—349. Se iøvrigt nærmere Platous Arveret § 24 i Slutn.

¹⁴⁾ Saaledes B. G. B. § 20 og Schw. L. § 32, jfr. Dernburg S. 135—136 og Egger S. 141, sv. Ärvdabk 4—1 og n. Arvefr. § 77 samt n. L. 12. Oktbr. 1857 § 6 om en omtrent samtidig Forsvinding.

§ 5.
Reglerne
om borte-
blevne.

§ 5. Hvis en Person er forsvunden, f. Eks. i Krig, paa en Sørejse, under en Oversvømmelse, Ildebrand eller lignende, eller er udvandret til fremmed Land, indtræder normalt det Forhold, at man hverken kan bevise, om han lever, eller om han er død. De fleste Lovgivninger¹⁾, ligesom dansk Ret, opstiller ingen Formodningsregler om, at den borteblevne lever endnu²⁾. Vor ældre Ret gjorde en Undtagelse ved Arv, idet man afsatte Arv til en nu bortebleven, men tidligere bevislig eksisterende Arving; men ifølge Fr. 11. Septbr. 1839 §§ 1 og 2 gaar vor Ret her nu den modsatte Vej³⁾. Derimod gives der i de fleste Lovgivninger særlige Regler, som opstiller legale Formodninger for, at forsvunden Person, hvis Død ikke kan bevises, dog er død, eller som, uden at opstille nogen saadan Formodning, i et eller andet Omfang giver Adgang til at fyldestgøre Krav, som Personens Død vilde begrunde.

I flere fremmede Lovgivninger⁴⁾ er der hjemlet

¹⁾ Se dog B. G. B. § 19 og Dernburg S. 147—148.

²⁾ Om „Leve-Formodning“ efter ældre Ret, se Egger S. 135, maaske ogsaa Platou S. 429; jfr. nedenfor S. 36 Note 20.

³⁾ Se herom nærmere Bentzon, Arveret S. 319—323. Jfr. ogsaa Platou S. 424.

⁴⁾ Om fremmed Ret og Retsudvikling se: Platou S. 417—427 om det historiske og S. 427—454 om gældende norsk Ret (Lov 12. Oktbr. 1857, Kap. I); Björling S. 13—15 (svensk Fr. 27. Novbr. 1854); Dernburg S. 139—147 og B. G. B. §§ 13—19; Egger S. 134—137 og 143—149 og Schw. L. §§ 34—39.

Romerretten kendte intet til særlige Formodningsregler for borteblevne, men nøjedes med sine almindelige (friere) Bevisregler. I Middelalderen opstilledes forskellige Døds- (og Livs-) Formodninger, dels knyttede til sandsynlig Levetid (ville nu være over 100, 90, 70 Aar gammel), dels til længere Tids Fraværelse (3—30 Aar) uden Efterretning. De Lovgivninger, der nu hjemler en mere almindelig virkende Dødsformodningsdom, er de fleste europæiske, saaledes tysk B. G. B. §§ 13—19, schweizisk L. §§ 24—38 og 546—550, østerrigsk Lovbog § 24 jfr. L. 16. Febr. 1883 og svensk Ret

Adgang til at faa en almindelig virkende Dødsformodningsdom. En saadan Regel findes ikke i vor Ret, ^{Gældende dansk Ret} men ligesom man tidligere i enkelte Tilfælde skaffede en Afgørelse ved kgl. Bevilling⁵⁾, saaledes er der nu ved Fr. 11. Sept. 1839⁶⁾ givet Hjemmel til under visse Betingelser at behandle en forsvunden Persons Formue, som om hans Død var bevist, nemlig saaledes at den erhverves af hans Arvinger eller, i Mangel af saadanne,

(Fr. 27. Novbr. 1854). Derimod nøjes norsk Ret (L. 12. Okt. 1857) ligesom dansk Ret med at ordne Arve- og Ægteskabsforhold. En lignende Vej gaar fransk Ret (Code civil §§ 112—134 og 139, 140), den har tjent som væsentligst Forbillede for vor Fr. 11. Septbr. 1839, jfr. Planol III S. 583—91.

Platou nævner (S. 426) som Eksempler paa en praktisk Trang til en mere almindelig Dødsformodningsdom, at den forsvundne har en personlig Brugsret, og Ejeren vil sælge sin Ejendom fri for dette Baand; at en Mand har forsikret sit Liv eller har ulykkesforsikret sig, f. Eks. til Gunst for sin Familie eller en af sine Kreditorer; eller at en eventuel Successor til et Fideikommis (som ikke behøver at være den forsvundnes Arving) ønsker at bevise sin Ret til nu at tiltræde. Navnlig i sidste Tilfælde vilde det ligge nær at anvende Fr. 11. Septbr. 1839 analogisk. Om det andet og mest praktiske Tilfælde synes det, som om vi ingen Domsafgørelser har, og at alle herhjemme benyttede Livs- og Ulykkesforsikringspolicer kort og godt kræver Bevis for den forsikredes Død. Naar Forholdet dog ordner sig i Praxis, f. Eks. hvor forsikrede Søfolk forsvinder, beror det vistnok paa, at Selskaberne viser betydelig Imødekommenhed, dels ved at nøjes med svagere Bevis, dels ved i mange Tvivlstilfælde at give Udbetaling mod Løfte om eventuel Tilbagebetaling, efter Omstændighederne sikret ved Kautionserklæringer.

⁵⁾ Jfr. Ørsted IV S. 273—274 og VI S. 628—630, se Platou S. 424—425.

⁶⁾ Jfr. T. Algreen Ussing: Haandbog i den danske Arveret S. 294—300 og F. C. Bornemann: Den danske Arveret (i saml. Skrifter 2. Bd.) S. 368—371, samt Collegialtid. for 1839 S. 729 ff., Viborg Stændertid. for 1838 I S. 403 ff., II S. 617 ff. og Roeskilde Stændertid. for 1838 II S. 1031 ff.

af det offentlige. Desuden hjemler Fr. fra et tidligere Tidspunkt Arvingerne en Indtægtsnydelse. Begge Regler er givne, dels af Hensyn til Arvingernes Interesser, dels ogsaa for at Formuen ikke skal henligge ubenyttet unødigt længe. Udenfor de formue- eller arveretlige Forhold findes der ingen Bestemmelser, som bygger paa en Dødsformodning, saaledes end ikke med Hensyn til den forsvundne Ægtefælle. Fr. 1839 § 16 berettiger vel den ene Ægtefælle til at faa Ægteskabet opløst ved Dom paa Grund af den andens Forsvinden; denne Dom erklærer imidlertid ikke Ægteskabet for ophørt ved den forsvundnes Død, men behandler ham som levende og giver Skilsmisse, hvilket i flere Henseender er af Vigtighed for den forladte Ægtefælles Stilling. For Kreditorernes vedkommende er der ikke Trang til Bestemmelser af den antydende Art, da deres Ret ikke afhænger af, om Debitor er død, jfr. Fr. 1839 § 7 i Slutningen og Konkurslovens §§ 41—44.

De to
Stadier.

Med Hensyn til Erhvervelsen af den forsvundnes Formue⁷⁾ (hvortil selvfølgelig ogsaa hører den Arv, der er erhvervet af og afsat til ham, fordi det er bevist⁸⁾, at han har overlevet⁹⁾ den paagældende Arvelader) skælnes Fr. 1839 mellem to Stadier, nemlig Erhvervelsen af Renter, Brug og Indtægter af Formuen, og Erhvervelsen af selve Formuen som Ejendom. Der er i begge Tilfælde kun Tale om den Formue, som vedkommende ejer her i Riget, jfr. Fr.

⁷⁾ Lov Nr. 72 om Forfatterret 1. April 1912 § 11, 3. Stk., jfr. § 28, siger, at Bestemmelserne i Fr. 11. Septbr. 1839 kommer ogsaa til Anvendelse paa Forfatterretten og Kunstnerretten.

⁸⁾ Se Bentzon, Arveret S. 319 ff.

⁹⁾ Dette bliver ofte praktisk, hvor Personen, da han rejste bort, havde arvet en af sine Forældre, men den anden af Forældrene sad i uskiftet Bo med Arven.

11. Sept. 1839 §§ 6 og 8 i Begynd. De berettigede er den forsvundnes Arvinger efter Loven eller efter Testamente. Selv om Testamentet kun omtaler eller forudsætter den bortblevnes Død og ikke Tilfældene i Fr. 1839, bør sikkert ikke blot Ejendomserhvervelsen, men ogsaa Indtægtsnydelsen bero paa Testamentets Regler, jfr. § 8 i Slutn. og nedenfor S. 38. Naar der staar i §'en »forsaavidt denne Disposition ellers er lovgyldig«, følger heraf, at alle Testationsreglerne maa anvendes. Saaledes vil f. Eks. Livsarvingerne efter Analogien af Arvelovens § 23 have en Slags Tvangsarveret til Indtægtsnydelse af to Trediedele af Formuen, selvom der foreligger et Testamente, der bestemmer at hele Indtægten under en eventuel Bortværelse skal oplægges eller tilfalde andre. Endvidere kan kun Dispositioner, der opfylder Testationsbetingelserne, bl. a. med Hensyn til Formen, faa Indflydelse paa, hvem der kan gøre de ved Fr. 1839 hjemlede Rettigheder gældende, ligesom iøvrigt kun saadanne Dispositioner kan ændre Anvendelsen af Fr.s Regler.

Testa-
menters
Betydning.

I. Indtægtserhvervelsen. Denne staar ifølge Fr.s § 8 aaben for den forsvundnes Livsarvinger, naar der i 5 Aar ikke er modtaget Efterretning om, at han er i Live, og for andre Arvinger (Udarvinger eller testamentariske), naar en saadan Efterretning i 10 Aar ikke er kommet. Saafremt den forsvundne var bortrejst inden sit fyldte 18de Aar, regnes de 10 Aar dog først herfra. En tilsvarende Bestemmelse med Hensyn til Beregningen af de 5 Aar er anset for overflødig, hvilket dog ikke gælder for Kvinder i samme Grad som for Mænd. De nævnte Frister behøver efter Fr.s § 14 dog ikke at oppebies, naar »særdeles Omstændigheder er tilstede, som opvække en til Vished grænsende Sandsynlighed¹⁰⁾ for«, at den forsvundne er død,

Betingel-
serne for
Indtægts-
erhvervel-
sen.

¹⁰⁾ Dom i U. f. R. 1882 S. 1012 (meget kraftige Beviser foredredes; det drejede sig om Skilsmisse efter Fr.s § 16), jfr.

f. Eks. naar det Skib, hvormed han afrejste, bevislig er gaaet under eller har været saa længe borte, at Forsikringssummen efter 4—6—10 vilde kunne affordres Forsikreren, og der intet fremkommer, som kunde lade formode, at han er bjerget. Da Fristen efter 4—6—10 kun er anført »f. Eks.«, og da den Tid, som maa hengaa, før Sandsynligheden kan anses stor nok, bør bestemmes efter hver Tids Forhold og Opfattelser, synes man nu at kunne indsætte Søløv 1. Apr. 1892 § 258 i Stedet for 4—6—10¹¹⁾.

Den processuelle
Fremgangsmaade.

Den Fremgangsmaade, som Arvingerne skal¹²⁾ følge, bestaar efter § 9 i en Indstævning af den forsvundne til hans sidste Værneting her i Riget¹³⁾, hvilken Stævning indrykkes 3 Gange¹⁴⁾ i Statstidende, jfr. L. 11. Apr. 1890 og L. 23. Jan. 1903 §§ 1 og 3, og bl. a. skal indeholde en Opfordring til øvrige mulige Arvinger om at varetage deres Tarv under Sagen. § 9 sætter Varslet til 3 Maaneder; nu bør dog sikkert L. 11. Apr. 1890 § 1, der efter sine Ord angaar alle borgerlige Sager, bringes til Anvendelse, saaledes at Varslet, »da det ikke vides, hvor Indstævnte er« (L. 11. April 1890 §§ 1 og 3), bestemmes af Dommeren ved Paategning

ogsaa U. f. R. 1903 S. 305. Det er naturligt at stille strenge Fordringer for at give Tilladelse til nyt Ægteskab, hvad enten Skilsmisse gives efter § 16, eller Præsten tør antage Ægtefællens Død for bevist, jfr. Bentzon, Familieret S. 59—60, se ogsaa Schw. L. § 34 og Egger S. 143—144.

¹¹⁾ Schw. L. § 35 taler i Almindelighed om „in hoher Todesgefahr verschwunden“; B. G. B. §§ 15—17 har mere indgaaende Definitioner af „Kriegs-“, „See-“ og „Unfallsverschollenheit“. Indførelsen af det sidste Begreb var foranlediget af Wiener-Ringtheatrets Brand i 1881, jfr. Dernburg S. 142—143.

¹²⁾ Se dog Jmskr. Nr. 351 11. Okt. 1905.

¹³⁾ Vidneforklaring kan kræves optaget i Udlandet, U. f. R. 1904 A S. 45.

¹⁴⁾ U. f. R. 1904 A S. 494.

paa Stævningen¹⁵⁾. Arvingerne skal, saasom ved at føre Vidner af den forsvundnes Bekendtskab, tilvejebringe alle Beviser¹⁶⁾, som saadanne Tilfældes Natur tilsteder, om at den forsvundne har været borte i den lovbestemte Tid og at ingen Efterretning om ham haves, desuden skal de selv aflægge personlig Forklaring¹⁷⁾ og bekræfte denne med Ed, naar Dommeren finder det nødvendigt. Dommeren skal paase den forsvundnes Tarv¹⁸⁾, og desuden er det tilladt enhver at træde frem, der kan give Oplysning om, at Indstævnte ikke er i det Tilfælde, som Stævningen forudsætter (jfr. § 10). Dommeren skal (jfr. § 11) ved en formelig Dom bestemme, om de vedkommende har oplyst det fornødne eller ej, og i første Tilfælde kende dem berettigede til Indtægterne fra 5- eller 10-Aarsdagen efter sidste Efterretning eller fra det i Fr. § 14 angivne Tidspunkt, f. Eks. Skibets Undergang eller den i 4—6—10 (nu: Sølovens § 258) omtalte Frists Udløb.

I Reglen vil den forsvundnes Formue allerede være opgjort og indsat i Overformynderiet i Henhold til Fr.s § 6; men det kan ogsaa ske, at Formuen bestyres af en af den forsvundne efterladt Fuldmægtig, jfr. § 7¹⁹⁾. Medens ved Formuens Bestyrelse, indtil Arvingerne har faaet Ret til Indtægtsnydelse, »Ejerens Tarv stedse (bør) haves for Øje« (jfr. Fr. 1839 § 6),

Hvorledes
nydes Ind-
tægten?

¹⁵⁾ Jfr. herfor Domme i U. f. R. 1892 S. 282, 1893 S. 315 og 1904 S. 494. Dog kunde det ogsaa have været hævdet, at L. 1890 med sin almindelige Stævnevarselsregel ikke har tilsigtet at ophæve en saadan særlig Regel som den i Fr. 11. Sept. 1839 § 9; men den faste Praxis bør nu sikkert fastholdes.

¹⁶⁾ Se Platou S. 440—441.

¹⁷⁾ Kskr. 31. Okt. 1844, U. f. R. 1904 S. 45 og Retspll.s § 447.

¹⁸⁾ Efter Retspll.s § 456 skal Sagsøgerne besørge et Forsvar beskikket for den borteblevne, jfr. Munch-Petersen, Civilproces II 1908 S. 51—52.

¹⁹⁾ Se til det følgende Platou S. 431—438.

Gøres
Formuen
i Penge?

Faar
Arvingerne
Besiddelsen?

maa der derefter tages et passende Hensyn til baade Arveladerens og Arvingernes Interesser²⁰⁾. Derfor kan Arvingerne ikke komme i Besiddelse af Kapitaler eller Værdipapirer, som afkaster Renter; thi Arvingernes Interesse i Indtægtsnydelsen paakræver det ikke, og det vilde være at gaa den forsvundnes Interesse i Formuens Bevarelse for nær. Forsaauidt der derimod findes anden Formue, Løsøre eller faste Ejendomme, Brugsrettigheder eller andet lignende, bliver der først Spørgsmaal om, hvorvidt noget saadant bør søges realiseret. Ifølge § 6 vil Pupilautoriteterne undertiden allerede have ladet noget realisere, medens andet bestyres af en for den forsvundne indsat Værge. Af Hensyn til, at Arvingerne nu skal stedes til »Rente-nydelse af hans Kapitaler eller til Nytten og Brugen af de Ejendele, som ellers maatte være at bevare for ham«, kan det være rigtigt i den forsvundnes Interesse at søge yderligere noget, f. Eks. Løsøret, realiseret (gennem en efter § 6 beskikket Værge). Men forsaauidt det, under en Afvejelse af Hensynet saavel til den forsvundne som til dennes Arvinger, skønnes, at Realisation, f. Eks. af faste Ejendomme, ikke bør ske, eller hvis en saadan ikke kan ske, f. Eks. ved en fideikommissarisk Brug af en Ejendom eller ved andre »personlige« Rettigheder, maa Arvingerne, der skal have »Nytten og Brugen«, ogsaa have Tingene i deres Besiddelse, hvor vanskelig praktikabelt et saadant For-

²⁰⁾ Tekstens Regler stemmer med andre Landes, jfr. om norsk Ret L. 12. Okt. 1857 §§ 4—8 og Platou S. 429—431; om fransk Ret se Egger S. 135 og Planiol S. 583 ff. Der sondres mellem tre Stadier: en første Periode, hvor Formuen bestyres i den borteværendes Interesse, og hvor han nærmest antages for levende endnu; en anden Periode, hvor Arvingerne faar Brugsret, og hvor hans Liv eller Død nærmest er lige sandsynlig; og en tredje Periode, hvor Arvingerne faar Formuen, og Dødsformodning er indtraadt.

hold end kan være, naar der ikke er blot en enkelt eller ganske faa Arvinger, og til Trods for, at den borteblevne derved udsættes for Tab af Formuen. En ^{Om} Forfatterret. særlig Vanskelighed opstaar, naar den borteblevne er Forfatter eller Kunstner, og der bliver Spørgsmaal om en første Udgivelse eller Mangfoldiggørelse af hans Værk. Grundtvig har antaget (jfr. Forfatterretten 1905 S. 115), at Arvingerne ikke kan handle her, da Publikationen forudsætter en Indtræden i selve Forfatterretten, som først opnaas ved Ejendomsdom, og at ej heller Ægtefællen kan optræde, da Forfatterretten ikke indgaar i det formueretlige Fællesskab mellem Ægtefællerne. Begge Parter maatte herefter nøjes med at nyde Indtægterne af de af Forfatteren selv foranstaltede Publikationer. Det synes dog muligt at lade en efter Fr.s § 6 beskikket Værgе træffe Bestemmelse om Udgivelsen, hvor da ved Siden af økonomiske Hensyn ogsaa de personlige Hensyn til den borteblevne bør have stærk Vægt ved Værgens (og Pupilauctoriteternes) Overvejelser.

Fr. 1839 omtaler ikke, at Arvingernes Adgang til ^{Ægtefællens} Retstillg. Indtægtsnydelse skulde være indskrænket derved, at den forsvundne har efterladt en Ægtefælle, og ved Forelæggelsen for Stænderne blev den Ægtefællen i Fr.s § 16 givne Ret til Skilsmisse efter 5 Aars Forløb endog motiveret ved, at dette var billigt, da Livsarvingerne paa dette Tidspunkt kunde fordre Indtægterne. Udtrykkene i § 16 — at i de samme Tilfælde, hvori Livsarvingerne er ²¹⁾ berettigede til at nyde Renterne, maa ogsaa Ægtefællen være berettiget til at søge Skilsmisse — kunde ogsaa synes at forudsætte, at Livsarvingerne har den nævnte Ret, selv om der er en Ægtefælle; dog kan »i de samme Tilfælde« na-

²¹⁾ Jfr. Bentzon, Retskilderne S. 337 om, at Ordet „er“ maa læses som „vilde være“, hvis man følger Tekstens Fortolkning.

turlig læses som »under de samme Betingelser«²²⁾. Hvis den bortblevne har efterladt et Testamente, hvori den tilbageblevne Ægtefælle indsættes til Arving af hele Boet med Forbigaaelse af Udarvingerne, eller en testamentarisk Bestemmelse om, at den efterladte Ægtefælle maa »sidde i uskiftet Bo« med Udarvingerne eller den efterladte Hustru i uskiftet Bo med Livsarvingerne, maa denne Disposition vistnok følges (jfr. Fr.s § 8 og ovenfor S. 33), selv om den ikke forudser Fr.s Anvendelse, men sigter til Forholdene ved hans Død; og Arvingerne kan da ikke kræve Indtægterne. Hvis imidlertid den efterladte Ægtefælle, naar intet Testamente til dens Fordel forefindes, maatte taale, at Indtægterne af den forsvundnes Lod tilfaldt dennes Arvinger, vilde den kunne blive slettere stillet, end hvis den forsvundnes Død var bevist, hvilket synes urimeligt. Dette gælder vel ikke, naar der kun er Udarvinger eller Testamentsarvinger, men gælder derimod, naar der er Livsarvinger, forsaavidt det antages, at en efterladt Hustru her ikke kan erholde Bevilling af Øvrigheden til at sidde i uskiftet Bo, og at en efterladt Mand ikke har den Ret til at nyde hele Indtægten af Boet, som følger af hans Adgang til efter Fr. 21. Maj 1845 § 18 uden Bevilling at sidde i uskiftet Bo saavel med myndige som med umyndige Børn.

Ægtefællens
Ret gaar
foran.

Men selv om man vil antage, at Ægtefællernes Adgang til Hensiddens i uskiftet Bo staar dem aaben ligesom ved Dødsfald i Henhold til Analogien af de herom givne Regler — en Analogi, som vistnok bør drages²³⁾ —, synes det ogsaa af andre Grunde og ganske i Almindelighed at være det rigtige at nægte Arvingerne Adgang til at faa Indtægterne, saalænge den

²²⁾ Jfr. Note 21 paa forrige Side.

²³⁾ Jfr. Bentzon, Arveret S. 289 og Retskilderne S. 163 Note 1. I Norge gives der her Hensiddens i uskiftet Bo, jfr. Platou, Arveret S. 431—32 og 439.

efterladte Ægtefælle ikke fordrer Ægteskabet hævet, og saa langt der er Formuefællig. At tilstede Arvingerne at tvinge den efterladte Ægtefælle til at hæve Ægteskabet eller dog Formuefælliget, synes nemlig ganske forkasteligt. Men naar Ægteskabet og Formuefælliget skal vedblive, vil det blive praktisk vanskeligt at udfinde de Indtægter, som skal tilfalde Arvingerne; thi der kunde ikke én Gang for alle udsondres nogen bestemt Lod og bestemte Indtægter af denne, da Størrelsen heraf maatte afhænge af Fællesboets vekslende Tilstand. Paa den anden Side vejer Hensynet til Arvingerne ikke tungt: Livsarvingerne bliver normalt ikke ringere stillede, end om den forsvundnes Død var bevist, jfr. Reglerne om uskiftet Bo; og alle Arvingernes Krav paa Indtægtsnydelse er jo bl. a. væsentlig motiveret ved, at Formuen ikke bør henligge ubenyttet, men denne Betragtning har ingen Vægt, hvor der er en Ægtefælle ladet tilbage. Arvinger har meget sjældent søgt Indtægtsnydelsen; og Praksis har ikke taget Stilling til de foran omtalte Tvivlsspørgsmaal.

II. Ejendomserhvervelsen²⁴). Adgang hertil har den forsvundnes Arvinger, derunder Ægtefællen som Arving²⁵), ifølge Fr. 1839 § 12, naar 20 Aar er forløbne fra sidste Efterretnings Modtagelse, dog, hvis den forsvundne ved sin Bortrejse var under 18 Aar, i det tidligste fra 18 Aars Dagen. Efter Fr.s § 14 afkortes Fristen, naar særlige Omstændigheder vækker en til Vished grænsende Sandsynlighed for, at den forsvundne er død, til 3 Aar fra den Begivenhed, hvorved han formodes at være omkommen. Naar Undergang af det Skib, hvormed han er bortrejst, formodes paa Grund af Udløbet af den i 4—6—10 nævnte Frist,

Betingelserne for
Ejendoms-
erhverv-
elsen.

²⁴) Se Platou S. 449 ff. (der kræves ikke, som hos os, nogen ny Dom for at gaa over fra Indtægtsnydelse til Ejendomsret).

²⁵) Jfr. Platou S. 443—444.

regnes de tre Aar først fra denne Fristes Udløb. Da det her i Modsætning til om Indtægtserhvervelsen siges positivt i §'en, at Fristen skal bestemmes efter Reglen i 4—6—10, tør man ikke med fuld Sikkerhed gaa ud fra, at Loven vil henvise til enhver Tids Forsikringsret (i 1839 var 4—6—10's Regel endnu i Brug, jfr. Conv. 1. Juli 1746, Vilkaarenes § 9). Dette bør dog, som det eneste naturlige, antages, og saaledes anvender Praxis²⁶⁾ nu ogsaa § 258 i Søloven, hvis § 315 har ophævet 4—6—10. Endelig bestemmer Fr.s § 15, at hvis den forsvundne vilde være 90 Aar²⁷⁾, hvis han var i Live, behøver Arvingerne ikke at oppebie anden Tid end den, der nødvendiggøres ved den foreskrevne processuelle Fremgangsmaade. Man kunde spørge, om der ikke, hvis den forsvundne ved sin Bortrejse eller Forsvinden var nær ved eller endog over 90 Aar, maa afventes en passende Tid for at tilvejebringe den i § 15 nævnte Betingelse om hvem ingen Efterretning kan faas; men dette er vistnok stridende mod Paragrafens Slutningsord. Hvor der er Tale om en blot Bortrejse, vil forøvrigt forskellige Omstændigheder, f. Eks. Hensynet til ikke at paadrage sig unyttige Omkostninger, i Reglen bevirke, at Arvingerne dog venter nogen Tid. Desuden mærkes, at § 15 fordrer, at ingen Efterretning kan faas, hvilket forudsætter, at Arvingerne har anvendt de mulige Bestræbelser for at faa Oplysninger; ogsaa heri vil der ligge en Hindring mod Tilsnigelse af Dom.

²⁶⁾ Jfr. herfor Dom i U. f. R. 1895 S. 421, hvor 3-Aars Fristen regnes „fra den Tid, da Assurancen for det nævnte Skib kunde fordres udbetalt“, jfr. ogsaa U. f. R. 1910 S. 721.

²⁷⁾ Dom i U. f. R. 1903 S. 305. Efter B. G. B. er Fristen for Dødsformodningsdom det 70de Aar, men desuden skal Efterretninger have været savnede i 5 Aar. Efter Schw. L.s § 35 beror Fristerne altid paa et friere Dommerskøn.

Hvorvidt Arvingerne kan faa Ejendomsdommen, ^{Egtefællens Retsstilling.} hvis den forsvundne har efterladt sig en Ægtefælle der ikke søger Skilsmisse, synes tvivlsomt, men maa dog vistnok antages. Vel kan man ogsaa her ligesom med Hensyn til Indtægtserhvervelsen anføre, at Ægtefællen ikke bør tvinges til at hæve Formuefælliget, hvor vedkommende ikke vil søge Skilsmisse; men da Vanskelighederne ved Beregningen af Arvingernes Lod falder bort, og da Hensynene til Arvingerne gør sig stærkere gældende, eftersom det nu er meget sandsynligt at den forsvundne er død, synes man at burde behandle Forholdet til Arvingerne, som om han var det, dog ogsaa saaledes, at Reglerne om Hensidten i uskiftet Bo her maa anses anvendelige efter en aldeles klar og fuldkommen Analogi, selv om en saadan ikke turde antages, hvor der er Spørgsmaal om Indtægts-erhvervelse. Hvis Ægtefællen, uagtet Arvingerne har faaet deres, ønsker Ægteskabets fortsatte Bestaaen, kan hun meget vel dette, og i Forhold til Ægtefællen maa da vistnok ogsaa Formuefællesskabet vedblive.

Frengangsmaaden er i det væsentlige den samme som den, der udkræves til at opnaa Rentenydelse, kun ^{Den processuelle Frengangsmaade.} skal der her efter § 12 gives Aars og Dags Varsel. Maa L. 11. Apr. 1890 anses for anvendelig²⁸⁾, er Varslets Længde dog nu forandret. Det er imidlertid tvivlsomt, om i saa Fald Lovens § 2 eller dens § 1 kommer til Anvendelse. For det første kunde tale, at der her er Spørgsmaal om en Ejendomsdom; men antagelig sigter L. 1890 § 2 ved »Ejendomsdom« kun til de sædvanlige Lavhævsdomme, hvorfor ogsaa det taler, at L. 1890 § 3, 2. Stykke, nævner Stævninger efter Fr. 11. Sept. 1839 ved Siden af »Stævninger til Mortifikation og Ejendomsdom«. Den sidste Fortolkning er antaget i

²⁸⁾ Jfr. Domme i U. f. R. 1893 S. 315, 1894 S. 483 og 1914 S. 123, se ovenfor S. 35 Note 15.

Praksis²⁹⁾, saaledes at Dommeren bestemmer Varslet efter Reglen i L. 1890 § 1.

Formue-
erhvervel-
sens Tids-
punkt.

Formuen tilkendes Arvingerne efter de Arveforhold, der fandt Sted paa den Tid, der i Dommen angives som den, paa hvilken de 20 Aar er udløbne. Om man i det i Fr.s § 14 nævnte Tilfælde skal lægge de Arveforhold til Grund, som fandt Sted ved 3-Aars Fristens Udløb, eller dem, der forelaa, da den Begivenhed indtraf, hvorved den forsvundne formodes at være omkommen, er noget tvivlsomt; thi deraf, at Lovgiveren anser den forsvundnes Død for bevist efter 3 Aars Forløb, følger ikke, at den anses for bevist som først indtraadt nu; tvertimod var det ofte i og for sig naturligst at anse den for indtraadt ved den bestemte ulykkelige Begivenhed. Det modsatte Resultat er dog antageligst³⁰⁾, da der synes at maatte gælde samme Regel for alle i § 14 nævnte Tilfælde, men nogle af disse, jfr. Sølovens § 258³¹⁾, ikke forudsætter nogen bestemt paaviselig ulykkelig Begivenhed³²⁾, saa at man for disses Vedkommende ligesom i de i § 12 omtalte Tilfælde kun kan lægge den fastsatte Fristes Udløb til Grund. I det i § 15 omtalte Tilfælde maa utvivlsomt

²⁹⁾ Se U. f. R. 1893 S. 315 og 1914 S. 123. Herefter maa Retsplejels §§ 459—468, som giver særlige Regler om „Fremgangsmaaden ved at erhverve Mortifikations- og Ejendomsdom“, ligeledes anses for uanvendelige ved Sagerne efter Fr. 1839. Hvad der skal gælde om disse sidste Sager, synes ogsaa sagt i § 447.

³⁰⁾ Se ogsaa U. f. R. 1895 S. 421.

³¹⁾ Se herom U. f. R. 1910 S. 721.

³²⁾ Man trænger til særegne Afgørelser for flere Grupper af Tilfælde, se nærmere B. G. B. § 18. Schw. L.s § 38 siger: „Die Wirkung der Verschollenerklärung wird auf den Zeitpunkt der Todesgefahr oder der letzten Nachricht zurückbezogen.“ Se Dernburg S. 145—146 og Egger S. 148—149 samt Platou S. 444—447; se ogsaa svensk Fr. 27. Novbr. 1854 § 4.

det Tidspunkt lægges til Grund, da den forsvundne var 90 Aar, eller, hvis han, den Gang man sidst hørte fra ham, var ældre, da Tidspunktet for denne Efterretning.

Det kan iøvrigt tænkes, at flere §§'s Betingelser for Erhvervelse efter Fr. samtidig er tilstede, f. Eks. ^{Flera Tidspunkter passer.} at baade § 14 og § 15 er anvendelige, og der kan i saa Fald opstaa flere tvivlsomme Spørgsmaal særlig med Hensyn til Arvingers konkurrerende Krav. Dommeren bør maaske lægge det af flere mulige Tidspunkter til Grund, som de stævrende Arvinger paa-
staar; men i alt Fald hvis de er uenige, maa Dommeren give den Paastand Medhold, hvorefter den forsvundne tidligst anses for død.

Dommens Hovedøjemed⁸³⁾ er at afgøre, om i det ^{Dommens retlige Betydning.} foreliggende Tilfælde de Betingelser er opfyldte, som Fr. 1839 opstiller for, at Indtægtsnydelse, henholdsvis Ejendomsret kan erhverves af Arvingerne, jfr. §§ 11 og 12.

Den borteblevnes Ret over hans Formue her i ^{Den borteblevnes Stilling. a. Indtægtsnydelse.} Landet er ved Arvingernes Indtægtsret begrænset saaledes, at Indtægterne fra det i Dommen angivne Tidspunkt tilkommer Arvingerne. »Dersom den borteblevne siden maatte melde sig, kan han fordre alle endnu ikke forfaldne og oppebaarne Renter og Indtægter, uden at hans Arvinger fremdeles kan nyde noget deraf» (§ 11). Den hjemvendende maa herefter have Ret til alle Indtægter, som enten ikke er forfaldne eller dog ikke er oppebaarne af Arvingerne, fra det

⁸³⁾ Jfr. Dernburg S. 146—147 om, at Dommen skaber en alment virkende Formodning for, at den borteblevne nu er død, men har levet indtil det givne Tidspunkt, se B. G. B. §§ 18 og 19. Schw. L.s § 38 siger, at han erklæres for forsvunden „und es können die aus seinem Tode abgeleiteten Rechte geltend gemacht werden, wie wenn der Tod bewiesen wäre“, jfr. Egger S. 146 og 149.

b. Ejendoms-
erhverv-
elsen.

Øjeblik han gør, selv udenretligt³⁴⁾, Krav derpaa, være sig hos Arvingerne, i Skifteretten eller i Overformyndерiet. Dom til Ophævelse af Arvingernes Legitimation, eller Appel af disses Dom efter Fr. er overflødig; derimod kan en Dom over Arvinger, som har faaet Besiddelse af ham tilhørende Formue dele, selvfølgelig være nødvendig som Eksekutionsfundament for en Udsættelsesforretning. Er der vundet Ejendomsdom efter § 14, giver denne § i det i §'en nævnte Tilfælde, og indenfor Grænsen af 20 Aar regnet fra hans Bortrejse eller fra hans fyldte 18 Aar, ham Ret til at fordre³⁵⁾ sin Formue tilbage. Samme Ret hjemles ham ikke i de i §§ 12 og 15 nævnte Tilfælde, og man maa her vistnok slutte modsætningsvis fra § 14 (»i de her omhandlede Tilfælde«)³⁶⁾. Dog kan selvfølgelig Dommen altid ifølge 1—6—17 faas omstødt ved Appel, hvis den er vundet ved Svig, ligesom han har fuldt Vindikations- og Erstatningskrav imod de Arvinger, som har udvist Svig, jfr. Analogien af § 2. Vil han benytte sin Ret efter § 14, kan Arvingernes Legitimation som berettigede sikkert kun hæves ved Dom over dem³⁷⁾, og det hvad enten de har taget Formuen i Besiddelse eller ikke.

De enkelte
Arvingers
Stilling.

Medens den borteblevnes Retsstilling efter Dommen saaledes er ret klar, er det tvivlsomt, hvilken Betydning Dommen har for de enkelte Arvingers Rets-

³⁴⁾ Jfr. Ordene „melde sig“ i § 11.

³⁵⁾ Jfr. Torps Tingsret S. 136—139 om den betingede Ejendomsret, som Arvingerne faar, og om deres Legitimation som berettigede, se ogsaa Björling S. 14—15 og svensk Fr. 27. Nov. 1854 § 5, jfr. Egger S. 149 og Schw. L.s § 547, jfr. Dernburg S. 147 og B. G. B. §§ 2031 og 2370.

³⁶⁾ Se om Spørgsmaalet Platou S. 447—449 og 452—454 og sv. Fr. 27. Nov. 1854 §§ 5—7, se ogsaa Dernburg S. 146—147 og Egger S. 149.

³⁷⁾ Jfr. § 2 („berettiget til at søge Arven tilbage“) og Dom i U. f. R. 1888 S. 503—507.

stilling, navnlig indbyrdes. Det er efter det ovenfor om Dommens Hovedformaal bemærkede naturligst, at Dommen alene gaar ud paa at tilkende »Arvingerne i Almindelighed« Indtægtsnydelse, henholdsvis Ejendomsret. Hvad angaar Praksis, har Højesteret overhovedet ikke udtalt sig om disse Dømmes Retsvirkninger; det vil jo, da indstævnte ikke er mødt, sjældnere end ved andre Sager hænde, at Dommen appelleres. Hof- og Stadsretten har gentagne Gange tilkendt »Arvingerne i Almindelighed« Retten, dels efter Stævningens principale³⁸⁾ Indhold, dels efter en subsidær Paastand herom, som enten var udtrykkelig³⁹⁾ nedlagt eller som ansaas for stiltiende⁴⁰⁾ indeholdt i Paastanden om Retten efter Fr. 1839. Men paa den anden Side har Domstolen ogsaa gentagne Gange indladt sig paa at afgøre de enkelte stævvende Arvingers Berettigelse⁴¹⁾. For at Fr. hjemler Dommeren Ret og Pligt hertil, kunde ogsaa dens Udtryk tale: § 11 nævner »de vedkommende« (d: de stævvende) Arvinger, og siger, at Dommeren skal bestemme, om de har godtgjort deres Ret til Indtægtsnydelse, og i bekræftende Fald »kende dem⁴²⁾ berettigede«; § 12 henviser med Hensyn til Ejendomsdommen til § 11.

³⁸⁾ Jfr. Domme i U. f. R. 1889 S. 935 og 1903 S. 305.

³⁹⁾ Jfr. Dom i U. f. R. 1900 S. 164.

⁴⁰⁾ Jfr. Domme i U. f. R. 1897 S. 167, 1898 S. 397, 1899 S. 175 og 400, 1901 S. 389; men herimod tidligere 1886 S. 1130 og 1893 S. 1069.

⁴¹⁾ Jfr. Domme i U. f. R. 1889 S. 487, 1897 S. 716 og 1904 S. 171, hvor Formuen helt eller delvis tilkendtes bestemte Personer, samt 1886 S. 1130, 1893 S. 1069, 1895 S. 421, 1899 S. 175 og 400, 1900 S. 164 og 1901 S. 389, hvor Paastanden herom ikke toges til Følge.

⁴²⁾ L. Nr. 136, 27. Maj 1908 om Arveafgift §§ 4 d, 6, 11, 20 og 21 lægger Arveafgift paa Indtægtsnydelsen efter Fr. 1839 ligesom paa anden Rentenydelse eller Brug, alt efter Rettens Værdi; Loven forudsætter, idet den lægger Arveafgift paa

Res
judicata-
Virkning?

Der er vel heller ikke noget betænkeligt i, at der gives de stævvende, som efter det i Sagen foreliggende maa anses for tilstrækkelig at have godtgjort at være de nærmest berettigede Arvinger, en positiv Dom herfor, der tilkender dem en bestemt Andel i Arven, saaledes at Skifteretten, hvis kun de samme Arvinger derpaa melder sig for den, maa lægge Dommen i saa Henseende til Grund for sin Kendelse. Men nogen endelig Afgørelse af det indbyrdes Forhold mellem den borteblevnes Arvinger er dog ikke derved opnaaet. Thi ligesom det følger af almindelige Procesregler, at andre, ikke stævuede⁴³⁾ Personer, der maatte være bedre berettigede end de stævvende eller lige saa berettigede som dem, ikke faar deres Retsforhold til disse præjudiceret ved en saadan Dom, saaledes synes dette ogsaa at være udtrykkelig bestemt i § 11. Her siges det nemlig, at de Arvinger, som efter Dommens Afsigelse godtgør, at de er nærmere berettigede end de stævvende, kan rejse Krav paa Indtægterne — dog ikke »de alt oppebaarne Renter eller Indtægter« —; og af § 11, 2den Halvdel (hvis sidste Stykke har Hensyn til de nu ophævede Bestemmelser i 5—2—37 og 38) fremgaar det, at Indtægterne skal deles efter enhver Tids Arveforhold, jfr. § 12, der henviser til § 11 og medfører samme Regel for Formuedommen. Men intetsteds antydes det, at senere mødende Arvinger, hvor de første Arvinger ikke har faaet Besiddelsen af Formuen, behøver at tage Dom over disse. Det synes fremdeles at fremgaa af § 11, at de senere Arvinger

hver enkelt Arvings Lod, at den enkelte Arving ved Indtægtsdommen erhverver en Rettighed.

⁴³⁾ Den i § 9 omhandlede Stævning (til den borteblevne) indeholder kun en „Optordring“ til andre mulige Arvinger om under samme Sag at varetage deres Tarv; men det er ingen Indstævning af dem, jfr. herfor ogsaa Dom i U. f. R. 1896 S. 231.

ikke heller behøver at føre en ny — ganske overflødig — Proces mod den borteblevne⁴⁴⁾.

Den naturligste Forstaaelse af Fr. er derfor følgende: Dommen er for saavidt res judicata for alle, som den endelig fastslaar Betingelserne for de samlede Arvingers Ret efter Fr.⁴⁵⁾. Vil derfor en senere mødende Arving anfægte denne Side af Dommen (særlig med Hensyn til Tidspunktet for Dødsformodningen efter §§ 12, 14 eller 15), maa Dommen appelleres efter almindelige Procesregler. Derimod bedømmer Dommen ikke paa en for senere Domstol eller Skifteret bindende Maade andre Arvingers end de stævnendes indbyrdes Andels- eller Fortrinsret. Og Dommen kan efter Praxis vel afgøre de stævnendes indbyrdes Ret, hvilken Praxis vistnok ogsaa er i Overensstemmelse med Fr.s § 11 (jfr. S. 45); men Dommen kan ogsaa begrænse sig til at tilkende »Arvingerne i Almindelighed« Retten til Indtægterne eller Formuen. Der synes i Praxis at være en stigende Tendens til, hvor det er tvivlsomt, om de stævvende er de nærmest berettigede, da at gaa den sidste Vej⁴⁶⁾; og i hvert Fald har den Praxis fæstnet sig, at anse Paastanden som omfattende et subsidiært Krav paa Dom for Arvingerne i Almindelighed, der tages til Følge, naar den principale Paastand paa en

Dommens
Række-
vidde.

⁴⁴⁾ Jfr. herfor Jmskr. 25. Maj 1866 og Dom i U. f. R. 1890 S. 1083. For Teksten taler ogsaa Motiverne, jfr. Coll. tid. 1839 S. 758 om Ordene i § 11: „Skulde efter Dommens Afgivelse andre Personer godtgøre“. Her havde Viborg Stænderforsamling indstillet, at der tilføjedes en Bestemmelse „om dette bør ske ved Indankning af den ældre Dom eller ved en ny Dom af samme Ret“. Men Regeringen satte sig derimod: Thi er Dommen fejlagtig, bør Appel benyttes; men fordi andre Arvinger kommer, er Paaanke ikke fornøden, da en Dom ikke forbinder unævnt Tredjemand.

⁴⁵⁾ Jfr. Platou S. 442.

⁴⁶⁾ Jfr. Domme i U. f. R. 1897 S. 716, 1899 S. 400 og 1914 S. 189.

personlig Tilkendelse af Retten maa forkastes⁴⁷⁾. Der hvor Dommen tilkender en bestemt Person en vis Ret, faar Dommen altsaa den Betydning, dels at afgøre Forholdet mellem ham og medstævne Arvinger, dels at give ham og disse Legitimation som berettigede overfor Overformynderiet⁴⁸⁾ og andre Institutioner. Det synes imidlertid naturligere, om Praksis altid vilde indskrænke sig til at tilkende »Arvingerne i Almindelighed« Retten. Dette vilde klart begrænse Dommen til dens nødvendige Indhold, og det vilde stemme godt med, at Dommen jo i Virkeligheden langt mindre er en Proces med den bortblevne end en i Domsform gennemført Bevisførelse — der atter begrunder et større eller mindre Indgreb i hans Ret til Gunst for hans Arvinger —; jfr. den Maade, hvorpaa Dommeren er positiv virksom for Sandhedens Udfindelse, og særlig dette, at han skal behandle og edsfæste de stævne ligesom ellers Vidner under en Sag.

Hvem kan
stævne?

Spørger man om, hvem der efter den ovenfor skildrede Opfattelse kan stævne som Arving, maa der sondres: Positiv Dom for personlig Berettigelse kan kun den faa, som overfor andre medstævne godtgør sin Arveret⁴⁹⁾. Men en Dom for »Arvingerne i Almindelighed« maa enhver kunne opnaa, som beviser, at han er blandt de arveberettigede. Man kan ikke udelukke ham, fordi han ikke kan føre det vanskelige negative Bevis for, at der ikke findes nærmere eller andre ligesaa nær berettigede Arvinger⁵⁰⁾; herfor taler ogsaa Reglen i Fr. 1839 § 1 om, at Arv kun afsættes til saadanne ikke mødende Arvinger, som bevislig har overlevet den af-

⁴⁷⁾ Jfr. de S. 45 Note 40 citerede Domme.

⁴⁸⁾ Jfr. Domme i U. f. R. 1889 S. 487 og 1897 S. 716.

⁴⁹⁾ Jfr. Domme i U. f. R. 1873 S. 1069, 1886 S. 1130, 1893 S. 1069, 1895 S. 421, 1897 S. 716 og 1899 S. 400. De sidste Domme viser, at Kravet til Beviset ikke gennemføres strengt.

⁵⁰⁾ Jfr. de S. 45 Note 40 citerede Domme.

døde. Naar det positivt oplystes, at der var nærmere Arvinger, har nogle Domme⁵¹⁾ nægtet Dom efter Fr., hvilket kan begrundes deri, at Dommen dog altid er et Indgreb i den bortblevnes Retsforhold, hvorom kunde nu aktuelt berettigede Arvinger bør kunne fatte Beslutning. Andre Domme har, hvor der enten var ligesaa nær berettigede ikke-stævrende Arvinger eller endog muligvis nærmere berettigede, givet Dom for »Arvingerne i Almindelighed«⁵²⁾. Endelig maa altid enhver Arving — som Følge af, at Dommen som paa-vist har en vis res judicata-Virkning for alle Arvinger — have Ret⁵³⁾ til at indtræde som Intervenient.

Af det anførte følger, at kun hvor Dommen direkte har bestemt enhvers Andel — og Opgørelsen iøvrigt ingen Vanskelighed volder, f. Eks. fordi det drejer sig om at faa nogle Renter udbetalt af Overformynderiet — kan senere Skifte undgaas. Vor Praksis kender ogsaa en saadan direkte Udbetaling af Overformynderiet i Henhold til Dommen⁵⁴⁾. Men i alle andre Tilfælde, navnlig hvor Dommen kun lyder paa »Arvingerne i Almindelighed«, bør Skifte holdes⁵⁵⁾ efter de almindelige Regler om offentlig eller privat Skifte og om Arvingernes Adgang til at løse deres indbyrdes Retsforhold ved Skifteretskendelse eller Dom⁵⁶⁾⁵⁷⁾.

Efter-
følgende
Skifte.

⁵¹⁾ Se U. f. R. 1886 S. 1130, 1893 S. 1069 og 1895 S. 421.

⁵²⁾ U. f. R. 1899 S. 175 og 400, 1901 S. 389.

⁵³⁾ Saaledes U. f. R. 1913 S. 825. Se ogsaa Retsplejel.s § 242, jfr. dens Kap. 33 (§§ 368 ff.).

⁵⁴⁾ Jfr. endog Jmskr. 25. Maj 1866 om, at Overformynderiet skulde udbetale Arv til en Person, som ikke var mellem dem der havde faaet Ejendomsdom, da hans Ret skønnedes utvivlsom.

⁵⁵⁾ Jfr. Platou S. 444.

⁵⁶⁾ Denne Opfattelse stemmer med Motivernes, jfr. Coll. tid. 1839 S. 751 ff. og Viborg Stændertid. 1838 S. 424—428. S. 425 siges det, at en Retsdom maa have i Fr.s Tilfælde, „fordi det efter Sagens Natur er mest passende, at det ved Dom afgøres, om Arvingerne er berettigede til Indtægterne,

Det offent-
liges Ret

Efter det udviklede har Dommen ingen præklusiv Virkning overfor nogen Arving, hvad enten den lyder paa Indtægt eller Ejendom⁵⁸⁾. Anderledes efter Fr.s § 17, hvorefter Skifteretten, naar ingen har meldt sig som Arving efter en i 20 Aar forsvunden Person, kan foranstalte ham og hans Arvinger indkaldte paa den i § 12 nævnte Maade, og naar da ingen melder sig, udlægges Arven til det offentlige (nu Statskassen⁵⁹⁾). Den almindelige Henvisning til § 12 synes at vise, at der kræves ikke blot Indkaldelsen o: Stævningen, men ogsaa Dommen. Dette er da ikke en Dom vunden alene over den forsvundne og for Arvingerne i Almindelighed. Det er det offentlige, der for at gøre en Ende paa, at Formuen henligger uden Nytte, og som den mest subsidiære Arving (5—2—11) stævner alle muligvis bedre berettigede Arvinger og vinder præklusiv Ejendomsdom saavel overfor disse som ovenfor den forsvundne. I Praxis⁶⁰⁾ antages det dog at være tilstrækkeligt, at Skifteretten foranstalter en Indkaldelse i Statstidende, saaledes at hvis ingen melder sig,

førend Skifteretten sætter sig i Virksomhed . . . ” „At iøvrigt Delingen af Indtægterne, naar Arvingerne ved Dom er kendte berettigede til samme, tilfalder Skifteretten, saafremt der er umyndige og fraværende Arvinger, er en Selvfølge . . . ”

⁵⁷⁾ I det hele maa Erhvervelsen efter § 12, jfr. §§ 14 og 15, opfattes i Analogi med egentlig Arv, jfr. f. Eks. L. Nr. 136, 27. Maj 1908 § 10, sidste Punktum, hvoraf fremgaar, at Erhvervelsen med Hensyn til Arveafgift behandles som Arv, idet man ingen Stilling har taget til Spørgsmaalet om Afgiftens Tilbagebetaling, hvis den borteblevne kommer tilbage og efter § 14 fordrer sin Ejendom igen.

⁵⁸⁾ Jfr. dog herimod med Hensyn til Ejendomsdom Ussings Arveret S. 298 og Bornemans Arveret S. 370, men imod disse ovenfor S. 47 og 48.

⁵⁹⁾ Tidligere Fonden ad usus publicos, der er hævet ved Pl. 26. April 1842. Jfr. Rigsarkivet: Fonden ad usus publicos, I Bd. 1897.

⁶⁰⁾ Se Jmskr. Nr. 131, 16. Marts 1904 og Nr. 188, 2. Juni 1905.

Beløbet uden Domserhvervelse indbetales i Statskassen, og saaledes at den, som maatte melde sig, henvises til at søge Dom efter § 12⁶¹⁾. Men Indkaldelsen og Indbetalingen i Statskassen synes da ikke at kunne have nogen prækluderende Virkning.

B. Handleevne.

§ 6. Forsaavidt en Persons ydre Optræden — ^{§ 6. Begrebet Handleevne i Almindelighed.} hans Handlinger og efter Omstændighederne ogsaa hans Undladelser — har retlig Betydning, opstaar det Spørgsmaal, hvorvidt denne hans retsstiftende eller retsopløsende Evne er afhængig af særegne, navnlig sjælelige Egenskaber hos ham. Dette er Spørgsmaalet om Personens Handleevne (Habilitet)¹⁾.

Da Personer over en vis Alder maa forudsættes²⁾ at have de fornødne sjælelige Betingelser for Handleevne, naar ikke særlige Grunde viser det modsatte, bliver her det positive Begreb egentlig Mangelen paa Handleevne, Inhabiliteten, Utilregneligheden; Læren om Handleevne omfatter de Personer, som mangler Handleevne, og de Foranstaltninger, som Retsordenen træffer for at afbøde Mangelens uheldige Virkninger (Værgemaal).

⁶¹⁾ Undertiden har, ved mindre Beløb, Justitsministeriet givet Tilladelse til, at Summen udbetales, uden at § 12 blev iagttaget, mod at Arvingerne solidarisk forpligtede sig til eventuel Tilbagebetaling til den hjemvendende, jfr. Jmskr. 2. Juni 1905 og 29. April 1909 (utrykte).

¹⁾ Evnen til at gøre sig (eller andre) til Retssubjekt; medens Retsevne er Evnen til at være Retssubjekt.

²⁾ Denne Forhaandsformodning lægger normalt (jfr. dog S. 90) Bevisbyrden paa den, som hævder at Manglen har foreligget, jfr. nedenfor i § 13 Lit. d i Slutn., se ogsaa Egger S. 39 ned. og Oertmann S. 313.

Grunde til
manglende
Handleevne.

De sjælelige Mangler beror enten paa, at normal Aandsudvikling endnu ikke er opnaaet (ung Alder), eller paa Abnormitet, særlig Sindssygdom eller Aandsvagthed. Kvindens Handleevne var i gammel Ret, særlig hvad hendes Myndighed angaar, i meget den samme som Barnets; hun stod under en Mands Værge-maal (munt, jfr. det gammelromerske tutela perpetua). Denne Kvindernes Særstilling er bortfaldet helt for de ugiftes Vedkommende, og for de gifte er kun faa Rester tilbage (L. 7. April 1899 §§ 15 og 21, 2. Stk., jfr. ogsaa D. L. 1—23—9).

Medens den umyndiggjorte og Enken, som har faaet fast Lavværge, er begrænset i sin Handleevne, er det tvivlsomt, om dette gælder den Person, især en fraværende, for hvem der er beskikket en Værge ad hoc; i alt Fald skyldes denne Værges Beføjelse til at handle paa den andens Vegne ikke manglende Handleevne som bygget paa den andens særlige sjælelige Egenskaber, snarere foreligger der et med negotiorum gestio beslægtet Retsforhold.

Omraader,
hvor
Handle-
evnens
Mangel
virker:

De Omraader, hvor de sjælelige Mangler gør sig gældende og i større eller mindre Omfang ophæver eller begrænser Handleevnen, kan deles i Grupper.

Viljes-
erklæringer.

Som den væsentligste af disse maa nævnes de retsstiftende Viljeserklæringer. Den sjælelige Mangel bevirker, at en ellers retsstiftende Viljeserklæring ikke faar nogen eller kun faar en betinget Retsvirkning, særlig saaledes at Virkningen fordrer en andens Virksomhed (en Værges, en Kurators).

Formue-
rets-
handler.

Indenfor Viljeserklæringerne er de vigtigste de egentlige formueretlige Retshandler, hvorved man enten forpligter sig til fremtidige Overdragelser eller andre Ydelser, eller nu overdrager Rettigheder, være sig af tinglig Ret over sin Ejendom eller af Fordringsret mod Tredjemand; fremdeles Testamentet (og Døds-

gaven); endelig af de familieretlige Retshandler Ægtepagten.

Endvidere maa nævnes den personlige Retshandel, f. Eks. Arbejdskontrakten, og andre Viljeserklæringer af mere personlig Art, f. Eks. Ægteskabsstiftelseserklæringen, Ægteskabsløftet, Overdragelsen af Forældremagt.

Personlige
Erklæ-
ringer.

Ved det hidtil nævnte, bortset fra Testamentet, blev den erklærende selv forpligtet; men ogsaa ved de Viljeserklæringer, som ellers, uden at forpligte den erklærende, undtagelsesvis kan være retsstiftende, kommer Spørgsmaalet om Handleevnen frem; f. Eks. hvor det gælder et Paakrav, en Opsigelse, en Reklamation overfor en mangelfuldt leveret Vare eller en Modtagelseserklæring overfor et Tilbud eller en Gave.

Erhver-
vende
Forhold.

Undertiden indeholder selve den faktiske Modtagelse, af et Tilbud en Gave eller en Betaling, ingen Viljeserklæring; men dog opstaar ogsaa her Handleevneproblemet overfor den subjektive Side af Modtagelsen, se S. 82 ved Note 19.

Udenfor Handleevneproblemet i streng Forstand ligger de Spørgsmaal, der vedrører de handleudygtiges rent personlige Liv, deres Frihed til her selv at styre, og omvendt den Tvang, som Retten her hjemler ved at sætte andre — Forældre eller Værger — til at raade over dem, være sig Forældremagten over Børn, eller den Magt, som haves over Sindssyge og Aandsvage, og som dels udmunder i særlige Foranstaltninger derunder navnlig Tvang til Ophold paa Sindsygeanstalter eller Aandssvageanstalter, dels fremtræder i lignende Forhold som Forældremagten. Reglerne om disse Forhold har dog den ret nære Berøring med Reglerne om Handleudygtighed overfor Viljeserklæringer, at ensartede Foranstaltninger træffes til at athjælpe Manglerne (Værgemaal); og naar der afsluttes en Kontrakt om den handleudygtiges personlige Virksomhed f. Eks. som Tyende eller Lærling, omfatter denne jo

Uraadighed
over egen
Person.

paa een Gang hans rent faktiske personlige Liv og hans Kontraktsforhold.

Retsbruds-
tilregnelig-
hed.

Helt udenfor Viljeserklæringernes Ramme opstaar et særligt Handleevnespørgsmaal, nemlig naar det gælder Retsbrud: I hvilket Omfang skal et objektivt Retsbrud, der maaske endog kan kaldes forsætligt eller dog uagtsomt, alligevel paa Grund af manglende sjælelige Egenskaber ikke drage de sædvanlige civile Retsfølger efter sig, særlig Erstatningspligten?

Personret-
tens Lære
om Handle-
evne?

Det bliver Personrettens Sag at gøre op med de fleste af de nu omtalte Spørgsmaal om sjælelige Manglers Indflydelse paa Handleevnen, d. v. s. paa den Handlings retlige Betydning, som iøvrigt opfylder Betingelserne for at være retsstiftende Kendsgerning. Dog undersøres til særlig Omtale paa vedkommende Sted dels Læren om Testamenter og Dødsgever (se Arveretten), dels Læren om Ægteskabserklæringer, om Ægtepagter og om de øvrige familieretlige Viljeserklæringer (se Familieretten).

Begrebet
Myndighed
fremhæves.

I det følgende omhandles først det vigtigste herhenhørende Begreb: Myndigheden, d. v. s. Evnen til at forpligte sig ved formue- og personretlige Retshandler. At der her maa stilles særlig strenge Betingelser til Handleevne, beror simpelthen paa, at det er farligere at kunne forpligte sig end ved egen Virksomhed at kunne skaffe sig Rettigheder, medens det paa den anden Side er af Betydning for Samfundets Beskyttelse, at Retsbrudsansvar undertiden ogsaa rammer kontraktsumyndige. Efter at Betingelserne for Myndighed er fremstillede i §§ 7—11, følger i § 12 Læren om

Andre
Mangler ved
Handle-
evnen.

andre Mangler ved Handleevnen hos Unge og i § 13 en mere samlet Behandling af den individuelle Abnormitets, særlig Sindssygdommens, Indvirkning paa Handleevnen. Dertil knytter sig § 14 om Umyndiggørelse. I det derpaa følgende Hovedafsnit (§§ 16—20) behandles nærmere Umyndighedens Omraade og Virkning.

Umyndighed.

§ 7. Myndighed¹⁾ indtraadte efter vore gamle Provinsiallove for Mænd med det fyldte 15de Aar²⁾; dog fordrer jyske Lov 18 Aars Alder til Salg af Jord og Indgaaelse af Borgen. Denne sidste Termin blev dernæst gennem Retsbrugen, der stadfæstedes ved Fr. 1. Juli 1619, gjort til den almindelige, medens nu 25 Aars Alderen udkrævedes til de nysnævnte Retshandler³⁾. Kvinder⁴⁾ var altid umyndige, bortset fra Enker hvis Stilling i Tidens Løb udviklede sig stærkt i Retning af Fuldmyndighed⁵⁾. Endvidere kendte allerede Provinsiallovene Umyndiggørelse af Personer over Myndighedsalderen paa Grund af Alderdom og Galskab: Fr. 1. Juli 1619 hjemlede det samme paa Grund af Ødselhed⁶⁾.

§ 8. Chr. V.s Lov hjemler Umyndighed paa Grund af Ungdom for alle Mænd under det fyldte 18de Aar, se 3—17—34 hvorefter Værgemaalet først da ophører. Da Værgemaalet efter sit Hovedøjemed gaar ud paa at afhjælpe Umyndighed i Henseende til Formuens Bestyrelse, jfr. nedenfor, kan man vel af 3—17—34 ud-

¹⁾ Stammen i Ord som Myndighed eller Formynder (et neder-tysk Laaneord fra c. 15. Aarhundrede, tidligere talte man kun om Værg) er et nordisk og germansk Ord „Mund“ eller „Munt“, der er beslægtet med det latinske manus, Haand, og overført betegner Magt, Herskab, Beskyttelse. Jfr. Egger S. 40: Die Mündigkeit ist die Herrschaft (Munt) über sich selbst.

²⁾ Maaske oprindelig endog med det 14de Aar, jfr. Andreas Sunesøns Parafrase til skaanske Lov III—1.

³⁾ Matzen S. 39—40. Norge havde lignende Regler som vi. I Sverige har Manden fra 1721 været myndig med sit 21. Aar, jfr. sv. Ärvdabalk XIX §§ 1 og 2, se Johs. Bergh, Bilag III til 4. nord. Juristmødes Forhldr. S. 6—10.

⁴⁾ Matzen S. 28—39.

⁵⁾ Matzen S. 35—39 og 53—55. Se nedenfor S. 67.

⁶⁾ Matzen S. 40—42.

lede, at Mænd under 18 Aar er umyndige til ved Rets-
handler at paatage sig en Formueforpligtelse, men
ikke med fuld Sikkerhed, at de ligeledes er umyndige
med Hensyn til andre forpligtende Retshandler, f. Eks.
Kontrakter om at yde personligt Arbejde, hvilket heller
ikke andetsteds i Loven findes udtrykkelig udtalt.
Denne personlige Umyndighed maa imidlertid følge af,
at D. L. ligesom vor ældre Ret ingen Forskel har gjort
paa formueretlig og personlig Myndighed, bortset fra
at Kuratelet alene angaar det formueretlige; 18 Aars
Alderen er den almindelige Myndighedsgrænse. Des-
uden maa den personlige Myndighed holde Skridt med
den »Forældremagt«, som Forældrene eller Værgen har
over den unge⁷⁾. Forældremagten er vel nærmest kun
hjemlet for Børnenes Opdragelses Skyld; men skal For-
ældre eller Værger kunne lede denne, maa de ikke
blot kunne binde den unge ved Retshandler, men denne
selv maa være umyndig til at binde sig, da de fore-
sattes Planer derved let kunde forhindres⁸⁾.

Personlig
Umyndig-
heds Va-
righed.

Saalænge derfor Forældremagten vedvarer — og
dette er, som det nærmere udvikles i Familieretten⁹⁾,
normalt indtil Barnets 18de Aar —, maa Barnet være
umyndigt i personlige Forhold. Men denne Umyndig-
hed bør da ogsaa ophøre, naar Forældremagten op-
hører, altsaa med det 18de Aar, jfr. 3—17—38 (»og
vil drage fra ham«¹⁰⁾); Umyndighed i personlige For-
hold er heller ikke forenelig med den i 3—17—34 ind-
rømmede Ret til selv at forestaa Godset. Umyndig-
heden i personlige Forhold maa endvidere ophøre fuld-
stændig med det 18de Aar; thi der findes ingen Hjem-
mel til at opstille en saadan Mellemtilstand som den,
der i 3—17—34 er bestemt for Mænd mellem 18 og

⁷⁾ Jfr. Bentzon, Familieret S. 284 ff.

⁸⁾ Jfr. U. f. R. 1904 S. 691 og 694.

⁹⁾ Bentzon, Familieret S. 287—289.

¹⁰⁾ Se nærmere herom Bentzon, Familieret S. 287—288.

25 Aar forsaavidt angaar Formueforhold. Det anførte har længe været fast antaget hos os (jfr. nedenfor S. 61—62) og forudsættes i flere nyere Love f. Eks. Pl. 3. Juli 1822 og især Tyendelov 10. Maj 1854 § 1 samt L. om Lærlingeforhold 30. Marts 1889 §§ 5, 13 m. fl. Da 25 Aars Grænsen for Fuldmyndighed i Nutiden maa erkendes at være højere end heldigt (jfr. nedenfor om Kuratel i Slutningen), er en tidligere Myndighed med Hensyn til de for de unge saa vigtige personlige Retshandler allerede af denne Grund praktisk¹¹⁾.

Derimod indtræder Myndighed til at indgaa Formueforpligtelser ikke fuldstændig med det 18de Aar¹²⁾; Mindre-
aarigheds-
begrebet. men efter 3—17—34 skal en Kurator have Tilsyn med, at Godset ikke unyttelig bort sættes, og hans Samtykke er nødvendigt til den unges Formueretshandler, indtil denne fylder 25 Aar. Kurators Vilje er altsaa ikke eneraadende, men skal kun supplere Myndlingens; hvorimod Værgens Vilje (og efter Omstændighederne Pupil-autoriteterne) træder i Stedet for Myndlingens (jfr. dog

¹¹⁾ I fremmed Ret, hvor Kuratelets Mellemtrin er ude af Brug, danner det 21. Aar Grænsen; i Sverige lige siden 1721 (jfr. Note 3 S. 55), i Norge ifølge L. 27. Marts 1869, i Frankrig ifølge code civil § 388 (derefter i ital. og belg. Ret), i Tyskland fra sidste Halvdel af 19. Aarh., jfr. B. G. B. § 2; i Holland er Grænsen 23 Aar, i Østerrig 24 Aar; i Schweiz (L.s § 14) er den 20 Aar og desuden gælder her Reglen: Giftermaal gør myndig. For c. 5 Aar siden paatænkte vor Regering at forelægge Lovforslag om Myndighedsalderens Nedsættelse til 21 Aar; de i 1910 udnævnte skandinaviske Familieretskommissioner forbereder Lovforslag om Myndighedsalderen og Umyndighedens Retsvirkninger.

¹²⁾ Jfr. Dom i U. f. R. 1902 A. S. 746 om, hvad det nøjagtig vil sige at være fyldt 18 Aar. En Person var født d. 8. Okt. 1883 Kl. 10 Aften; han begik et Tyveri d. 8. Okt. 1901 Kl. 6½ Eftermiddag, og blev straffet efter Straffelovens § 229 jfr. § 37.

L. 7. April 1899 §§ 2 og 21. 2. Stk.¹³⁾; se nærmere nedenfor om Værgemaal og Kuratel.

Den omtalte Overgangstilstand (18—25 Aar) kaldes Mindreaarighed i Modsætning til paa den ene Side Umyndighed (under 18 Aar), paa den anden Side Fuldmyndighed (over 25 Aar). Hvor Lovene taler om myndige og umyndige, sigtes der sædvanlig til Personer over eller under 18 Aar, se f. Eks. Fr. 22. Nov. 1837 § 4 og samme Lovs § 9, der stiller Myndighed overfor Fuldmyndighed. Udtrykkene Mindreaarighed og personlig Myndighed betegner som bemærket Handleevne i to forskellige Henseender, og det førstnævnte medfører en ufuldstændig, det sidstnævnte en fuldstændig Handleevne. Som oftest vil vel begge Egenskaber indtræde samtidig; men dette er ikke altid Tilfældet, idet der gives Personer (visse umyndiggjorte), der er aldeles umyndige i formueretlig Henseende, men har personlig Myndighed.

Særlig tidlig
Myndighed
ved Be-
villing

Om Undtagelser¹⁴⁾ fra de nævnte Regler bemærkes:

a) Bevillinger, hvorved der tillagdes Mænd under 18 Aar Myndighed som mindreaarige (*venia ætatis*), omtales allerede i Pl. 20. Febr. 1717 I, B Nr. 8, men er vistnok længe ikke givne og derfor ifølge Grundlovens § 27 nu utilstedelige, idet de ikke umiddelbart før Grundloven »efter de hidtil gældende Regler« var »i Brug«¹⁵⁾. Derimod kan der vedblivende erholdes Bevilling¹⁶⁾ for Mænd under 25 Aar til at være fuld-

¹³⁾ Om den umyndiges Optræden i personlige Anliggender efter L. Nr. 100, 19. April 1907, L. Nr. 51, 5. Marts 1910 og L. Nr. 96, 10. Maj 1912 § 5, se nedenfor S. 79.

¹⁴⁾ I Statsretten (Matzen, Statsret II S. 46—47 og 64) omhandles Reglen i Grundlovens § 6, hvorefter Kongen og de kongelige Prinser bliver myndige (d. v. s. fuldmyndige), naar de fylder 18 Aar. Om Raadighed over Selvehverv se § 17.

¹⁵⁾ Jfr. Matzen, Statsret II § 38, S. 223 ff.

¹⁶⁾ Mærk Stpll. 13. Maj 1911 § 122, hvorefter Bevillinger, som

myndige¹⁷⁾. Bevillingen (Gebyr 33 Kr. 66 Øre) kan i Almindelighed udfærdiges af Amtmanden¹⁸⁾ (Overpræsidenten), naar han har fyldt 22 Aar, naar han efter afgivne Attester (fra født Værges — hvilket maa betegne født Kurator —, fra beskikket Kurator¹⁹⁾ og fra Øvrighed eller Præst) har fornøden Modenhed, og naar det ifølge særegne Omstændigheder er til hans sande Tarv nu at blive fuldmyndig, idet der f. Eks. kan skaffes ham en Forretning, hvis Drift gør hans Fuldmyndighed særlig²⁰⁾ ønskelig, eller han kan blive Fuldmægtig hos en Retsbetjent²¹⁾, eller han gerne skulde blive Værges for sine Søkende²²⁾, jfr. Fr. 23. Marts 1827 § 19 b. Til Personer under 22 Aar kan Justitsministeriet ad mandatum give Bevilling; men denne tilstaas kun ganske undtagelsesvis, naar den paagældende er under 21 Aar²³⁾. I retlig Henseende er der ingen Forskel paa, om en Person er myndig ifølge Bevilling eller ifølge Alder. Derimod regnes han selvfølgelig ikke som 25-

Amtmand, Overpræsident eller Magistrat i København eller Købstederne udfærdiger i eget Navn, stemples til 2 Kr.

¹⁷⁾ Efter tysk Ret (B. G. B. §§ 3—5) kan Personer over 18 Aar faa Fuldmyndighedsbevilling, jfr. Dernburg S. 167—168. Schw. L.s § 15 giver lignende Regler, jfr. Egger S. 43—45. Fr. Ret kender en „emancipation“ (c. civ. §§ 476—487), der medfører en Slags Mindreaarighed eller begrænset Myndighed; en saadan indtræder altid for en umyndig, der gifter sig, jfr. Planiol I S. 600 ff. Svensk og norsk Ret kender ikke saadanne Bevillinger.

¹⁸⁾ Se Hindenburgs Formularbog S. 23—25.

¹⁹⁾ Denne Attest kan undværes, hvis der ingen Formue er, jfr. Jmskr. 20. Febr. 1862.

²⁰⁾ Jfr. Jmskr. 6. Nov. og 10. Dec. 1861.

²¹⁾ Jmskr. 12. Febr. 1862 og 17. Juni 1876. Bevillinger til juridiske Kandidater, der skal være Retsbetjentfuldmægtige, gives efter en nu ganske fast Praksis, men kun af Justitsministeriet.

²²⁾ Jfr. Jmskr. Nr. 72, 30. Jan. 1909. Om Bevilling til at blive Sætteskipper, se Jmskr. Nr. 386, 19. Decbr. 1913.

²³⁾ Jmskr. 25. Aug. 1855. Praksis har i de senere Aar vaklet.

aarig, og hvor Lovgivningen²⁴⁾ kræver 25 Aar som Betingelse (jfr. f. Eks. Grl.s § 30 eller Fr. 5. Marts 1734 § 4²⁵⁾), og ikke dermed mener Fuldmyndighed (saaledes som det vistnok gøres i 1—23—12²⁶⁾, 3—17—2 og 8²⁷⁾ saavel som i flere andre rent formueretlige Forhold), hjælper Fuldmyndighedsbevilling derfor intet.

Studenters
særlige
Myndighed. b) Studenter ved Københavns Universitet kan, skønt ikke fuldmyndige, paa egen Haand paadrage sig Gæld for de almindelige Livsfornødenheder eller de nødvendige Bøger eller for Forelæsningshonorarer; dog er der sat snævre Grænser for Kredittidens Længde (3 eller 6 Maaneder) og navnlig for Laanenes Størrelse (10 Rdlr.), se Fund. 7. Maj 1788 Kap. 2 § 5, hvor den nævnte Gæld kaldes privilegeret²⁸⁾.

§ 9. Ugifte
Kvinders
Myndig-
hed. § 9. Efter Chr. V.s Lov¹⁾ var alle ugifte Kvinder uden Hensyn til Alder umyndige forsaavidt Formue-dispositioner angaar, se 3—17—38 hvorefter Mø aldrig kan sige sig af Faders Værgemaal. Dog kunde²⁾ Piger over 18 Aar erholde Bevilling til at være myndige under Kurator (venia sexus), se Fr. 23. Marts 1827 § 19, a. — Lov 29. Dec. 1857³⁾ (S. 327) har nu til-

²⁴⁾ Lignende Fortolkningstvivil kan private Viljeserklæringer frembyde, jfr. U. f. R. 1908 S. 265.

²⁵⁾ Jfr. Bentzon, Familieret S. 28—29, Retskilderne S. 329—330.

²⁶⁾ Jfr. Lassen, spec. Del S. 400, se ogsaa Hagerup, Skifte- og Arvebehandling 1907 § 14 S. 80.

²⁷⁾ Jfr. Jmskr. Nr. 72, 30. Jan. 1909.

²⁸⁾ Om en ældre, i Nutiden af ingen opretholdt Lære, hvorefter en stiltiende Fuldmyndighedsbevilling skulde ligge i Embeds-udnævnelse, eller hvorefter Meddelelse af Borgerskab eller Næringsbevis skulde give Myndighed til Retshandler paa Nærings Omraade, se Bentzon, Personret, 3. Udg. 1904 S. 38—41, Scheel S. 181—190 og S. 222—224 og Ørsted, nyt jur. Archiv, 28. Bd. S. 169.

¹⁾ Jfr. om ældre Ret Matzen S. 28—32.

²⁾ Jfr. Jmskr. Nr. 35, 6. Febr. 1872 om, at saadanne Bevillinger ikke mere kan gives.

³⁾ Om Grundene til Nutidens stigende Ligestilling af Kvinden

lagt ugifte Kvinder Myndighed under Kurator med det fyldte 18de Aar og Fuldmyndighed med det fyldte 25de Aar.

Kvinder faar Fuldmyndighedsbevilling efter de for Mænd gældende Regler ifølge L. Nr. 36, 13. Marts 1903. Før denne Tid, ogsaa efter at L. 29. Decbr. 1857 var traadt i Kraft, nægtedes saadanne Bevillinger⁵⁾ under Henviſning til, at Hjemmel savnedes (Grl.s § 27)⁶⁾.

Det har længe været almindelig antaget⁷⁾, at ugifte Kvinder allerede efter Chr. V.s Lov var raadige over deres personlige Forhold under sammme Betingelser som Mænd, altsaa med det 18de Aar. Betragtningen er følgende: At Forældremagten over dem skulde være længere eller for bestandig, kan ikke antages. Navnlig kan det ikke støttes paa 3—17—38; thi denne Art. udtaler kun, at Datter ogsaa efter 18 Aars Alderen forbliver under Værgemaal, hvilket alene har Hensyn til Godset; men 3—17—38 besvarer hverken direkte eller modsætningsvis det Spørgsmaal, om hun ligesom den 18-aarige Søn kan fare fra Faderen, altsaa har personlig Myndighed. Da det desuden — bortset fra 3—16—1 til 4 — heller ikke andetsteds er antydet, at ugifte

med Manden i Henseende til Myndighed jfr. Joh. Bergh Bilag III (S. 11—21) til 4. nord. Juristmødes Forhandlinger, Deuntzer Bilag V til 5. nord. Juristmødes Forhandlinger, og selve disse særlig S. 109 ff.

⁴⁾ Denne Ligestilling med Mænd gælder ogsaa i anden evropæisk Ret. Norsk Ret, L. 27. Marts 1869, og svensk Ret, L. 5. Juli 1884, har ogsaa tilsvarende Regler, men efter sv. Ret kan hun dog anmelde for Domstolene, at hun frasiger sig sin Myndighed (L. 84 § 2), og efter norsk Ret (L. 69 § 3) kan hun tage sig en Lavværges som Raadgiver, jfr. hertil dansk Retsplejels § 455, 2. Stk.

⁵⁾ Jfr. Jmskr. 8. Jan. 1861 og Nr. 286, 23. Maj 1898.

⁶⁾ Denne Praksis var ikke billig overfor Kvinderne efter L. 1857 og da næppe fornøden, jfr. Bentzon, Personret, 3. Udg. 1904 S. 42 og Retskilderne S. 163 Note 1.

⁷⁾ Jfr. Scheel S. 104 ff.

Kvinder er undergivne Indskrænkning i den personlige Myndighed efter 18 Aars Alderen, maa det antages, at samme Regel gælder for dem som for Mænd. — Det er dog meget tvivlsomt, om denne Opfattelse er historisk rigtig. Sagen er, at Sondringen mellem personlig og formueretlig Myndighed var ukendt i ældre Tider, ligesom i Nutiden hos alle paa Romerretten byggede Retsforfatninger, jfr. ovenfor S. 56. Det er vistnok vor Retsbrug i det 18de Aarhundrede, der efter forskellig Vaklen har fæstnet Begrebet personlig Myndighed som en praktisk Modvægt, dels mod Mandens sene Fuldmyndighedsalder (jfr. ovenfor S. 57), dels imod at ugifte Kvinder aldrig blev myndige i formueretlig Henseende. Før C. V.s Lov var alle ugifte Kvinder fuldstændig umyndige i personlige Forhold, særlig med Hensyn til Giftermaal og personlig Optræden for Retten⁸⁾. Intet tyder paa, at D. L. vilde gøre nogen principiel Ændring heri; tværtimod peger 3—17—38 paa en Forskel netop i det personlige Forhold (»fare fra Faderen«) mellem Datterens Retsstilling og Sønnens, naar han med sit 18de Aar er blevet myndig.

Den ugifte Kvindes personlige Myndighed med det 18de Aar maatte da tidligere støttes, dels paa den lange faste Praksis, dels derpaa at den er forudsat i flere nyere Love, f. Eks. Pl. 3. Juli 1822 og især Tyendelov 10. Maj 1854 § 1. I Nutiden kommer her til den Ligestilling i Henseende til Myndighed mellem Mand og Kvinde, som for de ugiftes vedkommende indførtes ved L. 29. Decbr. 1857, jfr. for de giftes vedkommende nedenfor S. 65—66⁹⁾.

⁸⁾ Jfr. Matzen S. 28—32.

⁹⁾ Om Retten til uden andres Samtykke at indgaa Ægteskab, der er ens for Mænd og Kvinder, jfr. Bentzon, Familieret S. 37 ff.

§ 10. Den gifte Kvindes hele ejendommelige for-^{§ 10. Gift}
 mueretlige Stilling udvikles nærmere i Familieretten¹⁾; ^{Kvindes}
 paa Grund af den praktisk nære Forbindelse mellem ^{Myndig-}
 Hustruens Myndighed, særlig Begrænsningerne heri, ^{hed.}
 og Mandens overvejende Kompetence overfor Fælles-
 formuen, maa ogsaa Reglerne om hendes Myndighed be-
 handles dér; dog bør Personretten i Korthed omtale dem.

Det antoges tidligere, at hun i Henseende til For-
 muedispositioner var fuldstændig umyndig; Praksis har ^{Historisk}
 ubetinget, og Teorien med en enkelt Undtagelse²⁾, fast- ^{Udvikling.}
 holdt denne Sætning. Det udvikles i Retshistorien³⁾,
 hvorledes alle Kvinder — bortset fra Enker — fra
 ældgammel Tid og indtil D. L. var formueretlig umyn-
 dige. Denne Regel vil D. L. sikkert fastholde (jfr.
 3—17—38 i Slutn.), og det ogsaa for Hustruens Ved-
 kommende, om end de Bestemmelser (3—17—38, 1—
 23—10, 5—1—13 og 5—3—9), der paaberaabes herfor,
 næppe med Sikkerhed siger mere end at hun er in-
 kompetent til at raade over Fællesboet eller sit Sær-
 eje⁴⁾. Paa hendes Stilling fik L. 29. Decbr. 1857 ingen
 Indflydelse, hverken direkte eller ved Analogi⁵⁾. Der-
 imod gav L. 7. Maj 1880 hende en begrænset Myndig-
 hed, svarende til den Raadighed over Selvehverv som
 denne Lov hjemlede hende. Desuden var det i den
 senere Tid i stigende Omfang blevet Praksis at kon-
 firmere Bestemmelser i Ægtepagter, der helt eller del-
 vis gjorde hende myndig, naar der samtidig helt eller
 delvis indførtes Særeje og gaves hende Raadighed over
 hendes Særeje⁶⁾.

¹⁾ Jfr. Bentzon, Familieret S. 115 ff.

²⁾ Jfr. V. M. Amdrup i U. f. R. 1885 S. 289—304 og 577—586,
 men herimod Deuntzers Familieret, 3. Udg., S. 135 Noten.

³⁾ Matzen S. 28—39.

⁴⁾ Jfr. Bentzon, Familieret S. 101—102 og 134—135.

⁵⁾ Deuntzers Familieret, 3. Udg., S. 135 Noten.

⁶⁾ Om denne Praksis jfr. Domme i Jur. Ugeskr. 1861 S. 664,

Reale
Grunde.

Hele denne Ordning synes saaledes at have fulgt det Princip, at Hustruens Myndighed burde holde Trit med hendes Raadighed (over hendes Særeje eller en Del af Fællesboet). Herfor taler ogsaa det Hensyn, at en Myndighed, der gaar ud herover, er praktisk uheldig⁷⁾, særlig under det sædvanlige Formuefællesskab, fordi der da let vil blive givet hende Kredit med Henblik paa, hvad hun maatte faa Raadighed over ved Ægteskabets Ophør, hvilken Kredit har lignende Betænkkeligheder som ved Dispositioner over »ventende Arv«. Og taber end disse Betragtninger delvis deres Vægt, naar Hustruen raader over Særeje eller over Selverhverv (som efter Lov 7. Maj 1880), saa synes dog en Fuldmyndighed først at være afgørende begrundet, naar Loven giver hende Raadighed over alt, hvad hun ejer ved Ægteskabets Begyndelse eller senere maatte erhverve, f. Eks. ogsaa ved Arv eller Gave; ligesom det vistnok omvendt tør siges, at en saadan Raadighed bør indføres ved ny Lov, nu da hun har faaet fuld Myndighed⁸⁾.

Nugældende
Ret.

Imidlertid har § 10 i Lov 7. April 1899 om Formueforholdet mellem Ægtefæller bestemt, at »Hustruens Myndighed i Formueforhold er den samme som ugift Piges«⁹⁾, medens samtidig Lovens § 11 siger, at

U. f. R. 1882 S. 566, 1887 S. 396 og 1889 S. 584 samt Jmskr. Nr. 247, 17. Sept. 1895.

⁷⁾ Jfr. Bentzon, Familieret S. 102 øverst.

⁸⁾ Jfr. U. f. R. 1907 B. S. 233 ff. (Afhandlinger af Munch-Petersen og Bentzon), se ogsaa Munch-Petersen, den borgerlige Ret 1911 S. 47. Et Lovforslag, der gaar i den i Teksten angivne Retning, er i Sommeren 1908 udarbejdet ved Dansk Kvindesamfund's Foranstaltning og forelagt Justitsministeriet, se „Kvinden og Samfundet“ 1908 Nr. 12. De skandinaviske Familieretskommissioner har i 1914 paabegyndt Arbejdet paa nye nordiske Love om Formueforholdet mellem Ægtefæller.

⁹⁾ I evropæisk Ret har Hustruen, omend under stærk Begrænsning af hendes Raadighed, dog gennemgaaende samme Myn-

»Raadigheden over Fællesboet tilkommer Manden alene«, og hertil hører normalt, hvad Hustruen ejer ved Ægteskabets Indgaaelse, eller hvad der senere tilfalder hende ved Arv eller Gave (jfr. Lovens § 19). Dog er ikke blot Hustruens Raadighed over Selverhverv fastholdt (Lovens § 27), ligesom der er hjemlet vid Adgang til ved Ægtepagt at ordne Formueforholdet paa »enhver iøvrigt lovlig Maade« (§§ 1—4)¹⁰⁾; men Loven giver ogsaa Hustruen en vis Medbestemmelsesret over det øvrige Fællesbo¹¹⁾ (§ 11) og aabner Adgang til »Bosondring«¹²⁾ (§§ 28—32). Endelig begrænser Lovens § 15 Hustruens Myndighed med Hensyn til Retshandler, hvorved hun paatager sig Medansvar for Mandens Gæld eller frafalder »en hende tilkommende Sikkerhed i Mandens eller Fællesboets Gods«¹³⁾; ligesom § 4, jfr. § 19, drager Grænser for Gyldigheden af Ægtepagt, hvorved Raadighed over Særeje eller Selverhverv opgives¹⁴⁾.

dighed som ugift Kvinde (og som Manden). Norsk Ret (L. 27. Marts 1869 og 29. Juni 1888, særlig § 14) er i alt væsentligt her som vor Ret. I svensk Ret hævdes det vel ogsaa, at gift Kvinde er myndig ligesom den ugifte (ja endog selvom hun er under 21 Aar); men Mandens vidstrakte Raadigheds- eller Forvaltningsret, der ogsaa strækker sig til fast Ejendom, som er hendes legale Særeje, gør hendes Myndighed (bortset fra Regler som dem i vor Lov 7. Apr. 1899 §§ 19 og 27) særlig lidet fremtrædende, den overskygges af Mandens „målmansskap“ d. v. s. hans Ret til i retlige Forhold at optræde for hende, se Bjørling S. 21, 254—57, 261—64 og 298 og Westring S. 20—22 ved G.balk Kap. 9 §§ 1 og 2 (jfr. Lov 1. Juli 1898).

¹⁰⁾ Jfr. Bentzon, Familieret S. 151 ff. og Munch-Petersen i U. f. R. 1899 S. 401 ff.

¹¹⁾ Bentzon, Familieret S. 141—147.

¹²⁾ Bentzon, Familieret S. 169—172.

¹³⁾ Bentzon, Familieret S. 102—103. Reglen i 1—23—10 er bortfaldet ved L. 1899 § 10.

¹⁴⁾ Jfr. Bentzon, Familieret S. 140 og 154—156. Om et Slags „sideordnet Værgemaal“ jfr. L. 99 §§ 2 og 21, se nedenfor i § 14 og i Afsnittet om Værgemaal for Hustruer.

Gift Kvinde
personlig
myndig.

Den almindelige Mening har hidtil utvivlsomt været den¹⁵⁾, at Hustruen er personlig myndig, hvor ung hun end er. Dette maa sikkert antages ogsaa efter Lov 7. April 1899. Lovens Motiver til § 10 siger: »Hvad Hustruens personlige Myndighed angaar, hvilket Spørgsmaal falder udenfor denne Lovs Ramme, forudsættes det, at den gældende Rets Regel, hvorefter hun er personlig myndig uden Hensyn til Alder, vedbliver at være gældende«. Da nu Ordene i § 10 »i Formueforhold« først blev indføjet i Rigsdagen, ligger det nær at slutte heraf, at man har villet udelukke den Opfattelse af § 10, at den i alle Retninger vilde have hendes Myndighed stillet lige med den ugifte Piges. Mod saaledes at antage, at hun først med det 18de Aar bliver personlig myndig, taler ogsaa den Betragtning, at det vilde stride mod hendes Stilling som Hustru, om hun i personlig Henseende stod under Værgemaal være sig af Manden eller Forældrene, og at der ikke haves nogen Regel for, under hvis Værgemaal hun da skulde staa.

Ingen Hus-
bondemyndig-
hed.

Da nu Hustruen i hvert Fald maa være personlig myndig, naar hun er over 18 Aar (jfr. ovenfor S. 61—62), bortfalder med L. 1899 ethvert Spørgsmaal om at paalægge hende en retlig Lydighedspligt overfor Manden, der vilde gøre hende personlig umyndig eller dog gøre hende inkompetent til uden Mandens Samtykke at raade over sine personlige Forhold; thi begge Dele vilde stride imod Øjemedet med den personlige Myndighed. Iøvrigt er en saadan retlig Husbondemyndighed¹⁶⁾ — som i tidligere Tid vistnok betragtedes som selvfølgelig, som indtil senere Tid er bleven anerkendt i Praksis,

¹⁵⁾ Jfr. Bentzon, Familieret S. 100—101 samt U. f. R. 1874 S. 350, 1892 S. 296, 1896 S. 530 og 1913 S. 368 om, at hun i Sager om Fornærmelser kan optræde selvstændig i Processen. Jfr. Zahlmann i U. f. R. 1899 S. 767—768.

¹⁶⁾ Jfr. nærmere Bentzon, Familieret S. 96—101.

og som var hjemlet efter Provinciallovene¹⁷⁾ og muligvis kunde støttes paa D. L. 6—2—5 og Fr. 13. Jan. 1741 § 6 — bortfalden i Nutiden som stridende imod dennes almindelige, retlige og moralske Opfattelse og som savnende sikker retlig Hjemmel.

§ 11. Om Enkers Myndighed gives eller forudsættes der særegne Regler i 3—17—41 og 42, der direkte angaar et særligt Værgemaal for Enker.

Enker er
fuldmyn-
dige.
3—17—41.

Oprindelig¹⁾, efter Provinciallovene, var Enken undergivet Slægtens Værgemaal, ligesom andre Kvinder, og var umyndig. Men Retsbrugen gjorde hende fri af Værgemaalet (bortset fra Ægteskabs Indgaaelse) og myndig. Senere udviklede der sig en helt ny Art Lavværg, der blot optraadte som hendes Fuldmægtig, men som dog havde den særlige Stilling, at han kunde repræsentere Enken i Retten (1—9—14), ligesom hun kunde gøre det særlige Værgemaal (jfr. 6—13—2) gældende imod ham. Visse Stadsretter paalagde hende under Straf at vælge en saadan Lavværg, men Undladelsen deraf fik ingen Indflydelse paa hendes Retshandlers Gyldighed.

Historisk
Udvikling.

Saaledes som 3—17—41 er formuleret, synes den ubetinget at ville stadfæste hidtidig Ret, kun at det nu altid staar hende frit for, om hun vil vælge²⁾ — eller atter afskedige — en saadan Lavværg. Hans Opgave er at bistaa hende med Raad og Daad og at medunderskrive hendes magtpaaliggende Retshandler til Vitterlighed. Men hun er fuldmyndig: hun kan bruge ham eller undlade dette efter Behag, og at han vægrer sig ved at underskrive »til Vitterlighed«, har ingen Indflydelse paa Retshandlerens Gyldighed.

Fortolkning
af 3—17—41

¹⁷⁾ Jfr. Matzen S. 32—33.

¹⁾ Jfr. Matzen S. 35—39 og 53—55, hvis Fremstilling af den historiske Udvikling indtil D. L. følges i Teksten.

²⁾ Jfr. norsk Lov 11. April 1863, der udtrykkelig udtaler dette (fast Lavværgemaal synes ikke benyttet i Norge).

Retspraksis
og Lov-
givning.

I Nutidens Retspraksis er denne Forstaaelse af 3—17—41 fast antaget³⁾. Dette stemmer vel med ældre og nyere Lovgivning. Fr. 5. Marts 1734 § 5 siger, at hun selv værger sit Gods; Fr. 30. April 1824 § 3 Nr. 6 forudsætter bestemt, at Lavværgens Samtykke til Ægteskabs Indgaaelse er unødvendigt (jfr. nu L. Nr. 133, 27. Maj 1908 § 4 jfr. § 1⁴⁾); det er forudsat i Pl. 10. April 1841 § 1, der taler om, at en Enke, der faar fast Lavværg, sættes ud af sin tidligere Myndigheds-tilstand; endelig maa Lov 29. Decbr. 1857 og navnlig L. 7. April 1899 gaa ud herfra⁵⁾.

Enkens
Myndighed
indskræn-
ket?

I Enkens Fuldmyndighed gøres der dog Indskrænkning ved 1—23—9 (se i § 15) og 5—3—5. Det sidste Lovbud er næppe anvendt i meget lang Tid og maa sikkert anses for bortfaldet dermed⁶⁾; dette saameget mere som Begrebet »næste Frænders Raad« i det hele har tabt sin Betydning efter Nutidens Retsopfattelse,

³⁾ Om den Strid, der i ældre Tid stod ved Fortolkningen af 3—17—41, hvor nogle vilde tillægge Lavværgens Medvirken en større Betydning og ikke ansaa hende for berettiget til efter Behag at afskedige den en Gang valgte Lavværg, se Bentzon. Personret, 3. Udg. S. 47—52, Ørsted II S. 484 ff., Scheel S. 190 ff. og Scheel, Familieret S. 684 ff. (§§ 145—148). Overfor det Argument, at 3—17—41, forstaaet som i Teksten anført, bliver ret intetsigende, da en Enke altid maa kunne vælge sig en Raadgiver eller Fuldmægtig, kan man, foruden at henvise til 1—9—14 og 6—13—2, fremhæve Reglen i norsk Lov 27. Marts 1869 § 3, hvorefter ugift Kvinde over 21 Aar, Enke, frasepareret eller fraskilt Hustru kan fordr sig beskikket af det offentlige en raadgivende Lavværg, „dog er hun ogsaa bunden ved Forpligtelser, som hun uden saadan Bistand har overtaget“.

⁴⁾ Jfr. Bentzon, Familieret S. 38—39.

⁵⁾ Imod denne Række Love vides kun at kunne anføres Fund. 6. Marts 1829 § 7, der fordrer Lavværgens Medunderskrift til en formueretlig Retshandel; maaske kan denne Regel dog finde tilstrækkelig Forklaring i, at det den Gang var noget almindeligt, at Enker valgte sig Lavværg.

⁶⁾ Ved „desvetudo“, jfr. Bentzon, Retskilderne S. 96.

og paa Grund af sin vage Grænse er en upraktikabel Bestemmelse, jfr. nedenfor i § 13, litra f.

I Praxis næres der ingen Tvivl om, at Enker er ^{Enken fuld- myndig, hvor ung hun er.} fuldmyndige, hvor unge de end er⁷⁾; en Analogi fra L. 7. April 1899 § 10 vil ikke kunne ændre dette sidste. Reglerne om Enkers Myndighed er heller ikke berørte af L. 29. Dec. 1857 (S. 327). Vel kunde Enker maaske sproglig henregnes under det i vedkommende Lov brugte Udtryk »ugifte Kvinder«; men Rigsdagsforhandlingerne viser, at der kun sigtedes til Kvinder, der hverken er eller har været gifte, og denne snævrere Betydning af hint Udtryk, der sikkert er bedst stemmende med sædvanlig Sprogbrug, findes ogsaa benyttet i andre Love, se Næringslov 29. Dec. 1857 § 7 (»Enker . . . samt ugifte Kvinder«). Et andet Spørgsmaal er dette, om en Enke under 18 Aar bliver umyndig, eller en Enke under 25 Aar mindreaarig, naar hun gifter sig igen. De undtagelsesfrie Ord i L. 1899 § 10 omfatter hende; men efter reale Betragtninger er Løsningen tvivlsom, idet § 10 normalt rammer Tilfælde, hvor en bestaaende Tilstand med Hensyn til Myndighed før Vielsen fastholdes efter denne, medens der her er Tale om det undertiden skadelige Forhold, at en vunden Myndighed tabes. En tilsvarende Tvivl kan næppe rejses, naar en Kvinde, der er fuldmyndig efter Bevilling, gifter sig.

3—17—42 bestemmer, at Øvrigheden⁸⁾, naar Lav- ^{Fast Lav- værge} værgen findes at være urolig og Enken unødige^(3—17—42).

⁷⁾ Om en i ældre Tid forsvaret Lære, hvorefter Enken først med sit 25de Aar skulde blive fuldmyndig, se Bentzon, Personret, 3. Udg. S. 50—52, Ørsted II S. 496—501 og Scheel S. 192—205.

⁸⁾ Ifølge Retsplejel. s. Kap. 42 §§ 448—458, jfr. særlig §§ 455—457, skal Domstolene (ligesom, hvor det gælder Umyndiggørelse) afgøre Sagerne om, hvorvidt Enke maa sættes under fast Lavværgemaal eller atter befries herfor.

Trætter at foraarsage, eller i andre Maader Enken Skade at paaføre, skal forbyde hende at bruge hans Raad og forordne hende en anden god Mand. Om Betydningen af denne Artikel indeholder Pl. 10. April 1841 en Forudsætning, idet Øvrighedsbeslutningen efter 3—17(—1 eller) —42 siges at sætte »en Person ud af den Myndighedstilstand, hvori samme forhen befandt sig«, dog at Dekretets »juridiske Virkning« (overfor Tredjemand, jfr. § 4 i Beg.) er afhængig af dets Tinglæsning, se § 1 i Slutn.⁹⁾ Da Pl. 1841 imidlertid fremtræder som henvisende til 3—17—42¹⁰⁾, og da Betydningen af slige Forudsætninger i yngre Love er tvivlsom, bør der først ses alene paa 3—17—42, førend Pl. 1841 blev givet. 3—17—42 henviser, saa synes det, ved Ordene »i hans Sted« til 3—17—41, saaledes at den faste Lavværgе herefter maatte antages at skulle have samme retlige Stilling som den frit valgte. Virkningen af Beskikkelsen vilde da blot blive den, at den tidligere Værgе ikke længere kunde fungere som saadan; dog maaske ogsaa den, at Enken overhovedet ikke mere kunde skifte Lavværgе, men maatte beholde den beskikkede (Ordet »forordne«). Men ligesom hun ikke behøvede at raadspørge sin fritvalgte Lavværgе, kunde hun undlade dette overfor den beskikkede; og hans Underskrift »til Vitterlighed«, der jo efter Ordene aldrig kunde have Betydning for Retshandelens Gyldighed, men kun for Beviset, vilde ogsaa i sidste Henseende være overflødig, jfr. Ordene »kan bistaa, og . . . underskrive«. Denne Løsning vilde harmonere vel med, at 3—17—42 motiverer Beskikkelsen alene

Forholdet
til
3—17—41.

⁹⁾ Jfr. Jmskr. Nr. 124, 16. Juni 1876 (udtaler med lignende Udtryk som Pl. 1841 dennes Opfattelse af det faste Lavværgemaals Betydning).

¹⁰⁾ Jfr. Bentzon, Retskilderne S. 262—263.

ved Fejl hos Værgen, men intet antyder om, at Enken trænger til Begrænsning i sin Myndighed¹¹⁾.

Imidlertid stemmer denne Fortolkning ikke med Senere
Tiders
Opfattelse. senere Tiders praktiske Opfattelse, særlig som denne fremtræder i Pl. 1841. Det er efter den gængse Fortolkning af 3—17—41 for en Nutidsbetragtning besynderligt, om Øvrigheden skulde gribe ind, blot fordi Værgen var »urolig«, da Enken jo selv kunde afskedige ham — omend dette maaske har været Meningen med 3—17—42. Man maa derfor, for at faa en praktisk Mening i 3—17—42, betragte dens Forbindelse med Art. 41 som løsnet ved den senere Retsudvikling, og maa anse dens Motiv for det videre: at træffe Foranstaltninger for Enker, som selv trænger til en virkelig Begrænsning af deres Myndighed¹²⁾. Men da maa Forbindelsen med 3—17—41 ogsaa væsentlig opgives. At binde Enken til at raadspørge Lavværgen, naar hun ikke blot ikke skal følge Raadet, men ogsaa kan handle retsgyldigt imod det, har ingen praktisk Værdi. Og »Vitterlighedsunderskriften« lader sig ikke fortolke om til en Underskrift, der betinger Retshandlers Gylldighed¹³⁾, en Omfortolkning, som heller ikke burde forsøges, dels fordi den da fremkommende Sondring mellem »magtpaaliggende« og »ikke magtpaaliggende« Retshandler er ukendt i vor øvrige Myndighedslovgivning og vilde afgive en retsteknisk for usikker Regel, dels og navnlig fordi Enken herefter dog beholdt Myndighed til en hvilkensomhelst mundtlig Retshandel, hvilken Sondring mellem mundtlige og skriftlige Rets-

¹¹⁾ Jfr. Scheel, Familieret S. 704.

¹²⁾ Se, hvor langt her Retsplejels § 455, 2. Stk. gaar („Naar en Enke selv begærer at blive sat under fast Lavværgemaal, har Underrettsdommeren uden videre Undersøgelse at tage Begæringen til Følge“).

¹³⁾ Jfr. dog Scheel, Familieret S. 704—707, særlig S. 706, se herom Bentzon, Retskilderne S. 262—263.

handler vilde blive praktisk meningsløs, jfr. nedenfor om 3—17—34 ved Læren om Kuratel.

Forudsæt-
ningen i
Pl. 1841.

Idet det nu nærmere skal prøves, hvilke Grænser for Enkens Myndighed Lavvæргеbeskikkelsen da maa antages at medføre, bør det først undersøges, hvorvidt Pl. 1841 i saa Henseende har Betydning. Pl. indeholder, siger man, en Forudsætning om, at Enken sættes ud af sin tidligere »Myndighedstilstand«. Hvis man følger den herskende Fortolkning af 3—17—41 og føler sig bunden af Art. 42's Henviſning til Art. 41, er det klart, at Forudsætningen er urigtig. Thi at en Person vel skal staa som Enkens Fuldmægtig, men dog saaledes, at hun kan undlade at benytte ham uden at Undladelsen faar retlige Følger, det er ingen Indskrænkning i hendes »Myndighedstilstand«. Det læres nu i Almindelighed, at selv om det yngre Lovbuds Forudsætning bliver urigtig ved en vis Fortolkning af det ældre Lovbud, er denne Fortolkning ikke fældet, medmindre det yngre Lovbuds Anvendelse ligefrem er gjort afhængig af Forudsætningen. Imidlertid kan ogsaa den Forudsætning, der ikke er helt bindende, afgive en Støtte for den »omtydende« Fortolkning, som nyere Praksis følger¹⁴). Men selv om ogsaa hin Læres Betingelse for en bindende Forudsætning fastholdes, maa Pl. 1841 dog siges at indeholde en afgørende Forudsætning. Vel kan nemlig en Beskikkelse tinglæses, hvad enten den har retlig Virkning, eller den ikke har det. Men i sidste Fald vilde Tinglæsningen være en ørkesløs Handling; thi det vilde være praktisk meningsløst, at Pl., ikke blot med Hensyn til 3—17—1, men ogsaa til 3—17—42, tillægger Tinglæsningen en »juridisk« Virkning overfor Medkontrahenter, jfr. §§ 1 og 4, naar Beskikkelsen ikke skulde have nogen Betydning for Gyldigheden

¹⁴) Jfr. Bentzon, Retskilderne S. 113.

af Retshandler afsluttede uden Lavværgens Medvirking.

Derimod viser Pl. 1841 intet sikkert om, hvor stor eller af hvilken Art den Indskrænkning er, som Beskikkelsen lægger paa Enkens Myndighed. Her maa man da, uden sikker Støtte i Art. 42 eller 41, men dog under den Hensyntagen til Ordene som er mulig, danne Retsreglen dels efter Betragtninger over, hvad der udkræves for at beskytte Enken tilstrækkelig imod den »urolige« Lavværg, eller i Nutiden snarere mod andre uheldige Raadgivere, dels og navnlig efter det almindeligere Formaal: Enkens personlige Trængen til en Myndighedsbegrænsning, jfr. Retsplejel.s § 455. Man har i saa Henseende ment i Praxis, at da Øvrigheden har den større Magt at gøre Enken aldeles umyndig efter 3—17—1, saa bør den ogsaa af tilsvarende Grunde kunne begrænse hendes Myndighed efter 3—17—42¹⁵⁾. Disse Formaal fører til det i Praxis antagne¹⁶⁾, og af Lovgiveren i 1841 vistnok ogsaa forudsatte Resultat: Enken er stillet overfor den faste Lavværg i Hovedsagen¹⁷⁾ som den mindreaarige over-

Myndig
ligesom en
mindre-
aarig.

¹⁵⁾ Jfr. Jmskr. Nr. 94, 10. Maj 1881.

¹⁶⁾ Jfr. Københavns Magistrats Formular: „... saaledes at ingen af hende foretagne Formuedisposition skal være gyldig uden Lavværgens Samtykke ...“

¹⁷⁾ Enken og Lavværgen handler i Forening, og han kan derfor ikke mod hendes Protest fremtvinge Skifte af det uskiftede Bo, hvori hun hidtil har hensiddet (Dom i U. f. R. 1897 S. 130). Hun kan ikke paa egen Haand disponere over en Panteobligation, som end ikke har faaet hans Prohibitivpaategning (U. f. R. 1898 S. 321; jfr. 1902 S. 626 om en lignende Løsning overfor en mindreaarigs Dispositioner, se nedenfor ved Læren om Kuratel). Lavværgens Samtykke til Gæld for almindelige Husholdningsindkøb anses for uforment (U. f. R. 1874 S. 978), ligesaa for Klæder og Udstyr (U. f. R. 1907 S. 403), ja det samme antages efter Omstændighederne ved noget større og usædvanligere Indkøb (U. f. R. 1902 S. 816); jfr. ogsaa U. f. R. 1908 S. 884. Alt i alt synes Praxis at

for sin Kurator eller Hustruen efter Lov 7. April 1899 § 21, 2. Stk. med Hensyn til sit Særeje: hun maa have hans Samtykke til Retshandler vedrørende Formuen. At den faste Lavværges Samtykke er nødvendigt, naar Enken vil indgaa Ægteskab, følger — forsaavidt man hylder den nys hævdede Fortolkning af 3—17—42 — vistnok af Fr. 30. April 1824 § 3 Nr. 6¹⁸⁾ og nu af L. Nr. 133, 27. Maj 1908 §§ 4 og 5, der synes at ville medtage enhver ikke fuldmyndig¹⁹⁾. Øvrigheden maa atter kunne fritage Enken for den faste Lavværges.

Om Fremgangsmaaden ved Beskikkelse af fast Lavværges gælder de samme Regler som ved Umyndiggørelse²⁰⁾. Dog antages det vistnok i Praksis, jfr. ogsaa Retsplejel.s § 455, 2. Stk., at der anstilles kun en ringe eller slet ingen Prøvelse af Betingelserne, hvor Enken selv begærer Beskikkelsen, jfr. Hindenburg S. 16—19 (S. 19: »da jeg, som aldeles ukendt med Forretningsforhold, ikke anser mig i Stand til alene at bestyre den Formue, som min afdøde Mand N. N. har efterladt sig«)²¹⁾.

udvikle sig i Retning af noget at udvide hendes Adgang til at forpligte sig paa egen Haand. Praksis ses ikke at have afgjort, om Enken kan være Kautionist med Lavværgens Samtykke. Dette maa dog vistnok antages til Trods for Analogien af 1—23—12, jfr. Scheel, Familieret S. 706—707.

¹⁸⁾ Jfr. ogsaa herfor Jmskr. Nr. 139, 6. Maj 1896. Sagen synes dog at være noget tvivlsom. Enken kender jo til at være gift. Desuden er Samtykkets Nødvendighed haardere for hende end for den mindreaaarige, som højest har nogle Aar at vente, medens man dog paa den anden Side ikke tør sammenstille hende med den umyndiggjorte eller paa Grund af Ungdom helt umyndige.

¹⁹⁾ Jfr. Bentzon, Familieret S. 40 øverst. Om, hvorvidt Enker med fast Lavværges omfattes af Arvefr.s § 22, se Bentzon, Arveret S. 66—67.

²⁰⁾ Jfr. Jmskr. Nr. 46, 6. Marts 1883 og Nr. 381, 21. Decbr. 1907, se ogsaa Hindenburg S. 16.

²¹⁾ Bulmer antager (U. f. R. 1906 B S. 202—203), men sikkert

I samme Myndighedsklasse som Enker sættes ifølge fast Praksis fraskilte Hustruer, og om Berettigelsen hertil kan der ikke være Tvivl, da de ikke omfattes af nogen Lovregel, og deres Stilling er aldeles analog med Enkernes²²⁾. Praksis tillægger endvidere de ved Bevilling til Adskillelse i Henseende til Bord og Seng separerede Hustruer samme Myndighed, hvilket kunde synes mere tvivlsomt, da jo Ægteskabet her endnu bestaar. Den fraseparerede Hustrus Myndighed maa imidlertid begrundes paa, at hendes Stilling dog væsentlig er analog med Enkens, og at hun ikke gaar ind under de i Chr. V.s Lov givne eller forudsatte Regler om Hustruens Myndighed, da Separationsforholdet ikke er hjemlet i Lovbogen, men har udviklet sig gennem en senere Bevillingspraksis, jfr. iøvrigt

Fraskilte
og fra-
separerede
Hustruer.

med Urette, at den Lavværges, som beskikkes ifølge en Enkes eget Ønske, har Stillingen efter 3—17—41 og ikke efter 3—17—42; der anføres, fra Gluds Fogedkend. S. 252, et Eksempel paa, at Praksis har fulgt denne Opfattelse. Bache mener (U. f. R. 1906 B. S. 149—150), at naar en fast Lavværges dør, bliver Enken derved atter fuldmyndig. Dette formenes fulgt i Praksis, hvor der skal være mange Enker i den Situation. Heroverfor maa det fremhæves, at omend en saadan Løsning maaske kunde være naturlig, hvor Beskikkelsen alene skyldtes Enkens Ønske (derunder dog næppe Tilfælde, hvor det af Manden i et Testamente, der var gensidigt eller gav hende Adgang til at hensidde i uskiftet Bo, var krævet, at fast Lavværges skulde søges beskikket), kan Reglen dog ikke anses for rigtig, da den ikke er naturlig hvor Beskikkelsen er sket mod hendes Vilje, særlig i Tilfælde hvor egentlig Umyndiggørelse kunde være sket, og da den samme Regel maa hævdes for alle Tilfælde. Derfor maa Beskikkelsen siges at indeholde en Slags Umyndiggørelse, saaledes at der, naar Lavværgen er død, ikke kan kontraheres, førend enten Beskikkelsesdekretet er ophævet, eller en ny fast Lavværges er beskikket.

²²⁾ Ved H. R. D. i U. f. R. 1913 S. 562 er det ogsaa udtalt, at mindreaarig gift Kvinde ved Skilsmissen bliver fuldmyndig.

herom nærmere Familieretten²³⁾. Lov 7. April 1899 har ingen Forandring gjort heri; thi uagtet § 10, 1ste Punktum sproglig omfatter hende, viser § 10, 2det Punktum, § 11 og § 15, at dette ikke kan have været Meningen, jfr. ogsaa Lov Nr. 133, 27. Maj 1908 §§ 1 og 2, der synes at vise, at alle de her nævnte, baade fødte og satte, Værger maa være fuldmyndige.

Da Enker og ligestillede Kvinder er fuldmyndige, er de ogsaa myndige i personlige Forhold, selv om de er under 18 Aar; og selv om der er beskikket dem en fast Lavværge, bliver de ikke personlig umyndige.

Andre Grænser for Handleevnen.

§ 12. a) Ved Siden af Myndigheden, Evnen til at forpligte sig ved Retshandler, staar Evnen til at blive forpligtet ved Retsbrud, den personlige Ansvarlighed¹⁾. Naar man ogsaa i sidste Henseende taler om Handleevne, beror det paa, at Mangelen paa lignende sjælelige Egenskaber kan ophæve eller begrænse Ansvarligheden, jfr. i § 13 om abnorme Personers Erstatningsansvar. Om Børns Ansvar til Erstatning²⁾ inde-

§ 12. Børns
Handle-
evne.

a. Børns
Ansvar til
Erstatning.

²³⁾ Bentzon, Familieret S. 178—179 og 229.

¹⁾ Jfr. Munch-Petersen, borgerlig Ret S. 7—8.

²⁾ Ansvar til Straf omhandles i Strafferetten. Andre Personers Ansvar til Erstatning for Skade, der i første Linje er foraarsaget af Børns Handlinger eller Undladelser (se f. Eks. D. L. 6—19—10), behandles i Obligationsretten og Familieretten, jfr. Lassen, alm. Del S. 266 og Bentzon, Familieret S. 281 om Forældres Ansvar for Børns Retsbrud. Hvad der gælder om Forældre, vil ogsaa kunne gælde om Lærere, Haandværksmestre eller andre, som har Tilsynspligt med Børn, eller som anvender dem saaledes, at Ansvar efter 3—19—2 kan indtræde. Omvendt kan Børn blive ansvarlige til Erstatning efter Reglerne i 3—19—2 og særlig Lovene om Driftsherreansvaret, jfr. Lassen, alm. Del S. 266—268, og spec. Del S. 792 ff., se Munch-Petersen, borgerlig Ret S. 222—223. Men netop fordi et saadant Ansvar (mere

holder vor Lovgivning kun ufuldstændige Bestemmelser. Efter Lovgivningen før D. L.³⁾ antoges Børn for at være ansvarlige til Erstatning ligesom voksne, idet man i de praktisk vigtigste Grupper af Tilfælde lod den objektivt faretruende og skadebringende Handling føre til Erstatningspligt, selvom der hverken forelaa Forsæt eller egentlig subjektiv Uagtsomhed. Men efter at D. L. 1—24—9 havde bestemt, at »Barn, som er under sine 15 Aar, bøder Skaden til den, som hand forsætligen haver forbrudt sig imod«, hvor Ordene »forsætligen« og »Skaden« er indføjede i Kildens (J. L. 2—50.s) Ordlyd, er man i Teori og Praxis⁴⁾ enedes om, at Børn over femten Aar maa være ansvarlige ligesom voksne⁵⁾, medens Børn under 15 Aar vel er ligesaa ansvarlige for deres forsætlige Skadetilføjelser, men er ansvarsfrie for uagtsom Skadetilføjelse, jfr. navnlig Ordet »forsætligen« e contrario⁶⁾.

Vor gældende Ret.

Denne Regel blev noget ændret ved Straffelovens § 300, hvorefter Børn mellem 10 og 15 Aar, som kan straffes for en Forbrydelse, ogsaa skal betale Erstatning, selvom der ikke er handlet forsætlig, men der foreligger et af de (ret faa) Tilfælde, f. Eks. en Brandstiftelse jfr. Strfl.s § 284, eller et Drab jfr. Strfl.s § 198, hvor ogsaa Uagtsomhed straffes. Nu, hvor ifølge

Forholdet til Straffeloven.

undtagelsesvis) indtræder uden objektiv og subjektiv Skyld hos Husbonden, Driftsherren eller den, som ejer et Motor-køretøj, et Skib, har Part i et Sporvognskompagni o. s. v., bliver der her ikke Spørgsmaal om Handleevne eller Mangel deraf. Jfr. Platou, Privatretten S. 464 og 469 ff.

³⁾ Jfr. herom nærmere Scheel, Personret S. 81, Bentzon, alm. Retslære S. 134—139 og Matzen, Retshistorie, Strafferet S. 48 ff.

⁴⁾ Jfr. Scheel S. 79 ff. og Lassen S. 223—224.

⁵⁾ Jfr. dog nedenfor i § 16 om det særlige Erstatningsansvar i Kontraktsforhold (in contractu).

⁶⁾ Se Lassen, alm. Del S. 223—224, Munch-Petersen, borgl. Ret S. 7—8 og Scheel S. 79 ff.

L. Nr. 63, 1. April 1911 § 15 (tidligere L. 1. April 1905) Børn under 14 Aar ikke kan straffes, gælder Udvidelsen kun Børn mellem 14 og 15 Aar.

Alders-
grænsen
nedefter.

Hvorlangt i Alderen man skal kunne gaa ned og anse det lille Barns Skadetilføjelse for »forsætlig«⁷⁾, er ganske overladt til Domstolenes Skøn; Ordet Forsæt hindrer ikke, at Ansvar kan ramme f. Eks. et 6-aarigt Barn (»han gjorde det med Vilje«⁸⁾).

⁷⁾ Om uagtsom Skade, der er en Følge af et forsætligt Retsbrud, se Lassen, alm. Del S. 224. Særlige Betingelser for Børns Erstatningsansvar in contrahendo opstiller D. L. 5—3—10 og Fr. 24. April 1839, se herom Lassen § 31 V. S. 229—231 og nedenfor i Paragrafferne om disse Lovregler.

⁸⁾ Vor Rets Regel trænger i høj Grad til Reform. Den stemmer ej heller med den i fremmed Ret hyppigst gældende Afgrænsning, som stammer fra Romerretten, hvor Børn under 7 Aar ubetinget var ansvarsfri, og hvor ældre umyndige efter et ret frit Dommerskøn blev ansvarlige, hvis de ansaas for tilstrækkelig udviklede hertil („doli et culpæ capaces“). B. G. B. § 828 fritager saaledes dels ubetinget Børn under 7 Aar, og dels dem imellem 7 og 18 Aar naar den handlende ikke havde Evnen til at indse og erkende Ansvarligheden („die zur Erkenntniss der Verantwortlichkeit erforderliche Einsicht“); men § 829 giver Dommeren en vis Adgang til at paalægge Barnet og den unge Erstatningspligt, hvor Billighed taler derfor, og Ansaret ikke vil forarme ham. En tilsvarende Regel har Schw. L. (jfr. §§ 16, 19 og Obligationsrettens § 54), idet den unge, som ikke er „urteilsfähig“ (§ 16), hvilket bestemmes efter Skøn, er fri for Ansvar, dog at Dommeren efter Billighed kan paalægge ham fuldt eller delvist Erstatningsansvar, jfr. Egger S. 49 og 62. En lignende Regel har ogsaa norsk Ret, se § 22 i Lov 22. Maj 1902 om Straffelovens Ikrafttræden, hvis §§ 19—28 giver en Række mere almindelige Regler om Skadeserstatning. § 22 siger: „Har Barn under 14 Aar voldt Skade, er Barnet ikke ansvarlig for Skaden. Har Barnet Midler, kan dog Retten, hvor den efter Omstændighederne finder det billigt, bestemme, at Skaden helt eller delvis skal erstattes af disse Midler.“ Se strengere Regel i sv. Strafflag Kap. 6 § 6 jfr. Björling S. 16. Se ogsaa Ussing, Skyld og Skade S. 49.

b) Naar Barnet staar under Forældremagt (nor.^b Optræden i personlige Forhold.^b malt naar det er under 18 Aar)⁹⁾, vil Forældremagts Udøver have Adgang til i personlige Forhold at handle (udøve Handleevne) paa Barnets Vegne, dels indgaa personlig forpligtende Retshandler for det (jfr. nedenfor i § 16), dels udtale visse retsstiftende Erklæringer, som ikke forpligter den unge.

Undertiden er en saadan Repræsentation dog udelukket, jfr. særlig Reglerne om Oprettelse af Testamente¹⁰⁾ og om Indgaaelse af Ægteskab. Kan her den unge ikke selv optræde, kan ingen optræde.

I visse Tilfælde optræder den unge ved Siden af Forældremagts Udøver. Dette gælder maaske for den, som er fyldt 15 Aar, paa kirkelige Omraader, f. Eks. ved Spørgsmaal om Konfirmation, Sognebaands Løsning og lign.; maaske træder dog Barnet i kirkelig Henseende allerede med det fyldte 15. Aar helt ud af Forældremagten¹¹⁾ og opnaar da en fuld personlig Handleevne, ligesom ellers den personlig myndige overfor hvem Forældremagt ikke længere kan udøves. Lov Nr. 100, 19. April 1907 § 2 og Lov Nr. 51, 5. Marts 1910 bestemmer nemlig med Hensyn til Erklæring om borgerlig Begravelse eller om Ligbrænding, at for Børn under 15 Aar skal Erklæringen være afgivet af Forældre eller Værger, for Personer mellem 15 og 18 Aar af den unge med Forældres eller Værgers Samtykke, for dem over 18 Aar af dem selv alene; medens Lov Nr. 96, 10. Maj 1912 § 5 siger, at Børn under 15 Aar optages i og udmeldes af Folkekirken paa Forældrenes Begæring, og at Børn over 15 Aar kan optages efter deres egen Begæring, men er den unge mellem 15 og

⁹⁾ Bentzon, Familieret S. 284 ff.

¹⁰⁾ Bentzon, Arveret S. 64.

¹¹⁾ Jfr. Bentzon, Familieret S. 289.

18 Aar, udkræves der til hans Udmeldelse af Folkekirken tillige Forældrenes Samtykke¹²⁾.

c. Erhverv-
vende
Handlinger
og Forhold.

c) Som omtalt i §§ 6 og 7 angaar Myndighedsreglerne efter deres praktiske Grunde og den historiske Udvikling med Sikkerhed kun Retshandler, som forpligter den erklærende. Det har ogsaa været almindelig antaget i vor¹³⁾ ligesom i fremmed Ret, at Myndighedsreglerne ikke er anvendelige, hvor det drejer sig om den blotte Erhvervelse af Rettigheder, enten dette nu maatte ske ved en rent ydre Handling, f. Eks. en Bemægtigelse, eller ved den faktiske Modtagelse af et Løfte, eller ved en Viljeserklæring, en Kontraktsafslutning, forsaavidt angaar de derved vundne Fordele. Som Eksempler paa saadanne Forhold har man nævnt, at et Tilbud gøres en umyndig Person, være sig om en Gave eller om et Laan (til Eje) uden Renter, eller om Indtrædelse i et gensidig bebyrdende Forhold. Ogsaa i det sidste Tilfælde faar Modtageren en ensidig Berettigelse, nemlig i det (kortere) Tidsrum, hvori han kan overveje, om han vil indtræde i Forholdet, uden at Tilbyderen endnu kan træde tilbage som den, der ikke har faaet den rettidige Akcept d. v. s. at Modtageren paatager sig Genforpligtelsen.

Det blot
erhverv-
ende.

Naar Grænsen skal drages for, hvilke Forhold Myndighedsreglerne ikke omfatter, maa det blot erhvervende nøje betones. Et Laan til Eje (Pengelaan)

¹²⁾ Et med Tekstens Tilfælde beslægtet Forhold frembyder § 5 i det i 1913 af de skandinaviske Familieretskommissioner udarbejdede Udkast til en Lov om Adoption, hvorefter den, som er fyldt 12 Aar, ikke kan adopteres uden sit Samtykke, jfr. § 6, hvorefter Forældrenes Samtykke udkræves, naar den, som ønskes adopteret, er under 21 Aar.

¹³⁾ Jfr. Personrettens ældre Udgaver ved Deuntzer og senere Bentzon (§ 7) samt Scheel § 13 S. 92—95 om „Evnen til at foretage erhvervende Handlinger“.

uden Renter kan vel kaldes fordelagtigt, men det indelut­ter Forpligtelsen til Tilbagebetaling, og hertil kræves Myndighed. Et Laan til Brug forpligter til Tilbagelevering og til strengt Ansvar for Bevaring (5—8—1). Dog kan et Brugsforhold vel stiftes med en umyndig saaledes, at Medkontrahenten (der forudsættes myndig) er bunden til at lade ham beholde Tingen den aftalte Tid, hvorefter denne kan søges tilbage, ligesom naar den findes uden Kontrakt hos en Tredjemand¹⁴). Ligeledes kan et Tjenesteforhold med en umyndig, der ikke forpligter denne til at blive i Tjenesten, forsaa­vidt være gyldig stiftet, som den umyndige kan fordre den aftalte Løn for den Tjeneste, han faktisk har ydet¹⁵); ligesom Medkontrahenten ikke kan træde tilbage fra Forholdet paa Grund af Umyndigheden og den deraf følgende ensidige Forpligtethed (*negotium claudicans*), medmindre han ved Indgaaelsen gik ud fra, at den anden var myndig eller dog, gennem Værges Medvirkning, blev retlig bundet paa sin Side.

Megen Tvivl kan opstaa i saadanne Tilfælde, hvor den umyndige vel bliver berettiget ved Retshandelen, men hvor denne er Led i et større Sammenhæng af forpligtende Art. Ligesom en umyndig ikke kan op­give sine Rettigheder paa egen Haand, vil han ved­rørende disse ikke kunne foretage enkelte Skridt, selv om de direkte kun bringer ham Fordele, f. Eks. fore­tage en ham gavnende Opsigelse af et Retsforhold som alene forpligter ham, anlægge Sag til en For­ældelsesfrists Afbrydelse, eller foretage Reklamation i Anledning af en formentlig urigtig Levering og lign.¹⁶).

¹⁴) Jfr. Evaldsen, autograferede Forelæsninger over Obligations­rettens alm. Del, 2. Udg. S. 24.

¹⁵) Jfr. samme Løsning i Dom i U. f. R. 1899 S. 988.

¹⁶) Jfr. til Teksten nærmere de dog delvis noget afvigende Op­regninger af Eksempler, som findes hos Oertmann S. 321—322 og Egger S. 59—61.

Erhverv-
ende
Ægtepagt.

Et særligt Tilfælde synes positivt afgjort i Lov 7. April 1899 § 2, hvorefter en umyndig eller mindre-aarig Persons Ægtepagt skal have Værges eller Kurators Samtykke. Det er antaget af Højesteret¹⁷⁾, at Kurators Medvirkning ikke kan undværes, selv om Ægtepagten udelukkende er til Ægtefællens Fordel, fordi nævnte § 2 ingen Undtagelser gør for disse (endog de overvejende hyppigste) Ægtepagter. Noten i U. f. R. 1913 S. 562 fremhæver, at saadanne Ægtepagter — der jo ofte gør Løsøre til Hustruens Særeje — sjældent er udelukkende til hendes Fordel. Det maa dog overfor Højesteretsdommen betones, dels at en Underforstaaelse i en Regel som nævnte § 2's om, at der alene er tænkt paa de Ægtepagter og de Dele deraf hvortil der efter almindelige Regler kræves Myndighed, er ret nærliggende¹⁸⁾, dels at de Kontrakter, der gør bestemte foreliggende Formuedelev til Hustruens Særeje, oftest vil være rent erhvervende for hende. Men det maa — med Noten — betones, at man, særlig overfor Ægtefællens Kreditorer, ofte vanskelig kan opretholde visse rent erhvervende Sider af en Ægtepagt, naar denne tillige har forpligtende Sider.

Hvormeget
Udvikling
kræves?

Hvor megen aandelig Udvikling (men ikke nogen bestemt Alder) man skal kræve af den unge, for at han skal kunne blive berettiget gennem erhvervende Retshandler, maa besvares paa samme Maade, som hvor der ikke foreligger nogen Retshandel fra hans Side, men blot Modtagelsen og Forstaaelsen af det til ham personlig rettede Løfte¹⁹⁾. Men i begge Forhold maa

¹⁷⁾ Se U. f. R. 1913 S. 562 (jfr. 1912 S. 661—63) med Note; men vistnok i modsat Retning efter ældre Ret Jmskr. Nr. 247, 17. Septbr. 1895; jfr. Bentzon, Familieret § 24 i Beg.

¹⁸⁾ Jfr. Bentzon, Retskilderne S. 338 ff. om den saakaldte Goos's Fortolkningsregel.

¹⁹⁾ Jfr. Bentzon, alm. Retlære S. 107 om dette „psykiske Moment“ hos Modtageren af et Løfte.

alt iøvrigt bero paa Dommerens Skøn. Ligesom man, hvor der foreligger en Retshandel, ikke kan fordrø, at Barnet har haft Bevidsthed om sin Retshandels retlige Betydning²⁰⁾, saaledes behøver heller ikke Barnet som blot Løftemodtager at have forstaaet, at Løftegiveren blev retlig bundet; men han skal kun have forstaaet, rent menneskelig, at det givne nu skulde være hans, eller at Løftet var et saadant, paa hvis fremtidige Opfyldelse han skulde have Lov til at stole. Vi savner her i vor Lovgivning ganske den almindelige Afgørelse af Lavmaalet for at kunne foretage Rets handlinger og optræde i Retslivet med retlig Virkning, den »Fornuftens Brug«, som vor Arveret og Ægteskabsret kræver, den »Urteilsfähigkeit« eller »Geschäftsfähigkeit«, hvormed Schw. L. og B. G. B. arbejder²¹⁾. Og vor Praksis har saa sjældent beskæftiget sig med saadanne Spørgsmaal, at Retsvidenskaben maa staa usikker overfor, hvilke Betragtninger og Afgrænsninger der efter gældende Ret kan siges at burde være de vejledende²²⁾ for kommende Praksis.

Om Erhvervelser for den umyndige ved en andens

Tredje-
mands
ensidige
Retshandel.

²⁰⁾ Jfr. ogsaa Evaldsen l. c. S. 23.

²¹⁾ B. G. B. udtaler i § 104, at den, der ikke er fyldt syv Aar, er „geschäftsunfähig“, og i § 105, at en saadan Persons Viljeserklæring er „nichtig“, medens den, som er over 7 Aar, behøver Værges Samtykke, undtagen til en Viljeserklæring, hvorigennem han alene opnaar en retlig Fordel (se § 107, jfr. § 131). Schw. L. § 19 siger her, at uden dette Samtykke kan slige Personer erhverve Fordele, som ydes gratis, og kan udøve rent personlige Rettigheder („Rechte . . . die ihnen um ihrer Persönlichkeit willen zustehen“). Schw. L. (§ 16) sætter ingen Grænse ved bestemt Alder, men lader det afgørende være Dommerskønnet over, om de ikke paa Grund af Barnealder mangler Evnen til at handle fornuftigt (vernunftgemäss), jfr. Egger S. 49, 55 og 59. Se ogsaa Björling S. 18—19 og Winroth IV S. 331—33.

²²⁾ Hverken 3—17—17 (7 Aar) eller Strfl.s § 36 (10 Aar) kan give Vejledning.

rent ensidige Retshandler bliver der normalt ikke Tale²³⁾. Men, forsaavidt vor Ret maatte anerkende slige Retshandlers retsstiftende Evne (jfr. særlig Testamentet), har det selvfølgelig ingen Betydning, hvorledes det stiller sig med dens Handleevne, som skal blive berettiget derigennem^{23 a)}.

§ 13.

§ 13. Om den umiddelbare Indflydelse paa Handleevnen, Abnorme Personers Handleevne. derunder Myndigheden, af en Persons individuelle Sindstilstand — saavel dennes forbigaaende Mangler²⁴⁾, saasom Søvn, Drukkenskab, hypnotisk Tilstand, Feberdelirier og anden akut Sindssygdom, som Manglernes Arter. dens vedvarende Mangler ifølge kronisk Sindssygdom eller Aandssvaghed (Idioti) — indeholder vor Ret kun lidet præcise Regler, idet vor Lovgivning alene har enkelte spredte Bestemmelser og vor Praksis paa Hovedpunkter ikke er helt klar. Det er ogsaa vanskeligt at lovgive paa disse Omraader, og man savner det Retsmiddel, som frembyder sig for de unges Vedkommende, hvor man jo med gennemsnitlig Rigtighed kan anse deres Mangel paa fornuftig Selvbestemmelse for ophørt eller dog væsentlig afhjulpet med bestemte Alderstrin. Dog har man overfor mere varig abnorme Personer det nedenfor i § 14 omtalte Institut Umyndiggørelsen, der i visse Retninger kan skære igennem bevismæssige og materielretlige Tvivl.

Manglernes Virke-omraader. De Hovedomraader, hvor de individuelle Mangler navnlig paavirker Handleevnen — for Kortheds Skyld nævnes i det følgende ofte Sindssyge som Eksempel paa hele Kredsen af de i denne § omhandlede Handleudygtige — er følgende: Handleevne ved Testation og ved Indgaaelse af Ægteskab, Myndighed til at indgaa

²³⁾ Se Lassen, alm. Del § 11.

^{23 a)} Om Umyndiges Raadighed over Selverhverv se nedenfor § 17.

²⁴⁾ Jfr. S. 51 om, at den abnorme Tilstand retlig set er det positive Begreb.

forpligtende Retshandler, Handleevne ved de blot erhvervende Forhold, Tilregnelighed til Erstatning (og Straf), Raadighed over egen Person (særlig Spørgsmaalet om Tvangsindlæggelse paa Sindssygeanstalt).

Af positive Retsregler vedrørende disse Forhold kan her fremhæves: Fællesregulativet for Statens Sindssygehospitalet Nr. 252 1. Okt. 1915 §§ 32—37 om Indlæggelse og Udskrivning²⁵⁾ af Sindssyge; Reglen i Fr. 30. Apr. 1824 § 3 Nr. 9 om, at den, som »mangler Fornuftens Brug«, ikke maa indgaa Ægteskab, og i Arvefr. 21. Maj 1845 om, at den, der opretter Testamente, maa være »ved sin Fornufts fulde Brug« (§ 21) eller »sin Fornuft fuldkommen mægtig« (§ 24).

Positive
Regler
i Emnet.

Derimod har man praktisk taget ingen Lovregler om, hvorvidt den Sindssyge er bunden ved sine Kontrakter, være sig at Medkontrahenten er i god Tro eller ikke; heller ikke har vi Lovregler om Sindssyges Erstatningsansvar.

Det vil ofte være nødvendigt at indhente et sagkyndigt Lægeskøn²⁶⁾ over den handlende Persons men-

²⁵⁾ Det er lidt besynderligt, at disse Regler findes i et Afsnit (§§ 23—38), der overskrives »økonomiske Bestemmelser«.

²⁶⁾ Enhver Læge kan afgive et saadant Skøn, private Læger lige saa vel som Embedslæger; medens Skønnet Vægt paavirkes af, hvor stor psykiatrisk Særsagkundskab Lægen har. Det højeste Lægeskøn afgives af det ved Lov Nr. 111, 30. April 1909 § 3 oprettede Retslægeraad (jfr. Bekg. Nr. 135, 29. Maj 1909) paa 3 Medlemmer bistaaet af en Kreds af Sagkyndige. Retslægeraadet, der er Sundhedsstyrelsen (L. 1909 §§ 1 og 2) sideordnet og fungerer helt uafhængig af denne, skal ifølge § 10 »afgive saadanne lægevidenskabelige og farmaceutiske Skøn, som er bestemmende for enkelte Personers Retsforhold«. En Række offentlige Myndigheder, derunder Domstolene, kan afæske Raadet disse Erklæringer. »Desuden kan alle Lægeattester, som anvendes i Retssager, indsendes til Revision af Retslægeraadet.« Ved Raadets Foranstaltning (§ 15) udgives fra 1909 en »Retslægeraadets Aarsberetning«, der meddeler dets Erklæringer. Retslægeraadet skal bestaa af

tale Tilstand, ligesom det, hvor det gælder at konstatere Tilstanden i et givet Øjeblik, f. Eks. da en Kontrakt blev indgaaet, et Testamente underskrevet eller vedkendt, er af særlig Betydning at kunne føre Læger som sagkyndige Vidner²⁷⁾. Den Betydning, som Lægeskønnet har, er noget afhængig af den Form, man har givet Retsreglen, af hvorledes Sindstilstanden er gjort til den retsstiftende eller retsudelukkende Kendsgerning.

Retsreglens
Grund-
former.

I dansk ligesom i fremmed Ret bliver der ved Formuleringen af de retlig relevante Mangler Tale om Brugen af »biologiske«, »rent juridiske« eller »psykologiske« Begreber. Nogle Eksempler kan anskueliggøre dette:

Nogle
Eksempler.

Formuleringen er rent biologisk²⁸⁾, beroende paa

tre i Retsmedicin, Psykiatri og Fødselsvidenskab sagkyndige, altsaa praktisk taget Læger. Det vilde sikkert have været meget gavnligt, om ogsaa en Jurist havde haft Sæde i Raadet. Det er nemlig trods Udtrykkene i § 10 en — iøvrigt ret almindelig — Misforstaaelse, at Raadets Erklæring alene bygger paa et fagvidenskabeligt (lægeligt) Skøn over rene Fakta. Det kan praktisk taget ikke undgaas, at almindelige sociale Skøn spiller med ind, og Juristens Bidrag til Oplysning om, hvad Skønnet retlig skal bruges til, vilde i alle Fald kunne fremme, at de rigtige Svar gaves paa de rigtig stillede Spørgsmaal. Jfr. hertil § 10, 2. Stk. i Udkast 1913 til Lov om Ægteskabs Indgaaelse og Opløsning angaaende Retslægeraadets foreslaaede Medvirkning til Dispensation fra Reglen om, at Sindssyge ikke maa indgaa Ægteskab, se Motiverne S. 55 ff. Til en vis Grad afhjælpes Manglen af det juridiske Medlem af Retslægeraadet ved, at Raadet har en juridisk Sekretær.

²⁷⁾ Se Bentzon, Arveret S. 78.

²⁸⁾ Naar Torp hævder, jfr. Strafferet, alm. Del S. 328 ff., særlig S. 335—345, at Grænsen for Straf i Almindelighed burde drages saaledes og ikke efter en delvis juridisk Formulering, f. Eks. „de som paa Grund af Sindssygdom er utilregnelige“, synes dette at bero paa, at han her i sidste Instans vil lade det afgørende være Lægens Skøn over Sygdomstilstanden og ikke Dommerens Skøn over Straffens sociale Behov og

et Sygdomsbegreb, naar Strfl.s § 38 siger: »straffrie er Handlinger, som foretages af Personer, der er af-sindige«, eller naar § 39 paalægger »Taaber« nedsat Straf, eller naar Schw. L. § 97 bestemmer, at »Sinds-syge« er i intet Tilfælde egnede til at indgaa Ægteskab (»ehefähig«). Naar Strfl.s § 39 bestemmer, at den, der paa Grund af særegne Tilstande, som har Indflydelse paa Viljens Frihed, ikke besidder normale Personers Tilregnelighed, skal have nedsat Straf, bruges baade psykologiske og rent retlige Begreber; medens man, hvis det blev bestemt at Manglen af »retlig Handleevne« gjorde en Kontrakt eller et Testamente ugyldigt, anvendte en rent juridisk Formulering, som lagde det væsentlig frit i Dommerens Haand at bedømme, om en retlig relevant Mangel forelaa i det konkrete Tilfælde; jfr. hertil D. L. 3—17—1 om, at den, der af en (hvilken som helst) Grund, som kendes billig, ikke kan være sin egen Værge, skal have Værge, se nedenfor i § 14.

En rent psykologisk Formulering er fremtrædende i vor Civilret, se Arvefr.s §§ 21 og 24 og Fr. 30. Apr. 1824 § 3 Nr. 9 om Mangler ved Fornuftens Brug; se ogsaa Lassens Definition af de Sindssyge, som efter Praksis skulde være umyndige, nemlig dem, »der i Retshandelens Øjeblik ikke forstod Retshandelens Betydning«²⁹⁾. Af samme Art er Udtrykkene i Strfl.s § 38 »ikke kunne antages at være sig Handlingens Strafbarhed bevidst«.

Som det nærmere vil fremgaa af det følgende, staar ^{Vor} ikke blot vor civilretlige Lovgivning men ogsaa ^{Nutidsrets} Praksis ^{Standpunkt} i Nutiden fast paa den psykologiske Formulerings

individuelle Retfærdiggørelse, jfr. Bentzon, Retskilderne S. 323—324; se ogsaa Straffelovskom.s Betækn. 1912, Mot. S. 33 ff.

²⁹⁾ Jfr. Lassen, alm. Del S. 70, se ogsaa S. 80—81 om, »at Løftgiveren ved Afgivelsen befandt sig i en Tilstand, som udelukker fornuftig Forstaaelse af Retshandelens Betydning«.

Standpunkt, medens vor Strafferet paa een Gang bruger biologiske, psykologiske og retlige Begreber, se om det sidste Ordet Tilregnelighed i Slutn. af Strfl.s § 39, et Begreb, der ogsaa, som det skal ses nedenfor i litra e, er bestemmende for Erstatningsansvaret. Det smidige psykologiske Begreb paavirkes dog af de retlige Hensyn og Betragtninger, baade saaledes at Kravene til Bevisets Styrke³⁰⁾ og Bevisbyrdens Fordeling veksler, og saaledes at selve den materielle Grænselinje, som skiller det normale fra det abnorme, bestemmes noget forskelligt efter de særlige Forhold paa hvert retligt Hovedomraade³¹⁾.

³⁰⁾ Jfr. Bentzon, Arveret S. 65 Note 4.

³¹⁾ En rent historisk Betragtning taler stærkt for det psykologiske Udgangspunkt. Det er vel usikkert, om dette virkelig var Romerrettens, jfr. Rümelin S. 4—5 Note 1; men det var utvivlsomt den romanistiske Doktrins i forrige Aarhundrede, idet man her (ligesom i Strafferetten) byggede paa den frie Vilje som det afgørende; denne Lære blev antaget hos os, se Scheel, Personret, f. Eks. S. 72—73 om „den frie Handling“ som Betingelse for enhver Art Handleevne, se ogsaa samme S. 79—80, 86 og 92. Jfr. hertil M. Vibes Udkast til et Kap. om Testamenter i D. L. „i sin Velmagt med velberaad Hu og sund Fornuft“ (Secher og Støchel II S. 542).

Ogsaa i fremmed Literatur hyldes denne Opfattelse af Begrebet manglende Handleevne. I sin Testamentsrätten, 2. Udg. 1898 S. 154 taler saaledes Olivecrona om at „ega den förmåga af rediga begrepp, sundt omdöme och riktiga slutledningar, som utmärker en människa hvars själsförmögenheter äro i ett normalt godt tillstånd“. Den svenske Læge Dr. Olof Kinberg (se Tidsskr. f. Rets-Vid. 1913 S. 197 ff.) hævder, at ikke alle abnorme eller alle Sindssyge er retlig inkapable; men naar det kræves f. Eks. af en Testator, at han skal være „vid sundt och fullt förstånd“, menes hermed, at han dels skal have Evnen til paa normal Maade at forudse og bedømme Følgerne af sine Handlinger, dels at Handlebeslutningens Opstaaen ikke maa være betinget af psykiske Forstyrrelser. (Jfr. hertil Pontoppidan I S. 34—44 og Friedenreich, Tilregnelighed 1910 S. 52 ff.).

B. G. B. benytter en Forening af et biologisk og et psy-

Uagtet Særdisciplinerne — Arveretten, Familieretten, Obligationsretten, jfr. vedrørende Erstatningsansvaret ogsaa Strafferetten — maa bringe de mere indgaaende Undersøgelser af, hvilken Betydning der tilkommer abnorme Personers manglende Handleevne paa hvert Hovedomraade, har det sin Værdi her i Personretten at belyse det almindelige Problem ved at omtale alle Hovedomraaderne; dette sker i Korthed med de arve- og familieretlige, men noget mere indgaaende med Obligationsrettens, hvilke sidste med vor svage Lovgivning og de særlig udviklede og stærkt krydsende reale Hensyn frembyder de største og praktisk vigtigste Tvivl.

Alle Om-
raaderne
omhandles.

kologisk Synspunkt, jfr. § 104: „in einem die freie Willensbestimmung ausschliessenden Zustande krankhafter Störung der Geistesthätigkeit“, jfr. § 105: „im Zustande der Bewusstlosigkeit oder vorübergehender Störung der Geistesthätigkeit“. Schw. L. § 16, jfr. §§ 12 og 17—19, indtager et mere bestemt psykologisk Standpunkt: „urteilsfähig . . . ist ein jeder, dem nicht infolge von Geisteskrankheit, Geistesschwäche oder ähnlichen Zuständen die Fähigkeit mangelt vernunftgemäss zu handeln“. Om denne Definition, hvor den negative Formulering mærkes, og som blot er en videre Udvikling af Regler som dem i vor Arvefr.s §§ 21 og 24 og i Fr. 30. Apr. 1824 § 3 Nr. 9, siger Egger S. 46 ff., særlig S. 47 nederst: „vernunftgemäss handelt die Person, deren Vorstellungsbildung, deren Willensbestimmung und deren Willensauslösungen nicht durch organische Unentwickelkeit oder funktionelle Störungen entscheidend beeinflusst (oder) beherrscht werden“. Grænsen er skønsmæssig, men bør ved Aandssvaghed drages omtrent ved de mellemste Tilfælde (jfr. Egger S. 50 „ein Schwachsinn mittleren Grades“). Ved egentlig Sindssygdom vil „Urteilsfähigkeit“ være sjældnere men dog kunne findes: hos mange deprimerede, hos visse Forrykte med begrænsede Vrangforestillinger, hos Paretikere i Begyndelsesstadiet, hos let maniske og i Pavserne mellem Udbruddene ved manisk-depressiv Sindssygdom. Se Rümelin S. 10 med Noterne om, hvormeget bedre og klarere Formuleringen i Schw. L. er end den i B. G. B.

a. Testa-
ments-
habilitet.

a. Saavel efter vor Arvefr.s Ord (§ 21 »ved sin Fornufts fulde Brug« og § 24 »var sin Fornuft fuldkommen mægtig«) som efter de reale Hensyn³²⁾ maa Kravet til Normaliteten være det psykologiske: har Abnormitet ikke udelukket den bestemte, endelige Testationsvilje, som maa fordres? Endvidere maa af de samme Grunde Kravet til Normaliteten og til Beviset herfor være strenge³³⁾.

Vor Praksis
er
afvigende.

Vor Praksis stemmer dog ikke ganske hermed. Man har anerkendt Testamenter oprettede under en udtalt Sindssygdом, hvor det i hvert Fald maatte være noget tvivlsomt, om de psykologiske Krav var fyldestgjorte³⁴⁾. Og navnlig har man været for tilbøjelig til at lade Modindicier, endog fra Lægeudsagn, gælde imod det (prima facie-) Bevis for Fornuftens fulde Brug, som Notarialattesten rummer; man har ikke taget tilstrækkeligt Hensyn til, at den psykiatrisk usagkyndige Notarius kun kan bedømme mere grelle, navnlig akutte Forhold³⁵⁾, medens det ligger udenfor hans Evne at skønne

³²⁾ Jfr. hertil Bentzon, Arveret S. 65 Note 4, Platou S. 196 Note 26 b og 27 og S. 216—218, Platou, Privatretten S. 238—40 samt Kinberg i Tidsskr. f. Rets-Vid. 1913 S. 201 ff.

³³⁾ De reale Grunde herfor er navnlig: 1) Man har den legale Ordning at falde tilbage paa, hvis Testamentet omstødes; 2) den, som opretter Testamente naar han er gammel eller syg, nærmer sig ret ofte Abnormiteten; 3) den saaledes svækkede er erfaringsmæssig stærkt udsat for uberettiget Paavirkning fra de faa, som nu omgiver ham. Herimod taler kun den lidet vægtige Betragtning, at naar Udsigten til at faa Testatorer erklærede for inhabile stiger, vil ogsaa de angrebne Testamenters Tal stige, da forbigaaende Arvinger let fristes til at anfægte Testamentet.

³⁴⁾ Jfr. navnlig H. R. D. i H. R. T. 1865, 23 og U. f. R. 1910 S. 921 (se Bentzon, Arveret S. 65—66 Note 6 i Slutn.), se ogsaa U. f. R. 1908 S. 775 (Gave).

³⁵⁾ Se herom Bentzon, Arveret S. 78 med de i Note 6 citerede Domme, hvortil kan føjes H. R. D. i U. f. R. 1910 S. 921 og 1914 S. 623. Se særlig Bemærkningen i H. R. D. 1910 om.

over de mere kroniske Tilstande, f. Eks. den senile Demens' Omfang, en Arterioskleroses, en begrænset Forryktheds Betydning, eller over en akut let Mani.

b) I vor gældende Ret, hvor der ikke fordres ^{b. Ægteskabs} Indgaaelse, hverken sjælelig eller legemlig Sundhed for at blive, endsige for at være gift, hindres dog sjælelig abnormes Vielse, forsaavidt de, som mangler Fornuftens Brug, ikke maa vies³⁶⁾, Fr. 30. April 1824 § 3 Nr. 9. Da Lovgivningen saaledes alene fordrer den fornødne Habilitet til at slutte Aftalen om Ægteskab (»Ja« for Alteret), og da den kun kræver, at Fornuftens Brug ikke mangler, og ikke fordrer, som ved Testation, Fornuftens fulde Brug, synes det, ogsaa i Betragtning af Ægteskabsaftalens Karakter, naturligt baade ved kronisk Sindssygdom, ved Aandssvaghed og ved forbigaaende sjælelig Abnormitet at stille noget lempeligere Krav til Handleevnen; dette saameget mere som ved de forbigaaende Abnormiteter Mangelen paa Handleevne under Vielsen oftest vil opvejes af den stiltiende Godkendelse, der ligger i det ægteskabelige Livs Fortsættelse, og fordi det ved kronisk Abnormitet altid er en Afgørelse, som bør begrundes fuldtud, at nægte en Person Muligheden for at blive gift³⁷⁾.

at det foreliggende ikke „giver Grund til at antage, at Notarius har undladt paa behørig Maade at forvisse sig om Testatriks mentale Tilstand“. Jfr. Tang i U. f. R. 1916 B. S. 59 øverst.

³⁶⁾ Jfr. Bentzon, Familieret 1910 S. 36 og S. 55 ff. i Mot. til § 10 i Udkast 1913 til Lov om Ægteskabs Indgaaelse og Opløsning.

³⁷⁾ Se Bentzon, Familieret S. 198—199 og navnlig S. 205—207. Anderledes staar Forholdet efter den moderne Opfattelse, som har givet sig Udtryk i Schw. L. § 97 (og enkelte amerikanske Staters Ret). Herefter forbydes den sindssyges og den i højere Grad aandssvages Vielse, fordi Samfundet af Hensyn dels til den syge selv, dels til den anden Ægtefælle og navnlig til Afkommet (altsaa af racehygieniske Grunde) vil hindre Ægteskabet, rent bortset fra om den syge, mere undtagelsesvis, maaske alligevel har den til Ægteskabsaftalen

c. Formue-
retshandler
o. lign.

c) Hvor det gælder forpligtende Retshandler, særlig paa Formueomraadet, derunder Overdragelser af eller Afkald paa Rettigheder, lader vor Lovgivning os næsten fuldstændig i Stikken med Hensyn til Abnormitetens Indflydelse paa Handleevnen (se dog i § 14).

Er den
sindssyge
myndig?

Man har stillet Spørgsmaalet paa, om den sindssyge var myndig eller umyndig³⁸⁾; men hverken Lovgivningens Mangel paa direkte Regler, eller Udtrykket »frivilligen« i 5—1—2, eller en Modsætningsslutning fra 3—17—1s Regel om at den sindssyge kan umyndiggøres, kan anføres med nogen Styrke for den ene eller den anden Løsning. Heller ikke kan man slutte modsætningsvis fra Lovreglerne i Fr. 1824 og Arvefr. om Habilitet til at indgaa Ægteskab eller testere. Langt nærmere ligger en Analogislutning fra disse Regler om Retshandlers Ugyldighed paa Grund af manglende Fornuft; men de særlige Forhold ved Formueretshandlerne, navnlig Løfterne, kunde lægge det ret nær³⁹⁾ at lade denne Analogi være mere lempet, og maaske føre til et: efter Omstændighederne forbindende eller uforbindende (eller maaske delvis forbindende)⁴⁰⁾.

fornødne Handleevne. Se i denne Retning det citerede Ægteskabslov-Udkast 1913 § 10.

³⁸⁾ Jfr. Lassen, alm. Del S. 68—70 og 80—81.

³⁹⁾ Jfr. Lassen l. c. S. 69 om dansk Rets Anerkendelse af „en udpræget Tillidsteori“.

⁴⁰⁾ Jfr. hertil Niels Lassen i U. f. R. 1893 S. 268—272. Vor gamle Ret og vore ældre Forfattere, som Jul. Lassen anfører for sin Lære l. c. S. 69 Note 9, siger lidet med Hensyn til Spørgsmaalet om Betydningen af Medkontrahentens gode Tro; thi ældre Tidens meget snævrere Sindssygdomsbegreb og Datidens mere personlige Kontraheren gjorde den Gang Problemet lidet praktisk. Af samme Grund kan man ikke af ældre Tidens (derunder Romerrettens) Regler slutte, at vor Tid bør behandle alle de abnormes Kontrakter ens.

Det er i Virkeligheden en saadan lempet Analogi, ^{Jul. Lassen's Teori.} Jul. Lassen anvender, naar han erklærer den sindssyge for myndig og derved mener, at den godtroende Medkontrahent bliver berettiget trods den syges manglende Handleevne, og naar han ved Bestemmelsen af, hvilke Viljesmangler der her skal gøre Kontrakten ugyldig overfor den ikke godtroende Medkontrahent, lægger følgende psykologiske Formulering til Grund: den ikke godtroende er den, som indsaa eller burde have indset, »at Løftgiveren ved Afgivelsen befandt sig i en Tilstand, som udelukkede fornuftig Forstaaelse af Retshandelens Betydning«⁴¹⁾.

Vor danske Retspraksis⁴²⁾ er nu i Hovedsagen enig med Lassen i, at det kommer an paa det almindelige psykologiske Begreb om Fornuftens Brug, og det hvad enten Abnormiteten er kronisk eller mere forbigaaende; men dette at man her skal bruge Sagens Natur og lempet Analogi, hvor Lovgivningen burde have angivet Grundbetragtningen, gør selvfølgelig Læren usikker. ^{Formelen: Fornuftens Brug.}

Det gælder at bedømme den sjælelige Tilstands Betydning i den individuelle Situation, overfor den givne Retshandel⁴³⁾. Det drejer sig ikke blot om, hvorvidt Individet har haft en tilstrækkelig Forstaaelse af Retshandelens praktiske og retlige Betydning, men ogsaa om, hvorvidt Individet har haft fornøden sjælelig Evne til at rette sig efter sin Forstaaelse: Undersøgelsen gælder dets Drifts- og Følelsesliv saavel som dets Intelligens⁴⁴⁾.

⁴¹⁾ Lassen, alm. Del S. 80—81.

⁴²⁾ Jfr. nærmere Citaterne hos Lassen, alm. Del S. 70 Note 10—12 a og S. 81 Note 6 og 7.

⁴³⁾ Jfr. Egger S. 47—48 om det relative i Begrebet Urteilsfähigkeit.

⁴⁴⁾ Jfr. Kinberg i Tidsskr. f. Rets-Vid. 1913 S. 215 og Rümelin S. 31. Se ogsaa Skjold Tang i U. f. R. 1916 B. S. 60 og 50.

Grænsen er skønsmæssig. Spørgsmaalet besvares let i Ydertilfældene, ved høj Grad af Sindssygdом eller Aandssvaghed, stærk Alderdomssvaghed, overvældende Beruselse. Det er vanskeligere i Overgangstilfældene, ved mindre Grad af Aandssvaghed, nogen Beruselse, begrænset Forrykthed (fikse Ideer i andre Retninger end de foreliggende Forhold), den generelle Parese i dens tidligere Stadier, hvor en vis Opstemthed og Optimisme kan gøre det særlig farligt for den handlende at kunne binde sig, men hvor det iøvrigt ogsaa for Medkontrahtenten er særlig vanskeligt at se sig for og erkende Sygdommen. At have Fornuftens Brug kan ikke betyde at have dens fuldeste Brng; først et vist ret betydeligt Maal af nedsat Evne kommer i Betragtning⁴⁵⁾.

Medkontra-
hentens
gode Tro.

Med Hensyn til sin Lære om, at Medkontrahtens gode Tro kan hindre Ugyldighedsindsigelsen, fremhæver Lassen⁴⁶⁾, at Praksis overfor visse Arter eller højere Grader af Sindssygdом gaar imod denne Lære og tilsidesætter den gode Tro⁴⁷⁾.

Kontrakten
er ugyldig.

Det maa herefter anses for gældende Ret, at der er en stor Gruppe Tilfælde, hvor god Tro ikke hjælper. Men endvidere synes det ganske umuligt at finde brugbare Grænser nedadtil, saaledes at der findes Grup-

⁴⁵⁾ Se Rümelin S. 6 øv. og S. 12: „wer seine Angelegenheiten nicht zu besorgen vermag“, jfr. Egger S. 48: Manglerne maa „in einer gewissen Intensität vorhanden sein, sie müssen den „juristischen Schwellenwert“ überschritten haben“.

⁴⁶⁾ L. c. S. 70 Note 10 og S. 81.

⁴⁷⁾ Jfr. f. Eks. H. R. Domme i U. f. R. 1886 S. 90, 1888 S. 619, 1897 S. 74 og 606, 1898 S. 74, 1904 S. 443, stadf. 1905 B S. 355, 1903 S. 258 jfr. 1904 B. S. 302, 1908 S. 775, 1912 S. 1007. Men derimod maaske Jmskr. Nr. 30, 16. Febr. 1876, der gaar ud fra, at en Person maatte anses for myndig, saalænge han ikke var umyndiggjort, uden at det dog siges udtrykkeligt, at hans manglende personlige Handleevne var bevist eller maatte antages.

per af Tilfælde, hvor den gode eller onde Tro kan spille en Rolle. Det er saaledes formentlig umuligt at benytte en biologisk Formulering⁴⁸⁾, særlig den, at blandt de sindssyge kun de er »ubetinget umyndige«, som er »afsindige«. Denne Afgrænsning, som bruges i Straff.s § 38, anerkender Nutidens Psykiatri ikke⁴⁹⁾. Og tager man Lassens Definition S. 70 »dem, der i Retshandelens Øjeblik ikke forstod Retshandelens Betydning«, vises man tilbage til den historiske, fra Arveret og Ægteskabsret kendte psykologiske Formel om Fornuftens Brug, eller maaske endog til et endnu friere Dommerskøn over om »retlig Handleevne« forelaa⁵⁰⁾. Men principielt maa da Medkontrahentens gode eller onde Tro blive uden Betydning; thi man maa arbejde med en almindeligere Retsregel og kan ikke anse det for dansk Ret, at Dommeren efter konkret Billighed skal sige Ret mellem en godtroende Medkontrahent og en Person, hvis Handleevne har svigtet.

Ej heller synes Lassens Lære uændret at burde indføres i vor Ret ved ny Lovgivning. Afgørende for at gøre dette kunde det ikke være at henvise til dansk

Om bedre
ny Lov.

⁴⁸⁾ Jfr. en Række af de hos Lassen, alm. Del S. 68 Note 7 citerede Forfattere.

⁴⁹⁾ Se Bentzon, Retskilderne S. 323, se ogsaa Pontoppidan S. 10 ff., særlig S. 27 og 35—36, og Friedenreich S. 13 ff., 48 ff. og 53—56.

⁵⁰⁾ Se H. R. Dom i U. f. R. 1898 S. 74—75 om en Mand, der i beruset Tilstand havde købt en Hest, og hvor Højesteret uden at prøve Modpartens gode eller onde Tro udtalte, at det maatte anses godtgjort, at Løftegiveren »var blevet i en saadan Grad beruset, at han ikke kan anses at have været i Stand til at afgive en bindende Viljeserklæring«. Se U. f. R. 1912 S. 1006, hvor en Mand, da han solgte en Ejendom, havde lidt af »en Sindssygdom, der satte ham ud af Stand til at afgive en ham forbindende Viljeserklæring«, og hvor Dommeren intet Hensyn tog til, at man ikke kunde gaa ud fra, at Køberen havde været klar over Beskaffenheden af Sælgerens mentale Tilstand.

Rets »Anerkendelse af en udpræget Tillidsteori«⁵¹⁾. Bestemmende er derimod en Overvejelse af⁵²⁾, om Lassens eller vor Praksis's Regel i de sjældneste Tilfælde fører til Afgørelser, der faktisk gaar ud over en uskyldig, være sig den abnorme eller den, som i begrundet god Tro stolede paa og indrettede sig efter hans Løfte; og her faar det ogsaa Betydning, hvilken Rolle man skønner, at ikke-godtroende Medkontra-henters Skin af god Tro faktisk vil spille efter den Bevisbyrdefordeling, som vore Domstole vil følge.

Alt i alt synes her Praksis at have truffet det rette, og dette bestyrker vor og fremmed Retshistorie⁵³⁾.

Erstatning
for Tab.

Dog kan der i Nutiden tiltrænges en stærkere Beskyttelse af den gode Tro i Omsætningen gennem en Regel, som giver Domstolene Ret til efter friere Skøn at paa-lægge den abnorme en Erstatning for Tabet ved Ugyl-digheden, for den negative Kontraktsinteresse, medens de ikke skulde kunne lade Kontrakten efter Omstæn-dighederne være positivt forbindende⁵⁴⁾.

⁵¹⁾ Se Jul. Lassen, alm. Del S. 69.

⁵²⁾ Jfr. hertil Niels Lassen i U. f. R. 1893 S. 268—273.

⁵³⁾ Fremmed Ret staar i det hele paa dette Standpunkt, undtagen engelsk Ret, jfr. herom Lassen, alm. Del S. 69 Note 8 og Rümelin S. 57, der siger: „Dies dürfte aber doch eine Ueber-spannung des Bogens nach der anderen Seite hin bedeuten. Es mag dem harten Geschäftsgeist des englischen Volkes entsprechen, das Humanitätsinteresse gegenüber dem Verkehrs-schutz so weit zurücktreten zu lassen“. Efter B. Hollander, The first sign of insanity, 1912 S. 16 og 31, synes man i England at indsætte ogsaa lettere Sindssyge i Asyl. Se ogsaa Dernburg S. 170—71 med Note 4 og Ussing, Skyld og Skade S. 294 og 402.

⁵⁴⁾ Om Nutidens noget stigende Trang til at beskytte Omsætningen se Rümelin, særlig S. 52 ff. I det skandinaviske Ud-kast til Lov om Aftaler 1914 Kap. 3 (jfr. danske Motiver S. 64, svenske Motiver S. 118) havde man overvejet at optage en Kompromisløsning mellem dem, der holdt paa fuld Ugyl-dighed, og dem, der ønskede Gyldighed overfor den god-troende Medkontrahent, nemlig: Pligt til at yde denne en Erstatning for det Tab, han led ved at stole paa, at Rets-

d) Hvad angaar erhvervende Handler og Forhold, maa tilsvarende Betragtninger gælde som ovenfor S. 80—84 er fremsat om Børn. En konkret Prøvelse maa f. Eks. afgøre, om Sindstilstanden har udelukket, at et Gaveløfte blev opfattet saaledes, at det blev forbindende, eller at en faktisk ydre Handling kunde kaldes Bemægtigelse eller Besiddelsestagelse i retlig Forstand⁵⁵).

d. erhverv-
ende Hand-
linger.

handelen var gyldig. Dette blev imidlertid opgivet, dels fordi Løsningen ikke tilfredsstillede de fleste af Kommissionens Medlemmer, dels fordi den skand. Familieretskommission i sit kommende Udkast til Lov om Umyndighedens Retsvirkninger vilde kunne tage Spørgsmaalet op indenfor en videre Ramme. Rümelin tager (særlig S. 58—60) Ordet for en Erstatning, enten efter Billighed, jfr. B. G. B. § 829 og schw. Obligationsret § 54, eller snarere saaledes: „Wer sich auf seine Geschäftsunfähigkeit beruft, soll dem Gegner den sogenannten Vertrauensschaden, d. h. den Schaden zu ersetzen haben, den dieser in Folge davon erlitten, dass er glaubt, ein gültiges Geschäft abgeschlossen zu haben“.

Denne Formulering synes god. For dansk Rets Vedkommende maa det erindres, at Trangen til at beskytte den abnorme mod hans Retshandler, hvor de er ufordelagtige for ham, vil formindskes, naar Udkastet til Lov om Aftaler bliver Lov, jfr. § 32 om Aager og „undue influence“, jfr. ogsaa § 33 om en almindelig Hæderlighedsgrænse for Tilbuds Opretholdelse.

I en enkelt vigtig Retning burde dog vistnok Ugyldighedsindsigelsen kunne tilsidesættes, maaske endog uden ny Lovgivning. Dette gælder Betaling i god Tro til en Kreditor, som var blevet sindssyg. Da en Debitor skal betale, bør han ikke sættes i den Vanskelighed at skulle risikere enten at komme i Mora eller ikke at blive frigjort ved at betale til en muligvis nu inhabil Kreditor, jfr. i samme Retning Lassen, alm. Del S. 70 Note 10 og S. 606 og Rümelin S. 56 og 60. En saadan Undtagelsesregel er saa meget vigtigere i dansk Ret med dennes manglende Hjemmel til eller praktiske Uvilje mod at indrømme Berigelseskrav (den sindssyge har maaske forbrugt den modtagne Betaling til virkelige Fornødenheder), jfr. Egger S. 56.

⁵⁵) I tysk Ret har de skarpe Ord i B. G. B. § 105 om, at „die Bentzon: Personret.

e. Sindssyges Erstatningspligt. e) Om abnorme, særlig sindssyge Personers Erstatningspligt har vor Lovgivning praktisk taget⁵⁶⁾ ingen Regler ud over den, som følger af Straffelovens § 300: Naar herefter »enhver, der har gjort sig skyldig i en Forbrydelse, er pligtig at tilsvare den Skadelidende Erstatning«, maa disse Udtryk ogsaa omfatte de Personer som kan straffes efter Straffelovens § 39. Paa den anden Side medfører dette, at man i Straffeloven ingen Hjemmel har til at paalægge de efter § 38 straffrie nogen Erstatningspligt, ingenlunde, at de ikke kunde gøres erstatningspligtige efter en udenfor Straffeloven liggende Hjemmel, idet vor almindelige, fra Romerretten optagne Erstatningsregel om Ansvar for det forsætlige og uagtsomme Retsbrud vedblivende maa gælde⁵⁷⁾.

Den abnormes Særstilling. Man hævder nu og vistnok med Rette, at denne Regel tager Begrebet Uagtsomhed overfor den sjælsunde Person paa en saadan mere objektiv Maade, at han gøres erstatningspligtig ikke efter, om han har ladet det mangle paa et vist Maal af sjælelig Anspændthed, men derimod efter, om han har undladt at

Willenserklärung eines Geschäftsunfähigen ist nichtig“, ført til særlige og uovervundne Vanskeligheder med deres erhvervende Handlinger, se Fischers og Henles Udgave af B. G. B. S. 59 ad § 105 Note 2, se Dernburg S. 171 og Rümelin S. 5—7 og 23. Schw. L. §§ 16 og 18 har derimod formet Begrebet urteilsunfähig saa relativt og smidigt, at det kan føre til praktisk brugbare Afgørelser. f. Eks. af om en Sindssygs Modtagelse af en Gave forbinder Giveren, se særlig Egger S. 55. I al Almindelighed hjælpes man endelig, jfr. Oertmann S. 319, saavel hos os som i fremmed Ret, af den Grundsætning, at Normalitet har Formodningen for sig, saaledes at Bevisbyrden for manglende Handleevne paa hviler den, som paastaar den (jfr. dog S. 90).

⁵⁶⁾ Jfr. Lassen, alm. Del S. 224—29, særlig S. 225—26 om, at alle Slutninger fra, hvad D. L. siger om Sindssyge, er uden Betydning i saa Henseende.

⁵⁷⁾ Jfr. Lassen, alm. Del S. 210—218.

vise den ydre Adfærd, som en fornuftig, velinstrueret og hæderlig Mand vilde udvise i samme Situation⁵⁸). Heraf slutter man saa⁵⁹), at den abnorme eller helt sindssyge Person kan rammes som handlende uagtsomt i erstatningsretlig Forstand, uagtet man maa erkende, at han mangler de almindelige sjælelige Betingelser for, at man kan stille Kravet til ham om at vise rigtig ydre Optræden, at han mangler Tilregnelighed (Imputabilitet).

Men denne Lære maa bestrides⁶⁰). At den helt utilregnelige ikke er ansvarlig til Erstatning, er fra gammel Tid Læren hos os⁶¹). Og vor Praksis synes ubetinget at pege i samme Retning: dels har vi en lang Række Domme efter Strfl.s § 38, hvor Personen intetsteds blev dømt til Erstatning; dels findes der saavidt vides⁶²) intet Tilfælde af, at Erstatningspligt under en civil Sag blev paalagt en Person, som ansaas utilregnelig i Følge Sindssygdom. Dette Standpunkt maa da, ogsaa efter hele vor historiske Udvikling, siges at være gældende dansk Ret⁶³).

Vor Rets-
udvikling.

⁵⁸) Jfr. Lassen S. 213 ned. og Bentzon, vis maior S. 27 ved Note 16 og S. 94—101 samt i alm. Retlære S. 141 ff.

⁵⁹) Se Lassen S. 226—27.

⁶⁰) Dette bestyrkes af Romerretten, der vel overfor den sjælsunde krævede Optræden som en bonus pater familias, for at Erstatningsansvar kunde undgaas, men som ubetinget erklærede „furiosus“, den egentlig sindssyge, for ansvarsfri. Jfr. Lassen, Romerret S. 345, jfr. S. 277—79 og Bentzon, vis maior S. 99—100.

⁶¹) Jfr. Lassen S. 225 Note 10. Se ogsaa Platou, Privatretten S. 465 ff.

⁶²) Se om Praksis Lassen S. 227 Note 15, jfr. dog U. f. R. 1888 S. 274.

⁶³) Lassens Lære, at „den Afsindige er ansvarlig for sine Retsbrud; naar de, bortset fra Afsindigheden, vilde paadrage ham Ansvar som forsætlige eller uagtsomme“ (S. 227), støttes paa „vor Lovgivnings Grundsætninger“ og paa „Forholdets Natur“. Men det maa hævdes, at overfor vor Dompraksis kunde hans Lære i det højeste anses for den, som

Begrebet
Tilregnelighed.

Hvorledes Ansvarsgrænsen nærmere skal bestemmes, kan i høj Grad omtvistes. I Kravet om »personlig Tilregnelighed« er nærmest kun udtrykt Resultatet: den kaldes »tilregnelig«, som skønnes at have de sjælelige Betingelser for at burde bære Ansvar for sine objektive Retsbrud. Men ogsaa her synes den almindelige psykologiske Formel om Fornuftens Brug⁶⁴) anvendelig. Anser man Erstatningspligtens væsentligste Grund for at være det præventive i Ansvar, lægges Grænsen naturligst der⁶⁵). Betoner man derimod Oprettelsen for den skadelidte, synes de Enten-Eller Løsninger, som ene kan opstilles i vor Ret uden ny Lovgivning, at være lige utilfredsstillende: hvad enten de utilregnelige altid gøres ansvarlige eller aldrig, falder Tabet paa uskyldige saavel som paa skyldige.

Ansvars-
Styrke.

I den praktiske Tilrettelægning af Ansvarsgrænsen bør der stilles ret strenge Beviskrav for Utilregnelighed, baade fordi Normaliteten er Udgangspunktet og særlig af Hensyn til den skadelidtes naturlige Krav paa Oprettelse⁶⁶). Hvor det gælder de lempeligere Former for Abnormitet, og navnlig hvor Mangelen er forbiggende, vil ogsaa en vis materiel Styrke herske, bl. a. fordi man skal afgrænse Utilregneligheden fra

burde indføres, helst gennem ny Lovgivning, muligvis gennem en Retsudvikling i Praksis. Se nedenfor S. 101 Note 71. Om Begrebet »Afsindighed« i Straffelovens § 38 jfr. Torp, Strafferettens alm. Del S. 363—64.

⁶⁴) Saaledes Schw. L. §§ 18 og 19 (»urteilsfähig«) og B. G. B. § 827 »in einem die freie Willensbestimmung ausschliessenden Zustande krankhafter Störung der Geistesthätigkeit«.

⁶⁵) Jfr. Lassen, alm. Del S. 211, Bentzon vis maior S. 28 og 31, Ussing Skyld og Skade §§ 5 og 23 og Vinding Kruse i Tidsskr. f. R. V. 1916 S. 271 ff.

⁶⁶) Jfr. U. f. R. 1888 S. 274, 1890 S. 349 og 1897 S. 228 om Personer, der kendtes erstatningspligtige for en Brandstiftelse, uagtet Lægeautoriteter havde erklæret dem for utilregnelige, jfr. Lassen S. 228 Note 15 i Slutningen.

de Mangler, f. Eks. ved Sanser, almindelig Intelligens eller Kundskaber, som ikke kan diskulpere⁶⁷⁾.

Endelig vil man sikkert, saavel i bevis- som i materielretlig Henseende stille strenge Fordringer⁶⁸⁾ overfor (selvforskyldt) Beruselse⁶⁹⁾ som Undskyldningsgrund. Ansvar vil ikke blot selvfølgelig indtræde, hvor man berusede sig for at faa Mod til Retsbrudet, men ogsaa i vidt Omfang hvor Retsbrudet kunde ses som en ikke upaaregnelig Følge af Beruselsen⁷⁰⁾, og i det hele hvor Beruselsens sjælelige Virkning ikke aabenbart var dybt-indgribende⁷¹⁾.

⁶⁷⁾ Jfr. Lassen, alm. Del S. 212—213 om Begrebet „Normalvildfarelse“ og Ussing, Skyld og Skade S. 38—39.

⁶⁸⁾ Saaledes U. f. R. 1897 S. 228, jfr. Lassen S. 228 Note 15 i Slutn.

⁶⁹⁾ Jfr. Schw. L.s Obl. Ret § 54, 2. Stk.: „Hat jemand vorübergehend die Urteilsfähigkeit verloren und in diesem Zustande Schaden angerichtet, so ist er hierfür ersatzpflichtig, wenn er nicht nachweist, dass dieser Zustand ohne sein Verschulden eingetreten ist“; jfr. B. G. B. § 828 i Slutn.

⁷⁰⁾ Jfr. Lassen, alm. Del S. 228 med Note 17 og 18, Bentzon, Retskilderne S. 323 Note 2 og Art. „Berusede“ i Salmonsens Lexikon, 2. Udg.

Om Sindssyges Ansvar for andres Retsbrud og andres Ansvar for deres Retsbrud gælder lignende Regler som ved Børn, se ovenfor S. 76 Note 2 og Ussing, Skyld og Skade S. 211—212.

⁷¹⁾ Hvad kommende Lovgivning angaar, er der sikkert ikke tilstrækkelig Grund til at give en Regel om, at Afsindighed ikke i Almindelighed skal kunne udelukke eller begrænse Erstatningsansvaret for det objektive Retsbrud. Det er intet afgørende Hensyn, naar Lassen S. 227 henviser til, „at den Afsindige selv maa bære Risikoen for hele den Handlefrihed, som han tager sig selv eller som indrømmes ham“, og det er heller ikke afgørende, naar Ussing (Skyld og Skade S. 209) siger: „Hovedgrunden er, at Retsordenen maa vurdere de normale Personers Interesse højere end de unormales“. Se om Begrundelsen nærmere Ussing S. 205—212 og de hos denne i Note 4, 5, 8 og hos Lassen S. 224 Note 7 a citerede Forfattere. [Noten fortsættes næste Side].

f. Raaden
over
abnormes
Person.

f) Nedenfor i § 14 ved Læren om Umyndiggørelse undersøges den Maade, hvorpaa der for de abnorme kan skabes en Repræsentant⁷²⁾, som paa deres Vegne kan indgaa Retshandler, hvor de ikke selv kan det. Saadanne Retshandler kan ogsaa vedrøre den abnormes Person, f. Eks. en Arbejdspræstation. Men ved Siden heraf bliver der Spørgsmaal om det rent faktiske Herredømme over den abnormes personlige Forhold, der svarer til Forældremagten over Børn⁷³⁾.

Her kan ikke gøres Rede for de mange reale Grunde af højst forskellig Vægt, som kan anføres for og imod en ubetinget Ansvarsregel; kun skal det betones, at hvor dygtigt et Arbejde nordisk og ikke mindst dansk Retsvidenskab end har gjort for at drage de objektive Grænser for Retsbruddet, synes Praxis dog stadig at trænge til denne gamle Retleder for sit Skøn over det konkrete Ansvars Betimelighed: kunde der siges at foreligge subjektiv Skyld og Tilregnelighed? Jfr. Thyrén i Tidsskr. f. Rets Vid. 1895 S. 310 om de Vanskeligheder, som her svensk Ret har med sin strenge Regel i Strafflagens Kap. 6 § 6, der, hvor Erstatning ikke kan faas hos dem som har forsømt Tilsynet med en sindssyg (eller et Barn under 15 Aar), siger: gånge då skadestandet ut av dens egendom, som skadan gjorde, jfr. Björling S. 16, se ogsaa Ussing S. 211 med Note 24.

De senere Tiders Udvikling synes afgørende at vise, at hvad man tiltrænger, er en mere bevægelig Billighedsregel i Lighed med de ovenfor S. 78 Note 8 omtalte. En af de ældste Regler af denne Art er den østerrigske B. G. B. § 1310, lignende er tysk B. G. B. § 829 og Schw. L.s Obl. Rets § 54 (se Egger S. 56—58). Norsk L. 22. Maj 1902 § 23 siger: er Skade forvoldt af nogen, der var utilregnelig (jfr. n. Strafl. § 44) ved Handlingens Foretagelse „er han ikke ansvarlig for Skaden, medmindre han ved egen Skyld var bragt i en forbigaaende Tilstand af saadan Art. Har han Midler, kan dog Retten, hvor den efter Omstændighederne finder det billigt, bestemme, at Skaden helt eller delvis skal erstattes af disse Midler“. Jfr. d. Straffelovkom.s Forslag 1912 § 94.

⁷²⁾ Jfr. ovenfor S. 79 om tilsvarende Spørgsmaal, hvor det gælder Børn.

⁷³⁾ Svensk „vård“, tysk „Sorge für die Person“. Jfr. Bentzon, Familieret 1910, S. 288—89.

Hverken vor Lovgivning eller vor Praksis har her udviklet fyldestgørende Regler. Man har tidligere ment, at Børn, som var sindssyge⁷⁴⁾, da de fyldte 18 Aar, ogsaa derefter forblev staaende under Forældres eller en født Værges Forældremagt, saalænge de var sindssyge⁷⁵⁾. Dette maa imidlertid være udelukket, da der overfor disse som overfor andre, der muligvis er sindssyge, kræves en konkret Afgørelse af, om deres Sindstilstand fordrer, at Raadigheden over dem selv begrænses eller helt fratages dem; ingen Sindssyg har derfor nogen født Værge.

Fortsat
Værgemaal
for
Sindssyge?

Til Spørgsmaalet om Umyndiggørelsens Betydning i denne Retning⁷⁶⁾, ved Siden af dens Betydning overfor Retshandlers Indgaaelse, vendes der tilbage nedenfor i § 14. Forinden fremstilles Læren om den praktisk vigtigste Form for Raaden over deres Person: Indlæggelsen paa Sindssygehospital.

Personlig
Umyndig-
hed.

Sindssyge⁷⁷⁾ kan ved privat eller offentlig Foran-

Indlæggelse
paa
Sindssyge-
hospital.

⁷⁴⁾ Det omtales nedenfor, at Aandssvaghed af højere Grad i retlig Henseende maa sammenstilles med Sindssygdom, jfr. Friedenreich S. 68 ned.

⁷⁵⁾ Jfr. Deuntzer, Familieret 3. Udg. S. 281, 4. Udg. S. 282 og Koll.tid. 1828 S. 909, jfr. ogsaa Bentzon, Personret, 3. Udg. S. 58. Man støttede dette paa en Forudsætning, som man fandt i Pl. 19. Novbr. 1828 § 2, der ved, formentlig, kun at nævne de Børn, der blev afsindige efter deres fyldte 18. Aar, som havende Krav paa Forsørgelse af Forældrene, skulde forudsætte, at Børn, hvis Afsindighed var begyndt før deres 18. Aar, ikke behøvede at nævnes, fordi de vedblivende stod under Forældremagt og af denne Grund kunde kræve Forsørgelse. Hele Forudsætningen er imidlertid en Misforstaaelse, idet Ordet „omend (Afsindighed . . . indtræffer, efter at . . . Forældremagten er ophørt“) tydelig viser, at Reglen i Pl. 1828, som iøvrigt nu er ophævet ved Fattigl. 9. April 1891 § 67, omfatter begge Grupper af Sindssyge.

⁷⁶⁾ Jfr. Friedenreich S. 60—63 og Pontoppidan S. 36—37.

⁷⁷⁾ Om Begrebet Sindssyge og disses Tvangsindlæggelse se Skjold Tang i U. f. R. B. 1914 S. 249 ff. og 1916 S. 49 ff.

staltning indlægges til Helbredelse eller stadigt Ophold paa et af de offentlige Sindssygehospitaler⁷⁸⁾. Ifølge Fællesreg. 1. Okt. 1915 § 32 er den sædvanlige Betingelse for den syges Modtagelse, at der foreligger en Indlæggelsesbegæring fra »rette vedkommende«, og en Attest fra en Læge, der ikke er ansat ved Hospitalet, om at Patienten »lider af virkelig Sindssygdom«. Den Lægeundersøgelse, hvorpaa Attesten grundes, skal være foretagen i det tidligste 4 Uger før Modtagelsen. Overlægen har (§ 33) Ansvar for Modtagelsen; han kan i særlig paatrængende Tilfælde indlægge uden at Lægeattesten og de øvrige Formaliteter er i Orden; men Attesten skal da fremskaffes inden 3 Dage. Nægtet Optagelse kan paaklages til Justitsministeriet.

Tvangs-
indlæggelse.

I § 34 handles der om Tvangsindlæggelse af Sindssyge. Det sker dels med saadanne, der indlægges af Politiet som farlige for sig selv eller andre, »naar den for Tvangsindlæggelse fornødne Attest foreligger«⁷⁹⁾; dels dem, der ifølge Dom eller Resolution

⁷⁸⁾ For Københavns Vedkommende er det dennes Sindssygehospital St. Hans eller mere foreløbig Kommunehospitalets 6. Afdeling; for det øvrige Land er det Statsanstalterne ved Viborg, Aarhus, Middelfart, Nykøbing paa Sjælland og Vordingborg, jfr. Fællesregul. 1. Okt. 1915 §§ 1 og 2. Reg.s § 3 nævner, at de, som er aandssvage fra Barndommen, er overvejende legemlig syge, eller er dødssyge, ikke modtages; jfr. § 4 om Udlændinges og Udenforstaaendes Optagelse, se herom Jmcirk. Nr. 26 og 32 af 20. og 28. Febr. 1912. Det ældre Fællesregul. var Nr. 203, 3. Novbr. 1888, jfr. Bekg. 24. Decbr. 1892, 6. Decbr. 1902, 1. Juli 1905, 26. Maj 1908, 21. Marts 1911 og 9. Jan. 1914.

⁷⁹⁾ Jfr. Jmcirk. Nr. 86, 11. Juni 1895. I dette Cirk., som vedblivende agtes opretholdt i Praxis, er det bestemt, at Politiets Medhjælp til Tvangsindlæggelse af »en formentlig sindssyg Person« uden videre kan ydes, hvor det gælder »aabnbare Delirister, eller Personer, der frembyder overhængende Fare for Voldshandlinger, eller som træffes i formentlig sindssyg Tilstand paa Gader eller lignende Steder«.

fra Justitsministeriet eller en Overøvrighed (jfr. Reskr. 15. Febr. 1793) begæres indlagte som farlige for den almindelige Sikkerhed. Ifølge § 35 kan Justitsministeriet indlægge til Observation, enten ifølge Retskendelse^{79a)} eller paa Vedkommendes egen Begæring.

Overlægen bestemmer, paa eget Ansvar, naar en Person skal udskrives som helbredet (§ 36). Om Udskrivelse af ikke helbredede indeholder § 37 en Række Regler. Bortset fra visse Tilfælde (Nr. 4 og 5), der beror paa økonomiske eller Pleje-Forhold, sker Udskrivelsen enten fordi Overlægen finder den gavnlig for den Syge (§ 37 Nr. 2), eller fordi »rette Vedkommende« fordrer den, og Overlægen finder den forsvarlig (§ 37 Nr. 3)⁸⁰⁾. Særlig gælder det for al Udskrivning af »tvangsindlagte og tvangstilbageholdte som farlige for den almindelige Sikkerhed«, at Politimyndighedens Samtykke hertil udfordres (§ 36, 2. Stk. og § 37 Nr. 3).

Fællesregulativets Regler om Betingelserne for, at Statshospitalerne skal eller kan modtage en Patient, har ingen nærmere personretlig Interesse, saalidt som Reglerne om, at ikke blot de helbredede skal udskrives, men at ogsaa de alene bedrede eller de ganske uhelbredede efter Omstændighederne kan udskrives. Personretten maa derimod prøve, om der tages de rette Hen-

Om Udskrivelse.

Tvangsreglernes Begrundelse.

Iøvrigt er Medhjælpen betinget, dels af at højere Politimyndigheds Ordre indhentes, dels af at den, hvem Forsorgen retlig paahviler, søger Politiets Hjælp, dels af at der er frisk Lægeattest om Fare for den syge selv eller hans Omgivelser. Jfr. nærmere om dette Cirk. og dets Brug i Praksis Rüdinger „Om Betingelserne for Tvangsindlæggelse af Sindsyge“ i nord. Tidsskr. f. Fængselsvæsen 1898 og Friedenreich S. 61—63. ^{79a)} Jfr. Jmskr. Nr. 355, 12. Okt. 1908.

⁸⁰⁾ Hvis „Betaleren“ foruden „rette Vedkommende“ ønsker Udskrivelsen, kan Overlægen dog kun modsætte sig denne, hvor han anser den Syge som „farlig for den almindelige Sikkerhed“, i hvilket Tilfælde Overøvrigheden paa den Syges Hjemsted afgør Tvisten, jfr. Reskr. 15. Febr. 1793,

syn til Individets personlige Frihed, og maa tilstræbe at udforme de gældende Betingelser for Tvangsforanstaltningernes Berettigelse. Derfor har det stor Interesse at undersøge, hvilke principielle Betragtninger der ligger bagved Fællesregulativets Regler og vore Myndigheders Praksis vedrørende Tvangsindlæggelse og Tvangstilbageholdelse paa vore Stats-Sindssygehospita-ler⁸¹⁾. Der er særlig Opfordring til at prøve dette Retsomraade, fordi administrative Bestemmelser om en Tvang, som bortset fra Abnormiteten vilde være et retsstridigt Indgreb i den voksnes personlige Frihed, kun er retsgyldige, saalangt de er hjemlede i vor almindelige Lovgivning og Retsorden, saaledes at Domstolene her, specielt overfor Fællesregulativet, maa afgøre, hvor Øvrighedsmyndighedens Grænser (Grl.s § 70) ligger⁸²⁾.

I det følgende tales der først om, 1) hvornaar Sindssygdommen er en saadan, at Tvang er berettiget; dernæst undersøges det, 2) hvem der skal bestemme, om Tvang er berettiget, og hvilke Forholdsregler der her skal træffes.

ad 1. Tvangen er utvivlsomt berettiget, hvor den syges Tilstand — efter sagkyndigt Lægeskøn eller aabenbart for enhver — gør ham farlig for andres absolutte Retsgoder, Liv eller Velfærd. Naar saaledes »den almindelige Sikkerhed« (Fællesreg. §§ 34, 36 og 37) trues af f. Eks. maniakalske, Delirister, Forrykte med

1. Naar er
Tvang
berettiget?

Farlige
Sindssyge.

⁸¹⁾ For Skt. Hans Hospital gælder i det hele lignende Regler. jfr. Regulativ stadfæstet 27. Jan. 1910 af Indenrigsministeriet. Analogien fra Regulativerne kan blive vejledende for anden Raaden over de abnormes personlige Liv.

⁸²⁾ At Fællesregulativet selv forudsætter den bagvedliggende almindelige Retsorden, fremgaar af, at det i §§ 32 og 37 Nr. 3 henviser til „rette Vedkommende“ og i § 37 Nr. 3 til „Betalere“ Samtykke; jfr. ogsaa Jmcirk. Nr. 86, 11. Juni 1895 om, at Begæring udgaar fra den „hvem Forsorgen . . . retlig paahviler“.

Forfølgelsesidéer, epileptiske Sindssyge, er Tvangen hjemlet i vor Nødrets almindelige Grundsætning, jfr. 1—19—7 hvorefter enhver har Ret til at binde ustyrlige Sindssyge og overgive dem til Forvaring hos Frænderne, jfr. ogsaa de i Strfl.s § 38 omhandlede »Sikkerhedsforanstaltninger«⁸³⁾ samt Reskr. 15. Febr. 1793. Men ogsaa hvor Faren kun truer den syge selv, navnlig en Melankoliker med stærke Selvmordstilbøjeligheder, kan man for Tvangen paaberaabe sig Reglerne om fornøden Intervention i Nødret.

Hvor Faren fra den syge ikke truer absolutte ^{Ikke-farlige Sindssyge.} Retsgoder⁸⁴⁾, kan Beskyttelse imod ham ikke motivere en Tvangsindlæggelse eller — hvad der i Praxis spiller en langt større Rolle — en Tvangstilbageholdelse paa Hospital eller anden Anstalt, hvor generende for Omgivelsernes Fred og Lykke den Syge end vilde kunne være⁸⁵⁾. Langt vanskeligere stiller Sagen sig, hvor Tvangen er i den syges egen Interesse, være sig for Kurens Skyld, eller fordi han skønnes ikke at kunne »begaa sig« ude i Livet.

Det vil her ikke være berettiget at berøve enhver Sindssyg Selvbestemmelsesretten⁸⁶⁾; men Princippet synes, ligesom ovenfor under a—e, at burde være dette, om Personen savner Fornuftens Brug, hvor svær Afgrænsningen end er. Det er herefter næppe lovmedholdeligt, naar Fællesregulativets §§ 36 og 37 giver Overlægen Afgørelsen af, hvornaar en Rekonva-

⁸³⁾ Jfr. Torp, Strafferettens alm. Del S. 368—69. Se Rümelin S. 14 Note 1 om den principielle Forskel mellem den almindelige Sikkerheds Krav og alle andre Interesser, være sig den syges egne eller hans Omgivelseres. Jfr. Kanccirk. 6. Nov. 1830. Se Friedenreich S. 63—65 om Begrebet »Farlighed«.

⁸⁴⁾ Jfr. til det følgende Skjold Tang i U. f. R. 1914 S. 250—63.

⁸⁵⁾ Jfr. Friedenreich S. 65—66. Se dog Tang l. c. S. 251.

⁸⁶⁾ Jfr. i samme Retning Skjold Tang i U. f. R. 1916 S. 49 ff. Se ogsaa nedenfor i § 14.

lescent bør udskrives, eller hvornaar en endnu syg kan forlade Hospitalet⁸⁷⁾. Det er heller ikke lovhjemlet, at Politimyndighedernes Samtykke til Udskrivelsen ubetinget skal indhentes, fordi Personen en Gang har været anset som farlig for den almindelige Sikkerhed (§ 36 i Slutn. og § 37, Nr. 3, i Slutn.)⁸⁸⁾.

² Tvangens Udøver Øvrigheden. ad 2. Da nu Grænsen for, hvorvidt en syg, eller en tidligere syg hvis Helbredelse er tvivlsom og maaske kun forbigaaende, har eller mangler Fornuftens Brug, er saa vanskelig og skønsmæssig⁸⁹⁾ synes kun »Øvrigheden«, som ifølge 3—17—1 har Skønnet over om vedkommende kan være sin egen Værge, at kunne hjemle Tvangsindlæggelse og anden Tvang. Dog maa Øvrigheden, d. v. s. Pupilautoriteterne med Justitsministeren som sidste Instans, kunne foretage ikke blot en egentlig Umyndiggørelse og Værgebeskikkelse, men ogsaa de mindre vidtrækkende Skridt, som passer for den, der alene for kortere Tid eller i visse Retninger er egnet til Umyndiggørelsen⁹⁰⁾ jfr. Fællesregulativets

⁸⁷⁾ Overfor en Sindssyg, som til Trods herfor har Fornuftens Brug, staar Overlægen da saaledes, at Patientens Vilje bør respekteres, hvor utvivlsomt gavnligt for ham et forlænget Ophold paa Sindssygehospitalet end kunde være. Stillingen er den samme, som hvor en blot legemlig syg modsætter sig en Operation eller fordrer Udskrivelse fra et Hospital mod, hvad Lægerne anser for gavnligt eller endog fornødent for hans Helbred. Og navnlig kan andre, f. Eks. Indlæggeren, de nærmeste eller Fattigvæsenet, her ingen Afgørelsesret have. Se ogsaa Jmskr. 12. Marts 1913.

⁸⁸⁾ Reglen synes ikke rimelig, naar Overlægen anser ham for helbredet; dog burde det maaske kræves, at Retslægeraadet stadfæstede Overlægens Skøn.

⁸⁹⁾ Der er kun en skønsmæssig Grænse mellem de „dilucida intervalla“, de „lyse Mellemrum“, der alene betegner en Tilbagetræden af Sygdommens Symtomer, og saa en virkelig omend maaske ikke varig eller sikker Helbredelse.

⁹⁰⁾ Se Rüdinger S. 21 ff., Pontoppidan S. 43—44 og Friedenreich S. 60—70, se Jmskr. Nr. 301, 26. Juni 1906 om en Værge ad hoc.

§ 37 Nr. 3 og Reskr. 15. Febr. 1793. Myndighedens Afgørelse kan og bør selvfølgelig bygges paa »Lægeskønnet«. Og den syge selv eller de ham nærstaaende bør, hvor Tvangen — af Nødretsgrunde — allerede er udøvet, have Lejlighed til at søge Øvrighedens Afgørelse, jfr. Retspl.s § 448 (457).

Efter vor almindelige Ret kan da ingen anden end Pupilautoriteterne eller den Værge, som særlig er beskikket dertil⁹¹⁾ (jfr. nedenfor i § 14), udøve Tvangen over den Syge, hvor den er et Led i den Raaden over hans personlige Forhold i hans egen Interesse, der svarer til Forældremyndigheden over Børn. I denne Retning bør man fortolke Fællesregulativet, naar det i § 32 taler om »en Indlæggelsesbegæring fra rette vedkommende« og i § 37 Nr. 3 om Udskriften af en ikke helbredet Patient, »naar rette vedkommende fordrer det.«.

Værgen
som
Udøver.

Fattigvæsnet overfor fattigforsørgede og den nærmeste Slægt overfor andre Sindssyge kan vel ligesom andre af Omgivelserne gribe ind efter Reglerne om Nødret og negotiorum gestio; men man kan ikke⁹²⁾ (jfr. 1—19—7) give »de nærmeste« eller »Frænderne« en Afgørelse af de mere varige Foranstaltninger; dertil er denne Kreds for ubestemt, og man vilde straks komme i Forlegenhed naar de nærmeste var uenige: skal f. Eks. Faderen eller den fødte Værge have større Myndighed end Ægtefællen?⁹³⁾ I Praxis hersker der Uklarhed

Ingen
anden
Udøver.

⁹¹⁾ Jfr. Jmskr. 11. April 1866, der med Hensyn til en umyndiggjort udtaler, »at det følger af Værgens Stilling, at det er ham, der maa tage Bestemmelse om sin Myndlings Indlæggelse paa en Sindssygeanstalt, forsaavidt der iøvrigt er Grund dertil«.

⁹²⁾ Se herimod Rüdinger S. 6—7 og maaske ogsaa Friedenreich S. 62.

⁹³⁾ Se herom Friedenreich S. 62 og Bentzon, Familieret S. 289. I een Retning følger Praxis Teksten: Spørgsmaalet om en Tvangs konkrete Berettigelse kan ikke bringes for Dom-

overfor Spørgsmaalet om, hvem der er »rette Vedkommende«, og Fællesregulativet gør ikke Sagen klarere ved i § 37 Nr. 3 at give »Betaleren« en vis Beføjelse med Hensyn til Udskrivelsen af ikke helbredede, jfr. Jmcirk. Nr. 86, 11. Juni 1895, der taler om den, hvem Forsorgen retlig paahviler⁹⁴).

stolene, se L. O. R. D. Nr. 459/1915 den 6. Septbr. 1915 (jur. Tidsskrift 1915 S. 669), men som en Undtagelse Strfl.s § 299. Heller ikke Retsplejeloven, der lader den egentlige Umyndiggørelse ske ved Dom, se §§ 448—58 (457—67), hjemler en Prøvelse her af den enkelte Tvangsforanstaltning; jfr. § 457 (466) der viser, at Sindssygdom vanskeliggør et Umyndiggørelsesdekrets Genophævelse, medens Sindssygdom er uomtalt i Reglerne om Dekretets Givelse i §§ 448 (457) ff. Denne Retspl.s Holdning er inkonsekvent, jfr. Munch-Petersen, Borgl. Ret S. 22. Det rette vilde vistnok være at give Regler om, at et Tvangsdekret eller en Overlæges Beslutning om Tvangstilbageholdelse kunde forelægges til Prøvelse for en Domstol eller en Myndighed med særlig Sagkundskab, jfr. Rüdinger l. c. S. 22—23, Pontoppidan S. 43—44 og norsk Lov 17. Aug. 1848 §§ 7 og 9 om Rekursen til en Kontrolkomité, der desuden fører et almindeligt Tilsyn med Hospitalstvangen. (Se Instruks Nr. 284 1. Novbr. 1915 § 6). Skulde iøvrigt en virkelig Betyggelse gives de tvangstilbageholdte, burde der beskikkes en Værge for enhver paa Sindssygehospital indlagt, men samtidig burde det nøje overvejes ikke at gøre Umyndighedens Omfang større end fornødent, og at give den umyndiggjorte den bedst sikrede Adgang baade til at paakræve et Værgeskifte og til at faa Umyndigheden ophævet igen, se n. Lov om Umyndiggørelse 28. Novbr. 1898 § 3 jfr. n. L. 17. Aug. 1848 §§ 9—11 og nedenfor i § 14.

⁹⁴) Det er ikke saa unaturligt, at Praxis (og nu Fællesregul. 1915 § 32) kræver en særlig Indlægger, som dels kan bekræfte den syges Ønske om Indlæggelse, dels vil kunne kave for Betalingen, og at man herved, tilmed da der ofte ingen Tid er at spilde, nøjes med en eller anden af den syges Nærmeste. Men det er ganske urimeligt, naar Praxis har villet tage denne, hyppig ret tilfældige „Indlægger“ som den „rette vedkommende“, der ofte, jfr. Regul. § 37 Nr. 3, kan være bestemmende for, om en Udskrivelse af en ikke helbredet skal ske. Thi paa den ene Side kan den syge selv være „rette vedkommende“, naar hans Sygdom nu er

Efter det udviklede om Tvangsindlæggelse og ^{Anden} Forsorg ^{end Tvang.} Tvangstilbageholdelse maa tilsvarende Regler gælde om al anden Forsorg for abnorme Personer⁹⁵). Der maa være en Myndighed, som har Beføjelsen; og i alt Fald overalt, hvor det gælder varigere Foranstaltninger, maa en særlig beskikket Værge udrustes med Beføjelsen, og ingen Privatperson kan derfor udøve nogen Raadighed over den abnorme uden særlig Beskikkelse, se nærmere herom i § 14. Kun maa det fremhæves, at hvor Fattigvæsenet eller Ægtefællen (Fattigl. §§ 2 og 12) har Underholdspligt, og navnlig hvor Pligten kan opfyldes ved Ydelse in natura, faar den forpligtede en vis faktisk Indflydelse paa den underholdnes ydre Liv.

For dem, der ved akut Sindssygdom eller paa anden ^{Akut} ^{Sindssyge.} Maade rent midlertidig er berøvet Fornuftens Brug, kommer de foregaaende Principper til Anvendelse; efter

af en saadan Art, at han har Fornuftens Brug (jfr. §§ 36 og 37 Nr. 3), og paa den anden Side maa den, som skal tage Beslutning med eller uden Patientens Vilje, have en Retsstilling enten som Værge eller som Pupilautoritet; navnlig kan ikke her Fattigvæsenet og end mindre en tilfældig Person, som hidtil faktisk har været „Betaler“, have nogen særlig Beføjelse. Den hvem Forsorgen retlig paahviler, kan ikke betyde den som har en Underholdspligt, thi for voksne og ugifte Sindssyge findes ingen saadan; Udtrykket forstaas naturligst som den Værge, der udøver den personlige Forsorg, som svarer til Forældremagt over Børn.

⁹⁵) Jfr. B. G. B. § 1901 om, at Formynderen skal sørge for den umyndiggjortes Person i det Omfang, hvori Formynderskabets Formaal kræver det, derunder Anbringelse i et Sindssygehospital eller et Drankerasyl, jfr. Fischer og Henles Udg. af B. G. B. ad § 1901 Nr. 2 og Dernburg S. 172—73 samt Familieret S. 443. Se ogsaa Schw. L. § 406: Steht der Bevormundete im Mündigkeitsalter, so erstreckt sich die Fürsorge auf den Schutz und Beistand in allen persönlichen Angelegenheiten, sowie nötigenfalls auf die Unterbringung in eine Anstalt“. Se nærmere Egger S. 560—563. Jfr. n. L. om Umyndiggørelse 28. Nov. 1898 § 30. Om Sag til Ægteskabs Opløsning jfr. Bentzon, Familieret § 30 i Beg.

Sagens Natur vil her sjældent en egentlig Umyndiggørelse være paakrævet, snarere Beskikkelse af en Værge ad hoc.

Aandssvage. For de aandssvage gælder det ogsaa at anvende de samme Principper; og her er det særlig vigtigt, da Aandssvaghed forekommer i alle Grader med fuldkomment jevne Overgange, at bestemme den Gruppe af Aandssvage i højere Grad, som maa siges ikke at have Fornuftens Brug. Spørgsmaalet ses ikke at have voldt Vanskelighed i Praksis overfor voksne Aandssvage; hvad aandssvage Børn angaar, se Familieretten S. 302 (§ 38 Nr. 4).

**Lægen
overfor
Juristen.**

Følgen af, at man i alle de ovenfor under Litra a—f nævnte Tilfælde arbejder med den psykologiske Formel: Fornuftens Brug og intetsteds lader rent biologiske Begreber bestemme Retsvirkningen, er den at Rets-Myndighederne har den endelige Afgørelse⁹⁶), og ikke Lægen eller Retslægeraadet der afgiver sit Skøn over Tilstanden, jfr. ovenfor S. 86. Men alligevel vil den medicinske Sagkundskab faa sin store Indflydelse ikke blot, hvor det gælder den biologiske Faktor, men ogsaa hvor psykologiske Betragtninger er afgørende. Grænsen mellem Lægens og Juristens Sagkundskab maa paa det psykologiske Omraade være ret flydende, navnlig fordi der i Problemet om en tilstrækkelig Fornuftens Brug indgaar et vekslende socialt eller juridisk Hensyn til andre end den abnorme selv⁹⁷.

**§ 14.
Umyndig-
gørelse.**

§ 14. I § 13 er omhandlet de abnormes Mangel paa Handleevne, saaledes som denne stiller sig umiddelbart efter Retsreglerne; herfra kan der gøres Undtagelse ved en særlig Indgriben af Øvrigheden — eller Domstolen¹) — overfor den enkelte Person: Umyndiggørelsen. I D. L. 3—17—1 bestemmes det nemlig, at

⁹⁶) Saaledes Dernburg S. 173, særlig Note 12.

⁹⁷) Jfr. ovenfor S. 85—88 med Noter.

¹) Se Retsplejels §§ 448—454, 456, 458 (§§ 457—467).

»de, som ikke kunde være deres egen Værge, enten for Alder, Vanvittighed, Ødselhed eller andre Aarsager, som af Øvrigheden billig kendes, skulle have Værge«, og Pl. 10. April 1841 § 1 tilføjer, at Øvrigheden ved sin Beslutning efter 3—17—1²⁾) »sætter en Person ud af den Myndighedstilstand, hvori samme forhen befandt sig«. I det følgende udvikles Læren om Umyndiggørelsens Forudsætninger og almindelige Virkninger; nedenfor i §§ 17 og 18 omhandles Umyndiggørelsens formueretlige Virkning noget nærmere; og længere fremme endnu, ved Læren om Værgemaal, gives de nærmere Regler om selve Værgebeskikkelsen og Værgens Stilling overfor den umyndiggjorte.

Umyndiggørelse er utvivlsomt paa sin Plads overfor Personer, som mangler Fornuftens Brug. Den har den dobbelte Betydning, dels at slaa fast efter foregaaende Prøvelse af Øvrigheden, at Personen ikke »kan være sin egen Værge« — dette afgør efter Retsplejelovens §§ 449—52 (458—461) Domstolen —, dels at give ham en Værge, som kan udfylde hans Mangel paa Handleevne — dette gør ogsaa efter Retspl.s § 456 (465) Øvrigheden. Ind under denne Ramme falder en stor Gruppe Sindssyge, Aandssvage af højere Grad, Folk der ersaa gamle og svage, at de »gaar i Barndom« (maaske lidende af senil Demens, af Arteriosklerose etc.) og saadanne øse, hvis Øselhed er patologisk bestemt, f. Eks. Paretikere. Men baade vor Lovgivning og Praxis gaar betydelig videre; navnlig en Umyndiggørelse, som alene rammer Myndighed til formueretlige Retshandler, kan være paa sin Plads enten overfor en øsel Ægteemand, der truer med at sætte Fællesbo, hvorover han raader, over Styr, jfr. L. 7. April 1899 § 14; eller overfor enhver Person, hvis Færd truer med at berøve ham Evnen til at opfylde sin ret-

Hvem bør kunne umyndiggøres?

Sindssyge.

Øse.

²⁾ Jfr. ovenfor S. 70 om 3—17—42.

lige Underholdspligt eller at medføre, at han selv falder Fattigvæsenet til Byrde³⁾. Endvidere kan Umyndiggørelsen være »billig« (3—17—1) overfor Personer, som paa Grund af lettere Grader af Aandssvagthed, Blindhed, Døvhed, legemlig Svaghed, Tilbøjelighed til Drik og andet lignende trænger til at staa under en Værge, enten hvad det formueretlige angaar eller til lige hvad det personlige angaar, og saavel af Hensyn til deres eget Vel som for Omgivelsernes Skyld⁴⁾.

Svage. 3—17—1 henviser Øvrigheden til et friere Skøn⁵⁾ over, om en given Umyndiggørelse er »billig«. Indenfor de praktisk foreliggende Grupper af Tilfælde bør man gøre en Hovedsondring mellem dem, hvor Umyndiggørelsen sker mod eller uden Personens Vilje, og dem, hvor den sker med hans Vilje. Under den første

Reglens rette Brug.

Fornuftens Brug mangler. Gruppe bør man i Hovedsagen kun medtage dem, hvor

³⁾ Jfr. i sidste Henseende n. Lov 28. Novbr. 1898 § 1 Nr. 4.

⁴⁾ Den Ramme, som 3—17—1 opstiller, genfindes i sv. Ärvdabalk 19—4. I nyere Love opregnes Tilfældene med større Vidtløftighed og bestemtere Afgrænsning, saaledes n. Lov om Umyndiggørelse 28. Novbr. 1898 § 1, B. G. B. § 6 og Schw. L. §§ 369—372. B. G. B. § 6 betoner tre Ting, at sjælelig Abnormitet hindrer Personen i selv at kunne besørge sine Anliggender, at han ved Øselhed udsætter sin Familie for Nød, og at han ifølge Drukkenskab er forretningsuduelig, udsætter Familien for Nød eller truer andres Sikkerhed. Den norske Lov § 1. Nr. 2 og Schw. L. § 372 føjer til, at en Person, som er gammel eller legemlig svag, blind o. s. v., kan begære Værge for at beskytte sig selv. B. G. B. benytter her „Pflegschaft“ jfr. § 1910.

Det fremgaar tydelig af disse Love, at det gælder baade den formueretlige og den personlige Umyndiggørelse, jfr. Schw. L. § 370 („zu ihrem Schutze dauernd des Beistandes und der Fürsorge bedarf oder die Sicherheit Anderer gefährdet“), jfr. Dernburg S. 172—179 og Egger S. 560—563. Se ogsaa Bjørling S. 300 („ägna hans Person den vård, som omständigheterna kräfva“).

⁵⁾ Retsplls §§ 448—458 (§§ 457—467) henholder sig fuldtud til Civilrettens materielle Betingelser for Umyndiggørelse.

Personen mangler Fornuftens Brug⁶⁾, jfr. ovenfor S. 113. I saadanne Tilfælde er det væsentlig uden Betydning, om der foreligger en Begæring fra Personen selv; medens Øvrigheden bør kræve en Begæring fra ham nærstaaende Personer. Overhovedet vil her Øvrigheden nøje paase, at der virkelig er Grund til at umyndiggøre⁷⁾, og normalt kræve en Lægeerklæring⁸⁾.

Hvor Personen ikke savner Fornuftens Brug, vil Umyndiggørelsen falde langt lettere, naar han selv begærer den⁹⁾, og den vil kunne ske, ikke blot hvor det er tvivlsomt, om Personen konstant er sin Fornuft mægtig, men ogsaa hvor det gælder blotte Svagheder af legemlig eller sjælelig Art¹⁰⁾.

Fornuftens
Brug have.

i egen
interesse.

⁶⁾ Se Skjold Tang i U. f. R. 1916 B. S. 49 ff., hvor der gives gode Oplysninger om vor Domspraksis og de forskellige Sinds-sygdomsformer, som her kommer i praktisk Betragtning.

⁷⁾ Jfr. Retspl.s § 448 (457) om at Ægtefællen, nær Slægt, Værgen, Øvrigheden og Personen selv kan andrage derom, se Hindenburg S. 17. Er Personen paa et Sindssygehospital, skal der indhentes en Erklæring fra Overlægen (ligesom senere den beskikkede Værges Navn meddeles Hospitalet), jfr. Jmcirk. 15. Jan. 1866.

⁸⁾ Jfr. tysk Civ.-Proc.-Ordn. § 655 og Dernburg S. 175. Se om andre Oplysninger Jmskr. 26. Juli 1858.

⁹⁾ Jfr. Jmskr. 18. April 1861.

¹⁰⁾ Se Note 4 S. 114 og særlig Schw. L. § 372 „dass sie infolge von Altersschwäche oder andern Gebrechen oder von Un-erfahrenheit ihre Angelegenheiten nicht gehörig zu besorgen vermag“. Retspl.s § 450 (459), som hvor Personen ikke selv begærer, lader Landsretten bestemme Umyndiggørelsen efter en egentlig Procedure, se §§ 450 ff. (459 ff.), hjemler, hvor hans Begæring foreligger, en hurtig Fremgangsmaade for Underdommeren, der iøvrigt ogsaa, hvor Sagen ikke taalet Opsættelse, kan afgive et foreløbigt Umyndiggørelsesdekret og beskikke en foreløbig Værge, jfr. Lov Nr. 131, 27. Maj 1908 § 14, B. G. B. §§ 1906—1908 og n. L. 28. Nov. 1898 § 21. I alle Fald skal der dog være „tilstrækkelig Grund til Umyndiggørelse“, og man har ikke her, som for Beskikkelse af fast Lavværge, nogen Regel om, at Underdommeren uden

I andres
Interesse.

Et ejendommeligt Mellemtilfælde foreligger, hvor Umyndiggørelsen, i andre Personers Interesse, rammer en Person som har Fornuftens Brug jfr. ovenfor S. 113. Her vil en Begæring af disse Personer, særlig af Hustruen eller af Børnenes Værger, have Betydning, men tillige vil Personens Indvilgelse have Vægt¹¹⁾.

Virkningen
er formue-
retlig.

Umyndiggørelsens Virkning er utvivlsomt formueretlig Umyndighed¹²⁾, dette maa ligge i dens Formaals og fremgaar af hele Indholdet af Pl. 10. April 1841. Selvom man antager, at Sindssyges Kontrakter altid eller i mange Tilfælde er ugyldige¹³⁾, har Dekretet den Betydning at afskære al Tvivl¹⁴⁾. Derimod har det været omtvistet, hvorvidt Dekretet gjorde eller kunde gøre Personen ogsaa personlig umyndig og stille hans Person under Værgens Myndighed¹⁵⁾.

Er den
ogsaa
personlig?

videre Undersøgelse skal tage Begæringen til Følge, § 455 (464). Det er dog et Spørgsmaal, om der ikke var Grund til at udvide Institutet fast Lavværgemaal til at kunne anvendes for alle Personer, Mænd saavel som Kvinder. Se Jmskr. Nr. 35 6. Febr. 1872. Et saadant Institut vilde være paa sin Plads i mange Tilfælde, ogsaa af den Grund at mange føler Umyndiggørelsen som noget nedværdigende. Se B. G. B. om Pflęgschaft §§ 1909—1921 og Schw. L. om Beistand §§ 392 ff. og Beirat §§ 395 ff., jfr. § 439. Se Egger S. 58—59.

¹¹⁾ En Umyndiggørelse kan selvfølgelig anvendes ogsaa paa andre end fuldmyndige, særlig paa mindreårige eller Kvinder med fast Lavværg, jfr. Jmskr. 18. Septbr. 1855, jfr. ogsaa svensk Årvedabk. 19—4 og Fr. 7. Juni 1749 § 8 (Westring 1916 S. 57).

¹²⁾ Jfr. B. G. B. §§ 104, 3° og 114: Kun den, som er umyndiggjort paa Grund af Sindssygdom, er geschäftsunfähig, andre umyndiggjorte er „in der Geschäftsfähigkeit beschränkt“ ligesom Børn over 7 Aar.

¹³⁾ Jfr. ovenfor S. 92—96.

¹⁴⁾ Jfr. Jmskr. 4. Jan. 1859.

¹⁵⁾ Tvivlen er f. Eks. udtrykt af Deuntzer, Familieret, 4. Udg. S. 144. Jmskr. Nr. 211, 17. Juni 1901 har, hvor et Barns Fader var umyndiggjort paa Grund af Drik og Uduelighed til Formuens Bestyrelse, udtalt, at Forældremagten ikke derfor var berøvet ham eller gaaet over til den Værg, der var beskik-

Det synes dog klart, at et Dekret, som udtrykkelig vilde udtale, at Personen, fordi han manglede Fornuftens Brug, stod under Værgens Forsorg i personlig Henseende, maatte være retsgyldigt¹⁶) (og virke, saalænge Dekretet bestod, uafhængig af, om Personen senere genvandt Fornuftens Brug). Thi medens den abnormes Retshandler dog kan erklæres for ugyldige uden noget Dekret, tiltrænger man ubetinget et saadant for at afgøre, at hans Raadighed over egen Person bør betages ham, og man maa have et saadant, for at en anden Person kan udrustes med Beføjelsen (jfr. ovenfor i § 13 under Litra f, S. 108—111). Og især fordi Umyndiggørelse kan foretages af Personer, som har Fornuftens Brug, naar enten Tredjemands Interesser tilsiger at dennes Formueinteresser beskyttes, eller naar Personen selv ønsker at hans formueretlige Retshandler bliver ugyldige, tiltrænger vi en positiv Bestemmelse i hvert enkelt Dekret af, om Umyndiggørelsen alene skal angaa det formueretlige, eller skal udstrækkes ogsaa til de personlige Forhold¹⁷).

Da »Værgen« i D. L. havde en Myndighed ogsaa i personretlig Henseende (Ægteemanden var Værge), ligger der utvivlsomt en Hjemmel i 3—17—1 til at afgøre, til hvilket Omfang Personen behøver »Værge«.

ket for Barnet, fordi dette havde Formue. Dom i U. f. R. 1903 S. 258 jfr. H. R. D. 1904 B. S. 302 viser, at en Person, der ifølge Sindssygelægeattest led af Kvarulanspsykose, ansaas for umyndig til paa egen Haand at føre en Proces uden sin beskikkede Værges Medvirken, men siger intet bestemt om, hvorvidt en Umyndiggørelse har Virkning i personretlig Henseende; se derimod U. f. R. 1895 S. 155. Justitsmin. har nægtet at umyndiggøre i personlig Henseende, jfr. Skr. 12. Marts 1914 og 24. Juli 1915 (utrykte).

¹⁶) Jfr. de S. 114 Note 4 citerede Lovgivninger, se ogsaa Björling S. 300 og Friedenreich S. 60—63.

¹⁷) I Praxis skal undertiden et saadant Indhold være givet Dekreterne; men det sædvanlige er, at de lyder generelt paa:

Dekretets
Ophævelse.

En personlig Umyndiggørelse ad hoc¹⁸⁾, f. Eks. saalænge en indlagt Sindssyg er paa Hospitalet, kendes ikke. Navnlig derfor maa Øvrigheden være lydhør overfor Krav om Ophævelse af Dekretet eller om Mildnelse af det, naar Forholdene har ændret sig, f. Eks. naar en akut Sindssygdom er helbredet eller væsentlig bedret, naar Drikfældighed er varigt helbredet, eller naar Øselhed er ophørt og maaske afløst af fuld Dygtighed og Sparsomhed¹⁹⁾. End mere gælder dette, hvor Personens egen Begæring var Hovedgrunden til en Umyndiggørelse, idet Fornuftens Brug var tilstede og sikre objektive Grunde til Umyndiggørelsen ikke var oplyste, jfr. ovenfor S. 69 med Note 8 og S. 74 om fast Lavværgemaal.

Særlige
Retsvirk-
ninger.

Umyndiggørelsen har særlige Virkninger efter Arvels § 22²⁰⁾ og L. Nr. 133, 27. Maj 1908 §§ 4—6 om Samtykke til at indgaa Ægteskab²¹⁾. Derimod er

Umyndighed. Hvor uheldigt dette er, vil indlyse af, at det, hvor Dekretet alene tager Sigte paa en Formues Bevarelse, og Personen kun er noget øsel og uduelig, er lige saa urimeligt, om Værgen fik Myndighed over Personen, som det paa den anden Side netop i første Linje er dette man tiltrænger, hvor Personen er drikfældig og plager sin Familie eller er sindssyg men dog ikke egnet til Hospitalsophold. Selvfølgelig bør der vises stor Varsomhed med at give en Værgen en saadan Magt; men undertiden er den uundværlig, og den er utvivlsomt at foretrække for den ukontrollerede og uansvarlige Magt, som „de nærmeste“ nu ofte udøver.

¹⁸⁾ Se Rümelin S. 19—28 om dette Spørgsmaals Stilling i tysk Praksis.

¹⁹⁾ Jfr. Pontoppidan S. 37, Friedenreich S. 59—60 og n. Lov 1898 § 31. Om en saadan Ophævelse taler Retspl.s § 457 (466), der, særlig hvor „Sindssvaghed“ var Grunden, kræver Erklæring „fra en Embedslæge eller fra Overlægen paa den Helbredelsesanstalt, paa hvilken den umyndiggjorte maatte være anbragt“. Landsretten afgør, om Dekretet skal ophæves eller Begæringen afslåas.

²⁰⁾ Bentzon, Arveret S. 66—67.

²¹⁾ Bentzon, Familieret 1916 S. 36 ff.

den uden Betydning for Erstatningsansvaret, saavel som for Straffeansvaret. Kun hvis Umyndiggørelse søgtes begrænset til Personer, som manglede Fornuftens Brug, kunde man her lade Umyndiggørelsen udelukke eller begrænse Ansvar²²⁾.

§ 15. Naar det om visse Kontrakter af iøvrigt fuldmyndige Personer siges, at de er uforbindende, jfr. L. 7. April 1899 § 15 og 1—23—12, eller naar deres Indgaaelse forbydes, se 1—23—9, vil det være naturligt at opfatte dette som specielle Tilfælde af Umyndighed, forsaavidt Formaalet, saaledes som her, tør antages at være en lignende Beskyttelse som ved Umyndighedsreglerne, og disse derfor bør komme til Anvendelse paa disse særlige Kontrakter, navnlig med Hensyn til, hvem der kan fordre Reglerne haandhævede, og til Ansvar²²⁾ for Ikke-Opfyldelse (jfr. det følgende Afsnit §§ 16—20)¹⁾.

§ 15.
Raadig-
hed og
Selv-
umyndig-
gørelse.

Speciel
Umyndig-
hed.

²²⁾ Schw. L.s § 19 jfr. § 18 siger: Umyndiggjorte Personer, som er „urteilsfähige“, skal have Værgens Samtykke til at forpligte sig, men „sie werden aus unerlaubten Handlungen schadensersatzpflichtig“. Se ogsaa Udkast 1913 Mott. S. 61.

¹⁾ Det er i Praxis, jfr. Jmskr. 16. Novbr. 1858, anset for tvivlsomt, om 1—23—9, der forbyder Kvinder og mindreaarige at borge i Straffesager, for myndige Kvinders Vedkommende er bortfaldet med L. 29. Decbr. 1857. Det rette synes at være at lade denne Lov virke her ligesom (jfr. nedenfor) ved Fr. 14. Maj 1754, 24. April 1839 og 1—23—12. Mener man imidlertid, at 1—23—9 vedblivende gælder for fuldmyndige Kvinder (jfr. Retspl.s § 778 (787) i Slutn. „vederhæftige Mænd“), maa denne Regel, der efter D. L. ogsaa gælder Enker jfr. 1—23—11 e contrario, vedblivende gælde for disse, se ovenfor S. 68. 1—23—10 om myndig Søn i Fællig med Fader, jfr. 5—3—8, maatte efter L. 1857 ogsaa gælde om myndig Datter, hvis ikke Reglen, hvad dog sikkert tør antages, maa anses for bortfaldet med det nu forældede Begreb om Fællig, jfr. ovenfor S. 65 Note 13 om at 1—23—10 ikke mere gælder for Hustruer.

Mangel paa
Kompe-
tence.

I visse andre Tilfælde, hvor en Person er sat ud af Raadigheden over visse Formuedele — f. Eks. ved Konkurs eller Arrest paa Person²⁾; eller efter Pl. 15. Jan. 1768 om, at en Formynder skal indsættes over den Arv som tilfalder en Straffefange, for at han ikke skal faa Lejlighed til at forbedre sin Stilling i Fængslet; eller efter L. 21. Marts 1874 om, at visse Militære ikke frit tør sælge deres Munderingsgenstande³⁾ — drejer det sig derimod næppe om nogen Umyndighed. Det er hvad man kalder Kompetencebegrænsninger⁴⁾, der er givne for at beskytte Tredjemands Rettigheder eller Interesser, og som nok kan hindre Personens Dispositioner i et lignende Omfang som Umyndigheden, men hvor den saaledes disponerende dog meget vel kan ifalde det almindelige Kontraktsansvar for Ikkeopfyldelsen, ligesom her den, som kan hævde Ugyldigheden, alene er Tredjemand og ikke Personen selv eller den som repræsenterer hans Interesser.

Ægtefællers
Raadig-
hed.

En ganske ejendommelig Raadighedsregel bestaar i Forholdet mellem Ægtefæller, som lever i Formuefællesskab. Begge ejer Formuen i lige Forhold⁵⁾, hvilket navnlig faar Betydning, naar der skal skiftes; men Raadigheden over de fælles Midler er ordnet ganske afvigende, jfr. L. 7. April 1899 §§ 11, 13, 15 og 27, overfor baade Afhændelser og Gældsstiftelse. Denne Raadighedsordning, der i vidt Omfang er historisk bestemt og har Sammenhæng med Kvindernes tidligere Umyndighed, kan ikke ses under Synspunktet: den ene eller den anden Ægtefælles særlige Interesse, men be-

²⁾ Lassen I § 22 S. 134—135. Se ogsaa Skiftels §§ 58 og 64. jfr. Bentzon, Familieret §§ 25 og 32.

³⁾ Jfr. Lassen I § 22 S. 135—136.

⁴⁾ Jfr. Lassen I § 22 S. 133—137. Platou, Privatretten S. 240—41 og Egger S. 38 om „Dispositionsfähigkeit“.

⁵⁾ Se hertil Bentzon, Familieret §§ 20—23 og 25, se om Gældsansvaret særlig § 22.

ror paa Lovgiverens Skøn over det for begge Parter gennemsnitlig gavnligste.

Den Raadighed, en Person kan udøve, beror normalt paa hvad han ejer, og Begrænsningerne i Raadigheden over hans Ejendom skyldes de tinglige (og obligatoriske) Rettigheder, som andre kan have, f. Eks. som Brugsberettigede, ifølge Eksekution eller Konkurs. Et ejendommeligt Baand paa Raadigheden, der i meget minder om begrænset Umyndighed, opstaar i Tilfælde, hvor en Giver ved Gavens Givelse eller en Arvelader i sit Testamente har begrænset Raadigheden, f. Eks. bestemt, at Gaven eller Arven skal sættes i Overformynderiet, at der alene tør raades over forfaldne Renter og at hverken Kontrakts- eller Delikts-Kreditorer tør søge Fyldestgørelse deri, jfr. Arvefr.s § 28 og L. 7. April 1899 § 19 og § 21, 1. Stk.⁶⁾. I disse Tilfælde er det praktiske Formaal oftest et lignende som Umyndighedens; Begrænsningen følger af, at Retsordenen vil opretholde Giverens eller Arveladerens Vilje, men beror ikke derpaa, at han har en Rettighed hvoraf Raadighedsbegrænsningen følger; jfr. Forskellen mellem en fideikommissarisk Arveindsættelse, hvor Arving Nr. 1 kun har en Rentenydelse og Arving Nr. 2 arver Kapitalen, og saa en Baandlæggelse efter Arvefr.s § 28, hvor Arvingerne efter den, hvis Formue er baandlagt, ingen særlig Rettighed har, selvom Kapitalen, som en Refleksvirkning, faktisk derved sikres dem.

Det følger af sig selv, at ingen ved sin egen Be-

Baand
paalagte
af Tredje-
mand.

Selv-
umyndig-
gørelse.

⁶⁾ Jfr. Bentzon, Arveret S. 121—126, Retskilderne S. 159—161 og Munch-Petersen, Tvangsfuldbyrdelse 1915 S. 66—70, særlig S. 69—70 om, at Kreditorerne skal respektere ogsaa Baand paalagte ved Overdragelse mod Vederlag, hvor Overdragerens særlige Interesse kan dokumenteres eller dog tilbørlig sandsynliggøres. Se ogsaa Lassen II S. 24 og Retspl.s §§ 503 og 506 (§§ 512 og 515).

slutning kan gøre sig selv umyndig⁷⁾; thi man kan vel frasige sig forskellige Rettigheder, men ikke selve den Beføjelse at blive forpligtet ved sine Retshandler⁸⁾. Noget andet er, om en myndig Person ikke blot tør antages at kunne forpligte sig til, at enkelte Dispositioner over hans Formue kun maa ske med en anden Persons Samtykke, men ogsaa at kunne binde sig til mere i Almindelighed at skulle indhente et saadant Samtykke. Det er meget tvivlsomt, om vor Ret (jfr. 5—1—2 »Loven eller Ærbarhed«) vil anerkende Gyl-
 Uraadighed ved Aftale?

digheden af en saa stor Kompetenceindskrænkning⁹⁾. I hvert Fald er det ingen Umyndiggørelse; thi overfor Tredjemand bliver han forpligtet til Trods for en saadan Aftale, i det mindste hvis Tredjemand ikke kender den.

En Art Selv-
umyndig-
gørelse.

Paa en vis Maade kan man tale om Selvumyndiggørelse, hvis en Enke kan faa fast Lavværgе eller en Person kan blive umyndiggjort efter sin egen Begæring og uden en virksom Prøvelse af, om de subjektive Betingelser herfor virkelig er til Stede¹⁰⁾; men et offentligt Dekret, der bekendtgøres, vil her dog altid foreligge¹¹⁾. Og en virkelig (delvis) Selvumyndiggørelse

⁷⁾ Saaledes Schw. L. § 27, 1. Stk.: Auf die Rechts- und Handlungsfähigkeit kann niemand ganz oder zum Theil verzichten.

⁸⁾ Se Jmskr. 6. Marts 1854 og 9. Febr. 1856, jfr. ogsaa Lov 7. April 1899 § 21, 2. Stk. e contrario, se Motiverne til Lovforslagets § 20: „Skønt det ellers er Regel, at en fuldmyndig Person ikke med Retsvirkning overfor Tredjemand kan gøre sig helt eller delvis umyndig“ ... (skønnes Reglen i Lovens § 21, 2. Stk. dog nyttig).

⁹⁾ Jfr. Lassen i Tidsskr. f. Rets Vid. 1904 S. 323, jfr. Bentzon, Familieret 1910 S. 155—56 og 162—64 om L. 7. April 1899 § 4, 2. Stk., se ogsaa Lassen I S. 145 Note 13 og S. 150 Note 25 om Generalfuldmagt og uigenkaldelig Fuldmagt, jfr. B. G. B. § 168.

¹⁰⁾ Se herom ovenfor S. 114—116.

¹¹⁾ Se sv. Lov 5. Juli 1884 om ugift Kvindes Ret til at anmelde for Domstolene, at hun frasiger sig sin Myndighed.

foreligger, naar Hustruen efter L. 7. April 1899 § 21, 2. Stk. ved Ægtepagt begrænser sin Raadighed over Særejet; men ogsaa her maa der jo ske en Bekendtgørelse af Ægtepagten (L. 99 §§ 5—8), for at Tredjemand skal respektere Aftalen¹²⁾.

Umyndighedens Omraade og Virkning.

§ 16. Overfor Spørgsmaalet om Umyndighedens retlige Virkninger har der i vor Lovgivning og vort Retsliv igennem Tiderne gjort sig en dobbelt Strømning gældende. Til den ene Side har man i udstrakt Grad villet beskytte den umyndige: dels ved Bestemmelsen om hans Kontrakts Ugyldighed; dels ved videregaaende Regler, saasom dem i 5—3—10, Fr. 14. Maj 1754, Fr. 24. April 1839. Til den anden Side har man i Retslivet følt, at al denne Beskyttelse kunde skyde

§ 16. Personlig og formueretlig Myndighed.

¹²⁾ Se Bentzon. Familieret 1916 S. 157—58 og 167. Andre Aftaler, i Ægtepagt, hvorved Lovens Raadighedsregler ændres, indeholder kun Kompetenceændringer, l. c. S. 163—168; saaledes maa det antages, at en Hustru, som med Hjemmel i L. 99 § 4, 2. Stk. giver Manden en vis Medraadighed over sit Selverhverv, eller den Ægtefælle, som giver sin Ægtefælle en Medraadighed over Særeje, derved ikke begrænser sin Myndighed. En Art Selvumyndiggørelse er anerkendt i Praxis gennem de i Bentzons Arveret S. 125—126 omtalte Konfirmationer paa Ægtefællers Testamenter, hvorefter Enkens Formue baandlægges. Endelig kan man komme Selvumyndiggørelsen betænkelig nær, naar en Giver eller Arvelader baandlægger Midler med Udelukkelse af enhver Kreditorforfølgelse og samtidig bestemmer, at den begunstigede skal have Ret til at andrage Justitsministeriet om, under visse Betingelser at faa Raadighed over det baandlagte. Selve det, at Justitsministeriet ifølge Praxis skal kunne løse de Baand, som den private Giver eller Arvelader har bundet, er betænkeligt, ikke blot principielt, idet den private Vilje da ikke altid respekteres, men ogsaa ud fra det Hensyn, at den Ejer, hvis Dispositionsret ikke afgørende er indskrænket, ikke bør beskyttes imod sine Kreditorer.

over Maalet: dels har man saa. da Myndighedsalderen 25 Aar var vel høj, skaffet sig en tidligere indtrædende delvis Myndighed gennem Sætningerne om den personlige Myndighed og om Raadigheden over Selverhverv; dels har man (jfr. ovenfor § 18 i Begyndelsen) i Retslivet kastet et vist odiøst Skær over dette at gøre Umyndigheden gældende, især hvor det galdt Betalingen for Arbejder eller Ydelser, som var udnyttede af den umyndige¹⁾. Denne Dobbeltthed bør man i det følgende holde sig for Øje²⁾.

Personlig
og formue-
retlig For-
pligtelse.

Ovenfor S. 55—58, 61—62, 66 og 76 er Begrebet personlig Myndighed overfor den formueretlige Myndighed blevet fremhævet. Under de Retshandler, hvor til (normalt) kræves fuld formueretlig Myndighed, hører alle de, der gaar ud paa at forpligte sig med sin Formue eller at overdrage af denne, ligegyldig om det er straks eller senere, ubetinget eller betinget, mod eller uden Vederlag. I Modsætning hertil falder under de blot personlig forpligtende Retshandler alle saadanne, der kan opfyldes efter deres Indhold uden Formuens Hjælp, men ved personlig Virksomhed alene. Som Hovedeksempler kan nævnes: Kontrakter om personligt Arbejde, om Udførelsen af Hverv som Fuldmægtig (se Retspl.s § 261)³⁾, om Opbevaring af Ting⁴⁾. I det

¹⁾ Jfr. til Teksten Johs. Bergh i Tidsskr. f. R. Vid. 1894 S. 129 ff.

²⁾ De skand. Familieretskommissioner, som siden 1910 har arbejdet bl. a. med en Lov om Myndighedsalderens Nedsættelse, jfr. ovenfor S. 57 Note 11, bør tilstræbe at finde saadanne Regler, som under Nutidens Retslivs Former og Vilkaar ikke yder den umyndige en større Beskyttelse end, at den ogsaa med Retslivets Billigelse kan gøres gældende af eller for den umyndige.

³⁾ Jfr. Lassen I § 24 II S. 172 øv. og § 24 III S. 176.

⁴⁾ Se Lassen I § 14 II S. 66—67 og II § 129 II 2 S. 593—94. Begrebet personlig Myndighed er en særlig dansk Retsdannelse. Svensk Ret, med sin lavere Myndighedsalder, kender det ikke, og hævder saaledes, at Forældrene indtil Barnets

sidste Tilfælde gaar Forpligtelsen vel bl. a. ud paa Overleverelse af en Værdigenstand, men ikke ud af ens egen Formue⁵⁾.

Man har udtalt Tvivl om, hvorvidt personlig Myn-^{Værksleje?}dighed var tilstrækkelig til at paatage sig at yde et Arbejdsresultat (Værksleje)⁶⁾. Lassen hævder, at der maa fordres Fuldmyndighed, »idet Værkmesteren paatager sig Garanti for et Resultats Tilvejebringelse«. Dette er dog næppe rigtigt, saalænge det kun drejer sig om Personens eget Arbejde, og »Garantien« kun er det almindelige Ansvar for ikke at yde hvad man lovede. Derimod er det rigtigt, saasnart en videregaaende Garanti er vedtaget, saaledes naar Arbejdet

21. Aar kan disponere over dets Arbejdskraft. Dog antages det, jfr. Björling S. 19, at naar de lader den unge forsørge sig selv, kan denne „på ett bindande sätt åtaga sig arbete“. Også i fremmed evropæisk Ret er Begrebet ukendt (se dog maaske B. G. B. § 113). og man kan derfor ikke herfra hente Bidrag til Bestemmelsen af det danske Begreb, hvis praktiske Udvikling ogsaa, som omtalt S. 57 og 62, har en væsentlig Grund i Manglerne ved vor gældende Myndighedslovgivning.

⁵⁾ Et særligt Spørgsmaal er dette, i hvilke Tilfælde Løfter om personlige Præstationer overhovedet er retlig forpligtende som faldende ind under Retssfæren, eller kun moralsk forpligtende eller endog helt uforpligtende saasom visse selskabelige Løfter. Spørgsmaalet vedrører ikke Personretten, idet man her maa forudsætte, at Retshandelen efter sit Indhold er forpligtende. Det har imidlertid Interesse at fremhæve, at de forpligtende Løfter, som en blot personlig myndig kan afgive, i Reglen har formueretlig Betydning for Medkontrahenten. Jfr. Lassen I § 20, særlig ved og med Noterne 10^a og 29—31, jfr. Eksemplerne i D. L. 5—1—2.

⁶⁾ Se Lassen II § 141 II 1 S. 770, men herimod Grundtvig (U. f. R. 1898 S. 865—66), der bl. a. betoner, at det betænkelige vilde svække Fordelene ved at blive personlig myndig, om disse Kontrakter, der kan opfyldes ved personligt Arbejde, ikke skulde binde ham lige saa stærkt som den fuldmyndige.

skal udføres af andre, for hvis Arbejdsresultat den blot personlig myndige har lovet at staa inde.

Laan til
Brug?
5-8-1?

Ved Kontrakter om Laan til Brug kan der ikke kræves mere end personlig Myndighed for som Laantager at blive forpligtet til Opbevaring og Tilbagelevering efter Aftalen, og for at hæfte til Erstatning efter de almindelige Regler om Ansvar for Forsømmelse i Kontraktsforhold. Derimod har man ment, at der krævedes Fuldmyndighed hos Laantageren til at ifalde det strenge Ansvar for Tingens tilfældige Undergang, som er hjemlet i D. L. 5—8—1⁷⁾. Dette sidste synes dog uhjemlet. 5—8—1 kan ikke uden særlig Begrundelse antages at fordre mere end, at Laantageren har den Myndighed, som kræves til at paatage sig Laanekontraktens principale Indhold, og hertil maa personlig Myndighed være tilstrækkelig. Vel kan man finde det noget haardt, at den unge skal ifalde et saa strengt Ansvar; men Ansvarligheden efter 5—8—1 er i al Almindelighed fornuftig som et billigt Vederlag for, at man gratis udlaaner sine Ting, og det strenge Ansvar opmuntrer til at give Laanet, hvilket er i de blot personlig myndiges ligesom i andre Laantageres Interesse⁸⁾.

Ikke Laan
til Eje?

Laan til Eje kræver Fuldmyndighed hos Modtageren, allerede fordi det laante skal genbetales af hans Formue, jfr. ogsaa nedenfor i § 20 om Fr. 14. Maj 1754. Det samme gælder ved Depositum af rede Penge eller lignende, som ikke skal holdes afsondret fra Modtagerens egen Beholdning. Derimod kræves ikke Fuld-

Depositum?

⁷⁾ Jfr. Lassen II § 129 II. 2. S. 596—97. Om Laantagerens Ansvar efter svensk Ret se Björling S. 136—38 og Sjögren i Tidsskr. f. Rets-Vid. 1902 S. 25—28.

⁸⁾ Se nærmere herom Bentzon i alm. Retslære S. 164—165 og i U. f. R. 1893 S. 125 og 130—31, hvor ogsaa det Argument imødegaas, at den ufuldmyndige ikke skulde kunne ifalde en saadan „Garantipligt“, jfr. Lassen I § 14 II. S. 66 og § 41 III. 1. S. 326.

myndighed⁹⁾, naar Pengene ved Forsegling eller paa anden Maade er tilstrækkelig individualiserede eller endog blot er bestemte til at holdes afsondrede fra Depositors Formue, lige saavel som naar et Ihænderpapir deponeres; noget andet er, at der her efter Omstændighederne kan antages at foreligge et forklædt Pengelaan¹⁰⁾.

Den personlig myndige er ansvarlig til Erstatning^{Erstatningsansvaret.} efter de almindelige Regler om Ansvar for vedkommende personlige Kontrakts Ikkeopfyldelse. Herved indtræder et strengere Ansvar, end hvor en Person, der tilfældig er kommet i Besiddelse af en andens Ting, beskadiger denne¹¹⁾, uagtet der her i begge Tilfælde normalt hæftes for forsætligt og uagtsomt Retsbrud. Det kunde^{Frykten for proforma.} vel hævdes, at den ufuldmyndige da bliver i Stand til paa egen Haand at raade over sin Formue ved efter Aftale med Medkontrahenten at love en Virksomhed, som det netop er Meningen at undlade, saa at der derved opstaar en Forpligtelse til en Pengeydelse. Men denne Mulighed for skadeligt Proformaværk er ikke afgørende overfor det Hensyn, at den ufuldmyndiges Beføjelse til at indgaa Kontrakter om Arbejde og anden Virksomhed maatte svækkes, hvis han ikke kunde paatage sig dette under det normale Ansvar. Desuden kunde Proformaværket ofte let bevises, og vilde sædvanlig kun kunne benyttes med Held, hvis

⁹⁾ Jfr. Scheel S. 117 ff.

¹⁰⁾ Om den personlige Myndigheds Betydning for Gyldigheden af Arvepagter jfr. Bentzon. Arveret S. 69 Note 2, og for Overdragelse af Forfatterret og lignende se Grundtvig, Forfatterretten (1905) S. 81.

¹¹⁾ En Person under 14 Aar hæfter ukontraktlig for Forsæt, mellem 14 og 15 Aar tillige for strafbar Uagtsomhed; mellem 15 og 18 hæfter han ukontraktlig som en voksen, mellem 18 og 25 tillige kontraktlig for paa egen Haand indgaaede personlige Retshandler. Se Munch-Petersen, Borgl. Ret S. 8—9, Lassen II § 129 II. 2. S. 596 og ovenfor S. 77.

det stod den ufuldmyndige frit for at aftale, hvor stor Erstatningen skulde være. Dertil er han imidlertid ikke myndig, hvorimod han vel kan indgaa den »erhvervende« Retshandel¹²⁾, at en mulig Erstatningspligt ikke skal kunne overstige et vist Beløb. Hertil kommer, at vor Lovgivning næsten ingen Regler indeholder om Virkningen af personlig Myndighed, hvorfor det altid er et aabent Spørgsmaal, om Praksis vilde anerkende Gyldigheden af Løfter omfattende saa vidtgaaende Baand paa den personlige Virksomhed, at Erstatningsansvaret blev særlig tyngende. I alt Fald synes de Kontrakter, hvorved man forpligter sig til ikke at benytte sin personlige Arbejdskraft, at maatte forudsætte Fuldmyndighed, f. Eks. naar en 20-aarig Lærling paatager sig Pligt til ikke senere at udføre visse Arbejder for andre eller i egen Næring.

§ 17. Det er almindelig antaget, at Umyndighed i Formueforhold ikke hindrer den ufuldmyndige i paa egen Haand at raade over Genstande, som gyldig er skænkede ham netop til fri Raadighed. Dette begrundes ved, at Retsordenen bør respektere Giverens Vilje, den Betingelse hvorunder han ydede Gaven¹⁾. For Arv gælder Reglen, forsaavidt det ikke er Tvangsarv²⁾.

Ogsaa vor Praksis har fulgt denne Opfattelse³⁾.

¹²⁾ Jfr. ovenfor S. 80 ff Litra c.

¹⁾ Jfr. ovenfor i § 15 om det omvendte Forhold: Gaver givne med særegne Raadighedsbegrænsninger, hvor Hensynet til Giverens Vilje ogsaa betones.

²⁾ Jfr. L. 7. Apr. 1899 § 19 e contrario (den udtrykkelige Medtagelse af „Tvangslod“), se Bentzon, Arveret S. 151.

³⁾ Jfr. Kskr. 5. Juli 1845, Jmskr. 24. Jan. 1850, Nr. 170, 7. Sept. 1877 og det derved i Min. Tid. trykte Jmcirk. 30. Aug. 1870, Jmskr. Nr. 179, 26. Okt. 1878, jfr. U. f. R. 1868 S. 826 og Scheel S. 167—168. Se nedenfor om Pengegaver givne med Bestemmelse om, at de ikke skal indsættes i Overformynderriet, jfr. Jmbek. Nr. 166, 8. Novbr. 1902. Jfr. ogsaa Reglerne om Gave og Arv givne saaledes, at de skal være Modtagerens

Dog maa den, som udøver Forældremyndigheden over et Barn, have frie Hænder⁴⁾ til at afslaa Gaven eller til senere at berøve Barnet Raadigheden over den; thi dette kan være begrundet i Opdragelseshensyn⁵⁾. Ved Raadighedsberøvelsen vil Gaven — hvis den ikke, fordi Forudsætningen for Givelsen er da bristet, kan kræves tilbage af Giveren — gaa ind under den sædvanlige Værgemaalsbestyrelse.

Det antages endvidere⁶⁾, at umyndige har fri Raadighed over, hvad de har erhvervet ved deres egen Virksomhed⁷⁾. Lovhjemmelen herfor er tvivlsom. D. L. hverken udtaler eller udelukker Reglen. Det kan vel for Reglen anføres⁸⁾, at D. L. forudsætter at kun Arve- midler er under Værgbestyrelse, se 3—17—2 og 4 der gaar ud fra at Værgemaal først foranlediges ved et Arvefald, se ogsaa 3—17—20, 25, 35, 38. Fr. 14. Maj 1754 (Indledn.) og Fr. 23. Maj 1800 § 6. Men heroverfor kan med Rette indvendes, dels at D. L.s

Selv-
erhverv.

Lovhjem-
melen
uklar.

Særeje, se L. 7. Apr. 1899 § 19 jfr. § 21, Bentzon, Familieret 1916 § 21 S. 123 og Arveret § 17 S. 125 med Note 1. Om Arv og Gave til fri Raadighed se B. G. B. § 1638 og Dernburg, Familieret, S. 291. Se ogsaa nedenfor i §§ 23 og 26.

⁴⁾ Jfr. B. G. B. § 110 i Slutn. og Schw. L. § 414.

⁵⁾ Jfr. Björling S. 18—19.

⁶⁾ Saaledes Scheel S. 160—172, men herimod Evaldsen, Obligationsrettens alm. Del (autogr. 2. Udg.), S. 31—35.

⁷⁾ Jfr. B. G. B. §§ 110, 112 og 113 og Schw. L. §§ 409—414; jfr. Dernburg S. 403 og 406 ff. og Egger S. 565—577. Efter disse Lovgivninger har den unge dog kun Raadigheden, hvor Formynderen udtrykkelig eller stiltiende har indvilget i, at han indgik det Tjenesteforhold eller drev den Forretning i hvis Medfør han dernæst disponerede, jfr. nedenfor om Kuratel. Sv. Ärvdabalk. 19—1 siger: „Den, som ej haver fyllt 21 år, äge icke makt, att själv förestå sitt arv. Kan han sig något förvärva. däröver må han själv råda, sedan han femton år gammal ä“; jfr. nærmere Björling S. 19.

⁸⁾ Jfr. Scheel S. 167, Note 11.

Fremhævelse af Arvegods naturlig forklares derved, at umyndige kun undtagelsesvis vil have anden Formue af Betydning, og dels at flere Lovbud bruger saa vide Udtryk, at selverhvervet Gods omfattes deraf, f. Eks. 3—17—34 i Slutn. og navnlig Fr. 14. Maj 1754 og Pl. 24 April 1839. Hvorledes imidlertid end vor Lovgivning i denne Retning maa opfattes, er en vis Raadighed over Selverhverv, i alt Fald for personlig myndige, senere blevet saa fast anerkendt gennem Domspraksis, at de Regler, som denne Praksis udtrykker, maa anses for at være blevet gældende dansk Ret.

Praksis er fast.

Det vil her være rigtigst først at betragte de ufuldmyndige, som har opnaaet personlig Myndighed. En Række Domme og Skrivelser giver bestemt Udtryk for den Lære, at disse Personer kan raade over deres Selverhverv⁹⁾. Denne Lære skønnes ogsaa hensigtsmæssig. Det vilde ikke være rimeligt at give en Person fri Raadighed over hans personlige Forhold, men ikke over hans Virksomheds Frugter, saaledes at han f. Eks. nok kunde forpligte sig til at arbejde uden Vederlag, men ikke, naar han havde betinget sig et Vederlag, kunde give Afkald derpaa. Hertil kommer, at Personer over 18 Aar er pligtige at underholde sig selv, og allerede derfor ikke bør berøves den Raadighed over det fortjente, som kan anspore deres Arbejdslyst og lette dem deres Forhold til Medkontrahenten¹⁰⁾.

Den personlig myndige.

Hvad umyndiggjorte angaar, maa ikke blot deres Arvegods, men ogsaa alt andet, derunder selv-

⁹⁾ Jfr. Lassen I § 14 III S. 71, Note 14. Se to H.R. Domme af 7. og 15. Marts 1811 (jfr. Ark. f. Retsvid. 5. Bd. S. 238 og 517 og Tidsskr. f. Rets-Vid. 1901 S. 230—37), se U. f. R. 1868 S. 826, 1898 S. 318, 1910 S. 395, Kskr. 5. Juli 1845 og Jmskr. 24. Jan. 1850.

¹⁰⁾ Ufuldmyndige gifte Kvinder har samme Raadighed over deres Selverhverv som andre ufuldmyndige, jfr. Bentzon, Familieret 1916 S. 142.

erhvervet Gods, som de ejer paa det Tidspunkt da Umyndiggørelsen finder Sted, inddrages under Værgemaal. Med Hensyn derimod til den umyndiggjortes Raadighed over senere Selverhverv er det tvivlsomt, hvornaar han bør udelukkes derfra. Det praktiske Formaal med en Umyndiggørelse paa Grund af Sindssygdhed eller Aandssvagthed vil i Reglen tilsige Udelukkelsen; ligesom han ofte vil savne Fornuftens Brug og derfor overhovedet ikke kunde kontrahere¹¹⁾. Udelukkelsen er endvidere paakrævet ved en Umyndiggørelse paa Grund af Ødselhed, hvor det konkrete Øjemed var at bevare Fortjeneste (f. Eks. for en Kunstner og hans Familie). Derimod er Hensynet svagere, hvor det praktiske Øjemed var at hindre, at en Formue bortødsledes. Da nu Pl. 10. Apr. 1841 § 1 i Almindelighed siger, at Værgemaal omfatter senere erhvervede faste Ejendomme, synes man som Hovedregel at maatte blive staaende ved, at den umyndiggjorte slet ikke kan raade over Selverhverv. Men ogsaa her synes dog Øvrigheden i Dekretet at kunne bestemme, at han skal have Raadighed over fremtidigt Selverhverv, ligesom den bør kunne bestemme, hvorvidt han skal være personlig myndig, jfr. ovenfor S. 117 og nedenfor i § 30.

Med Hensyn til umyndige paa Grund af Ungdom, der ikke er raadige over deres personlige Forhold, er der betydelig større Tvivl; men den almindelige Lære synes dog ogsaa her at maatte fastholdes. Disse Personer er vel ikke af Lovgiveren henviste til selvstændig Virksomhed, og da de, der har Forældremyndigheden over dem, utvivlsomt kan berøve dem Raadigheden over selverhvervet Gods, saavel som over Gaver der maatte være givne dem til fri Raadighed, kan Hensynet til at opmuntre dem til Virksomhed ved at tilstaa dem Dispositionsret over, hvad de

Den personlig umyndige.

¹¹⁾ Jfr. ovenfor i § 13, særlig S. 94—95.

fortjener, ikke have synderlig Vægt. Saalænge den, der har Forældremyndigheden (hvilket ikke altid er Værgen), ikke bevislig¹²⁾ har grebet ind, er det dog naturligst, at den umyndige selv kan afhænde, hvad han ved egen erhvervende Virksomhed har skaffet tilveje. Og dette Resultat bør sikkert antages, baade af Hensyn til de Vanskeligheder som en modsat Regel vilde forvolde Medkontrahenten, og af Hensyn til de Besværligheder som det vilde medføre at anvende Bestemmelserne om Arvegods paa Selverhverv; hvortil kommer at Selverhvervets Bevaring for den umyndige i Almindelighed er af langt ringere Interesse¹³⁾. Først naar det selverhvervede Gods er taget fra den umyndige af den, der har Forældremyndigheden over ham, er Dispositionsretten gyldig berøvet den umyndige¹⁴⁾. Dermed bortfalder hans Myndighed til at indgaa de Retshandler hvorved Raadigheden udøves, og Forholdet bliver det samme som hvis han selv allerede havde disponeret over Godset. Tredjemand sikres tilstrækkelig derved, at Værgen maa berøve den umyndige den faktiske Adgang til at raade over Godset; men skulde den umyndige dog disponere derover, bliver Tredjemand ikke anderledes stillet, end hvis den umyndige allerede engang havde disponeret over Tingen. Ved selverhvervede faste Ejendomme bør der maaske foregaa Tinglæsning om Berøvelsen, i Analogi af Pl. 10. April 1841 § 1¹⁵⁾. Vor Domspraksis og admini-

¹²⁾ Jfr. herom Scheel S. 165—166.

¹³⁾ Jfr. Schw. L. § 295, Winroth IV S. 331—32 og Bentzon, Familieret § 39 i Slutn. S. 326.

¹⁴⁾ Jfr. Björling S. 18—19.

¹⁵⁾ Et bestyrkende Datum for den almindelige Lære findes i § 4 af den vestind. Anordn. 5. Maj 1830. der efter sin Indledning for største Delen er grundet i de almindelige danske Lovbestemmelser. Vel siges det her blot, at selverhvervet Gods ikke skal indsættes i Overformynderiet; men

strative Praksis har hyldet Læren ogsaa for de helt umyndiges Vedkommende¹⁶⁾. Den er særlig praktisk for saadanne, der — i Reglen fra det 14. à 15. Aar — selvstændig maa ernære sig ved Arbejde som Tyende, Lærling, Skibsdreng o. lign.

Reglen om, at ufuldmyndige paa egen Haand kan raade over deres Selverhverv, staar saaledes som begrundet i vort Retslivs praktiske Trang. Skal denne fyldestgøres, maa Reglen dog holdes indenfor de rette snævre Rammer som en særlig begrundet Undtagelse fra den iøvrigt gældende Hovedregel. Det gaar ikke an at løbe Linen ud¹⁷⁾ og anerkende den unge som »fuldmyndig over Selverhvervet«, saaledes at han ogsaa kan raade over sit fremtidige Selverhverv, derunder ved Stiftelse af Gæld, og saaledes at hans selverhvervede Gods kan tages under Konkursbehandling som en særegen Masse¹⁸⁾.

Raadigheds-
Omfang.

Meningen er dog utvivlsomt den, at den umyndige skal have fri Dispositionsret derover, ikke at Værgen skal bestyre det; thi der kan næppe tænkes nogen Grund, hvorfor man ved selverhvervet Gods skulde foretrække Værgens Bestyrelse for Overformynderiets.

¹⁶⁾ Jfr. Kskr. 5. Juli 1845 og Jmskr. 24. Jan. 1850. Af Domme haves ingen fra H. R., derimod flere utrykte Krim. og Pol. Retsdomme og en Gældskommissionsdom i U. f. R. 1910 S. 395 (Raadighed over fortjent Løn), jfr. ogsaa U. f. R. 1868 S. 541 og 1894 S. 774, se Munch-Petersen, Civilproces I S. 58, Note 5.

¹⁷⁾ Jfr. Bentzon, Retskilderne S. 171 litra j. Se ogsaa Bergh, om Gjældsstiftelse af Umyndige efter norsk og dansk Ret, i Tidsskr. f. Retsvid. 1894 S. 129 ff. og Forhandlinger paa 1., 4. og 5. nord. Juristmøde.

¹⁸⁾ Forholdet er helt forskelligt fra Reglen i L. 7. April 1899 § 27, se Familieretten 1916 S. 142. Den Raadighed over Selverhverv, som den fuldmyndige gifte Kvinde herved faar, er væsentlig ligestillet med den Raadighed over Resten af Fællesboet, som den fuldmyndige Ægtemand har, jfr. dog U. f. R. 1917 S. 119.

Nærmere
om Praxis.

Undersøger man vore Domstoles Afgørelser, lige fra den ældste Højesteretsdom i 1811¹⁹⁾ og til Nutiden, finder man ikke anerkendt en videregaaende Ret end til Viljeserklæringer, der gaar ud paa at overføre, hvad den unge allerede har fortjent ved egen Virksomhed²⁰⁾, med den processuelle Følge at de kan optræde paa egen Haand i Processer vedrørende saaledes stiftede Rettigheder. Denne Regel synes at maatte gælde alle umyndige, dog de umyndiggjorte med den Begrænsning som særlig Bestemmelse i Umyndighedsdekretet maatte kunne medføre. Og Lavmaalet for Habiliteten bliver den almindelige Grænse: Fornuftens Brug. Hertil maa dog for de personlig myndiges Vedkommende tilføjes, at naar de kan raade som de fuldmyndige over deres Arbejdskraft og kan forpligte sig til at arbejde gratis, synes de ogsaa at maatte kunne disponere over de Krav de maatte have efter en allerede indgaaet Kontrakt om personligt Arbejde, selvom de endnu slet ikke eller ikke fuldtud har udført Arbejdet, og deres Lønkrav derfor endnu er betinget nemlig af Arbejdets behørig Udførelse²¹⁾.

Den ufuldmyndige kan herefter sælge, bortleje, pantsætte det selverhvervede, og kan opgive selverhvervede Ting og Krav; men hvad den ufuldmyndige navnlig ikke kan gøre paa egen Haand, er at stifte Gæld eller paa tage sig andet Ansvar²²⁾ som kan søges fyldestgjort af Selverhvervet; ej heller kan han disponere over Frug-

¹⁹⁾ Se Arch. f. Retsvid. 5. Bd. S. 238 og 517 og Tidsskr. f. Retsvid. 1901 S. 230—237.

²⁰⁾ Jfr. Lassen I § 14 III 1. S. 71 ved Note 14. Se Schlegel I S. 726, og U. f. R. 1879 S. 208, 1910 S. 395.

²¹⁾ Jfr. hertil Scheel S. 171—172.

²²⁾ Jfr. U. f. R. 1915 S. 354, 498, 829, 1898 S. 123, 1889 S. 976 (Konventionalmulk). J. U. 1861 S. 582 (Varegæld), J. U. 1859, S. 911. Men derimod maaske U. f. R. 1905 S. 242 (Udlæg givet i Selverhverv for et Salærkrav). Se om Spørgsmaalet Torp-Grundtvig, Tingsret § 45 2b S. 609—610 med Note 65 og 66.

terne af fremtidige Kontrakter om Arbejdsydelser, og dette end ikke saaledes, at der for paa denne Maade opstaaede Krav (derunder Erstatning for Ikkeopfyldelse) kan søges Fyldestgørelse i allerede foreliggende Selverhverv.

Det gælder et Selverhverv ved egen økonomisk Virksomhed. Og det har i saa Henseende ingen Betydning, om Retshandelen er mere eller mindre nyttig²³⁾, f. Eks. om Gæld er stiftet for Fornødenheder²⁴⁾, eller om det for Selverhverv anskaffede har været en Lotteriseddel hvorpaa der udkommer Gevinst, eller Værdipapirer hvormed en heldig Spekulation er udført. Hvis Rettigheden derimod er opstaaet for den umyndige uden økonomisk Virksomhed, kan den ikke kaldes selverhvervet, f. Eks. hvad en ufuldmyndig Mand erhverver af Raadighed over sin Hustrus Formue ved Ægteskabets Indgaaelse²⁵⁾, eller det Alimentationskrav som den ugifte Moder har overfor Barnefaderen²⁶⁾.

Andre Begrænsninger

²³⁾ Jfr. Lassen I § 14 III S. 71, Note 16, J. U. 1859 S. 911 og U. f. R. 1893 S. 1132.

²⁴⁾ Se ogsaa ovenfor S. 60, Lit. b, den bestemt begrænsede Undtagelse for Studenter.

²⁵⁾ Jfr. U. f. R. 1868 S. 148.

²⁶⁾ Det var saaledes, førend L. Nr. 130 27. Maj 1908 med Reglerne i dens § 1, 8—10. Stk. var traadt i Kraft, med Rette antaget i Praxis, at en ufuldmyndig Kvinde ikke paa egen Haand kunde eftergive eller iøvrigt kontrahere om Barnets Alimentationskrav, jfr. Familieretten § 42 S. 346 ved Note 28, S. 348 og 384—85 med Note 180a. Og det er ingen virkelig Undtagelse herfra, naar det i Praxis gentagende har været antaget, jfr. f. Eks. U. f. R. 1880 S. 12, 1904 A S. 278 og 477 og Kskr. 12. Juli 1845, at en mindreaarig Pige uden Kurators Medvirken kan anlægge Sag om Alimentationsbidrag; thi da Sagen kun afgør selve Spørgsmaalet om Bidragspligt men ikke Kravets Omfang, da hun er personlig myndig og har Forældremagten over Barnet (jfr. Familieretten S. 330, § 41 i Beg.) og da endelig Dommeren vejleder, drejer det sig ikke om en økonomisk Disposition som

Gyldig af
særlig
Retsgrund.

Det følger af sig selv, at den umyndiges Retshandel undtagelsesvis kan blive gyldig efter de almindelige Regler om uanmodet Forretningsførelse (*negotiorum gestio*), idet den umyndige ligesaavel som andre kan optræde i Stedet for Værgen eller uden Kurators Deltagelse, naar Værgen eller Kurator er forhindret i at handle i Tilfælde, hvor det er uopsættelig nødvendigt for at undgaa Tab²⁷⁾. Men ogsaa efter de almindelige Regler om udtrykkelig eller stiltiende Fuldmagt kan den umyndige optræde alene paa Værgens Vegne eller som havende Kurators Samtykke paa Forhaand²⁸⁾. For de helt umyndige vil tvivlsomme Tilfælde, der jo særlig vedrører den stiltiende Fuldmagt, sjældent opstaa. Men for den mindreaarige foreligger de ret ofte. Da imidlertid Spørgsmaalet om, hvorvidt en stiltiende Fuldmagt er givet af Kurator, i væsentlig Grad maa besvares efter, hvorvidt Kurator er beføjet til paa Forhaand (og mere i Almindelighed) at bemyndige den unge til at kontrahere paa egen Haand, skal Spørgsmaalet derom behandles samlet nedenfor ved Læren om Kuratel, se § 29 i Slutn.

§ 18.
Umyndiges
Retshand-
ler er
ugyldige.

§ 18. Betydningen af, at den der afsluttede en Retshandel savnede fornøden Myndighed, er den at der ingen Forpligtelse stiftedes, at den tilsigtede Ret-

hun ikke bør kunne foretage paa egen Haand; jfr. Munch-Petersen, Civilproces I S. 59 med Note 4—6. Det er selvfølgelig, at Optræden i Processen for den umyndige, mod hvem et Alimentationskrav rejses, altid kræver Kurators Medvirking, jfr. Retsplls. §§ 257 og 258 og Domme i U. f. R. 1885 S. 911, 1893 S. 293, 1897 S. 620, 1899 S. 166, 1900 S. 900, 1905 S. 548, 1909 S. 444, 1910 S. 491 og 1913 S. 765. Det samme gælder hvor iøvrigt et Ansvar rejses, jfr. U. f. R. 1915 S. 354, 498 og 829. Se til ovenstaaende Munch-Petersen, Civilproces I § 8, S. 53—63.

²⁷⁾ Jfr. Lassen I § 14 III 2 S. 71 med Note 15.

²⁸⁾ Jfr. Dernburg S. 403—4 og 406—10 og Björling S. 19—20.

tighed ikke opstod eller overførtes: Viljeserklæringen er ugyldig¹⁾, se nærmere nedenfor S. 141.

Den angivne Virkning indtræder naturligvis, hvor Medkontrahenten har kendt den andens Umyndighed; men den indtræder som almindelig Regel ogsaa, selv om Medkontrahenten har været i god Tro. Vor Lovgivning indeholder nemlig (bortset fra hvad Pl. 10. April 1841 bestemmer) ingen Hjemmel for, at Medkontrahentens gode Tro skulde bevirke Retshandlens Gyldighed²⁾. En saadan Regel vilde yde den umyndige for ringe Beskyttelse, og det kan ikke siges at man ellers tilsidesatte Hensynet til Samhandelens Sikkerhed. Et positivt Bevis kan ogsaa udledes af Fr. 24. April 1839³⁾, hvis § 2 udtaler, at det er enhver's Pligt at forvisse sig om, at den med hvem man har indladt sig i Kontraktsforhold har den fornødne Myndighed, og hvis § 3 bestemmer, at selv om man har opfyldt denne Pligt ved at lade sig forevise Dokumenter, hvorefter Medkontrahenten vilde være myndig eller have rette vedkommendes Samtykke, og man er i fuldkommen god Tro, kan man dog kun fordre det ved selve Indgaaelsen af Retshandlen lidte Tab (den negative Kontraktsinteresse) erstattet af den ufuldmyndige, der har benyttet falske Papirer, hvorimod der ikke er Tale om selve Retshandlens Opretholdelse derunder om at kræve Opfyldelsesinteressen. Selv om det nu maa antages, at Fr. 1839 kun omhandler Mænd der er ufuldmyndige paa Grund af Ungdom⁴⁾, er dog det fra denne Lov hentede Bevis ogsaa anvendeligt paa Kvinder der er ufuldmyndige formedelst Ungdom, da

selvom
god Tro
foreligger.

Unges
Rets-
handler.

¹⁾ Jfr. til Teksten nærmere Lassen I § 14 II S. 66—70.

²⁾ Jfr. Lassen I § 14 II S. 67.

³⁾ Jfr. herom nedenfor i § 20 c.

⁴⁾ Jfr. nedenfor i § 20 c S. 161, se ogsaa Lassen I § 31 v S. 230.

god Tro fornuftigvis ikke kan have mere Betydning overfor deres Retshandler, jfr. ogsaa L. 29. Decbr. 1857.

Sindssyge's
Rets-
handler. Med Hensyn til Sindssyge er Forholdet vel for saavidt et andet, som Medkontrahenten her ofte ikke, saaledes som overfor de unge, har en i Udseendet liggende Opfordring til at være forsigtig. Men hvis man ikke, netop bl. a. af denne Grund, vil anse de sindssyge for myndige, maa man tage den normale Konsekvens af Umyndighedshensynene, se herom nærmere ovenfor i § 13 særlig S. 93—95⁵⁾.

Undtagelse
m. H. t.
umyndig-
gjorte. Hensynene til Medkontrahenten bliver dog særlig stærke, naar det gælder Personer som hidtil har været fuldmyndige. Om umyndiggjorte giver derfor Pl. 10. April 1841 særlige Regler: For »ubetinget at sætte Personen ud af Stand til at raade over sit Gods«, jfr. Pl.s Indledning, skal⁶⁾ Værgen lade ske Tinglæsning⁷⁾ om Umyndiggørelsen ved den Ret, hvorunder den umyndige har sit Hjem⁸⁾, og hvis han ejer eller senere erhverver faste Ejendomme, da ogsaa ved den Ret hvorunder de er beliggende⁹⁾. Tillige skal der ske Be-

⁵⁾ Dog bør det ikke overses, at selvom den handlendes sjælelige Mangler under en Kontraktsafslutning ikke naar en saa høj Grad, at han har savnet den fornødne Fornuftens Brug, er det ikke dermed udelukket, at Medkontrahenten efter Obligationsrettens Grundsætninger (jfr. Lassen I §§ 16—19) savner den berettigede Forventning, idet han indsaar eller burde indse, at han ikke burde udnytte visse sjælelige Mangler hos den anden Part, jfr. Udkast 1914 til Lov om Aftaler m. m. §§ 32—34.

⁶⁾ Jfr. Jmskr. Nr. 246, 16. Decbr. 1915.

⁷⁾ Jfr. Jmskr. Nr. 142, 3. Juni 1916 om, at 10. April 1841 ikke er anvendelig, naar en Tilsynsværge efter L. 7. April 1899 § 21 beskikkes.

⁸⁾ Jfr. Dom i U. f. R. 1893 S. 647 (ikke ved hans senere Hjem).

⁹⁾ Om særlig Notering paa Ejendomsregistret, jfr. Jmskr. 21. Jan. 1866. Om Registrering og Overdragelse af Skibe, se L. Nr. 57 1. April 1892 § 52 og Lassen I § 14, II S. 68.

kendtgørelse i Statstidende (Lov Nr. 90, 23. Jan. 1903 § 1), eller ved Læsning til Kirkestævne hvis den umyndiggjorte hører til »Landalmuen«; men Dekretets juridiske Virkning er dog alene afhængig af Tinglæsningen, d. v. s. at Bekendtgørelse ad anden Vej ikke er tilstrækkelig, og at Forsømmelse deraf ingen Indflydelse har naar blot Tinglæsning sker, jfr. § 1. Alle efter¹⁰⁾ Tinglæsningen indgaaede Retshandler bliver ugyldige, selvom Medkontrahenten er i god Tro; men saalænge Tinglæsningen ikke har fundet Sted, er Retshandlen gyldig, saafremt Tredjemand har været i utilregnelig Uvidenhed¹¹⁾ om Umyndiggørelsen, jfr. § 4. Det er dog kun selve Umyndiggørelsen, der ikke kommer Tredjemand til Skade. Men er den umyndiggjorte sindsygt, og er han allerede som Følge deraf umyndig, er Retshandlen ugyldig, om end Medkontrahenten var i god Tro; thi denne kan selvfølgelig ikke være bedre stillet, naar Umyndiggørelsen er sket, end naar den ikke har fundet Sted¹²⁾. Al Virkning af en Umyndiggørelse bortfalder fra den Dag, da Dekret om dens Ophævelse¹³⁾ maatte blive afsagt; en Bekendtgørelse herom har ingen retlig Virkning. Hvad der er udviklet om Virkningen af Umyndiggørelsens Bekendtgørelse,

¹⁰⁾ Jfr. hertil nærmere Lassen I § 16 III S. 82 og § 23 III, 3, S. 153.

¹¹⁾ Jfr. Domme i U. f. R. 1892 S. 40, 1902 S. 638 og 1913 S. 824. Tilregnelighed omfatter dolus, men efter Omstændighederne ogsaa culpa. Dommeren maa komme til det positive Resultat i sit Skøn, at en given Uvidenhed kan anses for utilregnelig. Da man ikke i Almindelighed, saaledes som overfor Unge ifølge Fr. 24. April 1839, kan paalægge Medkontrahenten en Undersøgelsespligt, vil hans Uopmærksomhed vistnok kun kunne tilregnes ham, hvor den var grov, jf. U. f. R. 1913 S. 824.

¹²⁾ Jfr. om saavel de mere varige som de forbigaaende Mangler paa Handleevne ovenfor i § 13 S. 92—96 og Lassen I § 14 II S. 68—70 og § 16 II S. 80—81.

¹³⁾ Jfr. ovenfor S. 118 med Note 19, og nedenfor i § 30.

finder tilsvarende Anvendelse ved Beskikkelse af fast Lavværg for Enker, jfr. Pl. 10. April 1841 § 1 i Beg.¹⁴⁾.

Umyndig-
hedsind-
sigelsen
modvirkes.

Den praktiske Betydning af Umyndigheden svæk-
kes ved den Modvilje, som Nutidens Retsliv ofte læg-
ger for Dagen overfor Umyndighedsindsigelsen, og som
sikkert hænger sammen med Manglerne i vore Umyndighedsregler, dels den for høje Myndighedsalder, jfr.
ovenfor S. 124, dels dette at Indsigelsen fører til fuld-
kommen Ugyldighed. Virkningen af denne Modvilje
viser sig ofte i, at den forpligtede efter at være ble-
ven myndig selv godkender sine tidligere Retshandler,
og at Domstolene vil være tilbøjelige til ret let at anse
hans Optræden som en Godkendelse¹⁵⁾ eller, naar han
sagsøges, som en stiltiende Frafalden af Umyndigheds-
indsigelsen¹⁶⁾. Tendensen viser sig ogsaa deri, at en

Godken-
delse an-
tages.

Værges og
Kurator
bør ofte
ratihabere.

Værges eller Kurators Godkendelse¹⁷⁾ som Regel, og
navnlig hvor den unge allerede har modtaget Fordele
af Handelen, vil være at anse for en berettiget Ud-
øvelse af deres Funktion som Værges eller Kurator¹⁸⁾.
Endelig lægger Tendensen sig for Dagen i vor Proces¹⁹⁾.
Det er vel en naturlig Regel, at der maa føres Bevis
for, at Parten er umyndig, og at Bevisbyrden²⁰⁾ paa-

Proces-
suelle Virk-
ninger.

¹⁴⁾ Jfr. ovenfor i § 11 og nedenfor i § 31.

¹⁵⁾ Jfr. Domme i J. U. 1859 S. 911, U. f. R. 1900 S. 777, 1901 S. 536, 753 og 960, 1903 A S. 246, 1904 A S. 141 og 425, 1905 S. 376, 1906 S. 72, 1909 S. 916, 1911 S. 948, 1912 S. 645 og 661, 1913 S. 28, 1916 S. 891. Se Lassen I § 21 om Godkendelse.

¹⁶⁾ Jfr. U. f. R. 1909 S. 548, 1913 S. 601, 1915 S. 530; se dog nedenfor i § 20^b om, at Indsigelsen efter Fr. 14. Maj 1754 ikke kan frafaldes.

¹⁷⁾ Jfr. f. Eks. U. f. R. 1899 S. 147, 886 og 988, 1915 S. 530.

¹⁸⁾ Jfr. Björling S. 180 og 196—97 om den „naturlige Forpligtelse“ som kan paahvile den umyndige.

¹⁹⁾ Jfr. til det følgende Munch-Petersen, Civilproces I S. 53—63 og II (Appel) § 23 S. 158.

²⁰⁾ Jfr. Tybjerg, Om Bevisbyrden, 1904 S. 146—47. Se Retsplejels § 258.

hviler den som paastaar Umyndigheden²¹⁾. Det er heller ikke andet end naturligt, naar det antages, at den unge kan optræde i Processen paa egen Haand, saasnart han er myndig til at raade over Sagens umiddelbare Genstand, og at man saaledes intet Hensyn tager til den yderligere Risiko for Paadragelsen af Procesomkostninger eller processuelle Mulkter²²⁾. Derimod vilde en fuld Hensyntagen til at beskytte den umyndige føre til, at Retten ex officio — og det saavel i højere Instanser som i første, og ligeledes Fogedretten, — skulde afvise eller frikende, hvis Umyndigheden dokumenteredes; men dette antages i det hele ikke i Praksis²³⁾, og herfor kan ogsaa anføres, at Undladelsen af at rejse Umyndighedsindsigelsen i Tide ikke blot kan medføre dens Fortabelse efter Eventualmaksimen, men ogsaa ofte vil kunne fortolkes som en Godkendelse af Retshandlen foretaget af den umyndiges Procesrepræsentant.

At en Retshandel er ugyldig paa Grund af Inhabilitet, medfører²⁴⁾, at der ikke paa den kan støttes nogen Ret mod den umyndige eller mindreaarige. Har denne lovet en fremtidig Ydelse, kan han derfor uden Ansvar undlade at yde; har han opgivet en Rettighed, kan denne dog gøres gældende af eller for ham; har han overdraget Ejendomsret eller anden Ret, savner Modtagerens derpaa byggede Erhvervelse retligt Grundlag.

Ugyldig-
hedsvirk-
ningen.

²¹⁾ Jfr. U. f. R. 1900 S. 278, 1903 A S. 497 og 1908 S. 849.

²²⁾ Jfr. Munch-Petersen, Civilproces I S. 57—58 og Retspl.s § 257, jfr. U. f. R. 1902 S. 53. Om en vel vidtstrakt Anvendelse af Reglen ved Retshandler med Hjemmel i D. L. 3—17—35, se Munch-Petersen l. c. S. 59 med Note 1, se ogsaa U. f. R. 1913 S. 28 og nedenfor i Slutn. af § 29.

²³⁾ Om Stillingen i Appel, hvor der ikke er givet Bevilling til at fremføre nye Indsigelser. jfr. U. f. R. 1901 S. 994, 1906 S. 72, 1908 S. 401 og 1913 S. 28; men derimod 1911 S. 140. Om, hvor Bevillingen var givet, se 1913 S. 762. Om Fogedretten, jfr. 1911 S. 147.

²⁴⁾ Jfr. Lassen I § 14, II S. 66.

Om God-
kendelse.

Naar man taler om, at en fuldstændig umyndigs Retshandel kan blive gyldig ved efterfølgende Godkendelse, er dette ikke korrekt; alt beror paa Værgens eller den senere myndigblevnes egen²⁵⁾ Retshandel, og den foregaaende Retshandel fra den umyndiges Side kan kun faa faktisk Betydning, ligesom en Art Udkast til en Retshandel. Anderledes derimod med den mindreaariges Retshandel. Det retlige Forhold maa her vistnok opfattes saaledes, at den mindreaarige er bunden ligesom en myndig^{25a)}, dog paa Betingelse af at Kurator (straks eller) senere giver sit Samtykke. Derfor kan den mindreaarige, naar andet ikke er aftalt, ikke gaa fra Kontrakten i Tiden indtil Samtykket kommer; ja det maa endog vistnok antages, at naar der var indgaaet en Kontrakt under Forudsætning af, at Kurators Samtykke havdes (f. Eks. som stiltiende) eller at det skulde søges, kan dette Samtykke stadfæstes eller gives, selv om den mindreaarige i Mellemtiden er bleven myndig (og nu ikke selv vil ratiabere sin Kontrakt²⁶⁾).

Kan den
umyndige
vindicere?

Da den ufuldmyndiges Ejendomsret ikke er ophørt ved hans ugyldige Overdragelse, kan det overdragne (en Ting, en Fordring) søges tilbage. Imidlertid kan Vindikation være retlig afskaaret, fordi Tredjemand er bleven berettiget ved en eksstinktiv Erhvervelse. En saadan anerkender vor Ret²⁷⁾ dog alene for den

²⁵⁾ Jfr. U. f. R. 1913 S. 765. ^{25a)} Se U. f. R. 1916 S. 851.

²⁶⁾ Man kunde dog maaske hævde, at fra den mindreaariges 25-Aars Fødselsdag ophører Kurator at være Kurator og at kunne fungere som saadan. Af reale Grunde maa det imidlertid med Teksten hævdes, at han er Kurator m. H. t. alle under Mindreaarigheden afsluttede Retshandler. Se i samme Retning Aschehoug i 4. nord. Juristmødets Forh. S. 155—157. Om B. G. B., se § 107 jfr. Dernburg S. 403, men herimod maaske § 108, 3. Stk. jfr. Dernburg S. 405; se ogsaa Egger S. 568 om Schw. L. S. § 410.

²⁷⁾ Jfr. nærmere Torp-Grundtvig, Tingsret § 26 a, Lassen I § 54 III og IV og Grundtvig, Soret S. 168.

godtroende Erhverver gennem Overdragelse fra den umyndige af Penge²⁸⁾, Pengerepræsentativer og Ihænderhaverpapirer (samt vistnok ogsaa Veksler, Konnossementer og visse Oplagsbeviser, skønt de lyder paa Navn); men ikke ellers, se Fr. 9. Febr. 1798 og Reglerne om eksstinktive Erhvervelser gennem Tinglæsning. Fremdeles kan Vindikation være faktisk afskaaret f. Eks. fordi Tingen er solgt videre til en ubekendt Tredjemand eller forbrugt eller gaaet tabt. Der kan da spørges, om den ufuldmyndige dog ikke har et Erstatningskrav eller andet obligatorisk Krav paa Modtageren. Har nu denne kendt eller burdet kende Overdragerens Umyndighed, maa han vistnok betale fuld Erstatning efter Reglerne om den tilregnelige Udøvelse af andres Raadigheds- eller Fordringsrettigheder²⁹⁾; men er han i god Tro, bliver han ansvarsfri efter Reglerne om godtroende Omsætningserhververs Forbrug³⁰⁾. Et »Berigelseskrav« bør næppe anerkendes, jfr. Lassen I § 33.

Hvad Penge angaar, er det almindelig antaget, at deres Karakter som Omsætningsmiddel medfører Berettigelse til at modtage dem, selvom man kendte Umyndigheden og uden at undersøge hans Hjemmel til Udgivelsen, hvorfor de ikke kan faas igen uden under saadanne Omstændigheder, at ogsaa en myndig vilde kunne fordre dem tilbage. Dette er for saavidt rigtigt, som en Undersøgelsespligt i Reglen³¹⁾ ikke bør hævdes, og god Tro derfor ofte paa Forhaand (prima facie) er sandsynlig. Men ligesom det ikke kan gælde, og derfor Erstatningspligt (endog Tilbageleveringspligt) indtræder,

Om Penges
Mod-
tagelse.

²⁸⁾ Jfr. U. f. R. 1899 S. 344 (se 1898 S. 134).

²⁹⁾ Lassen II § 145 I, 1 og II, 1 S. 819—825 og 843—849.

³⁰⁾ Lassen II § 145 I. 3. a. γ S. 833—835, § 145 II. 2 S. 849—850 og § 148 III S. 898—899.

³¹⁾ Dom i U. f. R. 1890 S. 980; jfr. Schlegel I S. 726 og U. f. R. 1916 S. 713.

hvor Modtageren bevislig kendte den andens Umyndighed og Mangel paa Dispositionsret, saaledes maa han ogsaa iøvrigt blive erstatningspligtig, hvor Mangel paa begrundet god Tro tør antages, f. Eks. fordi der er et Misforhold mellem Personens Alder og den overdragne Sums Størrelse³²⁾.

Særlig om
mindre-
aarige.

Som antydnet er Virkningen den samme, enten Inhabiliteten grunder sig paa Mindreaarighed eller Umyndighed. Kun plejer man at fremhæve, at den mindreaarige, hvis Habilitetsindsigelsen maa gøres gældende gennem Søgemaal, har det i sin Magt at forhindre dette, da Kurator ikke saaledes som Værgen kan forfølge Myndlingens Rettigheder paa egen Haand. Rigtigheden heraf er dog tvivlsom, idet man kunde hævde, at naar Kurators Samtykke udkræves til en Kontrakt, maa han ogsaa paa egen Haand kunne foretage de Skridt, som er nødvendige for at opretholde denne hans Magtstilling³³⁾. Den mindreaarige kan i alt Fald senere skifte Sind, og hvis han i Mellemtiden er bleven myndig paa egen Haand gøre sin Ufuldmyndigheds Virkninger gældende.

Oversigt
over §§ 19
og 20.

§ 19. Umyndighedens Hovedvirkning — at den umyndige ikke bindes ved selve sit Løfte — kan have en Række andre retlige Følger for Medkontra-

³²⁾ Reglens Afgrænsning bliver usikker, da den i Hovedsagen maa støttes paa Forholdets Natur, jfr. Torp-Grundtvig, Tingsret § 26^a i Begyndelsen, S. 387 med Note 7 og Bentzon. Retskilderne S. 145—46 og 172—80, se ogsaa Munch-Petersen, borgl. Ret S. 12 og Lassen II § 148 III S. 899.

³³⁾ Jfr. ogsaa L. O. R. D i U. f. R. 1900 S. 811, hvor Konkursboet kendtes berettiget til imod Fallentens Protest at gøre dennes Mindreaarighedsindsigelse gældende. Se Kksl.s § 3 og Bentzon, Arveret S. 228 om, at Fallenten ikke med Virkning for Boet kan afslaa en ham nu tilfalden Arv og vistnok end ikke en ventende Arv. Se Munch-Petersen, Civilproces I S. 61 om Vanskelighederne ved Kurators og den mindreaariges lige-stillede Optræden under Processen.

henten, dels at han ikke er bunden ved sit Løfte, dels at han, hvor hans Ydelse er erlagt, kan faa Tilbageleverings- og Erstatningskrav overfor den umyndige vedrørende det ham ydede, dels at han kan faa yderligere Erstatningskrav imod den umyndige paa Grund af dennes Optræden iøvrigt. Af disse Spørgsmaal undersøges det første i § 19, det andet i § 20^a og det tredje i § 20^c. § 19's Regler er væsentlig kun en Udvikling efter almindelige Retsgrundsætninger; Reglerne i § 20^a og ^c beror derimod paa Særlove, der vil yde den umyndige en videregaaende Beskyttelse. Af sidstnævnte Art er ogsaa Reglen i § 20^b, og historisk danner den Baggrunden for Reglerne i § 20^c; systematisk er den derimod en yderligere Uddybning af § 18's Lære om Ugyligheden af selve den umyndiges Kontraktsforpligtelse.

I et gensidig bebyrdende Retsforhold, saasom ^{Ogsaa Medkontra-} Køb og Salg, Leje, Arbejdskontrakt, vil det, at Rets-^{henten befries.} handelen omstødes fra den umyndiges Side, normalt have til Følge, at Medkontrahtenten, som endnu ikke har ydet, paa Grund af den bristende Forudsætning befries for sin Forpligtelse. Har den umyndige delvis opfyldt sin Pligt, f. Eks. holdt en af ham udlejet Lejlighed til Medkontrahtentens Raadighed for en Del af Lejetiden, maa det bero paa de nærmere Omstændigheder¹⁾ om Medkontrahtenten bliver helt eller kun delvis befriet for sin Ydelse.

Den ufuldmyndiges Medkontrahtent vil ogsaa hyp-^{Den umyn-} pig under Paaberaabelse af den andens Umyndighed ^{dige vil} kunne befri sig for at udrede endnu ikke erlagte Ydelser, selvom den umyndige ønsker at fastholde Kontrakten²⁾. Har den umyndige endnu ikke erlagt noget, kan Medkontrahtenten træde tilbage, hvis han har indgaaet Retshandelen i den Tro, at den anden var myndig; thi at han selv forpligtede sig, var

¹⁾ Jfr. Lassen II § 89 II. 3 S. 153—54.

²⁾ Jfr. til det følgende Lassen I § 18 III. 1 S. 107.

da betinget af at hans Modpart ogsaa blev forpligtet, og han behøver ikke at afvente om muligvis Værg eller Kurator vil godkende den indgaaede Retshandel³⁾. Selv om Godkendelsen allerede er sket⁴⁾ og tillige er meddelt Medkontrahenten, vil denne vistnok⁵⁾ kunne erklære sig for løst, fordi ellers den umyndiges Værg eller Kurator kunde spekulere paa Medkontrahentens Bekostning⁶⁾. Har Medkontrahenten kendt den andens Umyndighed, kan det have været Meningen at Godkendelse skulde søges, og Medkontrahenten kan da først træde tilbage naar den nægtes eller ikke faas inden en passende Frist. I andre Tilfælde er Medkontrahenten derimod bunden, indtil det viser sig⁷⁾ at den ufuldmyndige ikke paa Ydelsestiden⁸⁾ kan erlægge sin Ydelse saaledes, at Modtageren kan beholde den ansvarsfrit⁹⁾. Har den ufuldmyndige behørig erlagt sin Ydelse, kan Medkontrahenten ikke længere træde

³⁾ Jfr. Domme i U. f. R. 1887 S. 1067, 1892 S. 705 med Note, og (mere forbeholden) 1894 S. 1094, se ogsaa 1916 S. 304; men derimod Sø- & H. R. Skiftedec. U. f. R. 1898 S. 199.

⁴⁾ U. f. R. 1915 S. 1019 (Spørgsmaal, om Godkendelse var sket).

⁵⁾ Jfr. herimod U. f. R. 1898 S. 199 og maaske ogsaa 1894 S. 1094.

⁶⁾ Spørgsmaalet tiltrænger en mere detaljeret Løsning i Lov, se B. G. B. §§ 108—111, Dernburg S. 404—406, Schw. L. §§ 410—411, Egger S. 566—569. Se ogsaa Björling S. 196 og Lassen I § 10 iv S. 43.

⁷⁾ Kontrakten er her saalænge ensidig forpligtende, jfr. ovenfor S. 81 om negotium claudicans, se Dernburg S. 404 om „schwebende Geschäfte“ hvor en Godkendelse endnu skal afventes. Pligten er afhængig af at Ydelsen sker, men ikke af at der var retlig Pligt til at yde.

⁸⁾ L. 30 Marts 1889 § 3 siger om Lærlingen, at Lærekontrakten ikke binder udover hans 20 Aar eller længere end 5 Aar: „saafremt han da ikke vil fortsætte Lærlingeforholdet i hele Kontraktstiden, er Læremesteren heller ikke længere bunden ved Kontrakten“.

⁹⁾ Lassen I § 18 III. 1 S. 106—107 og Domme i U. f. R. 1876 S. 965 og 1879 S. 239.

tilbage. Men hvis den ufuldmyndiges Ydelse kun er ydet saaledes, at Medkontrahenten efter de foran fremstillede Regler er udsat for at den tilbagefordres, altsaa navnlig naar Ydelsen ikke har bestaaet i Arbejde, selverhvervet Gods eller Penge, maa Medkontrahenten uden Ansvar kunne tilbagelevere det modtagne og nægte at yde paa sin Side.

§ 20. a) Hvis Medkontrahenten har erlagt hele sin Ydelse eller noget deraf, opstaar der Spørsmaal om, hvorvidt han kan kræve det ydede tilbage eller Erstatning derfor, hvis Retshandlens Ugyldighed paa Grund af Umyndighed gøres gældende, og den umyndige eller hans Værge (Kurator) søger den umyndiges Ydelse tilbage eller kræver den erstattet¹⁾.

§ 20.
Særlige
Beskyt-
telses-
love.
a. Reg-
len i D.L.
5—3—10.

Efter de almindelige Principper maatte Reglerne blive følgende: 1) Den umyndiges Ydelse kan søges tilbage og Erstatning kræves for den efter de ovenfor (S. 143—144) udviklede Regler, ganske uafhængig af at en Modpræstation har været ydet af den myndige. 2) Den myndige kan, da Forudsætningerne for hans Overdragelse er bristede, vindicere sin Ydelse. 3) Den umyndige har vel ingen paa sin Retshandel bygget Forpligtelse²⁾ med Hensyn til det ham ydede; men den myndige kan gøre Erstatningskrav gældende imod den umyndige for Salg, Forbrug eller Ødelæggelse af Tingen, forsaavidt den umyndige efter de almindelige Regler om Erstatningspligt (1—24—9) er ansvarlig. Der har imidlertid paa forskellig Maade vist sig en Trang til at begrænse et saadant Erstatningsansvar. Dette er utvivlsomt sket ved D. L. 5—3—10, ligesom ved Fr.

Reglens
Baggrund.

¹⁾ Jfr. til det følgende Scheel S. 131—135, Ørsted II S. 451—453, Lassen I § 18 iv S. 109—112, særlig Note 25 og Bergh i 4. nord. Juristmødes Forhandlinger, Bilag III S. 21—30, samt i Tidsskr. f. Retsvid. 1894 S. 129 ff.

²⁾ Om Pligten, efterat han er bleven myndig, se U. f. R. 1904 A S. 141 og 425.

24. Apr. 1839; men det er tvivlsomt, hvilket Omfang disse Regler har, saavel som om 5—3—10 ikke tillige begrænser den myndiges Vindikationsret. Reglerne i Fr. 1839 skal omhandles nedenfor under c); de i 5—3—10 paa dette Sted. Der maa sondres mellem, hvad denne Art. direkte bestemmer, og hvad der muligvis ved Analogi kan udledes af den.

Direkte
Indhold af
5—3—10.

5—3—10 handler direkte kun om et Køb og Salg, hvor den umyndige er Sælger, og hvor begge Parter allerede har ydet. Art. siger utvivlsomt, at den umyndige kan vindicere, og at han ikke skal give Erstatning for Købesummen ved af sin Formue at »yde Vederlag« for denne³⁾. (Dog maa Erstatningspligt altid indtræde, hvis Betingelserne for Ansvar i Fr. 24. Apr. 1839 er tilstede⁴⁾). Derimod er det tvivlsomt, om den myndige ikke endvidere er udelukket fra som Vilkaar for sin Tilbagelevering at fordre den Købesum, som endnu maatte være individuelt paaviselig i Behold, jfr. Ordene »tabe sit Værd«. Ordene i Art. er tvivlsomme: »Tabe sit Værd« kan læses som angivende den egentlige Regel; og det at den umyndige ikke skal yde »Vederlag« kan da forstaas som den sædvanlige Følge af Reglen, idet Købesummen som oftest ikke kan paavises i Behold, naar den umyndige har faaet den udbetalt og en omend kort Tid er hengaaet. Men det dispositive kan ogsaa lægges ind i Slutningsordene, saaledes at »tabe sit Værd« betegner det sædvanlige, som den myndige udsætter sig for ved Transaktionen⁵⁾.

Valget mellem de to, som det synes, lige nære Ordmuligheder kan ikke træffes med Sikkerhed efter

³⁾ U. f. R. 1889 S. 976 og 1898 S. 123, jfr. Lassen I § 18 iv S. 111 Note 29.

⁴⁾ Saaledes Lassen I § 18 iv S. 112 og § 31 v S. 230—231.

⁵⁾ Jfr. Ørsted II S. 452, der siger at 5—3—10 med Ordene »tabe sit Værd« kun skildrer, hvad den myndige udsætter sig for; jfr. ogsaa Lassen I § 18 vi S. 110—111.

Reglens Grund. Thi vel er denne Umyndighedslovgivningens almindelige, nemlig at beskytte den umyndige imod de uheldige Følger af hans Retshandler; men da man dog ikke kan undersøge helt konkret, om han kan udlevere Købesummen uden at dette giver ham Tab, bliver der altid noget vilkaarligt, hvor Grænsen end drages. Dog synes det rettest at hævde, at hvor Købesummen foreligger individualiseret, eller i Behold⁶⁾ hos Pupilauctoriteterne (derunder Værge eller Kurator), bør den udleveres; thi her vilde normalt den umyndige ligefrem blive beriget med det ydede paa Modpartens Bekostning, hvis han turde beholde det og samtidig fordre sin Ydelse tilbage.

5—3—10 angaar kun et fra begge Sider fuldbyrdet Salg; men det er en Selvfølge, at Køberen lige saa vel maa »tabe sit Værd«, naar han har forudbetalt Købesummen og den umyndige ikke leverer Tin-

⁶⁾ Grænsen mellem, hvad der saaledes bør kunne søges tilbage og hvad ikke, er ofte vanskelig at drage. Det er saaledes klart, at Grænsen ikke altid kan drages dér, hvor Muligheden for en mekanisk Individualisering hører op. Den umyndige, der har solgt sin Ting og blandet Købesummen med sine øvrige Penge, er saaledes selvfølgelig pligtig at udlevere Summen, hvis han paa Stedet tager sin Ting tilbage (jfr. Lassen l. c. S. 110). Paa den anden Side er Tilbagesøgning utvivlsomt udelukket, hvis Købesummen er opbrugt uden at det derfor erhvervede kan paavises. Tvivl opstaar derimod, hvis der foreligger en Ting anskaffet for Købesummen (jfr. Lassen l. c. S. 111, Note 30), og navnlig hvor Summen er omsat til en Fordring paa Tredjemand (et Sparekasseindskud, en Bankanvisning). Medens man i de sidste Tilfælde vel nærmest vilde indrømme Tilbagesøgning, uagtet Princippet synes at burde være dette, i Tvivlstilfælde at afgøre Sagen til Gunst for den umyndige, maa det dog betones, at det er uhjemlet efter vor Rets almindelige Principper (jfr. Bentzon, Retskilderne § 12 S. 144—145) at anlægge en rent konkret Billighedsbetragtning (en Berigelsesgrundsætning), jfr. Lassen l. c. S. 111, Note 30 og § 33 Nr. 6. S. 245—246, se U. f. R. 1890 S. 825 og 1893 S. 1132.

gen⁷⁾). som naar han har faaet Tingen men maa tilbagegive den.

Analog An-
vendelse?

Derimod er det tvivlsomt, i hvilket Omfang Reglen i 5—3—10 bør anvendes analogisk. Art. vil, efter Lovbogens kasuistiske Affattelse, sikkert ikke afskære at man udleder en almindeligere Grundsætning af den. Hvis man valgte den foran omtalte for den umyndige gunstigste Fortolkning, hvorefter den, der køber af en umyndig, altid mister sin Ydelse⁸⁾, kunde man som Lovgrund tænke sig den Hensigt at afholde Folk fra at indgaa Retshandler med umyndige ved Udsigten til et ubetinget Tab. Da der imidlertid vel kunde tænkes Grunde til, at Lovgiveren vilde stille Medkontrahenten særlig slet, naar Retshandlen er mest fristende for den umyndige eller lettest sætter denne i Stand til at forøde Udbyttet, hvilket gælder naar der leveres ham rede Penge, og da ogsaa de analogisk dannede Regler blev saa strenge for Medkontrahenten, vilde det her være betænkeligt at udlede mere af 5—3—10, end at den, som har ydet en Pengepræstation, taber denne, naar Retshandlen omstødes paa Grund af Umyndighed. Art.s Regel maatte derefter kunne anvendes analogisk, naar Medkontrahenten havde erlagt Penge for en anden Ydelse end en Ting, f. Eks. for Brugsret eller Arbejde som ikke ydedes, eller hvor den ufuldmyndige havde modtaget Penge mod Kvittering af et Krav eller modtaget Penge til Laans. (Hvad det sidstnævnte Retsforhold angaar, vil i visse Tilfælde en endnu strængere Regel komme til Anvendelse ifølge Fr. 14. Maj 1754; men denne angaar kun ufuldmyndige paa Grund af Ungdom.) Havde derimod Med-

Den stren-
gere For-
tolkning og
Analogien.

⁷⁾ Jfr. Dom i Jur. Ugeskr. 7. Bd. S. 874.

⁸⁾ Jfr. Ørsted II S. 452 om, at ældre Forf. (Algreen Ussing) gik endnu videre og hævdede, at den umyndige maatte kunne fordre den Købesum, som endnu ikke var bleven udbetalt.

kontrahenten erlagt andet end Penge, f. Eks. ydet en Ting for Arbejde eller byttet med den ufuldmyndige, vilde Analogien være uanvendelig, og Forholdet maatte da bedømmes efter almindelige retlige Grundsætninger: Medkontrahenten vilde kunne søge sin Ting tilbage, saafremt den endnu var i den umyndiges Besiddelse, og vilde maaske⁹⁾ have Tilbageholdelsesret over den af den umyndige leverede Ting, indtil den i Behold værende Modpræstation blev givet tilbage.

Hvis man derimod følger den foran forsvarrede for Medkontrahenten mildere Fortolkning af 5—3—10, bliver der paa den anden Side Grund til en videregaaende Analogi. Det kan saaledes ikke betvivles, at der i mange Tilfælde, hvor der er ydet den umyndige andet end Penge, er Brug for en lignende Regel som den 5—3—10 direkte indeholder. Herefter kunde Art. faa en saadan analogisk Anvendelse, at i alle Tilfælde, hvor der overdrages den umyndige en Ting til Ejendommen (til »Forbrug«), har Medkontrahenten vel Vindikationsret, men kan ingen Godtgørelse kræve af den umyndige der har forbrugt eller afhændet Tingen, medmindre Erstatningsbetingelserne efter Fr. 24. April 1839 er opfyldte¹⁰⁾. Denne Regel kunde maaske undertiden hævdes allerede efter vor Rets almindelige Grundsætninger, idet det er tvivlsomt hvor langt Erstatningspligten strækker sig for den, som forbruger en ham under en Betingelse eller Forudsætning (Retshandlens Opretholdelse) overdragen Ting. Men i alt Fald yder da Analogien fra 5—3—10 en vægtig Støtte for Reglen, der iøvrigt ogsaa kan støttes paa en Modsætningslutning fra Fr. 24. April 1839. Det er klart, at Reglen derimod er uanvendelig ved Depositum eller Laan

Analogi
efter den
mildere
Fortolkn.

⁹⁾ Jfr. Lassen I S. 110 (se ogsaa i Sagregistret under Tilbageholdelsesret) og Torp-Grundtvig, Tingsret § 58 1 a S. 758.

¹⁰⁾ Jfr. Lassen I S. 111—112 og § 31 v S. 230—231.

til Brug, Tilfælde hvor den umyndige aldrig har været, end ikke betingelsesvis, berettiget til Tingens Forbrug¹¹⁾. Derimod kan Reglen anvendes, naar den umyndige har købt en Ting mod kontant Betaling¹²⁾, forsaavidt denne Retshandel kan omstødes paa Grund af Umyndighed, hvilket dog efter det S. 143—44 bemærkede kun undtagelsesvis vil kunne ske.

5—3—10
omfatter
alle umyndige.

5—3—10 maa efter de almindelige Principper for vor Umyndighedslovgivning anses anvendelig, hvad enten Køberen kendte Medkontrahentens Umyndighed eller ikke. Art. maa endvidere efter sine Ord angaa enhver umyndig. Og da de særlige Grunde, som motiverer at Fr. 14. Maj 1754 og 24. April 1839 kun angaar umyndige paa Grund af Ungdom, ikke foreligger her, kan en tilsvarende Begrænsning næppe gøres¹³⁾. Uagtet 5—3—10s Regel jo er ret haard overfor Medkontrahenten¹⁴⁾.

b.
Fr. 14. Maj
1754.

b. Den af den ufuldmyndige paa egen Haand afsluttede Retshandel kan som alt berørt blive gyldig ved efterfølgende Godkendelse eller Samtykke af Værge eller Kurator¹⁵⁾, eller af ham selv¹⁶⁾ efterat han har

¹¹⁾ Jfr. Lassen I S. 112, Note 31 og U. f. R. 1894 S. 705 (jfr. 1893 S. 328).

¹²⁾ Jfr. U. f. R. 1916 S. 713.

¹³⁾ Jfr. dog Lassen I § 14, II S. 70, Note 10 i Slutn.

¹⁴⁾ Reglen i 5—3—10 og dens Analogi yder i Nutiden selv de paa Grund af Ungdom umyndige en for stærk Beskyttelse. I tysk Ret (jfr. Rümelin, die Geisteskranken im Rechtsgeschäftsverkehr 1912 S. 61) hjælper man sig med de, sammenlignet med Reglerne i vor Fr. 24. April 1839, vidtgaaende alm. Erstatningsregler i B. G. B. §§ 828 og 829, jfr. ovenfor S. 78, Note 8. I Schw. L.s § 411 gives der den Regel, at den umyndige hæfter, saalangt Ydelsen er kommet ham til Nytte eller han var beriget paa Tilbagefordringens Tid. Men hvis han har forledet Medkontrahenten til at tro paa sin Handleevne, er han erstatningspligtig for den derved forarsagede Skade, jfr. Egger S. 569—570.

¹⁵⁾ Jfr. Domme i U. f. R. 1899 S. 147, 886 og 988.

¹⁶⁾ Jfr. de S. 140, Note 15, citerede Domme.

opnaaet Fuldmyndighed. Fremdeles kan Medkontra-
henten opnaa Beskyttelse ved, at der af Tredjemand
stilles ham Pant eller Kaution for den umyndiges For-
pligtelse¹⁷⁾, eller at den umyndige efter at være ble-
ven myndig stiller Pant derfor. En Undtagelse herfra Fr.s Hoved-
regel.
følger af Fr. 14. Maj 1754, der aldeles forbyder at be-
tale den, der har givet umyndige eller mindreaarige
Kredit¹⁸⁾ eller modtaget deres Forskrivning; idet saa-
danne Kreditorer, der altid præsumeres at søge util-
ladelig Fordel og have Intention at bedrage de unge,
til velfortjent Straf efter Loven skal miste, hvad de
har laant eller taget Forskrivning for. Herved har
Datidens Lovgiver vel i første Linje rettet en Appel
af moralsk Art til de umyndige selv, deres Værger og
Kuratorer. Men den retlige Betydning af, at ikke
blot Kravet er ugyldigt, men Betalingen endog er for-
budt, bliver dog navnlig den, at ogsaa den nævnte God-
kendelse eller Sikkerhedsstillelse maa være ugyldig¹⁹⁾
og at Indsigelsen ikke kan fortabes under Processens Ikke Til-
bagesøg-
ning.
Gang²⁰⁾. Medens Kreditor saaledes taber det laante,
selv om det endnu er i Behold hos den umyndige, kan
der derimod ikke paa Fr. 1754 støttes noget særligt
Krav paa Tilbagesøgning af den engang erlagte Be-
taling, og en saadan vil derfor som Regel være ude-

¹⁷⁾ Jfr. f. Eks. Domme i U. f. R. 1899 S. 661, 1903 A S. 603, 1905 A S. 376 og 1906 S. 72, jfr. Lassen I § 14 m S. 73, Note 22.

¹⁸⁾ Selvfølgelig uden Medvirken af Værge eller Kurator, se U. f. R. 1912 S. 933 og Fr. § 1 („uden det sker med deres Forældres eller lovlig beskikkede Formynderes eller Kurators Samtykke“).

¹⁹⁾ Jfr. Domme i U. f. R. 1888 S. 929, 1905 A S. 376, 1911 S. 123 og 631, se Scheel S. 139—148, Lassen I § 14 m 5 S. 72—75, Torp-Grundtvig. Tingsret § 45 2 b S. 607—614, Münch-Petersen, borgl. Ret S. 14—15 og Bergh i Tidsskr. f. Retsvid. 1894 S. 129—192.

²⁰⁾ Jfr. Munch-Petersen, Civilproces II S. 158 og U. f. R. 1882 S. 833 (835), 1901 S. 994, 1906 S. 72, 1913 S. 28.

lukket, jfr. ovenfor S. 143—44. Fr. 1754 bestemmer vel, at Kreditor til Straf skal miste, hvad han har laant eller taget Forskrivning for. Men vilde man støtte Debtors Tilbagesøgningsret paa, at den er nødvendig hvis den nævnte Bestemmelse fuldstændig skal kunne gennemføres, maatte man af samme Grund antage, at det offentlige kunde træde til og tilbagefordre Beløbet, naar Debitor ikke vilde²¹). En saadan ganske ekstraordinær Indblanding kan imidlertid ikke anerkendes uden bestemt Hjemmel; thi det lader sig meget vel antage, at Lovgiveren har anset sit Maal for tilstrækkelig sikret ved Frakendelsen af ethvert Krav paa Betaling i Forbindelse med den i Slutningen af § 3 givne Karakterisering af Betalingshandlingen²²). Det vilde ogsaa være mere trykkende for Kreditor at skulle udlevere, hvad han maaske forlængst har modtaget og disponeret over, end blot at miste sit Krav. Endelig har man fremhævet, at Lovgiveren sikkert udtrykkelig vilde have udtalt det, hvis han havde villet tilstede Tilbagesøgning, og at Tavsheden herom ikke kan forklares af Mangel paa Opmærksomhed paa dette Punkt, da det udtrykkelig er omtalt i den kort forud givne Fr. om Hasardspil af 6. Okt. 1753 § 7²³). I Klasse med Betaling kan ikke sættes det, at den unge udsteder nyt Gælds-brevs Virkning. Gælds-brev²⁴) (selvfølgelig et der ikke henviser til sin Oprindelse fra den forbudte Gæld). Forsaa vidt et saadant kommer paa en godtroende Tredjemands Haand, vil dette vel kunne faa den Betydning, at den særlige Indsigelse efter Fr. 1754 bortfalder²⁵), og at derfor en Kaution for eller en senere Godkendelse af Gælden er gyldig. Derimod har det ingen Betydning

²¹) Jfr. ovenfor S. 150, Note 8.

²²) Jfr. Munch-Petersen, borgerl. Ret S. 14.

²³) Jfr. Torp-Grundtvig l. c. S. 613—14 og Lassen l. c. S. 73.

²⁴) Bergh l. c. S. 164 og Lassen l. c. S. 73, Note 23.

²⁵) Jfr. Torp-Grundtvig l. c. S. 610—611.

for den oprindelige Kreditor selv; i hans Haand maa det altid være ugyldigt som tilsigtende et lovforbudt Formaals.

Fr. 1754 synes nærmest at have Hensyn til Pengelaan²⁶⁾, jfr. § 1, 2det St., § 2 og Præmisserne; men da den dog flere Steder bruger almindeligere Udtryk, jfr. § 1 og § 3, kunde der spørges, om den ikke maa antages at omfatte alle Tilfælde, hvor der i Overensstemmelse med Parternes Aftale er grundet en ensidig Forpligtelse for den ufuldmyndige til at betale Penge, selv om den f. Eks. rejser sig af at en Købesum er krediteret. Medens man tidligere²⁷⁾ ansaa Fr. for anvendelig paa al Gældsstiftelse, hvilken Fortolkning synes at stemme bedst med Lovens Ord og Hensigt, mener man i Nutiden at burde begrænse Anvendeligheden til Pengelaan²⁸⁾. Herfor anføres, at der ikke bør gives en Undtagelsesbestemmelse som denne et videre Omraade, end dens Indhold bestemt hjemler. Afgørende for Tendensen er det dog²⁹⁾ vistnok, at Loven anses for altfor vidtgaaende i sine Bestræbelser for at beskytte den umyndige³⁰⁾. Nyere Praksis er i fuld Overensstemmelse hermed³¹⁾

²⁶⁾ Bergh l. c. S. 149—153.

²⁷⁾ Ørsted II S. 442 og Scheel S. 147—148 og endnu Matzen, Tingsret 2. Udg. S. 487—489 („enhver Kredit“).

²⁸⁾ Jfr. Torp-Grundtvig l. c. S. 609 og navnlig Lassen l. c. S. 74.

²⁹⁾ Jfr. Bentzon, Retskilderne S. 143, Note 1.

³⁰⁾ Jfr. Bergh i Bilag III til 4. nordiske Juristmødes Forhandlinger S. 1—3.

³¹⁾ Jfr. Domme i Jur. Ugeskr. 1861 S. 886 (ikke Gæld for modtagne Varer); U. f. R. 1873 S. 841, 1874 S. 777, 1880 S. 661 (kun Gæld, hidrørende fra Laan eller Forskrivning); 1882 S. 907 (Klæder paa Kredit, Fr. uanvendelig), jfr. 1883 S. 309 og 1129; 1884 S. 581 (Fr. 1754 angaar alene Pengelaan, ikke Haandværkskredit); 1885 S. 861 (ikke Varegæld); 1888 S. 331 (kun Pengelaan), jfr. 1888 S. 955, 1892 S. 471, 1894 S. 705 jfr. 1893 S. 328, 1894 S. 880, 1901 S. 994, 1906 S. 72, 1913 S. 28 og 842. Se derimod U. f. R. 1874 S. 54 (Fr. omfatter Kredit for købte Varer).

Andre
Begræns-
ninger?

Fr.s Anvendelse er vistnok betinget af, at Laangiveren kendte eller burde kende Umyndigheden³²⁾, thi Fr. taler om, at dens Bestemmelser skal være en »Straf« for Laangiveren, og det ligger da nær at underforstaa en Strafs normale Betingelse, Tilregnelighed. Derimod kan man ikke antage, at Fr.s Regler bliver uanvendelige, fordi Medkontrahenten kan bevise, at han ikke har havt til Hensigt »at søge utilladelig Fordel og be-
drage den unge«³³⁾. Thi vel siges det, at en saadan Hensigt skal »altid præsumeres« og altsaa synes at kunne modbevises; men dels kan disse Ord ogsaa tages som opstillende en uafbeviselig Formodning (jfr. Ordet »altid«), dels forstaas de naturligst som en blot Motivering af Regler, der iøvrigt skal anvendes uafhængig af den myndiges Sindelag. I nyeste Tid synes der dog i Praksis at være nogen Tendens til at undgaa Reglens Anvendelse, hvor det var fuldt oplyst, at Laanet var givet i bedste Hensigt af nær Slægt og til den unges Tarv³⁴⁾.

³²⁾ Jfr. Bergh l. c. S. 153—157, Lassen l. c. S. 74—75 og Domme i U. f. R. 1894 S. 304, 1895 S. 376, 1896 S. 524 (jfr. dissent. Votum) og 1911 S. 631, men derimod U. f. R. 1874 S. 54.

³³⁾ Jfr. Torp-Grundtvig l. c. S. 609.

³⁴⁾ Jfr. herfor Munch-Petersen, borgl. Ret S. 14—15. En O. R. Dom i U. f. R. 1909 S. 312 siger, at Fr. 14. Maj 1754 er uanvendelig paa et Laan ydet en Søn af hans Mor (en Enke) for at sætte ham i Vej. I en lignende Sag (U. f. R. 1914 S. 824), hvor Laanet var fra en Faster, gik samme Domstol dog den modsatte Vej. H. R. har i et lignende Tilfælde (tilsvarende Laan fra en Onkel, U. f. R. 1912 S. 933), og i U. f. R. 1916 S. 71, der ændrer den sidst citerede O. R. Dom, lagt Vægten paa, at et Samtykke fra Kurator turde anses for afgivet. Men i Dommen af 1912 siger H. R., at »Kurator kort efter, at Laanene tog deres Begyndelse, har givet Samtykke til, at Pengene laantes«; og saaledes indeholder denne Dom for saavidt en Støtte for hin Tendens, som ogsaa de Laan, der var ydede før Kurator gav sit Samtykke, undrages fra Reglen i Fr. 1754. I den i 1909 afgjorte Sag

Fr.s hyppige Udtryk »de unge«, »umyndige og mindre Aar« og lign., viser klart, at den kun angaar ufuldmyndige paa Grund af Ungdom og altsaa indtil 1857 kun Mænd⁸⁵⁾. Efter Lov 29. Decbr. 1857 og 7. April 1899 § 10 maa den imidlertid ogsaa være anvendelig paa Kvinder, der er umyndige paa Grund af Ungdom; thi naar L. 1857 gør Kvinder »fuldmyndige« og »myndige under Kurator«, er dette en Henvisning til de tidligere for fuldmyndige og mindre-aarige Mænd gældende Regler, derunder Fr. 1754; og at denne da ogsaa maa være anvendelig paa Kvinder under 18 Aar, synes selvfølgeligt.

Hvilke Personer angaar Fr.?

c. Hvor en Forpligtelse ikke forbinder den ufuldmyndige, kan han ikke ifalde det kontraktsbestemte Erstatningsansvar (for Optyldelsesinteressen), fordi han ikke, eller ikke behørig, efterkommer den⁸⁶⁾. Derimod er Umyndighedsreglerne ikke til Hinder for at gøre Erstatningskrav gældende, forsaavidt man ikke grunder dette umiddelbart paa den ufuldmyndiges Løfte (Ansvar ex contractu), men paa at han efter almindelige Skadeserstatningsregler bærer Ansvar for, at den anden er bleven forledet til at indgaa Retshandlen og, netop fordi der ingen kontraktlig Forpligtelse opstod for den umyndige, derved har paadraget sig et Tab⁸⁷⁾ (den

c. Umyndiges Erstatningspligt (in contractu).

blev det under Voteringen betonet, at Laanet var fra en af Forældrene, og altsaa var ydet med dennes Samtykke. Men naar Fr.s § 1 synes at nøjes med enten Forældres eller Værges henholdsvis Kurators Samtykke, maa dette dog sikkert læses saaledes (jfr. Familieretten S. 36—38), at det nævner Forældrene d. v. s. Faderen som den der normalt er Værge eller Kurator. Da nu Enken ikke kan fungere som født Værge eller født Kurator (jfr. nedenfor i § 29 i Beg.), hvor hun selv er Kreditor, bliver det i alt Fald efter en fri og tvivlsom Formaalsfortolkning af Fr. 1754, hvis Dommen af 1909 skal anses for rigtig.

⁸⁵⁾ Jfr. dog Scheel S. 146.

⁸⁶⁾ Jfr. Domme i U. f. R. 1888 S. 353 og 1104.

⁸⁷⁾ Jfr. Lassen I § 31 v S. 229.

saakaldte negative Kontraktsinteresse, Ansaret in contrahendo). Til at ifalde Erstatningspligt ved saadanne Handlinger kræves nemlig, jfr. ovenfor S. 143—44, langt ringere Betingelser end til at binde sig ved et Løfte.

Ældre Ret. Vor ældre Ret havde, historisk i Tilknytning til Fr. 14. Maj 1754, opstillet snævre Grænser for et saadant Ansvar³⁸⁾. Anledningen hertil var, at Aagerkarle i flere Tilfælde havde formaaet mindreaarige til at forsyne de af dem udstedte Forskrivninger med falske Underskrifter af Forældre, Kuratorer eller andre vedkommende. Da det ikke let kunde bevises, at dette var et aftalt Spil, kunde Kreditor, hvis Mindreaarighedsindsigelsen fremkom, i alt Fald fordre Straf og Erstatning. For at hindre dette Kunstgreb fritog Fr. 26. Okt. 1804 ikke blot den mindreaarige, som havde begaaet et saadant Falsk, for al Straf og Erstatning; men da den blotte Undersøgelse og Konstatering af Falskneriet kunde bringe en saadan Skam over den mindreaarige, at han af Frygt herfor afstod fra Mindreaarighedsindsigelsen, bestemtes det tillige, at enhver Undersøgelse om den ulovlige Gælds Beskaffenhed, om Underskrifters Rigtighed eller Falskhed osv., skulde være forbudt (§ 7), og at alle Kontrakter, der blev indgaaede af umyndige (selv med Værges eller Kurators Samtykke), skulde være aldeles ugyldige, medmindre de var afsluttede under visse Former der sikrede Underskriftens Ægthed. Endvidere bestemte Pl. 14. Dec. 1804 § 4, for at afskære det lige saa brugelige Kunstgreb at forføre til at overlevere falske Døbesedler o. lign., at Kreditor selv skulde sørge for deslige Attesters Paalidelighed, og at intetsomhelst Ansvar derfor kunde rejses mod den ufuldmyndige. Senere erkendte man imidlertid, at den Adgang, der herved var aabnet unge Mennesker til ustraffet at begaa Bedragerier, var til moralsk

³⁸⁾ Scheel S. 148—158.

Fordærvelse for dem selv og svækkede den almindelige Retsbevidsthed³⁹⁾).

Fr. 24. Apr. 1839⁴⁰⁾ ophævede derfor de nævnte Love og gennemførte som Hovedsætning, dels at den ufuldmyndiges Kontrakter ikke længere skal være formbundne, dels at enhver efter almindelige Regler strafbar eller til Erstatning forpligtende Handling ogsaa medfører disse Virkninger, naar den er begaaet af en ufuldmyndig. Kun er det efter Fr.s § 2 ikke nok til at kunne »erhverve Rettigheder« (c: Erstatningskrav, jfr. § 3) mod en umyndig eller mindreaarig, at denne urigtig har paa-staaet at være myndig eller at have vedkommendes Samtykke; og selv om han har forevist Dokumenter, efter hvis Indhold han vilde være myndig eller have det fornødne Samtykke, kan Medkontrahenten dog ikke gøre Ansvar gældende mod den ufuldmyndige, naar det fremgaar af en efter Medkontrahentens Andragende af Øvrigheden foranstaltet kriminel Undersøgelse overfor den unge, at Medkontrahenten har kendt de af den ufuldmyndige benyttede Dokumenters Urigtighed eller dog har maattet have Formodning derom.

Fr. 24. Apr.
1839.

Betingel-
serne for
Retten.

Disse Regler er vistnok med Rette i Fr.s § 2 fremstillede som Følger (og en nærmere Udformning) af den dér anførte Sætning, at det er enhver Pligt at forvisse sig om sin Medkontrahents Myndighed eller rette vedkommendes Samtykke. Heraf maa nemlig følge, at man er uberettiget til at fæste Lid til blotte mundtlige Foregivender af Medkontrahenten, og derfor først kan kræve Erstatning naar man har forlangt andre Beviser for Myndigheden eller Samtykket. I saa Fald har man opfyldt sin Pligt og kan fordre Erstatning, hvis man ikke kendte eller formodede disse Bevisers Urigtighed (og

der kræves
Doku-
menter.

³⁹⁾ Jfr. Scheel S. 149 og Ørsted II S. 438—442. se Indledningen til Fr. 24. April 1839.

⁴⁰⁾ Lassen l. c. S. 229—230.

altsaa netop ikke har »forvissat sig om Myndigheden«). Fr. 1839 foreskriver iøvrigt vel ikke ligefrem, at de omtalte Beviser nødvendigvis skal være Dokumenter; men den synes dog at forudsætte dette, da § 3 i Begyndelsen henviser til § 2 i Slutningen, og da kun paa denne Maade en brugbar Afgrænsning opnaas, jfr. S. 161. Det kunde derfor næppe være tilstrækkeligt til at erhverve Erstatningskrav overfor den umyndige, at han f. Eks. havde fremstillet Personer, der mundtlig bekræftede at han var myndig eller havde Samtykke. Derimod vil de almindelige Erstatningsregler gælde, hvor det ikke er ved urigtig Fremstilling af sin Myndighed eller vedkommendes Samtykke men ved andre falske Opgivelser⁴¹⁾, at Retshandlen er kommen i Stand, f. Eks. naar den ufuldmyndige har udgivet sig for en anden, myndig eller umyndig Person, eller naar han har overleveret et falsk Kautionsdokument eller en falsk Kautionspaategning⁴²⁾. Man⁴³⁾ plejer ogsaa at bemærke, at de almindelige Erstatningsregler gælder, hvor den ufuldmyndige urigtigt har foregivet at være en andens Fuldmægtig eller Bud; dette er vel rigtigt, men falder noget udenfor Fr.s Ramme, da Medkontrahenten her ikke har villet indgaa nogen Retshandel med den ufuldmyndige, men med hans foregivne Mandant.

Er mundtlig Svig aldrig nok?

Iøvrigt har man⁴⁴⁾ her opkastet nogen Tvivl paa Grund af, at det i Fr.s § 4 blot siges, at udenfor det i Fr.s § 3 omhandlede Tilfælde kan Mangel af Fuldmyndighed ikke ophæve Straffelovens Anvendelse paa dem, der benytter falske Dokumenter eller anden svigagtig Omgang⁴⁵⁾; thi herefter synes de alene i Fr.s § 2 omtalte urigtige mundtlige Foregivender at være

⁴¹⁾ Jur. Ugeskr. 5. Bd. S. 603.

⁴²⁾ Scheel S. 155—156.

⁴³⁾ Lassen l. c. S. 230.

⁴⁴⁾ Scheel S. 152—153.

⁴⁵⁾ U. f. R. 1895 S. 316.

strafbare og da ogsaa at maatte medføre Erstatningsansvar, jfr. Strflv.s § 300. Dette vilde imidlertid stride mod den udtrykkelige Udtalelse i Fr.s § 2, hvorefter saadanne Foregivender ikke er tilstrækkelige til at »give Rettigheder« (o: Erstatningskrav) mod den ufuldmyndige; og skal denne ikke yde Erstatning, synes han heller ikke at kunne straffes. Det maa nu ogsaa fastholdes, at han i disse Tilfælde bliver fri for Erstatningspligt; thi naar Medkontrahenten lader sig forlede af Fakta, som han efter Loven ikke tør fæste Lid til, maa den umyndiges Handling i Lovens Øjne mangle Evne til at være retlig Aarsag til den skete Skade⁴⁶⁾. Og omend det kunde være tvivlsomt, om ikke den umyndige, der har villet besvige Medkontrahenten, kunde straffes, i alt Fald for Forsøg, kan dette dog næppe antages, da Straffrihed udfordres for at Fr.s Øjemed kan opnaas, eftersom Medkontrahenten ellers ofte kunde fremtvinge Betaling ved at true med Anmeldelse til Øvrigheden.

Det er tvivlsomt, hvilke Forpligtelser Fr. 1839 an-^{Hvilke Forpligtelser angaar Fr.?} gaar. Den handler efter Udtrykkene i § 1 alene om skriftlige Forpligtelser, men maa analogisk kunne anvendes paa mundtlige⁴⁷⁾. Den angaar ikke blot Penge-
laan, jfr. Udtrykkene »Transporter, Kvitteringer og andre Dokumenter«. Maaske bør den, se Overskriften og Fr. 26. Okt. 1804 § 1, antages at omfatte »Kontrakter om Penge eller Penges Værd«, saaledes alle Gældsstiftelser.

Det er tidligere antaget⁴⁸⁾, at Fr. 1839 omfatter^{Hvilke Personer omfatter Fr.?} alle ikke fuldmyndige. Thi vel forudsattes det aldeles klart under Stænderforhandlingerne, at den kun angaar ufuldmyndige paa Grund af Ungdom, og vel angik de tidligere Regler (af 1754 og 1804), hvortil den slutter

⁴⁶⁾ Jfr. Dom i U. f. R. 1886 S. 1182 og 1888 S. 353.

⁴⁷⁾ Jfr. de S. 160 Note 5 og i forrige Note citerede Domme.

⁴⁸⁾ Scheel S. 157—158, se ogsaa Lassen l. c. S. 230.

sig, kun de nævnte unge. Men da Forordningen selv bruger altomfattende Udtryk, jfr. § 2 i Begyndelsen, Ordet »Nogen«, og § 3 i Begyndelsen, »en Person, som findes at mangle den til at forpligte sig fornødne Myndighed«, har man ment, at disse Udtryk maatte respekteres. Denne Fortolkning er dog næppe den rette. Forordningen forkyn­der sig i sin Overskrift som en »Fr., hvorved Fr. 26. Okt. 1804 og Pl. 14. Dec. s. A. som angaae Gjeldsforpligtelser, der indgaaes af umyndige og mindreaarige, forandres«. Ogsaa hele dens Tekst og de stadig tilbagevendende Udtryk »umyndige og mindreaarige« viser tydelig, at Loven vil holde sig indenfor Rammen af den ved Fr. 14. Maj 1754 paa­begyndte Lovordning om umyndige paa Grund af Ungdom. Det er desuden sproglig naturligst at forstaa Forordningens videre Udtryk med denne Begrænsning. Og dertil kommer, hvad der ogsaa udelukker analogisk Udvidelse af Reglerne i Forordningen, at disses Grunde aldeles ikke passer paa andre ufuldmyndige⁴⁹⁾ (nemlig de umyndiggjorte og de sindssyge, der er umyndige uden Umyndiggørelse, jfr. ovenfor S. 92—96). Pligten til at forvisse sig om Medkontrahentens Myndighed er nemlig naturlig overfor ung Alder; thi Udseendet vil her normalt vække i alt Fald nogen Tvivl om Myndigheden. Men en saadan Pligt er praktisk urime­lig i de andre Tilfælde, jfr. ovenfor S. 138. Derimod maa Forordningen nu ogsaa omfatte Kvinder, som er umyndige paa Grund af Ungdom, jfr. ovenfor S. 157⁵⁰⁾.

Retshand-
ler mellem
umyndige.

— Saavel 5—3—10 som Fr. 14. Maj 1754 og 24. Apr. 1839 synes at maatte forudsætte, at Medkontrahentens egen Myndighed er i Orden. De Motiver, som ligger bagved alle disse Lovregler, gaar nemlig ud fra, at

⁴⁹⁾ Se om disses Ansvar Lassen l. c. S. 230.

⁵⁰⁾ Om fremmed Ret se ovenfor S. 152 Note 14, Lassen l. c. S. 230 Note 20 og Björling S. 17—18.

det gennemsnitlig kan bebrejdes Medkontrahenten, at han som den ældre og overlegne har indladt sig i Retshandel med den umyndige. Det bør derfor vistnok antages, at alle disse Regler er uanvendelige, hvor de begge savner Fuldmyndighed. Spørgsmaalet ses ikke afgjort i Praxis⁵¹⁾.

Værgemaal.

§ 21. Som berørt ovenfor, navnlig i § 6 og §§ 11—14, § 21. Værgemaal-
maa Retsordenen træffe en Række Foranstaltninger ^{lets Be-}
for at afhjælpe de umyndiges Mangel paa Handleevne¹⁾: ^{greb.}
Der maa handles for dem af andre, idet deres Formue
maa bestyres og der maa kunne indgaas Retshandler for
dem. Forsaaavdt saadanne Retshandler angaar deres
Person, repræsenteres de af Forældremyndighedens
Indehaver, jfr. ovenfor S. 79, og kun i Undtagelsestil-
fælde har Værgen denne Myndighed, jfr. herom nedenfor
i § 28. Men gælder det Formuens Bestyrelse og for-
mueretlig forpligtende Retshandler, bliver der Spørgs-
maal om Udøvelse af Værgemaal²⁾ over dem; og kan
i saadanne Tilfælde en Fader eller Moder optræde, er
det fordi han eller hun er Værgæ. Selvom derfor
Værgemaal og Forældremyndighed er beslægtede Be-

⁵¹⁾ Der er næppe Grund til i en kommende (skandinavisk) Lov-
givning om Umyndighed og dens Retsvirkninger at bevare
nogen af Særreglerne i 5—3—10, Fr. 14. Maj 1754 og Fr.
24. Apr. 1839. Man vilde kunne nøjes med de almindelige
Regler om Ugyldigheden af umyndiges Retshandler og om
umyndiges Erstatnings- (og Straffe-)ansvar; dog kun hvis sam-
tidig Reglerne ændredes til baade større og ringere og navn-
lig mere individualiserende Ansvarlighed, jfr. ovenfor S. 78
Note 8, S. 96 Note 54, S. 101—102 Note 71 og S. 152 Note 14.

¹⁾ Se Björling S. 296 ff., Dernburg, Fam. R. S. 347—356 og Egger
S. 477—79.

²⁾ Jfr. Winroth IV S. 7.

greber, idet begge udspringer af Trangen til Forsorg³⁾ for den umyndige, maa de dog holdes vel ude fra hinanden.

Egentligt
Værgemaal.

I det følgende (§§ 21—27 jfr. § 30) tales der kun om Værgemaal i snævrere Forstand, nemlig for de formueretlig helt umyndige. Nær beslægtet hermed er for saavidt Kuratelet (§ 29), som ogsaa dette angaar formueretlig Ufuldmyndighed; men medens Kurator optræder sammen med den mindreaarige ligesom den faste Lavværge med Enken (§ 31), optræder Værgen i Stedet for den umyndige⁴⁾. Imidlertid kan man ogsaa i vort Lov- og Retssprog finde Ordene Værgemaal og Værgemaal benyttede i en videre Betydning. Værgen er etymologisk den som er sat til at værne⁵⁾ en anden Persons Interesser, og overalt hvor en Person i Henhold til Loven eller offentlig Beskikkelse udøver Handleevne for en anden har man derfor Mulighed for at tale om Værgemaal, selvom det ikke gælder at afhjælpe personlige Habilitetsmangler, men andre Hindringer for selv at handle der f. Eks. kan ligge i Fraværelse. Ja selvom det gælder at fratage en Person Raadigheden over hans Formue eller en Del deraf, fordi andres Interesser tilsiger det, f. Eks. efter Skiftels § 58, taler man om en Værgemaal. Saadanne Værgemaal i videre Forstand skal omhandles i § 33. Derimod drejer det sig om egentligt Værgemaal, hvad enten Værgen for en umyndig har en almindelig Beføjelse, eller kun en særegen og forbigaaende, jfr. de i § 23 omtalte tutores in litem og Tilsynsværger for umyndige.

Værgemaal
i videre
Forstand.

³⁾ Jfr. B. G. B. § 1793: „Der Vormund hat das Recht und die Pflicht, für die Person und das Vermögen des Mündels zu sorgen, insbesondere den Mündel zu vertreten“, jfr. §§ 1627, 1630 og 1686, se den ganske tilsvarende Regel i Schw. Ls § 367.

⁴⁾ Jfr. dog L. 7. Apr. 1899 § 2, se tillige ovenfor S. 79.

⁵⁾ Jfr. ovenfor S. 55 Note 1 om Roden „mund“ og Matzen, Retshistorie, Privatret S. 42—43.

a) Værgemaal for umyndige paa Grund af Ungdom.

§ 22. 1) For at kunne¹⁾ være Værgе fordres <sup>§ 22.
Værgе-
betingel-
serne.
Fuldmyn-
dighed.</sup> efter Loven 25 Aars Alder, se 3—17—8. Tages Art. strengt efter Ordene, kan Fuldmyndighedsbevilling ikke være nok. Det rette er dog sikkert, at en saadan Bevilling er tilstrækkelig; hvilket navnlig kan faa Betydning for Faders eller Moders Værgemaal. Thi der synes at være fuld Aarsagernes Lighed, saaledes at 3—17—8 her kan anvendes analogisk; og dette støttes nu bestemt²⁾ af L. Nr. 133 27 Maj 1908 § 1. hvis Regel om Enkes Værgemaal maa gælde hvor ung hun end er, og af L.s § 1, 2. Stk. og § 2 der taler om »fuldmyndig« ikke om »25-aarig«. Paa den anden Side er det utvivlsomt Lovens Mening, at der maa kræves Fuldmyndighed, jfr. 3—17—13 om at der ikke maa være paakommen Personen »nogen stor Svaghed enten af Alderdom, eller med Uvid«³⁾; og selvfølgelig kan overhovedet ingen umyndiggjort være Værgе⁴⁾.

2) Endvidere fordres der Vederhæftighed og Hæderlighed⁵⁾. Af 3—17—5 til 7 særlig Art. 7 synes det at fremgaa, at det ikke kan fordres at Værgen selv har Formue eller kan stille Borgen, men kun at han er »en fornuftig, flittig og ærlig Mand« om hvem det ikke er »venteligt, at han vil værgе ilde«. Dette maa i vore Dage saa meget mere fastholdes, som Overformyndieret nu unddrager Værgen de Midler, som lettest gaar tabt ved slet Forvaltning. Kun positivt uvederhæftige, saasom Fallenter og Fattiglemmer, maa utvivl-

Fornuftig
og ærlig
Person.

¹⁾ Jfr. B. G. B. §§ 1781—1784 og Schw. L. § 384, se Dernburg Fam. R. S. 387—391 og Björling S. 299. Se ogsaa Matzen S. 46.

²⁾ Se i samme Retning Jmskr. Nr. 72, 30. Januar 1909.

³⁾ Se Familieretten S. 306 § 38 ved Note 41 og 42 om, at den som bliver sindssyg ikke kan udøve Forældremagt.

⁴⁾ Se B. G. B. § 1885 og Dernburg. Familieret S. 438.

⁵⁾ Jfr. Scheel, Familieret S. 541—42, Matzen S. 46—47.

somt udelukkes. Endvidere maa Personer, som er dømte for en i den offentlige Mening vanærende Handling, være udelukkede.

Ikke
Tyende.

3) Han eller hun maa ikke være Tyende, se 3—17—13.

Ikke Kasse-
betjent.

4) Endelig maa Kassebetjente (d. v. s. Embedsmænd der har Oppebørseler for det offentlige), i hvis Gods det offentlige har Panteret, ikke være Værger uden Samtykke af den Autoritet, gennem hvilken de er udnævnte, jfr. alm. Kassefr. 8. Juli 1840 § 51. Da under Kassebetjente ogsaa falder Borgmestre med Undtagelse af Københavns Magistrat (Pl. 11. Nov. 1846), er Reglen om »Borgmestre, Raadmænd og Byfoged« i 3—17—12 nu kun anvendelig paa københavnske Magistratsmedlemmer; disse maa ifølge Artiklen være Værger, naar de som beslægtede med den umyndige er fødte Værger⁶⁾

Kvinder
som Værger.

Kvinder kunde efter D. L. i Almindelighed ikke være Værger, dette var stemmende med ældgammel nedarvet Retsopfattelse⁷⁾ og fulgte for alle Kvinder med Undtagelse af Enker deraf at de selv var umyndige. For Enkers Vedkommende fremgik det modsætningsvis af Undtagelsen i 3—17—14. Reglen finder i D. L. bl. a. sit Udtryk deri, at Værgelisten i 3—17—2 alene nævner Mænd. Selv efter at Lov 29. Decbr. 1857 havde givet ugifte Kvinder og Lov 7. April 1899 gifte Kvinder samme Myndighed som Mænd, antog man fremdeles at de ikke kunde være Værger (eller Kuratorer)⁸⁾; thi

⁶⁾ Det er antaget i to (utrykte) Jmskr. af 27. Juli 1894 og 1. Septbr. 1894, at Værgen skal være bosat her i Landet eller i alt Fald være de danske Myndigheder undergivet (f. Eks. dansk Konsulatssekretær).

⁷⁾ Jfr. Matzen S. 42 ff., særlig S. 45—46.

⁸⁾ Det opfattedes ikke som en Undtagelse herfra, at Moderen til det uægte Barn, hvor ung hun end var, fra først af havde faaet Raadigheden over Alimentationsbidraget fra Faderen; noget andet er, at hun til en vis Grad raader derover med

da Mænd ogsaa i Nutiden gennemsnitlig har en stærkere social Stilling og større Forretningsdygtighed end Kvinder, kunde det vel anses for begrundet vedblivende at fastholde den nedarvede Regel, uagtet en Hovedhindring for Ændringen var bortfaldet.

Nu har L. Nr. 133 27. Maj 1908 i det væsentlige fjernet Retsuligheden paa dette Punkt, se især § 2 om »at fyldmyndig Kvinde kan beskikkes til Værg eller Kurator efter samme Regler⁹⁾, hvorefter Mænd dertil beskikkes«, jfr. §§ 1 og 3¹⁰⁾.

Fremdeles er visse Personer udelukkede fra visse Værgemaal.

1) 3—17—9 siger: »Stiffader maa ej være sine Stifbørns Værg, uden at næste Frænder eller Øvrigheden vil det samtykke¹¹⁾. Denne Regel hang sikkert sammen med, at Enkens Værgemaal efter 3—17—14 ophørte, naar hun giftede sig igen, jfr. 3—17—17 (»da skulle Børnene til Værgerne«). I vore Dage, hvor Enkens Værgemaal vedbliver, selvom hun indgaar nyt Ægteskab (L. Nr. 133 § 1), og hvor hun antages da ogsaa at beholde sin Forældremagt¹²⁾, har Reglen ingen anden Betydning end at indskærpe Undtagelsen, at Stedfaderen kan blive beskikket som Værg. Iøvrigt var Reglen i D. L. egentlig kun en Fremhævelse af, at han ikke kunde anses for omfattet af Værg-

Udelukkede
fra visse
Værgemaal.
Stedfar og
Stedmor.

en Værges Ansvar, jfr. Familieretten S. 384—86 og især S. 330—31 om Reglen i L. Nr. 130 27. Maj 1908 § 9, 3. Stk.

⁹⁾ Heraf maa utvivlsomt følge, at ogsaa de i § 1 nævnte fødte Værger maa opfylde alle de for Mænd opstillede Betingelser for at kunne være Værger, jfr. Mot. S. 3 Sp. II til L. Nr. 133.

¹⁰⁾ I Norge har Kvinderne faaet en lignende Retsstilling ved L. 29. Juni 1911. B. G. B. fjerner i det væsentlig den tidligere Regel om, at Kvinder ikke bliver Værger, jfr. Dernburg Fam. R. § 97 S. 352, se ogsaa Schw. L. § 379 („eine mündige Person“).

¹¹⁾ Jfr. Matzen S. 46.

¹²⁾ Jfr. Familieretten S. 308—309 (§ 38).

listen i 3—17—2. Dette gælder nu ogsaa Stedmoderen.

En Mauds
uægte
Broder.

2) 3—17—10 bestemmer: »Slegfredsøn maa ej være Ægtekvindes Søns Værge«. Nogle¹³⁾ har opfattet dette saaledes, at et uægte Barn ikke maatte være Værge for noget ægte Barn, og som Lovgrund tænkt sig et formodet almindeligt Had hos uægte Børn til ægte Børn. Denne Fortolkning er dog næppe rigtig. Kilden, Eriks sjællandske Lov 1—47, har Reglen midt inde i et Lovsted, der alene handler om født Værge¹⁴⁾; og da Lovgrunden snarere bør anses for at være den uægte Broders hele svagere Stilling og ringere Interesse for sin Slægt, bør 3—17—10 antages alene at sigte til de ægte Brødre¹⁵⁾. Hvad der siges om en »Slegfredsøn« maa saa meget mere gælde om en »Horesøn«.

Analogi i
Nutiden?

Da nu Værgebetingelserne ellers er blevne ens for Mænd og Kvinder, (L. 1908 § 2 »efter samme Regler«), synes det nærliggende ved Analogi at udstrække Reglen til at lyde saaledes: »den som er uægte Barn kan ikke være Værge for nogen af sine ægte Sødskende«; men det er dog meget tvivlsomt, om man vil give en saadan Retsantikvitets forøget Omraade. Reglen maa være uanvendelig, naar den hidtil uægte er legitimeret ved Ægteskab, Bevilling eller Kuldlysning¹⁶⁾; og antages de af Arvelovens § 9 omfattede Børn for at være ægte¹⁷⁾, maa det samme gælde dem.

»Fæstemand«.

3) 3—17—11 siger, at »Fæstemand maa ej Fæstemøes Værge være¹⁸⁾. Efter D. L.s Sprogbrug omfatter

¹³⁾ Jfr. nærmere Ørsted I S. 410—11 og 516 og II S. 361—64, Scheel S. 367—68, Matzen S. 46. se J. L. I—30.

¹⁴⁾ Først J. L. omtaler overhovedet det satte Værgemaal, jfr. Matzen S. 47.

¹⁵⁾ Om andre Fortolkningsmuligheder se Bentzon, Personret 1904 S. 98.

¹⁶⁾ Se Familieretten S. 409, 421 og 425.

¹⁷⁾ Se Familieretten S. 266—67.

¹⁸⁾ Jfr. L. I § 5 Dig. 27—1 som giver en ganske tilsvarende Regel.

Reglen ikke med Sikkerhed andre end de lovformeligt Trolovede, og er forsaavidt nu uden Anvendelse. Da imidlertid Reglen anvendt paa Forlovede i vore Dage kan frembyde en fornuftig Retsgrund, idet den Forlovedes egen Interesse ikke sjældent vil gøre ham mindre egnet til Værge¹⁹⁾, synes det ikke udelukket at anse ogsaa Forlovede for omfattede af Art., være sig af dens Ord eller dog dens Analogi.

§ 23. Værgemaalet er enten »født«, »sat«, eller »testamentarisk«, nemlig eftersom det grundes enten paa Slægtskab eller paa en Beskikkelse af Øvrigheden eller paa Udnævnelse i et Testamente.

§ 23.
Værgemaalets
Arter.

1) Det fødte Værgemaal tilfalder den umyndiges Slægtninge¹⁾ i den Orden, som er angivet i 3—17—2, nu sammenholdt med L. Nr. 133 27. Maj 1908 § 1 (Værgelisten). Der tænkes først paa det ægte Slægtskab. Her er Faderen nærmest²⁾, og Moderen har ingen egentlig Værgemaalsret ved Siden af ham; dog er Moderen den fødte Værge, hvor de er separerede eller skilte og Forældremyndigheden over Barnet er tillagt hende (L. Nr. 133 § 1, 1. Stk). Fremdeles er Enke³⁾ født Værge for sit Ægtebarn, og Enkes og fraskilt Hustrus Værgemaal vedbliver, selvom de indgaar

1) Født
Værge
(Værgelisten).

for ægte
Slægt.

¹⁹⁾ Jfr. Munch-Petersen, borgl. Ret S. 18, hvor Beskyttelsen mod Ægteskabssvindlere fremhæves. Se iøvrigt Kofod Anchers Lovhistorie 1. Bd 1769 S. 203—204, hvor en ældre Dom citeres, der maaske er Kilden til 3—17—11, og som synes kun at ville sige, at en Kvinde bliver staaende under sin fødte Værges Værgemaal selv om hun troloves, idet Værgemaalet først ophører naar Vielsen er sket.

¹⁾ Jfr. Matzen S. 43—47.

²⁾ Jfr. dog nedenfor S. 172 om L. Nr. 133 — 1908 § 2, 2. Stk. 2. Pktum. og L. 7. Apr. 1899 § 10, 2. Pktum.

³⁾ Tidligere gav 3—17—14 Enken et ejendommeligt født Værgemaal for Børnene under Tilsyn af deres fødte Værger. Se Bentzon, Personret 1904 S. 102 og Scheel, Familieret S. 408—10 og 412—14.

nyt Ægteskab (L. Nr. 133 § 1, 1. Stk.). Derefter⁴⁾ er Broder født Værges⁵⁾. Af flere Fuldbrodre er den ældste nærmest; af flere Halvbrodre gaar de paa fædrene Side foran dem paa mødrene; og blandt flere paa samme Side har atter den ældste Fortrinet. At en Fuldbroder altid skal foretrækkes for sin Halvbroder, er ikke klart udtalt, men synes bestemt at være Art.s Mening. Findes der ingen Brødre, er Farfader nærmest, derpaa Morfader, derefter Farbroder og efter denne Morbroder. Efter Art.s Ord synes Faders Halvbroder at gaa foran Moders Fuldbroder. Derimod synes Fuldbroder ellers at skulle gaa foran Halvbroder paa samme Side. Af flere iøvrigt lige nære maa den ældste gaa først. Naar ingen af de nævnte Personer er til, skal »næste i Byrd« være Værges, fædrene Frænder fremfor mødrene og vel ogsaa den ældre fremfor den yngre. Det er almindelig antaget, at »næste i Byrd« skal læses som nærmest i Grad⁶⁾.

for uægte
Slægt.

Den, som sproglig omfattes af Værgelisten, men som er beslægtet med den umyndige gennem et (eller flere) uægte Slægtskabsforhold paa fædrene Side, kan ikke være dens fødte Værges; herfor taler Analogien af 5—2—70 til 73 og det usikre i Beviset for Faderforholdet til det uægte Barn⁷⁾. Værgelisten omfatter

⁴⁾ Jfr. nedenfor S. 172 om L. Nr. 133 — 1908 § 2, 2. Stk. 1. Pktum.

⁵⁾ Jfr. dog nedenfor S. 172 om L. Nr. 133 — 1908 § 2, 3. Stk.

⁶⁾ Jfr. Scheel, Familieret S. 532—33. Navnlig hvis man, jfr. nedenfor i § 30, anvender Værgelisten analogisk ved Umyndiggørelse, bliver Reglen praktisk for Broder- og Søstersønner. Se Scheels Familieret S. 532 og Bentzon, Personret 1904 S. 99—100 om den tidligere hævdede Lære, at disse Personer (saavel som Oldefædre) ikke skulde omfattes af Ordene »næste i Byrd«.

⁷⁾ Se allerede J. L. II 20 og Matzen S. 45. Disse Regler maa ogsaa gælde Børn, som er legitimerede ved Kuldlysning eller Bevilling, jfr. Familieretten § 45 S. 422.

herefter for uægte Slægtskab kun de mødrene Frænder, som nævnes i 3—17—2; dette forudsættes ogsaa i L. Nr. 130 27. Maj 1908 § 9, 1. Stk., idet til det der nævnte Værgemaal har »Moderens Slægt ingen Fortrinsret«. I Spidsen for Listen staar dog nu Moderen, forsaavidt hun er fuldmyndig, jfr. L. Nr. 133 § 1, 2. Stk.; Faderen er aldrig født Værg.

Ifølge L. Nr. 133 § 6 skal der med Hensyn til Værgemaallet for Barn, som er adopteret af Ægtefæller i Forening eller for Mandens af Hustruen adopterede Ægtebarn eller Hustruens af Manden adopterede Barn, forholdes som om Barnet var Ægtefællernes Fællesbarn; i alle andre Tilfælde er Adoptanten født Værg⁸⁾.

Adoptiv-
børn.

Den fødte Værg kan fungere uden Beskikkelse⁹⁾. Han kan, naar Grund dertil foreligger, fjernes af Øvrigheden, jfr. 3—17—2 (»er det venteligt, at nogen fød Værg skulle ilde værg, eller er Uvederhæftig«). Hvis den efter Loven nærmest berettigede tilsidesættes, haves der ingen »født Værg«, idet man ikke tør antage, at den efter Listen derefter berettigede da bliver »født Værg«, altsaa kan fungere uden Beskikkelse og ikke tør fjernes uden gyldig Grund¹⁰⁾. Herved undgaas ogsaa Kiv mellem flere, der paastaar at være berettigede. Dog bør den Undtagelse vistnok gøres, at ligesom efter 3—17—2 Broder for at være den fødte Værg maa være 25 Aar, saaledes maa alle Personerne paa Listen, naar de mangler Aldersbetingelsen, udgaa som Nuller, og den derefter nærmeste fungere uden Beskikkelse som født Værg. I Tvivlstilfælde maa Øvrigheden ved at beskikke en enkelt afgøre ex tuto, hvem der er den fødte Værg.

Begrebet
født Værg.

Den, som efter Værgelisten er den fødte Værg, Født Værges Ret.

⁸⁾ Medmindre andet bestemmes i Adoptionsbevillingen. Se Familieretten S. 436 (§ 47 III).

⁹⁾ Jfr. Dom i Jur. U. S. Bd. S. 457.

¹⁰⁾ Jfr. Scheel, Familieret S. 534.

har en Ret¹¹⁾ til at være Værge, naar han opfylder de almindelige Betingelser. Undtagelser gør: L. 7. April 1899 § 10, 2. Punktum til Gunst for Ægte-
 Undtagel-
 ser.
 manden, der kan beskikkes til Hustruens Værge fremfor enhver født Værge. Endvidere L. Nr. 133 § 2, 2. Stk., 1. Pktm., hvorefter Barnets med Faderen samlevende Moder er nærmest til at beskikkes, naar der udfordres Beskikkelse for et Ægtebarn af anden Værge end Faderen. Fremdeles (sammesteds 2. Pktm.) kan forladt Hustru beskikkes til Værge for det under hendes Forsorg værende Ægtebarn uden Hensyn til Faderens fødte Værgemaal. Endelig udelukker ifølge nævnte § 2, 3. Stk. den Adkomst til Værgemaal, som 3—17—2 giver en umyndigs mandlige Slægtninge der er fjær-
 nere end Faderen, ikke Beskikkelse af en dertil egnet Kvinde, naar dennes Slægtskab er nærmere eller lige saa nært. En midlertidig Undtagelse følger af L. Nr. 133 § 8, se S. 174.

u-
 gift Mo-
 ders Ret.
 Værgemaal for Moderen til det uægte Barn tilkommer hende vel som en Ret. Men allerede fordi der trænges til en særlig Kontrol med hendes Udøvelse af Forældremagten¹²⁾ og Raaden over Alimentationsbidraget, har L. Nr. 130 27. Maj 1908 § 1, 4. Stk. og § 9, jfr. L. Nr. 133 § 1, 2. Stk. bestemt, dels at Faderen kan kræve, at der beskikkes Barnet en særlig Værge til at bestyre de Bidrag til Skoleundervisning og faglig Uddannelse, som ifølge L. Nr. 130 § 1, 4. Stk. kan paalægges Faderen, dels at Værgeraadet altid, især naar Moderen paa visse Maader¹³⁾ forsømmer sine Pligter mod Bar-

¹¹⁾ Det er antaget i Praksis, omend med tvivlsom Føje, at denne Ret ikke gælder det Værgemaal, der giver Tilsyn med en Faders Skiften med sine umyndige Børn, se Dom i Jur. Tidsskr. 29. Bd. S. 155 og i Jur. U. 1858 S. 463 samt Jmskr. Nr. 88 24. Juni 1880, jfr. Hindenburg S. 31.

¹²⁾ Jfr. Familieretten S. 330—31 (§ 41).

¹³⁾ Jfr. L. Nr. 130 § 9, 2. Stk. og Familieretten S. 331.

net, kan kræve beskikket en Værge, som »har Forældre-magten over Barnet og kan gøre dettes Ret gældende paa alle Omraader« (jfr. L. Nr. 130 § 9, 3. Stk.), hvilket maa betyde at han ogsaa i formueretlig Henseende faar den fulde Værefunktion i Stedet for Moderen.

Det fremgaar af hvad nu er sagt, at L. Nr. 133 vel har undladt at gennemføre den for Nutiden naturlige Tanke, at stille mandlig og kvindelig Slægt lige i Værge-Ret. Det vilde sikkert ogsaa, saalænge man fastholder saa stor en Kreds af fødte Værger¹⁴⁾, have medført praktiske Vanskeligheder. Men faktisk har man dog i alt væsentligt, bortset fra Forholdet mellem Ægtefællerne, ved de nye Regler i L. Nr. 133 § 2 imødekommet Kvindernes naturlige Krav¹⁵⁾.

Skulde Øvrigheden tilsidesætte den, som mener at have Værgeret, eller senere afsætte ham, er det antaget i Praksis (jfr. nu ogsaa L. Nr. 133 § 8), at han ikke kan gøre sin Ret gældende ved Domstolene, men kun ved Klage til højere Øvrighed (Amtmanden og Justitsministeren). Forsaavidt Tilsidesættelsen skyldes, at Øvrigheden har ment at han vilde »værge ilde«, egner dette Skøn sig næppe heller til Domstolenes Bedømmelse.

Kvindens
Retsstilling
her.

Ikke Appel.
men
Rekurs.

¹⁴⁾ Tendensen gaar i Nutiden i Retning af en stærk Begrænsning af Værgelisten; ifølge B. G. B. § 1776 foruden Fader og Moder kun Bedstefader, jfr. Dernburg S. 383—387, og desuden fungerer denne ikke uden videre, men har alene en Forret til at beskikkes. Schw. L. har slet ingen Liste, jfr. §§ 379 ff. I Norge har L. af 29 Juni 1911 § 2 ophævet N. L. 3—19—2 (lig D. L. 3—17—2) undtagen for Faderens Vedkommende. Ogsaa i Danmark har man paatænkt at begrænse det fødte Værgemaal til Fader og Moder.

¹⁵⁾ Jfr. Mot. S. 4, 1. Sp. til L. Nr. 133, der desuden betoner, »at den Pligt til at modtage Værgemaal, der er Værge-Rettens Modstykke, utvivlsomt udenfor det nærmeste Forhold, nemlig til eget Barn, ofte vilde være Kvinder endnu mere ubejleglig end den er Mænd.« Se B. G. B. § 1786 Nr. 1 om, at en Kvinde altid kan afslaa at blive Værge.

Værgen er i Nutiden underkastet en saadan Kontrol og Begrænsning i sin Myndighed, jfr. nedenfor i §§ 25—27, at man langt mindre bør betone hans Værge-Ret end hans Stilling som Pupilauctoriteternes Mandatar. Ifølge L. Nr. 133 § 8 skal allerede stedfundne Beskikkelser af Værger ikke berøres af de nye Bestemmelser i § 1, jfr. § 6, medmindre den beskikkende Myndighed finder Føje til Forandring.

Værge-
Pligt.

Den fødte Værge¹⁶⁾ er ifølge D. L. 3—17—4 og 33 pligtig¹⁷⁾ at overtage Værgemaal og maa, hvis han uden lovlig Grund undlader det, svare til det deraf opstaaende Tab for den umyndige, navnlig subsidiært erstatte den Skade som den satte Værge maatte paaføre Myndlingen¹⁸⁾. Imidlertid skal dog Øvrigheden, hvis han er udenfor den By, hvor Skiftet skal holdes, underrette ham skriftlig; og Fr. 23. Aug. 1793 § 1, jfr. Skiftels. § 14, forudsætter, at Skifteretten altid skal tilsige den fødte Værge, saa at det ikke let vil kunne blive nødvendigt for denne at optræde af egen Drift. Lovlig Undskyldning er¹⁹⁾ det efter 3—17—3, at han alle-

¹⁶⁾ B. G. B. §§ 1785 og 1786 (jfr. Dernburg, Familieret S. 391—394) og Schw. L. § 382 gør det i al Almindelighed til en Pligt at være Værge. Se ogsaa Mot. til L. Nr. 133 S. 4, Sp. 1 og forrige Side, Note 15.

¹⁷⁾ Jfr. særlig om det i L. Nr. 130 27. Maj 1908 § 9 omhandlede Værgemaal, Jmskr. Nr. 260 4. Aug. 1908, der hævder at Overtagelsen er en Pligt for enhver fuldmyndig Mand eller Kvinde. Se ogsaa Jmskr. Nr. 72, 28. Febr. 1894 om Pligt for en curator in litem.

¹⁸⁾ Se Jmskr. Nr. 92, 7. Marts 1898 om, at en Værge (for en umyndiggjort), der vægrede sig ved at paatage sig et Værgemaal, kunde risikere dels Straf, dels Ansvar for de Udgifter som Hvervets Udførelse ved andre kunde medføre. Se B. G. B. §§ 1787 og 1788 og Dernburg, Familieret S. 392—393.

¹⁹⁾ Se de mere indgaaende og tidssvarende Regler i Schw. L. § 383 og B. G. B. § 1786, jfr. Dernburg, Familieret S. 393—394.

rede er bebyrdet med tre vidtløftige Værgemaal; fremdeles efter alm. Kassefr. 8. Juli 1840 § 51 at han er Kassebetjent²⁰⁾.

2) Det satte Værgemaal. Naar der ikke er ^{Sat Værgemaal.} nogen, som opfylder Betingelserne for at fungere som ødt²¹⁾ (eller testamentarisk) Værgæ, eller naar der kan være Tvivl i saa Henseende²²⁾, eller endelig naar den hidtil fungerende Værgæ bør tilsidesættes, beskikkes der ^{Øvrigheden beskikker.} ifølge 3—17—2 en Værgæ af Øvrigheden, d. v. s. i København Magistraten (første Borgmester) jfr. Vedt. 30. Decbr. 1857 § 3, og udenfor København Skifteretten som administrativ²³⁾ Autoritet L. 26. Maj 1868 § 10. Over Afgørelsen kan der klages til Amtmand og Justitsminister, i København direkte til Justitsministeren²⁴⁾. Ifølge Retspl.s ^{Retspl.s § 14?} § 14 skal til Underretternes Virkekreds (foruden den egentlige Retspleje, jfr. § 13, hvortil henregnes Skifteforvaltning) bl. a. henhøre de i Lov om umyndiges Midlers Forvaltning 26 Maj 1868 § 10 til Skifteretterne henlagte Forretninger, forsaavidt Bogen om den borgerlige Retspleje ikke medfører Forandring heri. I § 10 nævnes nu bl. a. Beskikkelse af Værger og Kuratorer, Tilbagetagelse af saadan Beskikkelse og Udelukkelse fra

²⁰⁾ Ifølge 2—9—1 er de der omtalte Medhjælpere for Præsten ogsaa fritagne, men Tilfældet er nu upraktisk.

²¹⁾ Jfr. ogsaa S. 174 om Overgangsregler i L. Nr. 133 § 8.

²²⁾ Jfr. Björling S. 297—298. Efter B. G. B. skal Formynderen altid have formelig Beskikkelse („Dativtutel“), jfr. B. G. B. §§ 1774, 1776, 1779 og Dernburg, Familieret S. 381 og 385.

²³⁾ Se herom nærmere Deuntzer, Skifteret 1885 S. 751—52 og ff.

²⁴⁾ Se Hindenburg S. 11—12. Begæring om Værgæbeskikkelse er stempelfri, jfr. Generaldir.skr. Nr. 330, 24. Decbr. 1872 (se Hindenburg S. 14). Selve Beskikkelsen er nu efter Stempel. 1911 ogsaa stempelfri, jfr. Skr. fra Skattedep. Nr. 317, 10. Novbr. 1911 og Kretz, Haandbog i Lovgivningen om Stempelafgift S. 185. I København opkræves der 2 Kr. i Kendelse for Beskikkelser af Værgæ eller Kurator, dog faktisk ikke hvor Værgængen skal optræde i en Retssag alene, eller han beskikkes til Brug under Forhandling med Arbejderforsikringsraadet.

Værgemaal«. Det synes at turde antages, at Underretten ikke her optræder som egentlig Ret, men som administrativ Myndighed under Rekurs til Overøvrigheden. Dette er dog noget tvivlsomt, da et Hovedhensyn med Retspl. var at adskille Retsplejen fra Forvaltningen (Grl.s § 69), og da Retspl.s § 114 siger, at under Politimesteren henhører hvad der ikke »gaar over til Retterne«. Men praktiske Grunde taler stærkt for Fortolkningen; det vilde kunne give en uudholdelig Forhaling, om en Værgesbeskikkelse kunde paakæres (§ 441, jfr. § 459 i Slutn.).

Hvilken
Øvrighed
beskikker?

Udnævnelsen foretages af vedkommende Autoritet paa det Sted, hvor den umyndige boer²⁵⁾ eller i Mangel af Bopæl, f. Eks. fordi han er Sømand, opholder sig²⁶⁾; eller, hvis Værgemaal²⁷⁾ skal udøves i et enkelt Øjemed f. Eks. et Skifte²⁷⁾, paa det Sted, hvor den Begivenhed skal foregaa i Anledning af hvilken Værge er nødvendig²⁸⁾.

Værge for
enkelte
Tilfælde.

Ansættelse af Værge med en mere begrænset Op-

²⁵⁾ Se f. Eks. Jmskr. Nr. 283, 8. Septbr. 1902.

²⁶⁾ Derfor beskikkes der ikke Værger for Børn, boende i Udlandet, jfr. Jmskr. Nr. 241 12. Novbr. 1875, se herved Jmskr. Nr. 315 9. Okt. 1901 (den umyndige endnu ikke havde »taget fast Ophold i fremmed Land«). En Undtagelse er gjort ved Jmskr. 1. Sept. 1904 (utr.) og 23. Jan. 1906 (utr.). Af Reglen følger atter, at Børn af Udlændinge ikke faar deres Midler i vort Overformynderi, se Behrend, Lidt om Overformynderiet S. 13—14 og Jmskr. Nr. 315, 26. Septbr. 1905. Se endvidere Instr. Nr. 180 1. Septbr. 1895.

²⁷⁾ Se ogsaa Jmskr. Nr. 301 26. Juni 1906.

²⁸⁾ Den samme Myndighed, som har beskikket Værge, afgør i Reglen ogsaa Spørgsmaalet om Forandring af Værge. Dog hvis i saa Fald en anden Jurisdiktion bør udnævne ny Værge, saaledes at derpaa Værgetilsynet tilkommer denne Jurisdiktion, maa Ændringen billiges af Overøvrigheden, eventuelt Justitsministeren, se Jmskr. Nr. 46 16. Marts 1883 og Nr. 381 21. Decbr. 1907 (om Enkes Lavværge), jfr. Hindenburg S. 12.

gave kendes i flere Tilfælde²⁹⁾: En Ansættelse af en Værgen selv interesseret. Værgen alene for et enkelt formueretligt Anliggende kan ske, ogsaa hvor der i Forvejen findes en Værgen, naar denne nemlig ikke kan fungere, f. Eks. fordi han selv er interesseret³⁰⁾ i den foreliggende Sag; Reglen er udtrykkelig udtalt i L. 7. Apr. 1899 § 10, 2. Pktum om Ægtemanden som Værgen eller Kurator for Hustruen. En »Tilsynsværgen« har man ofte udmeldt til at varetage umyndige³¹⁾ Arvingers Tarv paa Skifte³²⁾, jfr. Skiftel.s § 5a og b^{32a)}. Endelig bestemmer L. Nr. 130 § 1, 4. Stk., jfr. L. Nr. 133 § 1, 2. Stk. 27. Maj 1908, at hvor det uægte Barns Fader yder særlige Bidrag til dets Skoleundervisning og faglige Uddannelse, kan han forlange, at der »beskikkes Barnet en Værgen, til hvem disse Bidrag indbetales under Værgens Ansvar for deres Anvendelse i det fastsatte Øjemed«³³⁾.

For den umyndige, der sagsøges, kan der paa Begæring af Sagsøgeren beskikkes en særlig Værgen (eller Kurator), naar han ikke i Forvejen har en Værgen. Rettergangs-værgen.

²⁹⁾ Nedenfor i § 28 omtales »Tilsynsværger« efter L. 14. Apr. 1905 § 10; i § 33 omhandles særlige Værgemaal for fuldmyndige; i § 32 Reglerne i L. Nr. 75 7. Apr. 1899 § 21, 2. Stk. om Værgemaal for en Hustrus Særejemidler og i Fr. 11. Septbr. 1839 § 7 (hvor Manden er fraværende).

³⁰⁾ Se nærmere Hindenburg S. 29, Jmskr. Nr. 481 1. Dec. 1903 og Nr. 341 24. Okt. 1906 (Sammenstød mellem Stillingen som executor testamenti og som Værgen eller Kurator), jfr. U. f. R. 1905 A. S. 354.

³¹⁾ Jfr. Deuntzer, Skifteret 1885 S. 539—41 og Hindenburg S. 29.

³²⁾ Se f. Eks. U. f. R. 1908 S. 879 og Jmskr. Nr. 283 8. Septbr. 1902. Her kan ogsaa nævnes den i Resol. 25. Maj 1844 Nr. 6 omhandlede Værgen, der beskikkes for en sindssyg Ægtefælle hvis Ægteskab søges opløst, se Familieretten § 33 S. 256—57 og Hindenburg S. 29.

^{32a)} Disse Værger beskikkes i København undtagelsesvis af Skiftekommissionen, jfr. Hindenburg S. 31 og Deuntzer Skifteret 1885 S. 711 og 752, men ellers paa sædvanlig Maade.

³³⁾ Se Familieretten S. 330—331.

(eller Kurator)³⁴⁾. En saadan tutor eller curator in litem beskikkes i København af Hof og Stadsretten³⁵⁾.

Flere
Værger.

Undertiden kan det, især hvor Myndlingen ejer stor Formue eller spredt beliggende faste Ejendomme, være fornødent til Stadighed at have to eller flere Værger for ham. I saa Fald kan det være hensigtsmæssigt nøjere at fastslaa hver Værges Raadighedsomraade³⁶⁾.

Selve Be-
skikkelsen.

Begæring om Værgebeskikkelse kan indgives af nærmeste Slægt eller andre nærstaaende Personer³⁷⁾. Værgebetingelserne er i Almindelighed de samme som for at fungere som født Værge, jfr. 3—17—3 til 13 og L. Nr. 133 — 1908 § 2, 1. Stk., § 2, 2. og 3. Stk. og § 8³⁸⁾. Medens dog den fødte Værge kun kan tilside-sættes, naar det kan sandsynliggøres at være »venteligt«, at han »skulde ilde værge«, bør der til sat Værge, hvor ingen Værge-Ret gør sig gældende, alene vælges

³⁴⁾ Jfr. V. O. R. D. i U. f. R. 1891 S. 894, Jmskr. Nr. 308, 14. Aug. 1909 og Hindenburg S. 30.

³⁵⁾ Jfr. Jmskr. 21. Marts 1877 (ikke i Ministtid., jfr. Hindenburg S. 30) samt Jmskr. Nr. 72 28. Febr. 1894 og Nr. 163 16. Juli 1897. Se endvidere Kskr. 1. Marts 1788 samt nærmere i Processen, jfr. Munch-Petersen, Civilproces I S. 60, og i det hele Hindenburg S. 30—33. En Værge ad hoc, hvor en umyndig er tiltalt ved Københavns Kriminal- og Politiret, udnævnes gratis af Magistraten, Jmskr. Nr. 427 23. Nov. 1909.

³⁶⁾ Jfr. Schw. L. § 379, 2. Stk., Egger S. 518, og B. G. B. § 1775, Dernburg S. 373—375. I fremmede Lande, hvor et Overformynderis Raadighed ikke begrænser Værgens Virksomhed saa meget som hos os, har der vist sig Brug for en særlig Formynder, (Gegenvormund, tutor honorarius), jfr. B. G. B. §§ 1792 og 1799 og Dernburg S. 375—377; hans Opgave er at føre et Tilsyn med Formynderen. Se i fransk Ret code civ. §§ 420—426 om »tuteur subrogé«, der spiller en lignende Rolle, jfr. Planiol I § 1865 ff. S. 568 ff. Svensk Ret har intet lignende, jfr. Winroth IV S. 9 og 11.

³⁷⁾ Se Hindenburg S. 14 og 31.

³⁸⁾ Se ovenfor i § 22. I Reglen beskikkes en Person, der bor i Jurisdiktionen; Personer boende i Udlandet kan ikke beskikkes, jfr. Hindenburg S. 14.

den, som positive Omstændigheder godtgør er en saadan, hvem Øvrigheden »sikkrest Børnegodset kunde betroe, saa som de agte selv at svare til« (3—17—2)³⁹⁾. Om Fortrinsret til at beskikkes, se L. Nr. 130 — 1908 § 9 og Nr. 133 — 1908 §§ 2 og 8, jfr. L. 7. Apr. 1899 § 10 (ovenfor S. 171—74). Værgfunktionen er en borgerlig Byrde⁴⁰⁾, dog gælder de for fødte Værger givne Undskyldningsgrunde ogsaa her⁴¹⁾. Om Klager over at være beskikket paa Trods af disse Befrielsesgrunde kan bringes for Domstolene, er tvivlsomt, men synes dog ikke at burde antages.

Værg-
Pligten.

3) Det testamentariske Værgemaal. Det kunde tidligere næppe antages, at en Testator gyldig kunde bestemme, hvem der skulde være Værg for hans umyndige Arvinger⁴²⁾. 3—17—38 synes vel at forudsætte, at Faderen kan bestemme hvem der skal være hans Datters Værg; men dette er ikke utvivlsomt Meningens med Ordene »giver hende en anden ret Værg, eller Husbond«, og sigter i alt Fald vistnok kun til en Overdragelse af Værgemalet saalænge Faderen selv lever⁴³⁾.

3) Testam.
Værg-
maal.
Vor ældste
Ret.

³⁹⁾ Jfr. Scheel, Familieret S. 544—45, Hindenburg S. 14 og Jmskr. Nr. 25, 11. Jan. 1902. Om fremmed Ret, hvor lignende Principper følges, se B. G. B. § 1779 jfr. Dernburg S. 385, og Schw. L. §§ 380 og 381.

⁴⁰⁾ Jfr. Jmskr. Nr. 72, 28. Febr. 1894, Nr. 92, 7. Marts 1898 og Nr. 260, 4. Aug. 1908, se ovenfor i Note 17. At Værgen paa Forhaand giver sit Samtykke, er derfor vel praktisk men ikke nødvendigt, jfr. Hindenburg S. 14.

⁴¹⁾ Jfr. ovenfor S. 174—75. Desuden synes de Personer, der nævnes i 3—4—10 (men ikke i 3—4—11 se Gr.l.s § 27), Fr. 5. Marts 1695 § 8 Nr. 4 og Statut. 28. Jan. 1827 § 49 at være fritagne for det satte Værgemaal.

⁴²⁾ Dette var paatænkt indført i D. L., jfr. Secher og Stöchel I S. 234, men det blev opgivet.

⁴³⁾ Dog kunde der tidligere faas „Tutoria“, hvorved testamentariske Værgbestemmelser konfirmeredes eller der gaves Tilladelse til at oprette saadanne. Særlig var der ved Privv.

Fr. 26. Maj
1868 § 11.

Nu er det ved Lov 26. Maj 1868 (S. 284) § 11 tilladt enhver Arvelader under Iagttagelse af de testamentariske Former⁴⁴⁾ at udnævne en Mand, eller Kvinde L. Nr. 133 § 3, til som Værges at bestyre⁴⁵⁾ de Midler han⁴⁶⁾ efterlader⁴⁷⁾ en umyndig, forudsat at den valgte opfylder de almindelige Betingelser for at være Værges. Dog kan Justitsministeriet, naar Skifteretten eller den umyndiges nærmeste Slægt finder Bestemmelsen stridende mod den umyndiges Tarv, tilside-sætte⁴⁸⁾ den, og bestemme at der skal forholdes med Værgemaalet »efter de almindelige Lovforskrifter». Paa samme Maade kan den testamentariske Værges senere afsættes. Autorisation af Øvrigheden er uforuden, og Værgesbestyrelsen foregaar efter de sædvanlige Regler. Den testamentariske Værges har som saadan intet med Myndlingens personlige Forhold⁴⁹⁾ at gøre, og hans Værgemaal omfatter ikke andre Midler end de af Testator efterladte⁵⁰⁾.

Giver ind-sætter
Værges.

Det er antaget i Praxis, at en Giver i levende Live kan bestemme, at Gaven skal bestyres af en af ham udpeget Værges for den umyndige Gavemodtager, og at dette er gyldigt selvom Værgen ikke opfylder Værgesbetingelserne⁵¹⁾. Dette stemmer med Forudsæt-

25. Maj 1671 § 4 og § 3 givet Grever og Friherrer Ret til at træffe Anordning om Værgemaalet for deres Børn, men dette er bortfaldet ved Grundloven (jfr. Grlov 1915 § 90).

⁴⁴⁾ Jfr. Jmskr. Nr. 227 26. Aug. 1872 og Udtrykket i § 11 „den trufne testamentariske Bestemmelse“.

⁴⁵⁾ Jfr. nedenfor S. 184 om, at disse Midler ogsaa kan holdes udenfor Overformynderiet.

⁴⁶⁾ Jfr. Jmskr. Nr. 63 27. Febr. 1890 om, at en Enke der sidder i uskiltet Bo ikke kan indsætte Værges for Fædrenerven.

⁴⁷⁾ Væresig Tvangsarvingellerikke, jfr. Jmskr. Nr. 23330. Aug. 1894.

⁴⁸⁾ Jfr. Jmskr. Nr. 481, 1. Decbr. 1903 og Hindenburg S. 15.

⁴⁹⁾ Jfr. Dom i U. f. R. 1882 S. 447 og Jmskr. Nr. 63 27. Febr. 1890.

⁵⁰⁾ Se forrige Note. Nogen Pligt til at modtage dette Værgesmaal er ikke hjemlet.

⁵¹⁾ Se H. R. D. i U. f. R. 1910 S. 197 (jfr. U. f. R. 1908 S. 690).

ningen i L. 7. Apr. 1899 § 21, 1. Stk., forsaavidt denne Regel ogsaa⁵²⁾ vil omfatte Tilfælde hvor Ægtefællen er umyndig⁵³⁾.

§ 24. Efter D. L. var Værgen gennemgaaende § 24. Pupil-
Enebestyrer af den umyndiges Formue, om end under autoriteterne.
Tilsyn af Overformyndere og Øvrighed, 3—18—1 og Historie.
3—17—32¹⁾. Dette Forhold forudsættes endnu i Reskr.

hvor Værgen, skønt han baade var Fallent og interesseret, kendtes berettiget til uden Pupilauctoriteters Samtykke at gaa ind paa en pantesikret Kapitals Tilbagekynding, fordi Giveren uanset de manglende Værgerbetingelser havde villet denne Værgindsættelse. Se ovenfor S. 128—29.

⁵²⁾ Se ovenfor S. 121 og 123 med Note 12 og Familieretten S. 137 og 165—166, hvor Løsningen ogsaa bygger paa Respekten for en Givers eller Arveladers Vilje, men hvor det iøvrigt drejer sig om, at særlige Baand er lagte paa den myndiges Bestyrelse af sin Formue, se ogsaa Bentzon, Arveret S. 118 ff. om Arvelovens § 28.

⁵³⁾ En lignende Regel indeholder B. G. B. § 1638, jfr. Dernburg, Fam. R. S. 291, forsaavidt det siges, at en Giver, ligesom en Testator, kan udelukke det almindelige Værgemaals Anvendelse. Desuden giver B. G. B. §§ 1852—57, jfr. Dernburg l. c. S. 377—80, en Række Regler om, at Fader og Moder kan udpege en Værg, der i flere Retninger skal have en særlig fri Stilling i sin Forvaltning („befreite Vormundschaft“).

¹⁾ Efter gammel nordisk Ret, jfr. Matzen S. 52, Winroth IV S. 9 i Noten og Björling S. 308—309, førte de nærmeste Frændre et Tilsyn med Værgemalets Udførelse særlig efter at Faderen var død, se her om gammel tysk Ret Dernburg, Familieret S. 366. De udgjorde saa at sige et „Familieraad“, jfr. de Regler herom, som nævnes i 5—3—5 til 7 om „næste Frænders Raad“, men som senere synes helt bortfaldne ved desvetudo (se Bentzon, Retskilderne S. 96 og nedenfor i §§ 27 og 29). I vor Tid kan man maaske finde den sidste levende Rest deraf i den Myndighed over den sindssyge, som Praksis har villet give hans nærmeste Slægt, jfr. 1—19—7 og ovenf. S. 109.

I fransk Ret er Familieraadet som overordnet Myndighed over Værgen endnu af stor praktisk Betydning, jfr. code civil. art. 405—416, se Planiol I § 1770 ff. (S. 542 ff.). Dette er efterlignet i B. G. B. §§ 1858—1881, se Dernburg l. c. S. 366—68. Formynderdommeren er Raadets Formand, (B. G. B.

7. Febr. 1794 § 23 at kunne finde Sted; men det var allerede den Gang det almindelige og blev snart en fast Regel, at største Delen af Formuen, og navnlig Myndlingens Pengemidler, henhørte under Overformyndernes umiddelbare Bestyrelse. Derved blev Værgens Virksomhed begrænset: til at bestyre det øvrige Gods, til at afslutte de fornødne Retshandler, under Øvrighedens Tilsyn og efter Omstændighederne alene med dens Sanktion, og til at forestaa under Regnskabspligt Myndlingens aarlige Indtægtsforbrug.

Overfor-
mynderiets
Udvikling.

Efter D. L. skulde der i hver Købstad, jfr. 3—18—1, være to Overformyndere, som skulde deltage i Værgers Beskikkelse, jfr. 3—17—2, føre Tilsyn med disses Bestyrelse af Værgemaalet og have Opsyn med Ungdommens Opdragelse, 3—18—1,2 og 7. I Tidens Løb er dette Opsyn gaaet over til Politiet, Fattig- og Skolevæsenet og Værgeraadsinstitutionen, medens Overformynderne efterhaanden, som bemærket, direkte bestyrede Pengemidlerne²⁾; paa Landet bestyrede Skifteretterne de umyndiges Midler som Overformyndere. I København blev Overformynderiet i 1817 henlagt under Magistraten og ved L. 4. Marts 1857 § 2 (S. 103) under en kgl. Overformynder. Endelig har L. 26. Maj 1868 § 2 i Stedet for samtlige Overformyndere udenfor København (undtagen Færøerne) oprettet et fælles Overformynderi, der er henlagt under Overformynderen i København, men bestyres som en særlig Afdeling.

Hvem er
Pupil-
autorite-
terne?

Alle Overformyndernes andre Forretninger end Pengebestyrelsen er udenfor København ikke blot paa

§ 1860, code civ. § 416). Men medens det franske Raad altid fungerer (naar Forældrene er døde), træder det tyske kun i Virksomhed, hvor der befrygtes at kunne opstaa særlige Vanskeligheder i Formuens Bestyrelse, og det bruges sjældent (Dernburg S. 366). Schw. L.s §§ 362—66 har udformet et „Familienvormundschaft“, hvor det tilsynsførende Raad bestaar af nogle Slægtninge alene.

²⁾ Jfr. Familieretten §§ 37 og 38 og Axel Petersen, Samfundet og Børnene 1904 S. 58—65.

Landet, som tidligere, men ogsaa i Byerne ved L. 1868 § 10 henlagte til Skifteretterne, der saaledes fører Tilsyn med Værgen, modtager hans Værgeregnskab (og som bemærket ovenfor beskikker Værger og Kuratorer). Ifølge Retspl.s § 14^e vil Underretterne faa disse Forretninger³⁾. Værgen staar saaledes nu under den udmeldende⁴⁾ Skifterets eller i København Overformynderiets Kontrol⁵⁾; de højere Pupilautoriteter er Amtmanden, L. 1868 § 10, og i København Overpræsidenten, Bekg. 31. Decbr. 1857 § 2; Justitsministeriet er øverste Pupilautoritet.

§ 25. Under Overformynderiets Bestyrelse hører de umyndiges (og umyndiggjortes)¹⁾ Pengemidler, saasom rede Penge, Fordringer, Aktier (»Værdipapirer«), jfr. L. 1868 § 3. Undtagne er: Beløb paa ikke over 200 Kr.²⁾, med mindre den umyndige allerede har indestaaende en større Sum i Overformynderiet hvormed de kan forenes, jfr. L. 29. Decbr. 1857 (S. 327)³⁾. End-

§ 25.
Overformynderi-
bestyrel-
sen.
Hvilke
Pengemid-
ler und-
tages?
Kontoens
Mindste-
maal?

³⁾ Jfr. ovenfor S. 175—6. Ifølge L. 1868 § 7, jfr. Jmcirk. 11. Maj 1869 og Behrend, Lidt om Overformynderiet S. 8—9, yder Skifteretterne Bistand med Modtagelsen af Indbetalinger og Udbetalinger vedrørende Overformynderiets Myndlinge. Ogsaa disse Forretninger henlægger Retspl.s § 14^e til Underretterne.

⁴⁾ Jmskr. Nr. 46 16. Marts 1883 og Bekg. Nr. 166 8. Nov. 1902.

⁵⁾ Saalænge Skiftebehandlingen staar paa, har Skifteretten som judiciel Myndighed (Jmskr. Nr. 109 20. Maj, Nr. 255 20. Nov. 1875 og Nr. 400 24. Dec. 1908), og vistnok ogsaa Eksekutorerne (Jmskr. Nr. 40 2. Marts 1876 og Nr. 116 18. Maj 1876), den endelige Afgørelse, se Skiftel.s §§ 24, 47 og 51 og Deuntzer, Skifteret 1885 S. 751—52.

¹⁾ Jfr. Jmcirk. 17. Juli 1858, Jmskr. Nr. 246 16. Dec. 1915 og Behrend S. 14—15. Se nedenfor i § 30.

²⁾ Jfr. Jmskr. Nr. 82 28. Febr. 1898 og Nr. 63 8. Febr. 1908. Se Behrend, Lidt om Overformynderiet 1914 S. 12—13; dette Værk benyttes gentagende i det følgende.

³⁾ Ogsaa, hvis han senere erhverver saa meget, at han alt i alt ejer mere end 200 Kr., og Pengene ikke skønnes at ville

Tinglæste
Skifteeks-
trakter. videre Fordringer efter tinglæst Skifteekstrakt ifølge Reskr. 7. Febr. 1794 og senere Love, se L. 1868 § 12; dog skal de Beløb, som afbetales paa disse Fordringer, indsættes i Overformynderiet, saafremt ikke L. 1857 kan anvendes paa dem⁴⁾. Desuden kan enhver Arvelader efter L. 1868 § 11⁵⁾ under Iagttagelse af Testamentsformerne bestemme, at det, han efterlader en umyndig, ikke skal indsættes i Overformynderiet (jfr. Arvels § 28), men at den af ham valgte Værge⁶⁾ skal bestyre det. Saadanne Bestemmelser kan dog omstødes af Justitsministeriet, naar de af Skifteretten eller den umyndiges nærmeste Slægt anses for stridende mod den umyndiges Tarv. Det maa sikkert ogsaa antages⁷⁾, at

Efter Arveladers Vilje.

Efter Givers Vilje.

medgaa til hans Fornødenheder i en nær Fremtid (Bekg. Nr. 166 8. Nov. 1902), skal Beløbet indbetales (man bør helst undgaa Konto'er under 200 Kr.). Ifølge Praksis modtages Erstatning efter Ulykkesforsikringslovene, selvom den ikke overstiger 200 Kr. Maaske haves der Hjemmel herfor, jfr. L. Nr. 4, 7. Jan. 1898 § 18, L. Nr. 151 27. Maj 1908 § 33 og nu, fra 1. Apr. 1917, L. Nr. 205 6. Juli 1916 § 43. Disse Love siger, at Pengesum, som tilkendes umyndige Personer, kommer (dem) til gode paa den Maade, som Arbejderforsikringsraadet maatte bestemme som den hensigtsmæssigste; de gaar saaledes i alt Fald videre, hjemlende bl. a. det omvendte, at større Summer end 200 Kr. ikke skal kræves indsatte i Overformynderiet. Endvidere antages det, at Grænsen 200 Kr. heller ikke gælder de i L. Nr. 130 27. Maj 1908 § 1, 8. Stk. og § 3 omhandlede Beløb, vistnok fordi disse Regler uden Forbehold siger, at Summen skal indsættes i Overformynderiet. Beløbet vil iøvrigt oftest, naar Barnets Alder ikke stærkt nærmer sig 18 Aar, være paa over 200 Kr. Se ogsaa Jmskr. 30. Marts 1857.

⁴⁾ Jfr. Bekg. Nr. 166, 8. Nov. 1902.

⁵⁾ Jfr. ovenfor i § 23 S. 180 om det testamentariske Værgemaal.

⁶⁾ Jmskr. Nr. 233, 30. Aug. 1894 synes at forudsætte, at L. 1868 § 11 ikke kræver, at der tillige vælges en Værge af Testator. Testamenter angaaende Personer over 18 Aar er uherørte af L. 1868 § 11.

⁷⁾ Jfr. ovenfor i § 23 S. 180—81.

man gyldig i levende Live til en umyndig kan bortgive Penge eller Pengeeffekter med en Bestemmelse om, at Midlerne ikke skal kunne inddrages under Overformynderiets Bestyrelse⁸⁾).

Det paahviler Skifteretten (Eksekutor) og senere Værgen at foranstalte den umyndiges Penge og Værdipapirer indsendte til Overformynderiet⁹⁾, L. 1868 § 3.

De umyndiges Midler bestyres enten under Massebestyrelse eller særskilt, Lov 1868 § 3. Massebestyrelsen omfatter Penge, som indbetales kontant, og Beløb af udtrukne offentlige Aktiver eller af indfriele eller afdragne private Obligationer¹⁰⁾. Hver Myndling har en til Beløbet svarende Andelsret i Massen. Massens Midler udlaanes i sikre første Prioriteter i faste Ejendomme, eller anbringes i Kreditforeningsobligationer og lign. eller i Statspapirer, L. 19. Marts 1869 § 12 og Anordn. 12. Nov. 1870 § 1¹¹⁾. De forrentes med 4 0/0¹²⁾, L. 1868 § 6, L. Nr. 12 10. Febr. 1888, L. Nr. 99 10. Apr. 1895 og Bekg. Nr. 33 22. Febr. 1912¹³⁾.

Massebestyrelsen.

⁸⁾ Jfr. Jmskr. Nr. 170, 7. Sept. 1877, Nr. 25, 8. Jan. 1901 og ovenfor S. 128—129, se maaske ogsaa U. f. R. 1909 S. 552.

⁹⁾ Jfr. Bekg. Nr. 166, 8. Nov. 1902.

¹⁰⁾ Jfr. Behrend S. 10 og 22 ff. Undtagelsesvis kan saadanne Beløb atter anbringes i særskilt bestyrede anordningsmæssige Effekter efter Justitsministeriets Tilladelse, jfr. Behrend S. 28.

¹¹⁾ Se Indrsmcirk. Nr. 66, 13. Marts 1907, An. Nr. 292, 20. Dec. 1912 og An. Nr. 277, 8. Sept. 1916. Jfr. Behrend S. 10.

¹²⁾ Jfr. Behrend S. 24.

¹³⁾ Den umyndiges rede Penge kan foreløbig indsættes til Forrentning i Nationalbanken eller andre af Justitsministeriet bestemte Pengeinstituter, L. 1868 § 6. Udlaanet i faste Ejendomme skal holdes indenfor Halvdelen af Pantets Værdi, fastsat ved Vurdering efter L. 19. Marts 1869 (se § 12 og om Omvurderinger Anord. 12. Nov. 1870 § 5, jfr. Resol. Nr. 85, 30. Marts 1889). Renten er og har altid været 4 0/0, men kan nedsættes, jfr. Behrend S. 50 og Hindenburg S. 27. Ifølge L. 1869 § 12 kan myndige Kapitalejere faa Laan af deres egne baandlagte Kapitaler mod ringere Sikkerhed. Justits-

Særskilt
Bestyrelse.

Særskilt bestyres alle Værdipapirer, Aktier, Obligationer, Fordringer med eller uden Pant, Livsforsikrings- og Livrentepolicer¹⁴⁾ og andre Pengeeffekter, L. 1868 § 3, og Overformynderiet er, hvor det gælder umyndige, pligtig at modtage ethvert saadant Aktiv¹⁵⁾. Statspapirer, Aktier o. lign. skal saavidt muligt noteres paa den umyndiges Navn, og alle hans Pengeeffekter skal indsendes forsynede med en Paategning¹⁶⁾, der viser at de staar under Overformynderiets Bestyrelse. Paategningen paa Panteobligationer skal tinglyses, L. 1868 § 14¹⁷⁾.

Notering
og Paa-
tegning.

Udbyttes
Udbetaling.

Det indvundne Udbytte af særskilte Midler, og 4 0/0 Rente af hvad der er under Massebestyrelse, bør udbetales til Værgen¹⁸⁾, forsaavidt det skønnes fornødent og passende til den umyndiges Underhold¹⁹⁾. Endog Kapitalen kan angribes i dette Øjemed, naar Overøvrigheden, Skifteretten og Værgen er enige derom, eller med Justitsministeriets Tilladelse, Fr. 23. Maj 1800 § 6

ministeriet gaar her til en Værdiprocent af 75 eller mere, og Laan sker ogsaa til vedkommendes Ægtefælle, se Hindenburg S. 27. Om Massens Udlaan tages der Beslutning af Overformynderen i Forening med: for København to af Borgerrepræsentationen valgte Mænd (Bekg. 31. Dec. 1857) og ellers en for hver Amdsraadskreds oprettet Laanebestyrelse (Jmskr. Nr. 151 25. Juni 1908). Laanene skal saa vidt muligt fordeles paa samtlige Amter i Forhold til de Beløb, som fra hvert er indkomne i Overformynderiet, L. 1868 § 8.

¹⁴⁾ Jfr. om Bonus af Livsforsikring Behrend S. 45—46.

¹⁵⁾ Jfr. Behrend S. 18, se dog maaske modsætningsvis Jmskr. Nr. 163 11. April 1905 og som en Undtagelse Skiftels § 49.

¹⁶⁾ Reskr. 7. Febr. 1794 § 13 og Kskr. 27. Aug. 1825. Ved offentlige Effekter skal Paategningen være noteret.

¹⁷⁾ Tinglysningen sker uden Gebyr. Se til Teksten Hindenburg S. 26—27 (her tales dog særlig om baandlagte Midler) og Behrend S. 19.

¹⁸⁾ Se nærmere Behrend S. 23—24 og 25—26, bl. a. ogsaa om den til Modtagelsen legitimerede, endvidere S. 44—45.

¹⁹⁾ Jfr. Behrend S. 21 og 35 og Bentzon, Familieret § 36 S. 286, § 49 S. 444 og § 50 S. 451.

og L. 1868 § 6²⁰⁾; se ogsaa L. Nr. 130 — 1908 § 1, 8. Stk. og § 3. Den umyndiges Kreditorer hindres selvfølgelig ikke ved Overformynderibestyrelsen²¹⁾ i at forfølge deres Ret.

Som Vederlag for Bestyrelsen indeholdes en Afgift af, hvad der hver Termin udbetales eller oplægges i Renter eller Udbytte. L. 1868 §§ 1 og 4²²⁾.

Vederlag
til Over-
formyn-
deriet.

Hvis der lides noget Tab af de Midler, der er under Massebestyrelse, dækkes det af Overformynderiets Reservefonder, og hvis disse er utilstrækkelige, da foreløbig af Statskassen, indtil nye Reservefonds er opsamlede, L. 1868 § 5, 1. Stk. Dette er en retfærdig Regel; thi den samlede Kreds af Interessenter bør i det lange Løb bære Risikoen (og det bør være Statens Sag, om den vil foranledige Erstatning betalt af Embedsmænd, hvis Forsømmelse kan godtgøres helt eller delvis at have forårsaget Tabet); men den enkelte umyndige bør ikke henvises til at afvente de fornødne Reservers Opsamling.

Ansvar
for Tab.
a) Masse-
bestyrelsen.

Da de Midler, som bestyres særskilt, normalt indkommer i Overformynderiet med en given større eller mindre Sikkerhed i Anbringelsesmaaden, er det rigtigt, naar L. 1868 § 5, 2. Stk.²³⁾ lader den berettigede (derunder ogsaa den myndige) selv bære de Tab, som lides paa disse Midler, med mindre Tabet maa tilskrives den uforsvarlige Udførelse af Forretninger²⁴⁾, som i Overformynderiets Tjeneste er paalagte eller overdragne Embedsmænd eller andre; thi i saa Fald skal Reserve-

b) særskilte
Midler.

²⁰⁾ Jfr. Familieretten § 36 S. 286 og Behrend S. 35.

²¹⁾ Men vel f. Eks. ofte ved en Baandlæggelse, se Bentzon, Arveret § 17 S. 122—23.

²²⁾ Se nærmere Behrend S. 24—25, Bekg. Nr. 137 18. Aug. 1902 og Nr. 177 15. Aug. 1914. Afgiften er nu 1 % af umyndiges og 2 % af myndiges Renter; tidligere var den det dobbelte.

²³⁾ Se nærmere Behrend S. 29—31.

²⁴⁾ Jfr. Domme i Jur. Uskr. 1861 S. 179, U. f. R. 1867 S. 664 og (H. R. D.) 1900 S. 44 (jfr. 1898 S. 289).

fonden dække, hvad der ikke kan faas hos den Skyldige²⁵⁾.

Bestyrel-
sens Ophør.

Naar Myndlingen er fyldt 18 Aar, eller en umyndig Pige bliver gift og Formuefællesskab indtræder²⁶⁾ ophører Overformynderibestyrelsen²⁷⁾, og Midlerne udleveres til den mindreaarige med Kurator (3—17—34) eller til Ægteemanden²⁸⁾. Er den umyndige da forsvunden, vedbliver Overformynderibestyrelsen ifølge Fr. 11. Septbr. 1839 § 6. Bestyrelsen ophører endvidere ved Ophævelsen af et Umyndiggørelsesdekret og ved den umyndiges Død²⁹⁾. Bestyrelsen ophører endelig, hvor Midler er baandlagte, men Betingelserne herfor er opførte³⁰⁾, samt ved Midler tilhørende bortblevne Personer (Fr. 11. Septbr. 1839 § 6) eller udlagte til en fraværende Arving (Fr. 2. Apr. 1817), naar vedkommende vender hjem eller Kapitalen skal udbetales efter disse Loves Regler.

Bestyrelse
af myndiges
Midler.

De sidstnævnte Tilfælde er saadanne, hvor Loven undtagelsesvis paa lægger Overformynderiet at bestyre myndige Personers Midler, eller hvor dette bestyrer

²⁵⁾ Om et vist Medansvar paahvilende Værgen og den interesserede selv, se nedenfor S. 192—93.

²⁶⁾ Se om Undtagelsen efter 3—16—2, Familieretten § 10 S. 43, jfr. § 23 S. 137.

²⁷⁾ Jfr. Behrend S. 33—34 og i det hele S. 33—46 om en Række praktisk vigtige Spørgsmaal, der opstaar ved Bestyrelsens Ophør af denne og andre Grunde. Se U. f. R. 1900 S. 31 om Grænserne for Overformynderiets Pligt til at give Oplysninger om de Midler det bestyrer, jfr. Behrend S. 32.

²⁸⁾ Overformynderiet kræver Kvittering foruden af Ægteemanden ogsaa af Hustruen med Kurator; dette skønnes ikke altid berettiget.

²⁹⁾ Se Behrend S. 37—39 og S. 39—41 om de særlige Spørgsmaal der opstaar, naar Midler er indsatte til Rentenydelse for en Person og dennes Ret er ophørt.

³⁰⁾ Jfr. Behrend S. 41—42, se ogsaa S. 42—44 om det ovenfor S. 123 Note 12 omtalte Forhold, at Justitsministeriet tillader baandlagte Midlers Udbetaling.

baandlagte Midler, selvom Ejeren er eller bliver myndig, i Henhold til en Tilladelse fra Justitsministeriet som derved paalægger Overformynderiet Bestyrelsen, L. 1868 § 3, jfr. Resol 20. Marts 1869³¹⁾. Den vigtigste Gruppe er de efter Arvelovens § 28 baandlagte Midler³²⁾, endvidere Enkers baandlagte Midler³³⁾, og Midler som en Giver eller Ægtefælle, se L. 7. Apr. 1899 § 21, 1. Stk.³⁴⁾, ønsker baandlagte for Modtageren i Overformynderiet³⁵⁾. Disse Midler bestyres i det hele efter de ovenfor angivne Regler; men der øves et friere Skøn over, om det anses hensigtsmæssigt og ikke for besværligt at bruge Overformynderibestyrelse³⁶⁾.

³¹⁾ I Deptid. 1869 S. 628, jfr. Hindenburg S. 25. Tilladelsen meddeles uden Gebyr. Se endvidere Jmskr. 17. Sept. 1858, Jmskr. Nr. 193, 7. Decbr. 1880 og Scheel, Familieret S. 560.

³²⁾ Bentzon, Arveret § 17 S. 119—125.

³³⁾ Se herom Bentzon, Arveret § 17 S. 125—126.

³⁴⁾ Jfr. Bentzon, Familieret § 24 S. 165—166.

³⁵⁾ Se Behrend S. 15—18.

³⁶⁾ Ifølge Bekg. Nr. 11, 20. Jan. 1900, jfr. Bekg. Nr. 16, 25. Febr. 1888, kan disse Midler indtil videre modtages i rede Penge. Udtrukne Effekter indgaar ligesom de Umyndiges i Massebestyrelsen, men Overformynderen har i Jmskr. Nr. 383 29. Dec. 1911 faaet en nærmere betinget Bemyndigelse til paa Begæring atter at anbringe Midlerne særskilt, jfr. Behrend S. 28 og Hindenburg S. 27, alt navnlig for at bevare en højere Rente end 4 %. Udelukkede fra Modtagelse er fremmede Værdipapirer (jfr. Skiftels § 49, se Behrend S. 19), som ikke kan noteres paa Navn her i Landet, saavel som andre Værdipapirer og Panteobligationer i fremmed Land, der særlig vanskelig kan kontrolleres og bestyres, jfr. Hindenburg S. 26 og K. A. Hammerich, Udg. af den danske Arvelov 1901 S. 37—38.

Institutet med baandlagte Midler for myndige og mindre-aarige Personer er Udtryk for en Trang til en Udvidelse af Umyndighedens Omraade, altsaa en Bevægelse i modsat Retning af den S. 124 og 140—41 omtalte Tendens til at begrænse Virkningen af vore Lovregler om Umyndighed. Som omtalt af den daværende Overformynder Th. Petersen paa 5. nord. Juristmøde (Forhdlr. S. 109 ff.), kom der efter L. 29. Dec. 1857 om ugift Kvindes Myndighed en stærk Stigning af de

§ 26.
Værgens
Besty-
relse.

§ 26. Under Værgens Bestyrelse staar den umyndiges øvrige Formue, nemlig, som bemærket S. 183, under visse Betingelser Beløb ikke over 200 Kr. og hvad der

for Kvinder baandlagte Midler, der i 1877 var c. 60 Mill. men for Mænd kun 17 Mill. (Efter en Sagkyndigs Skøn er ogsaa i de sidste Aar det omtrentlige Forholdstal det samme, $\frac{4}{5}$ til $\frac{1}{5}$). I 1914 var der i Overformynderiet ifølge Behrend S. 11 ialt baandlagt c. 236 Mill. (nu i 1917 over 300 Mill.) Kroner imod umyndiges ubaandlagte Midler c. 32½ Mill.; men det foreligger ikke oplyst, hvor stor en Del af de 236 Mill. der var baandlagte for helt umyndige. Man kan efter disse Tal vel nok med Sikkerhed sige, at Midler baandlagte for myndige udgør langt den største Del af Overformynderiets Værdier. Men dels indgaar herunder ogsaa mindreaariges Midler; dels er i alt Fald ved en stor Del af Baandlæggelsen, som bemærket, Øjemedet en Art udvidet Umyndighed forsaavidt angaar de baandlagte Midler; og saaledes tjener Overformynderiet dog stadig hovedsagelig til Bestyrelse for Personer, som man har skønnet uegnede til selv at raade som ellers en myndig Person kan det.

I vort lille Land er det sikkert praktisk at have et enkelt Overformynderi. Det er endvidere utvivlsomt en særlig værdifuld Ordning, at ved vor Overformynderibestyrelse alle større Pengeeffekter undrages Værgernes Raadighed. Vel kunde disse undertiden anordne en værdifuldere, en mere individuelt veltilpasset Pengeanbringelse; men den store Sikkerhed imod Kapitalens Tab, som Overformynderibestyrelsen gennemsnitlig yder, er dog langt vigtigere. I fremmede Lande kendes Overformynderier meget lidt; saaledes ikke i Tyskland eller Schweiz, hvor derimod Kontrollen med Værgens Pengeanbringelse, ligesom ogsaa i Norge, er forsøgt gjort meget effektiv. I Kristiania (L. 25. Febr. 1899 og 22. Maj 1908) og i Stockholm (nu Instr. 21. Juni 1907) findes der dog Overformynderier for Byens Umyndige, ordnede omtrent som vort, jfr. Björling S. 304. I Sverige har man længe følt Tilsynet med Værgen som værende altfor lidet sikrende mod Kapitalens Ødelæggelse; men i et Regeringskommissionsforslag til „lag om förmynderskaps förvaltning“ 1911 foreslaas der dog kun et skærpet Tilsyn, ingen almindelig Overformynderiforvaltning. Se Forslagets Motiver, bl. a. S. 57—62 om fremmed Ret.

er Værgen udbetalt til Forbrug¹⁾, Fordringer efter tinglæst Skifteekstrakt²⁾, og Midler som ved en Testators eller en Givers Beslutning gyldig er holdte udenfor Overformynderibestyrelsen; endvidere den umyndiges faste Ejendomme, Løsøre, Fordringer paa Naturalydelser og lign., se L. 1868 § 12 i Slutn.³⁾.

Forsaavidt Beløb paa indtil 200 Kr. ikke bruges ^{Bestyrelsesmaaden.} til den umyndiges Fornødenheder, skal Værgen udsætte ^{Pengeanbringelse.} dem til Forrentning paa betryggende Maade, L. 29. Decbr. 1857 (S. 327) § 1⁴⁾. Det samme maa gælde de i L. 1868 § 11 omtalte Midler. Det maa endog vistnok⁵⁾ antages,

¹⁾ Om Ulykkesforsikring se ovenfor S. 184 i Note 3.

²⁾ Jmskr. Nr. 155 22. Juni 1900 og Bekg. Nr. 166 8. Novbr. 1902.

³⁾ Vi savner i vor Ret en Regel om, at Værgen skal forfatte og indlevere en Liste over, hvad han modtager af Myndlingens Gods, jfr. nedenfor i § 30 om Registrering af umyndiggjortes Midler og B. G. B. § 1802, jfr. Dernburg, Familieret S. 397—98. Se om vor ældre Ret Matzen S. 49—50.

⁴⁾ Jfr. B. G. B. §§ 1806 ff. og Dernburg, Familieret S. 401 ff. Ogsaa Penge, som i Aarets Løb skal forbruges, bør forrentes (sættes i Sparekasse), jfr. Behrend S. 27.

⁵⁾ Det er dog et noget tvivlsomt Spørgsmaal, hvorvidt Værgens Anbringelse af disse Midler omfattes af Udtrykkene i L. 19. Marts 1869 § 12 og Anordning 12. Novbr. 1870 („umyndiges og andre under offentlig Bestyrelse eller offentligt Tilsyn staaende Midler“ o. s. v.) og saaledes af de derom givne Regler. Praksis (se ogsaa Scheel, Familieret S. 563—69) antager vel dette, jfr. Jmskr. Nr. 152, 14. Juni 1898, og det stemmer ogsaa bedst med en streng Bogstavfortolkning af disse Love. Men herimod taler dog, dels den praktiske Betragtning at Øjemedet med Benyttelsen af L. 1868 § 11 netop ofte vil være at muliggøre friere Anbringelsesmaader (jfr. Ordene „bestyre de Midler“), dels maaske ogsaa dette, at Praksis er gaaet den modsatte Vej ved Anvendelsen af L. 29. Dec. 1857, uagtet de førstnævnte Bestemmelser Ord ligesaavel omfatter disse Tilfælde. Kan man da ved Anvendelse af Reglerne om „Regelskrydsning“ (jfr. Retskilderne S. 338 ff.) give Plads for denne ældre Regels Undtagelse, synes man ogsaa at kunne fortolke L. 1868 § 11 saaledes, at der bliver Rum for den anden Undtagelse. Alligevel

at Værgen her er bunden ved de for Overformynderiet gældende Regler om Anbringelsen.

Skifte-
ekstrakter.

Ifølge L. 1868 § 12 skal Skifteekstrakten indeholde det fornødne om Grænserne for Værgens Raadighed. Ekstrakten opbevares af Værgen, der skal føre Tilsyn med de til Sikkerhed stillede Genstande, og iøvrigt paa se at den umyndiges Ret ikke forringes; i fornødent Fald skal der gøres Indberetning til Skifteretten⁶⁾. Enhver Betaling skal Skifteretten modtage, og denne skal straks indsende Beløbet til Overformynderiet⁷⁾. Det betalte bør afskrives paa Skifteekstrakten for at have Gyldighed ligeoverfor den umyndige, L. 1868 § 12.

Værgens
Tilsyns-
pligt.

Værgen har en vigtig Tilsynspligt ogsaa overfor de Midler, som Overformynderiet bestyrer. Han skal saaledes ifølge L. 1868 § 14⁸⁾ gøre Meddelelse til Overformynderiet, naar han erfarer, at der er indtraadt noget vedrørende Myndlingens Pant som har Betydning for hans Sikkerhed, saasom at Pantet forringes, eksproprieres eller skifter Ejer⁹⁾. Men efter Sagens Natur bør Værgen endvidere, f. Eks. hvor Myndlingen ejer Aktier, Andelsrettigheder eller lignende, gøre Over-

synes Praksis overfor § 11 at burde billiges. Thi det tungt vejende Hensyn til den umyndiges Sikkerhed maa her være afgørende, og dette saa meget mere som Justitsministeriet maa kunne give sin Sanktion til en ret fri Fortolkning af § 11 (medens det næppe ligefrem kan dispensere fra Bestemmelserne om umyndiges Midlers Anbringelsesmaade). Desuden gør Sikkerhedshensynet sig her langt stærkere gældende end overfor de mindre Summer, som L. 1857 angaar.

⁶⁾ Jfr. Jmskr. Nr. 61, 9. Marts 1877 og Nr. 187, 12. Nov. 1878.

⁷⁾ Se Jmskr. Nr. 140 27. Juli 1914 (Justitsmin. har ikke Hjemmel til at tillade, at Midlerne sættes i en Sparekasse).

⁸⁾ § 14 giver ogsaa Regler om Retsskriverens Indberetningspligt, naar der tinglyses nogen Overdragelse af et af Overformynderiets Pant.

⁹⁾ Jfr. Behrend S. 29—30.

formynderiet opmærksomt paa Selskabets retlige og faktiske Forhold, hvis han skønner at der bør træffes Foranstaltninger paa Myndlingens Vegne. Ved alle disse særskilt bestyrede Midler, hvor Overformynderiets Ansvar kun er dets Embedsmænds Ansvar for Forsømmelse, og hvor Værgen (eller for Myndiges Vedkommende den som ejer Aktivets) ofte langt bedre end Overformynderiet kan følge med Rettighedens Skæbne, bliver denne Værgepligt et væsentligt Led i Forsorgen for den umyndige¹⁰⁾.

Saavel fødte som satte Værger havde efter 3—17—26 og 27 Ret til et paa en ejendommelig Maade beregnet Vederlag for deres Umage¹¹⁾; men disse Regler om »Værgepenge« er ophævede ved L. 1868 § 13. Efter denne § kan Justitsministeriet dog fastsætte et Vederlag ved større eller besværligere Værgemaal, især naar de medfører Bestyrelse af faste Ejendomme. Denne Regel maa vistnok ogsaa gælde testamentarisk Værgemaal¹²⁾; men selvfølgelig kan Vederlag være bestemt i Testamentet som en Art Legat. En Værge maa altsaa normalt gøre sit personlige Arbejde gratis; men sine positive Udgifter kan han altid forlange godtgjorte¹³⁾.

For Bestyrelsen af den Formue, som er i Værgens Varetægt, og for Anvendelsen af Indtægterne heraf og af hvad Overformynderiet udbetaler Værgen, skal han

Værgens
Vederlag.

Regnskab
og Ansvar.

¹⁰⁾ Se nærmere Behrend S. 30—31.

¹¹⁾ Om ældre Ret se Matzen S. 49—50. Se iøvrigt Björling S. 306, B. G. B. § 1836, Dernburg, Familieret S. 371 (omtrent som vor Ret), og Schw. L. § 416 (giver altid »Værgepenge«), Egger S. 578—79.

¹²⁾ I Skifteretten af 1885 S. 696 antager Deuntzer, at det i Skiftel.s § 58 (jfr. §§ 62, 64 og 69) omhandlede Værgemaal (se nedenfor i § 33) næppe kan omfattes af Reglen i L. 1868 § 13.

¹³⁾ Jfr. Dom i Jur. Ugeskr. 1866 S. 351 og Jmskr. Nr. 59, 31. Marts 1885.

aarlig aflægge Regnskab til Skifteretten, eller i København¹⁴⁾ til Overformynderiet, 3—17—29 og L. 1868 § 10. Reglen gælder ogsaa testamentariske Værger, L. 1868 § 11¹⁵⁾. Den umyndiges Krav paa Værgen er privilegeret ifølge alm. Kassefr. 8. Juli 1840 § 50, jfr. 5—14—37 og Konkl.s § 33¹⁶⁾; mærk her ogsaa 1—2—21 (Retspll.s § 242) og 1—21—10 (Retspll.s § 612). Værgens Erstatningsansvar er det sædvanlige for forsætlig eller uagtsomt tilføjet Skade, 3—17—32¹⁷⁾. I samme Omfang, jfr. 3—17—32, 39 og 40, hæfter Skifteforvalteren og Amtmanden; deres Ansvar vil i Reglen bero paa forsømt Tilsyn og er da subsidiært¹⁸⁾, 3—17—32. Vort gennemførte Overformynderistyre og de snævre Grænser for, hvilke Retshandler Værgen kan indgaa paa egen Haand jfr. næste §, har medført at saadanne Erstatningssager og Tab ved Værgens Forsømmelser hos os spiller en forholdsvis underordnet Rolle.

Værgemands
Afslutning.

Naar Myndlingen bliver mindreaarig, eller umyndig Pige forinden bliver gift og Formuen omfattes af Formuefællesskabet, skal Værgen under behørig Redegø-

¹⁴⁾ D. v. s. enten at Værgen er beskikket af Magistraten her eller at født Værgen boer her.

¹⁵⁾ Se om Regnskabet Bekg. 2. Septbr. 1869 og Bekg. Nr. 166 8. Novbr. 1902. Det bestemmes her bl. a., over hvilke Midler Regnskabet skal aflægges, at det skal indgives aarlig inden 1. Febr., at Regnskabspligten skal omhandles i Værgesbeskikkelsen, at født Værgen ogsaa er regnskabspligtig, og at Skifteforvalteren skal føre en Protokol over samtlige regnskabspligtige Værger i sin Jurisdiktion. Der fordres i Praxis ikke Regnskab fra en Værgen, hvis Myndlings Aarsindtægt ikke er over 400 Kr., jfr. Jmskr. 28. Septbr. 1860 og Behrend S. 27. Se endvidere Björling S. 307—309.

¹⁶⁾ Jfr. Deuntzer, Skifteret 1885 S. 277 om at Reglen omfatter Værger for Umyndiggjorte, jfr. U. f. R. 1883 S. 849, men ikke Kuratorer, jfr. U. f. R. 1883 S. 851.

¹⁷⁾ Jfr. U. f. R. 1890 S. 519, 1892 S. 980 og 1915 S. 607.

¹⁸⁾ Jfr. Scheel, Familieret S. 650—56.

relse¹⁹⁾ udlevere de Midler, han ligger inde med, til den mindreaarige med Kurator eller til Ægteemanden. Er Værgen uden Skyld i at Midlerne ikke bliver afleverede, maa hans hele Retsstilling, naar han fortsætter Bestyrelsen og Midlerne ikke ifølge Fr. 11. Septbr. 1839 § 6 realiseres og Beløbet indsættes i Overformyndieriet, vistnok bedømmes efter de almindelige Regler om uanmodet Forretningsførelse. De om Forholdet givne særlige Regler i D. L. 3—17—36 og 37 maa sikkert anses for bortfaldne ved desvetudo som ikke anvendte i umindelige Tider²⁰⁾.

§ 27. Vor Rets almindelige Forudsætning er, at Værgen, Overformyndieriet og andre Pupilauctoriteter, eller Værgen med disses Samtykke, optræder i Stedet for den umyndige¹⁾ og ikke, saaledes som ved Kuratel,

§ 27.
Rets-
handler
for den
umyndige.

¹⁹⁾ Jfr. 3—17—30 og Bekg. Nr. 166 8. Nov. 1902, se ogsaa Björling S. 309 og B. G. B. §§ 1882—1895, jfr. Dernburg S. 437 ff.

²⁰⁾ 3—17—37, jfr. Scheel, Familieret S. 649—30, hjemler en særlig Forældelse af Værgens Arvingers Ansvar for Midlerne; dens Bevisbyrde-regel er iøvrigt den almindelige. 3—17—36's Regel om Værgepenges Ophør har mistet sin Betydning efter L. 1868 § 11; det her nævnte Vederlag til Værgen kan Justitsministeriet maaske tilstaa ogsaa udover Myndlingens 18de Aar. Resten af 3—17—36 stemmer med almindelige Regler om uanmodet Forretningsførelse.

¹⁾ Som det er omtalt ovenfor i § 6 og § 12 S. 79 og nedenfor S. 205—6, gives der visse Tilfælde, hvor Retshandler eller andre rettlige Viljeserklæringer for at blive gyldige skal afsluttes af den umyndige i Forbindelse med Værgen eller den som har Forældremagten. Af formueretlige Retshandler kan her nævnes Ægtepagten, se L. 7. Apr. 1899 § 2, jfr. desuden nedenfor § 29 i Slutn. om nogle Kuratelet lignende Tilfælde. I tysk og schweizisk Ret har man som den principale Regel beholdt den fra Romerretten (jfr. Lassen, Rom. Privatret. 1911 § 21 S. 79—80) nedarvede Regel, at Værgen vel alene optræder for Personer der helt mangler Fornuftens Brug (B. G. B. § 104, Schw. L. § 18), men at andre umyndige (B. G. B. §§ 106, 107, 114 og Schw. L. § 19) kan indgaa Retshandler med Værgens Samtykke. (Frankrig staar der-

sammen med ham. Dette har altid været antaget og fremgaar f. Eks. af 3—17—22 og 3—17—34 modsætningsvis, se nu ogsaa L. 1868 § 12 i Slutn.

Værgens
Beføjelser.

Skønt vor Ret ikke indeholder bestemte Grænser for Værgens Beføjelse til at forpligte den umyndige ved Retshandler, hjemler den dog ingenlunde som almindelig Regel, at han paa egen Haand tør eller kan indgaa alle de Retshandler for Myndlingen, som denne selv vilde kunne afslutte hvis han var myndig. Tvertimod maa man bedømme Værgens Beføjelse efter Værgemaalets Hovedøjemed²⁾, hvorefter han i alt Fald maa være indskrænket til at indgaa de Retshandler, der udfordres til en sædvanlig forsigtig, hovedsagelig paa Formuens Bevaring rettet Bestyrelse.

D. L.s
Regler.

D. L.s Regler taler ikke imod denne Opfattelse. 3—17—5 og 6 synes saaledes at forudsætte, at Værgen i det mindste ikke let kan paaføre den umyndige større Tab end af samtlige under Værgemaalet værende Midler; og det Tilsyn, som Overformynderne og Øvrigheden skulde føre, jfr. 3—17—32, vilde heller ikke kunne opnaa sin Hensigt, hvis Værgen havde ubegrænset Ret til at indgaa Retshandler for Myndlingen. Særlig var det i 5—2—1 og 16 paalagt Skifteforvalteren at føre Tilsyn og yde Medvirkning ved Skifte, hvor der

imod omtrent paa vor Rets Standpunkt, se Planiol I S. 502). I Virkeligheden er Forskellen overfor vor Ret dog ikke saa stor: dels kan den mindreaarige og praktisk taget ogsaa de ældste Aldersklasser af de umyndige (jfr. ovenfor S. 136) handle efter Fuldmagt fra Værge eller Kurator, eller faa deres Handler godkendte bagefter, dels hjemler B. G. B. §§ 1793 og 1630 og Schw. L.'s § 407 Værgen Ret til paa egen Haand at afslutte Retshandler for den umyndige som hans „Vertreter“. Det er da kun mere teoretisk at man stiller Samoptræden i Spidsen som Hovedreglen; men at sige dette for Børn helt ned til 7-Aars Grænsen, saaledes som B. G. B. gør det, synes ganske vist besynderligt.

²⁾ Jfr. Dernburg S. 394—395 og 398.

var umyndige; men den saare vigtige Retshandel, at vedgaa Arv og Gæld, syntes Værgen dog at kunne beslutte paa egen Haand, jfr. Indledn. til Fr. 8. Apr. 1768.

Ser man paa Nutiden, kan der ikke være Tvivl ^{Nugæld-}_{dende Ret.} om, at Værgens Beføjelse er stærkt begrænset; thi Øjemedet med Overformynderiets Bestyrelse tilsiger ikke blot det selvfølgelige, at han ikke direkte kan raade over Myndlingens Midler i Overformynderiet, men ogsaa at han ikke indirekte, ved at stifte større Gæld eller paadrage den umyndige andre Forpligtelser, kan gribe ind i denne Bestyrelse. De nærmere Regler hviler paa Domspraksis³⁾ og paa administrative Udtalelser, og man kan næppe opstille nogen bestemte Hovedgrundsætning, end at Værgen paa egen Haand kun kan indgaa Retshandler, som enten vedrører dagligdags Udgifter eller hører til den sædvanlige Bestyrelse af det Gods han har at gøre med, medens han i vigtigere Anliggender maa have Pupilautoriteternes Samtykke. Se Bekg. Nr. 69, 4. Maj 1876, hvorefter Approbationer vedrørende Overenskomster og Dispositioner med Hensyn til umyndiges (og umyndiggjortes) Formueanliggender, der hidtil gaves af Justitsministeriet, for Fremtiden gives af Amtmand eller Overpræsident paa eget Ansvar; men vedrører Spørgsmaalet Midler, som Overformynderiet bestyrer eller ifølge den paatænkte Retshandel kommer til at bestyre, skal der forhandles med Overformynderen, og hvis han ikke enes med Overøvrigheden afgør Justitsministeriet Sagen.

Værgen kan altsaa aldrig raade over, hvad Overformynderiet bestyrer. Han kan derimod kvittere for⁴⁾ ^{Gennemførelsen.} Indtægterne af det Gods han selv bestyrer; han kan udleje eller bortforpagte de faste Ejendomme paa sæd-

³⁾ Jfr. U. f. R. 1883 S. 671, 1901 S. 654 og 1024 og 1907 S. 218.

⁴⁾ Jfr. Jmskr. Nr. 25, 8. Jan. 1901.

vanlig eller kort Tid, overhovedet foretage de til sædvanlig Administration hørende Retshandler, f. Eks. antage Personale til Ejendommens Drift, eller omsætte det dertil hørende Løsøre der er bestemt til Salg eller Ombytning (Afgrøde eller Besætning); og han kan modtage Betaling af Gæld, naar Beløbet skal være under hans Bestyrelse. Blot erhvervende Retshandler for Myndlingen kan Værgen normalt indgaa, derunder Modtagelse af Arv efter afholdt offentligt Skifte eller af Legat tilfaldet Myndlingen, naar det ikke er Midler som Skifteretten selv skal indbetale eller indlevere til Overformynderiet.

Pupilaute
Samtykke
nødv.

Hvis Bortleje af fast Ejendom skal ske paa længere Tid eller usædvanlige Vilkaar, kræves dertil Overøvrighedens Samtykke, jfr. Jmcirk. 1. Juli 1857 II g. Salg af fast Ejendom, saavel som af andet Løsøre end det ovenfor nævnte, baade underhaanden og ved Auktion, kræver ligeledes Overøvrighedens Godkendelse, Cirk. 1857 II k⁵). Hvad der gælder om Salg gælder ogsaa om Pantsættelse⁶), Stiftelse af Servituter og lignende. Indkøb af Løsøre, der ikke skal bruges til den umyndiges Fornødenheder, eller af fast Ejendom⁷), og Stiftelse af Gæld⁸) udover den rent sædvanlige Tagen Fornødenheder paa Kredit, fordrer ligeledes Godkendelse. Til Eftergivelse skal han ogsaa have

⁵) Reglerne i 3—17—20 til 22 kan ikke længere anses for anvendelige; thi selv bortset fra at Værgens hele Stilling er undergaaet en væsentlig Forandring, hviler de paa den Forudsætning, at den umyndiges Arv udlægges in natura, medens de ham tilfaldende Ejendele nu sælges inden Skiftets Slutning, medmindre der er Grund til at bevare det for ham, hvilket da bestemmes med Skifterettens Sanktion, se Skiftels §§ 24, 47 og 51, Jmskr. Nr. 400 24. Decbr. 1908, se ovenfor S. 183, Note 5.

⁶) Jfr. Scheel, Familieret S. 613 og Jmskr. Nr. 166 31. Aug. 1877.

⁷) Jfr. U. f. R. 1876 S. 965.

⁸) Jfr. U. f. R. 1901 S. 654 og 1024, 1907 S. 218.

Sanktion⁹⁾. Endelig kan han ikke gyldig modtage Betaling, naar Beløbet skal indgaa i Overformynderriet¹⁰⁾.

En noget videregaaende Beføjelse for Værgen, der vistnok beror paa en Fastholden af de ældre Synspunkter, er hjemlet i Skiftels § 16, hvorefter Værgen kan »vedgaa Arv og Gæld«¹¹⁾ (eller rettere »vedgaa Gælden«, jfr. Skiftels Kap. 4 og Kap. 7); dog kan Skifteretten modsætte sig dette, hvis den kommer til den Opfattelse, at der derved vilde blive paaført den umyndige Tab¹²⁾; jfr. iøvrigt om Værgens Stilling under Skiftet Skiftels §§ 24, 27, 51, 52, 60, 75 og 78. Det antages i Processen¹³⁾, at Værgen med Hensyn til alle Proceshandlinger er den umyndiges lovlige Repræsentant og ikke er bunden til Pupilauctoriteters Medvirken paa lignende Maade som i Civilretten.

Særlige
Regler.

En særlig Regel findes i 1—23—12, der forstaas og vistnok ogsaa bør forstaas saaledes, at den umyndige slet ikke kan være Kautionsist¹⁴⁾, og at derfor Værgen hverken alene eller med Pupilauctoriteternes Samtykke kan forpligte ham paa en saadan Maade;

⁹⁾ Jfr. Bentzon, Arveret S. 227 om renunciative Arvepagter, se ogsaa Arveretten S. 69, B. G. B. § 2275 og Schw. L. § 468.

¹⁰⁾ Se U. f. R. 1872 S. 853 og 1890 S. 519, Jmskr. Nr. 25 S. Jan. 1901 og 8. Febr. 1908 (utr.).

¹¹⁾ Se U. f. R. 1908 S. 879, se ogsaa Jmskr. Nr. 116 18. Maj 1877.

¹²⁾ Jfr. Munch-Petersen, Skifteret 1915 S. 154, hvor det endvidere antages, at Skifteretten ikke kan kuldaste en Værges Beslutning om ikke at ville vedgaa Gælden. Dette tvivlsomme Spørgsmaals Besvarelse beror paa det almindeligere nedenfor drøftede Spørgsmaal, om Pupilauctoriteterne kan give Værgen Ordre til en given positiv Handlen.

¹³⁾ Jfr. Munch-Petersen, Civilproces I S. 60, jfr. S. 81, se ogsaa U. f. R. 1909 S. 552.

¹⁴⁾ Jfr. H. R. D. i U. f. R. 1875 S. 388, se endvidere U. f. R. 1889 S. 1205 og Lassen II § 115 II s. S. 400—401. Se om den helt umyndiges Indtræden i et Interessentskab Torp, om Interessentskab 1904 S. 13 med Note 2 og nedenfor S. 215.

thi hvis Art. blot skulde tilkendegive, at den umyndige ikke paa egen Haand kan binde sig som Kautionsist, vilde Bestemmelsen være overflødig, jfr. 3—17—34. Hertil kommer, at det er en fornuftig Bestemmelse, da Kautions gennemgaaende er en for den unge særlig farlig og ikke paakrævet Retshandel¹⁵⁾. Reglen gælder nu, efter L. 29. Decbr. 1857¹⁶⁾ og L. 7. Apr. 1899 § 10, tillige Kvinder der er umyndige paa Grund af Ungdom. Ogsaa Reglen i Fr. 14. Maj 1754 maa medføre, at ikke blot Værgen men ogsaa Pupilautoriteterne er udelukkede fra at godkende de dér omtalte Laan¹⁷⁾. Paa den anden Side følger det vistnok af L. 7. Apr. 1899 § 2, at Værgens Samtykke til Ægtepagten er tilstrækkeligt, saaledes at her Pupilautoriteters Samtykke maa kunne undværes¹⁸⁾.

Pos. Ordre
til Værgen?

Værgens Stilling overfor de tilsynsførende Pupilautoriteter er efter det udviklede friere end overfor Overformynderiet, der tager Myndlingens Midler helt ind under sin egen Bestyrelse. Et vigtigt Principsspørgsmaal om Forholdet til Pupilautoriteterne er ikke løst hverken i Lovgivning eller i Praxis: Kan Pupilautoriteterne, og særlig den højeste Justitsministeriet, som kan hindre en Række Retshandler ved at nægte Godkendelse, ogsaa paalægge Værgen

¹⁵⁾ Se nærmere nedenfor S. 213—15.

¹⁶⁾ Jfr. Jmskr. 19. Oktbr. 1858 (med Note) og 16. Novbr. 1858.

¹⁷⁾ Tidligere galdt den særlige Bestemmelse i 5—3—6 og 7, hvorefter i Reglen „næste Frænders Raad“ krævedes til Salg af umyndiges Jord (dog ikke Købstadjord, jfr. 5—3—4, 5—6—2 til 5 og Scheel, Familieret S. 586—87). Selvom man ikke (se herom Lassen I § 14 III 4. S. 72 og Bentzon, Retskilderne S. 96) vilde anse disse Lovbud for bortfaldne ved desvetudo, hvad man dog vistnok bør, maa de være bortfaldne for de helt umyndiges Vedkommende ved den nugældende Ordning, hvorefter her de højere Pupilautoriteters Samtykke kræves og da ogsaa maa være tilstrækkeligt.

¹⁸⁾ Jfr. Bentzon, Familieret S. 155.

en bestemt positiv Optræden, f. Eks. at foretage visse Køb eller Salg? Dette Problem om »den positive Ordre« har langt sin største Betydning, hvor det gælder Raaden over den umyndiges Person; den bekræftende Besvarelse, som her gives (se nedenfor i §§ 28 og 30), maa ogsaa gælde for det formueretlige¹⁹⁾.

I det Omfang, hvori Værgen paa egen Haand kan indgaa Retshandler for den umyndige, er der ogsaa en Mulighed for, at denne selv kan optræde, nemlig som Fuldmægtig eller negotiorum gestor for Værgen. Men saadanne Tilfælde vil være sjældne, da Værgen kun i saa begrænset Omfang kan stifte Gæld eller paadrage den umyndige andre Forpligtelser²⁰⁾; og endnu sjældnere vil det være, at Myndlingen i en saadan Egen- skab skulde kunne optræde for Pupilautoriteterne. I hvert Fald kan Værgen ikke uden Ansvar overlade den umyndige Midler af nogen Betydning til Raadig- hed²¹⁾; idet 3—17—35 maa antages alene at angaa mindreaarige²²⁾.

Naar en Retshandel gyldig er indgaaet for den

Umyndig
optræder
for Værgen.

bindes den
umyndige
selv?

¹⁹⁾ I B. G. B. § 1837 siges det. at Formynderskabsretten skal føre Tilsyn med Formynderens hele Virksomhed og, naar han ikke opfylder sin Pligt, skride ind ved passende Paa- bud og Forbud, se Dernburg, Familieret S. 426—430, hvor Tekstens Løsning forsvares kraftigt.

²⁰⁾ Jfr. ovenfor i § 17 S. 136.

²¹⁾ Jfr. B. G. B. § 1824 og Dernburg, Familieret S. 425—26.

²²⁾ Vel kunde Ordene „Formynder og Kurator“ synes at vise, at der ogsaa er tænkt paa Personer, der har en Formynder som ikke er Kurator og altsaa er Værge; men de kan lige- saa vel opfattes som et Dobbeltudtryk for samme Begreb og kun sigtende til Kuratelet. Herfor taler dels Art.s eget Ind- hold (Købmandskab, Haandværk, Ægteskab), dels dens Plads efter 3—17—34, dels endelig Ordene „om de end ikke er 25 Aar gamle“. Forholdet til den ældre Ret er tvivlsomt, jfr. Scheel, Familieret S. 674—75, Matzen S. 50—52 og neden- for S. 214 Note 32.

umyndige, bliver denne selv personlig forpligtet²³⁾. Har Værgen overskredet sin Beføjelse, og har Medkontra-
henten indset eller' burdet indse dette, er Retshandlen
utvivlsomt ikke bindende²⁴⁾ for den umyndige; dog kan
den i Reglen senere godkendes af Pupilautoriteterne.
Derimod er det noget tvivlsomt, hvorledes den god-
troende Medkontraheuts Stilling er. Det synes her
dog at stemme bedst med Umyndighedsreglernes al-
mindelige Tendens, at den umyndige ikke forpligtes,
naar Retshandelen var en saadan som ligger udenfor
en Værges almindelige Beføjelse²⁵⁾. Er Retshandelen
ugyldig, kan 5—3—10 ikke anvendes, men Værgen
eller Overformynderiet maa tilbagelevere det som de
har modtaget²⁶⁾. Har Værgen uberettiget købt noget
for den umyndiges Penge, kan disse jo²⁷⁾ som oftest
ikke faas tilbage fra Tredjemand, og her, ligesom ellers
hvor det skete ikke kan omgøres, er den umyndige
indskrænket til et Erstatningskrav mod Værgen. Vær-
gen er ganske vist ikke berettiget til at handle for
den umyndige i Tilfælde, hvor han selv er interesseret
i Sagen²⁸⁾; men er Tredjemand uvidende herom, kan

²³⁾ Man kan ikke begrænse hans Ansvar til det under Værge-
maal værende Gods. Det er ogsaa uhjenuet og stridende
mod Lovgivningens Forudsætninger (se i Indledn. til Fr.
8. April 1768 Ordene „ved ej at fragaa Arv paadrage Mynd-
lingerne et stort og ubestemt Ansvar“), naar man (se
Larsen, Familieret § 94, men herimod Scheel, Familieret
S. 615—16) har ment, at den umyndige ved 18 Aars Alde-
ren kunde frasige sig sin Formue med derpaa hæftende
Gæld i Analogi med, at Enken kan fragaa sin afdøde Mands
Gæld, 5—2—86 (eller rettere kan undlade at overtage den).

²⁴⁾ U. f. R. 1876 S. 965 (iøvrigt en uklar Dom).

²⁵⁾ Jfr. U. f. R. 1879 S. 1188, 1894 S. 183, 1901 S. 1024 og maa-
ske ogsaa 1878 S. 233.

²⁶⁾ Jfr. ogsaa U. f. R. 1916 S. 713.

²⁷⁾ Jfr. ovenfor i § 18 S. 143—144.

²⁸⁾ Jfr. Ark. f. Retsvid. 4. Bd. S. 3 og Lov 7. April 1899 § 10.

dog Retshandelen næppe omstødes, naar ellers ikke Grænserne for Værbeføjelsen er overskredne.

§ 28. Over den umyndiges Person raader i første Række Faderen og Moderen eller den ene af dem¹⁾ som Indehavere af Forældremagten, og under denne Raaden indgaar ogsaa det at binde den umyndige ved personlig forpligtende Retshandler²⁾. Kun subsidiært tilfalder Forældremagten Værgen³⁾, dels hvor Forældrene er døde eller sindssyge, dels hvor Forældremagten er dem berøvet og særlig Værgen er beskikket⁴⁾. Ifølge L. Nr. 72 14. Apr. 1905 (Børneloven) § 10 kan der beskikkes Barnet en »Tilsynsværgen«⁵⁾; men denne udøver kun et Tilsyn, ikke noget virkeligt Værgemaal.

§ 28.
Værgemaal i
person-
lige For-
hold.

I fremmed Ret tillægger man den som har Forældremagten Beføjelse til at raade saavel over Myndlingens personlige som over hans formueretlige Forhold, og om en Formynder bliver der først Tale, hvor ingen som har født Forældremagt mere kan virke⁶⁾.

¹⁾ Se nærmere Familieretten §§ 38, 41, 47 og 48. Som en Undtagelse kan maaske nævnes Retspl.s § 29 mod Slutn., jfr. §§ 687, 688, 730, 925, 941. Naar Beføjelser vedrørende den umyndiges Person her tillægges »Værgen«, kunde man dog fristes til at læse dette som »den der har Forældremyndigheden«.

²⁾ Jfr. ovenfor S. 79 og i § 16, se ogsaa Irmskr. Nr. 83 10. Marts 1894.

³⁾ Jfr. Familieretten § 38 S. 314—15, 318 og 330—31.

⁴⁾ I København beskikkes Værger efter L. Nr. 130 — 1908 § 9 og Nr. 133—1908 § 1 uden Gebyr.

⁵⁾ Se Familieretten S. 317.

⁶⁾ Se B. G. B. §§ 1627 og 1630 sammenholdt med §§ 1773 og 1793, jfr. Dernburg, Familieret S. 348 og 370; se Schw. L.s §§ 273, 274, 279 og 280 sammenholdt med §§ 367 og 368, jfr. Egger S. 478 og 490—91; se ogsaa om fransk Ret code civil §§ 371 ff., § 384 og §§ 389 ff. sammenholdt med §§ 450 ff., se Planiol I S. 507—09 (§§ 1645—47), S. 519 (§ 1687), S. 525 (§ 1706) og S. 527 (§ 1714) sammenholdt med S. 537 (§ 1750), S. 551 (§ 1803), S. 553 (§ 1812) og S. 561 (§ 1847 ff.). Om sv. Ret se Björling S. 299—300 og Winroth IV S. 5—6, Noten.

Vor Ret sonderer snarere mellem de to Arter af Raadighed: at have Forældremagten der angaar det personlige, og at udøve Værgemaal over det formueretlige. Dette finder f. Eks. Udtryk i 3—17—2 »Værgen efter Moders Død er Fader« (thi først da faar Barnet normalt Formue), eller i L. Nr. 133 27. Maj 1908 § 1 hvor fraskilt Hustrus »Værgemaal« stilles overfor hendes »Forældremyndighed«. Praktisk taget fører de to Systemer dog til samme Resultat i de fleste Tilfælde: Faderen til det ægte Barn er paa een Gang Værgen og har den overvejende Forældremagt; fuldmyndig Moder til et uægte Barn, Enke og efter Omstændighederne fraskilt eller frasepareret Hustru har baade Værgemaal og Forældremagten; og hvor ingen andre findes, udøver Værgen ogsaa begge Funktioner. Kun i Undtagelsestilfælde, og hvor det gælder at tage Hensyn ogsaa til den gifte Kvindes Forældremyndighed, kommer Forskellen frem. Vi anerkender saaledes, at der kan beskikkes en Værgen for alle Myndlingens Formueforhold eller for Dele deraf, samtidig med at Forældremagten ubeskaaret kan udøves af andre; og vi anerkender gift Kvindes Forældremagt, samtidig med at Faderen alene er Værgen; ligesom ugift Moder mellem 18 og 25 Aar har Forældremagten, uagtet en anden maa være Barnets formueretlige Værgen (hvor det undtagelsesvis maatte trænge til en saadan)⁷⁾.

Kan positive Ordre gives?

Spørgsmaalet om, hvorvidt det Offentlige, særlig Værgeraadsinstitutionen, har Ret til at give Forældrene positive Ordre om, hvorledes Børnene under 18 Aar skal behandles, undersøges i Familieretten, se navnlig § 38 S. 315—321 og § 37. Det fremgaar

⁷⁾ En særlig Vanskelighed bliver at løse, naar (forhaabentlig snart) ny Lovgivning stiller Mand og Hustru lige i Forældremagt, jfr. Familieretten § 38 S. 303—305, særlig Note 35; thi kan man lade dem begge udøve de formueretlige Værgefunktioner uden for store praktiske Ulemper?

heraf, at der kan gives og gennemføres Ordre med Hensyn til Børnenes Skolegang, almindelige og religiøse Opdragelse og Sundhed⁸⁾; men at iøvrigt Lovgivningen væsentlig⁹⁾ indskrænker sig til Reglen om, at Forældremagten kan fratages Forældrene, saaledes at de Paalæg og Advarsler, som Børnelovens § 10 omtaler, vinder deres Kraft paa Baggrund af en saadan Trusel. Det er kun tvivlsomt¹⁰⁾, men maa dog vistnok antages, at det Offentliges Ret ikke er begrænset til de Beføjelser overfor Forældrene, som Børneloven giver Værgeraadsinstitutionen¹¹⁾ indenfor Rammen af hvad denne L.s § 1, jfr. §§ 10—12 hjemler, men at de sædvanlige Pupilauctoriteter kan gribe ind i andre Tilfælde, hvor Børnenes Tarv skønnes at tilsige det enkelte Indgreb¹²⁾, uden at Børnelovens Betingelser er opfyldte, jfr. dens § 1 der alene taler om »Opdragelses- og Forbedringsmidler«, og § 50 der kun erklærer sig for udtømmende hvad angaar Anbringelse af Børn.

Hvorledes imidlertid end dette Spørgsmaal besvares, synes det for alle andre Værger, især de satte men ogsaa de fødte Værger selv dem af nærmeste Slægtskab efter Forældrene, at burde anses for vor Rets Regel, at Pupilauctoriteterne kan kræve en positiv Ordre efterlevet, og ikke er henviste til det grove og ofte ikke virksomme Middel at lade en anden Værge blive beskikket. Se nedenfor S. 226 om det tilsvarende Spørgsmaal, hvor det gælder umyndiggjorte over 18 Aar. Iøvrigt har Værgen den samme Forældremagt som Forældrene¹³⁾. Værgen optræder normalt

⁸⁾ Se særlig Familieretten § 37 Nr. 5.

⁹⁾ Se navnlig Familieretten § 38 S. 320—21 med Note 92.

¹⁰⁾ Jfr. navnlig Familieretten S. 315 og 321.

¹¹⁾ Ogsaa Fattigvæsenet, se herom Familieretten S. 319 nederst og S. 320 øverst.

¹²⁾ Se Familieretten S. 294 ved Note 28 bl.a. Jmskr. 21. Nov. 1856 (nødv. Operation foretages paa Barnet mod Faderens Vilje).

¹³⁾ Se Dernburg, Familieret S. 396—97.

paa Myndlingens Vegne, se ovenfor S. 79—80 om de Undtagelses-Tilfælde hvor de maa optræde sammen.

b) Kuratel.

§ 29. 1) Efter 3—17—34 skal Værgen efter at have faaet Afkald for Værgemaalet eller en anden af Øvrigheden beskikket god Mand som Kurator¹⁾ føre Tilsyn med den mindreaarige²⁾. Heri synes at ligge, at den tidligere Værgen kan fungere som Kurator uden en direkte Beskikkelse. ^{1) Kuratels Tiltrædelse.} Tvivlen om, hvorvidt denne dog ikke er nødvendig³⁾, behøver nu ikke at faa praktisk Betydning i de Tilfælde, hvor der har været Regnskab at aflægge for Værgemaalet; thi da der dog maa beskikkes en Kurator til i Forening med den mindreaarige at kvittere for dette Regnskab, vil der, naar denne kun beskikkedes til denne ene Forretning, kunne findes heri en stiltiende Bemyndigelse for den tidligere Værgen til iøvrigt at fortsætte som Kurator. I Praksis gives der i saadanne Tilfælde, eller hvor Midler skal modtages fra Overformynderiet, dog normalt en Beskikkelse, selvom det er den forrige Værgen der skal være Kurator⁴⁾. ^{2) fungerer uden Beskikkelse?}

¹⁾ Begrebet Kuratel stammer fra Romerretten, jfr. Lassen, Rom. Privatret § 21 ff. S. 81—82; cura minorum var i senere Romerret praktisk taget meget ligt vort. I fremmed Ret har det, efterhaanden som den passende Myndighedsalder (21 Aar) vandt Overhaand (jfr. ovenfor S. 57, Note 11), i meget tabt sin Betydning, se om tysk Ret Dernburg, Familieret S. 355—56, om fransk Ret Planiol I S. 608 ff. (§ 2009 ff.), jfr. ovenfor S. 59, Note 17. Og Navnet Kurator. jfr. Winroth IV S. 5—6 i Noter, eller i B. G. B. § 1909 ff. Ordet „Pfleger“ gaar over til at betegne den tutor ad hoc, der skal bestyre enkelte Forretninger eller Formuedele, se ovenfor i § 23 S. 176—78 om „Værgen for enkelte Tilfælde“, se ogsaa Björling S. 310—11 om Begrebet „gode män“.

²⁾ Jfr. Scheel, Familieret S. 657—83.

³⁾ Se f. Eks. Mott. til L. Nr. 133 27. Maj 1908 S. 4, Sp. 1.

⁴⁾ Men dermed afgøres det ikke, om Beskikkelsen var nødvendig, se U. f. R. 1910 S. 998.

Hvad derimod de mange Tilfælde angaar, hvor der ingen Brug har været for en Værges Optræden, men hvor saa den mindreaarige f. Eks. erhverver Formue, vil indgaa Retshandler eller skal procedere, der synes det baade at stemme bedst med Ordene i 3—17—34 (»skal Værgen have fremdeles Tilsyn med«), og at være den praktisk fornuftigste Regel⁶⁾, at den, som skulde have optraadt som Værge, kan fungere som Kurator uden Beskikkelse. Dette gælder dog navnlig om Faderen (eller Moderen, L. Nr. 133 27. Maj 1908 § 1), hvis personlige Autoritet gennemgaaende vil være en given Sag; mindre om de fjernere fødte Værger, hvor det tilmed ikke sjældent kan omtvistes hvem der er den fødte Værge.

Hvor ingen Værge har virket?

I Praxis har Beskikkelsens Undværlighed, om end ikke uden Vaklen, været antaget, forsaavidt angaar den mindreaariges Fader⁶⁾. Dette kunde man maaske ville støtte paa, at mange Love, f. Eks. Fr. 14. Maj 1754 § 1, Fund. 7. Maj 1788 Kap. 2 § 5 Nr. 2 og Fr. 24. Apr. 1839 § 1⁷⁾, stiller »Forældres« Samtykke til ufuldmyndiges Retshandler ved Siden af »Formynderes (Værgers) eller Kuratorers«. Denne Begrun-

Reglens Begrundelse.

⁶⁾ Se navnlig nedenfor S. 217—19 om Kurators, særlig Faderens, hyppigt stiltiende Samtykke til Retshandler, hvis Retsgyldighed først paa et senere Tidspunkt omtvistes.

⁶⁾ Ifølge Dom i Ark. f. Retsvid. 1. Bd. S. 260 maa Faderen formodes at være Kurator. Domme i U. f. R. 1869 S. 561, 1878 S. 1258, 1899 S. 982 og 1901 S. 1028 hævder, at han har Ret til at fungere uden Beskikkelse, og Domme i U. f. R. 1896 S. 519 (stadf. 1897 S. 695), 1906 S. 47, 1910 S. 998, 1913 S. 28 og 1915 S. 958 slaar fast, at han er (født) Kurator, naar en anden ikke er beskikket, se endvidere U. f. R. 1892 S. 705 (Note) og 1900 S. 93. Derimod udtales det i U. f. R. 1868 S. 195, at han ingen Pligt har til at fungere, naar han ikke er beskikket; og i Jur. Ugeskr. 5. Bd. S. 66 hævdes det ligefrem, at han ikke kan fungere uden Beskikkelse; jfr. maaske ogsaa U. f. R. 1885 S. 274, 1892 S. 40 og 1894 S. 306.

⁷⁾ Se U. f. R. 1896 S. 522 (stadf. U. f. R. 1897 S. 695).

delse er imidlertid svag: Udtrykket »Forældres« er i alle Tilfælde urigtigt, idet der maatte staa »Faderens«, da Moderens Samtykke før L. Nr. 133—1908 ingen retlig Betydning kunde have; og Sætningen behøver ikke at ville sige mere end at Faderen i Reglen er Værge eller Kurator. Skal derfor Faderen være født Kurator, maa det støttes paa Udtrykkene i 3—17—34. Men saa maa ogsaa enhver født Værge⁸⁾ behandles paa samme Maade. Efter 1908 maa dette saa meget mere fastholdes, som det vilde være uretfærdigt ikke at tage Moderen med. Og Reglen maa omfatte baade den som faktisk har været født Værge, og den som nu, f. Eks. efter L. Nr. 133—1908 § 1, vilde være det, jfr. herfor maaske ogsaa Fr. 23. Marts 1827 § 19⁹⁾; maaske burde man endog tage den satte Værge med¹⁰⁾.

Hvem
beskikker?

Den Øvrighed, som beskikker Kuratorer og som i fornødent Fald atter kan afskedige dem, er den samme som den der beskikker Værger; de ovenfor i § 23 Nr. 2 (S. 175—79) omtalte Regler kommer derfor ogsaa her til Anvendelse, med mindre andet fremgaar af det følgende.

Ingen Ret
til at
beskikkes.

Selvom en Række Personer altsaa kan fungere uden Beskikkelse, bør man ikke heraf drage den yderligere Slutning, at de har en Ret til at være Kuratorer (efter Analogien af 3—17—2); men 3—17—34 maa forstaas saaledes, at Øvrigheden har frie Hænder. Dette stemmer med Praxis, der kun har givet Faderen en Ret til at ytre sig om Andragendet¹¹⁾. L. 7. Apr.

⁸⁾ I U. f. R. 1898 S. 509 antages det, at en som Værge beskikket Farbroder senere kunde fungere som Kurator uden særlig Beskikkelse; jfr. Mot. til L. Nr. 133—1908 S. 4 Sp. I.

⁹⁾ Se ovenfor S. 59 øverst.

¹⁰⁾ Saaledes muligvis gjort i U. f. R. 1898 S. 509.

¹¹⁾ Efter Jmskr. Nr. 311, 19. Decbr. 1891 skal alle beskikkende Myndigheder, hvor Faderen ikke begæres beskikket eller han ikke har paategnet Andragendet, som Regel fordre oplyst, om Faderen er i Live og i Landet, og skal i bekræftende

1899 § 10 bruger den forsigtige Vending om Ægte-
manden, at han kan beskikkes til Kurator for sin
mindreaarige Hustru.

Kurator skal være en »god Mand« 3—17—34¹²⁾; Analogi af
Værge-
reglerne? men iøvrigt findes der ingen Lovforskrifter om hans
Egenskaber. L. Nr. 133—1908 § 2 siger kun, at fuld-
myndig Kvinde kan beskikkes til Kurator efter de for
Mænd gældende Regler. De særlige Betingelser for
Værger (i 3—17—9 til 11) kan næppe gælde for Ku-
ratorer, men vel gælder efter Sagens Natur de alminde-
lige navnlig om Fuldmyndighed (se nu L. Nr. 133—
1908 § 2), Vederhæftighed og Hæderlighed¹³⁾; Reglen
i alm. Kassefr. 8. Juli 1840 § 51 omfatter ogsaa Ku-
ratel¹⁴⁾. Kuratorfunktionen er en borgerlig Byrde¹⁵⁾.
Om Fritagelser se ovenfor i § 23 S. 179; 3—17—3 om
Fritagelse for mere end tre vidtløftige Værgemaal maa
saaledes være analogisk anvendelig, og alm. Kassefr.
8. Juli 1840 § 51 fritager ogsaa for Kuratel. Betaling

Fald give ham Lejlighed til at ytre sig om Andragendet.
Københavns Magistrat følger — dog ikke ubetinget — denne
Regel ogsaa hvor Kurator begæres beskikket alene for et
enkelt Anliggende, jfr. herom Hindenburg S. 16 og Jmskr.
Nr. 224, 11. Juli 1911. At disse Pligter forsømmes, gør dog
ikke Beskikkelsen ugyldig, jfr. U. f. R. 1913 S. 801. Efter
L. Nr. 133—1908 bør disse Regler udstrækkes ogsaa til den
fuldmyndige Moder, hvor hun vilde være født Værge (§ 1),
og vistnok ogsaa ellers hvor Faderen ikke kunde være Ku-
rator (§ 2); se tidligere Jmskr. Nr. 71, 13. Febr. 1902 om,
at den uægtefødte mindreaariges Moder kan, men ikke skal
spørges, førend en Kurator beskikkes for vedkommende.
Hvis det, at Faderen selv er mindreaarig, ikke antages at
udelukke Reglen i Jmskr. 19. Dec. 1891, maa det tilsvarende
gælde for Moderen.

¹²⁾ Jmskr. Nr. 25 11. Jan. 1902 antager, at Skifteforvalteren kan
fordre Oplysninger, der efter hans Skøn godtgør positivt,
at vedkommende er egnet til at være Kurator.

¹³⁾ Se nedenfor S. 216 Note 40.

¹⁴⁾ Se i det hele ovenfor i § 22.

¹⁵⁾ Jmskr. Nr. 72, 28. Febr. 1894 og U. f. R. 1868 S. 195.

for sin personlige Møje kan Kurator ikke fordre¹⁶⁾, og det synes noget tvivlsomt om Justitsministeriet kan tillægge ham et Vederlag efter Analogien af L. 26. Maj 1868 § 13¹⁷⁾.

2) Kurators Beføjelser.

2) Kuratelet angaar kun¹⁸⁾ Formuens Bestyrelse, ikke de personlige Forhold, idet den mindreaarige i personlig Henseende er fuldmyndig¹⁹⁾. Dog kan man som en Regel, der tillige vedrører det personlige, nævne L. Nr. 133 27. Maj 1908 §§ 4 (5, 2. Stk.) og 6 i Slutningen, hvorefter Kurators Samtykke udkræves til den mindreaariges Ægteskab ved Siden af Moderens, i Tilfælde hvor hun alene, om Barnet var under 18 Aar, vilde have haft Forældremagten; hans Samtykke maa ogsaa kræves, hvor der ingen findes som vilde have haft Forældremagten²⁰⁾.

Tilsynets Art og Omfang.

Om Kurators Stilling til Formuens Bestyrelse giver 3—17—34 følgende Regler: Den mindreaarige »anhammer selv sit Gods at forestaa«²¹⁾. Kurator skal »have Tilsyn« med den mindreaarige, »at han ej Godset unytteligen bortsætter, og bør derfor intet Pant eller Skøde eller anden Forskrivning agtes, som af den

¹⁶⁾ Jfr. Jmskr. Nr. 59, 31. Marts 1885 og Jmskr. Nr. 72, 28. Febr. 1894.

¹⁷⁾ Det er antaget i Jmskr. 11. Juli 1853, at Gr.l.s § 27 tilsteder Konfirmation paa Testamenter hvori der findes Udnævnelser af Kuratorer for mindreaariges Arvemidler. Jmskr. Nr. 341, 24. Okt. 1906 synes at udtale, at saadanne Konfirmationer ikke kan gives; maaske er dette ikke Meningen, men efter L. 26. Maj 1868 § 11, taget modsætningsvis som alene hjemlende testamentarisk Værgemaal, burde det vistnok antages.

¹⁸⁾ Jfr. dog Retspl.s § 260 om at Kurator altid kan møde i Retten for den mindreaarige, og § 457 om at han kan fremsætte Begæring om den mindreaariges Umyndiggørelse.

¹⁹⁾ Jfr. ovenfor S. 56—57, og S. 135 i Note 26 om den mindreaarige Barnemoders Optræden uden Kurator i Alimentationsager.

²⁰⁾ Se nærmere Familieretten S. 38—40.

²¹⁾ Scheel, Familieret S. 661—665.

mindre Aaring sættes, eller gives, uden det sker med foreskreven Kurators Samtykke«. Kurators Tilsyn angaar herefter alt Gods, hvorover den mindreaarige ikke har fri Raadighed (som Selverhverv eller Gave givet til fri Raadighed). At nu enhver Art af formueretlig Retshandel til sin Gyldighed kræver Kurators Samtykke, er klart. 3—17—34 omtaler vel kun udtrykkelig »Pant eller Skøde eller anden Forskrivning«; men ligesom herunder maa indgaa alle skriftlige, saaledes maa samme Regel gælde om alle mundtlige Forpligtelser. Thi Reglen i 3—17—34 i Slutningen (jfr. Ordet »derfor«) staar kun som en eksempelsvis Fremhæven af særlig praktiske og vigtige Følger af Hovedreglen i 3—17—34 i Begyndelsen om, at Kurator skal have Tilsyn med »at han ej Godset unytteligen bortsætter«, og en Sondring mellem skriftlige og mundtlige Kontrakter, der efter vor Ret jo er lige forbindende²²⁾, vilde være meningsløs. Da der imidlertid herved ikke opnaas fuld Garanti imod »unyttige Bortsættelser«, har man antaget i Praxis²³⁾ og Teori²⁴⁾, at Kurators Myndighed er videregaaende, saasom at Kurator kan fordre, at Penge og Værdipapirer anbringes hos en paalidelig Tredjemand, og navnlig at der gives alle Obligationer en Paategning om at der ikke uden hans Samtykke maa disponeres over dem, jfr. de Kuratorbeskikkelser som udfærdiges af Københavns Magistrat²⁵⁾.

²²⁾ Jfr. Dom i Jur. Ugeskr. 7. Bd. S. 874.

²³⁾ Jfr. dog Dom i Jur. Ugeskr. 7. Bd. S. 427—428 med Bem. S. 428—432.

²⁴⁾ Scheel, Familieret S. 662—663.

²⁵⁾ „hvilket Kuratel vil være at forestaa efter Loven og Anordningerne, hvoraf følger, at Kurator ved sin Vejledning bør sørge for den mindreaariges Arvemidlers Udsættelse paa Rente, ligesom ogsaa, at de derfor udstedte Obligationer af Kurator bør paategnes, at de ikke uden hans Minde maa pantsættes, afhændes eller kvitteres.“

Faktisk
og retligt
Tilsyn.

Mindre-
aarige be-
siddet selv
Formuen.

Det er dog ikke klart, hvorlangt Kurators Beføjelse i disse Henseender gaar efter Loven. Han skal føre et Tilsyn, ikke blot derigennem at Retshandlers Gyldighed beror paa hans Samtykke — thi dette staar i 3—17—34 blot som en, om end særlig vigtig, Følge af Tilsynet —, men ogsaa med Godsets faktiske Behandling (jfr. Ordet »bortsætter«). Paa den anden Side siges det, endog to Gange, i 3—17—34, at den mindreaarige annammer selv sit Gods at forestaa. Under disse Omstændigheder maa det vistnok antages, at den mindreaarige som Hovedregel har Krav paa at have Besiddelsen af sine Ejendele. Han behøver ikke at betro dem til Kurator, der tilmed ikke staar under noget Tilsyn fra Pupilaufsyneternes Side, og heller ikke til en Tredjemand, der jo ogsaa kunde skuffe den Tillid man viste ham. Dog synes der at maatte gøres en Undtagelse med Hensyn til Penge og Værdipapirer. Thi det er her saa iøjnefaldende vigtigt for Tilsynet, at den mindreaarige ikke beholder dem til faktisk fri Disposition²⁶). Forsaavidt hans Disposition nu kan hindres ved Kurators Prohibitivpaategning²⁷), maa denne utvivlsomt kunne fordres foretaget; men Besiddelsen bør den mindreaarige da kunne forlange. Er en saadan Paategning derimod uden Betydning, som ved Penge, Pengerepræsentativer og muligvis visse paa Ihændeleveren lydende Obligationer (Statsobligationer, jfr. dog Lassen I § 54 m S. 525), maa Kurator vistnok kunne fordre Deponering i Nationalbanken, jfr. Oktroj 4. Juli 1818 § 26. Forsaavidt Praxis ikke gaar videre, synes den saaledes paa rette Maade at have fortolket 3—17—34, der nøjes med at anordne et Tilsyn uden nøjagtig at bestemme dets Rækkevidde. Man har anført 3—17—35 for, at den mindreaarige ikke havde Krav paa selv at besidde sit Gods, idet

²⁶) Jfr. Dom i U. f. R. 1898 S. 941 (H. R. stadf. 1901 S. 30).

²⁷) Jfr. Dom i U. f. R. 1902 S. 626, se ovenfor S. 73 Note 17.

Artiklen skulde vise, at den mindreaarige kun undtagelsesvis og med Kurators Samtykke kunde faa sine Arvemidler i Hænde; men at denne Art. ikke berettiger til en saadan Slutning, vil fremgaa af det nedenfor S. 216—17 anførte, hvor det vises at 3—17—35 taler om Forbrug af Midlerne. Afgørende er heller ikke de Lovbestemmelser, der udtaler at Kurator tilligemed den mindreaarige skal modtage Midlerne fra Overfor-mynderiet og Værgen, f. Eks. Reskr. 7. Febr. 1794 § 21; thi dette er nødvendigt allerede fordi Meddelelsen af Kvittering er en Retshandel. Overhovedet maa det fremhæves, at Kurators Tilsyn ikke er betydningsløst, fordi den mindreaarige selv har Godset i sin Besiddelse, men at tvertimod et faktisk Tilsyn som det ovenfor udviklede og Reglen om de indgaaede Retshandlers Ugyl-dighed som oftest yder tilstrækkeligt til at raade Bod paa den mindreaariges Uerfarenhed. Skulde det vise sig at Kurators Tilsyn ikke forslaar, maa den Udvej vælges at den mindreaarige gøres umyndig²⁸⁾. Kan Kurator og den mindreaarige iøvrigt ikke enes, vil Øvrigheden kunne beskikke ham en ny Kurator. Derimod kan man ikke faa Pupilautoriteternes Afgørelse af de enkelte Tvistemaal²⁹⁾.

Hvad særlig angaar den mindreaariges Retshand-ler maa Hovedreglen være den, at den mindreaarige i Forening med Kurator kan indgaa alle de formueretlig forpligtende Retshandler som en fuldmyndig kan af-slutte³⁰⁾. En Undtagelse gør 1—23—9 og 12, der for-

Mindre-
aariges
Rets-
handler.

²⁸⁾ Jfr. Jmskr. 18. Septbr. 1855 og ovenfor S. 116, Note 11.

²⁹⁾ Jfr. dog Scheel, Familieret S. 663—664.

³⁰⁾ Jfr. ovenfor S. 55—58, 142—44 og 163. Udenfor Kuratel falder alle blot personlig forpligtende Retshandler, se ovenfor S. 56—57 og 124—28; endvidere blot erhvervende Rets-handler, jfr. ovenfor S. 80—84, se dog S. 82 om den sær-lige Regel i L. 7. April 1899 § 2, jfr. hertil Familieretten § 24 S. 154—55. Det udvikles i Processen, jfr. Munch-Pe-tersen, Civilproces I § 8 særlig S. 60—61, hvorledes Kurators

byder mindreaarige at borge i Straffesager og i det hele at indgaa Kaution³¹⁾. Her maa desuden erindres, hvad der er bemærket ovenfor S. 153, at Kurator ikke kan godkende eller maa samtykke i Betaling af en under Fr. 14. Maj 1754 faldende Gæld. Angaaende L. 7. Apr. 1899 § 15 se ovenfor S. 65³²⁾.

Er Gave
gyldig?

Man³³⁾ har betvivlet, at Kurator gyldig kan tillade Myndlingen at give en Gave, i alt Fald medmindre den kræves af Anstændighed eller moralsk Pligt³⁴⁾ og kan afholdes af Formuens Indtægter uden at angribe Hovedkapitalen; thi ellers indeholder den formentlig altid en unyttig³⁵⁾ Bortsættelse af Godset, og hertil kommer Analogien af 1—23—12. Denne Analogi er dog ikke træffende; thi Kaution, der efter de sædvanlige Forhold ikke er beregnet paa at skulle foraarsage

Medvirken kræves ved den mindreaariges Processer om Formueforhold. Af nyere Domme herom kan nævnes: U. f. R. 1907 S. 736 og 1908 S. 245 (formueretlig forpligtende Forhold), 1905 S. 279, 1906 S. 343 og 1910 S. 866 (Erstatning), 1910 S. 40 (Straf), 1908 S. 245 og 1911 S. 902 (Møde i Forligskommission), 1905 S. 548, 1909 S. 444 og 569, 1910 S. 491 og 1913 S. 765 (indstævnt i Alimentationssag), se derimod om Gæld, gyldig stiftet paa egen Haand U. f. R. 1913 S. 28. Om Møde ved Kurator se Retspl. s. § 260 og Munch-Petersen, Civilproces I S. 87. Ifølge gammel Praksis forlanger Overformynderiet ikke Kurators Medkvittering ved Udbyttes og Renters Udbetaling.

³¹⁾ Jfr. ovenfor S. 60—61, 119, Note 1 og S. 199 og Lassen I § 14 III 4. S. 72. Se U. f. R. 1889 S. 1205—06 og 1905 B. S. 353 (1904 A. S. 567).

³²⁾ Jfr. Familieretten S. 103—104. Reglen i 5—3—6 og 7 er sikkert bortfaldet ved desvetudo (Bentzon, Retskilderne S. 96) jfr. ovenfor S. 200 i Note 17. Thi dels er den ikke i umindelige Tider anvendt i Praxis, dels er „næste Frænders Raad“ et praktisk taget uddødt Retsinstitut.

³³⁾ Scheel, Familieret S. 671—673.

³⁴⁾ Jfr. B. G. B. §§ 1641 og 1804, hvorefter en Fader eller en Værge netop kun kan give saadanne Gaver paa Barnets Vegne.

³⁵⁾ Jfr. Dom i U. f. R. 1898 S. 941 (H. R. stadf. 1901 S. 30).

større Tab — eller i alt Fald ikke Tab af hele det Beløb hvormed der er kaveret —, er farligere og derfor naturlig underkastet strængere Regler end Gaver. Overhovedet er der ingen Grund til i Almindelighed at anse velgørende Retshandler, selv for større Beløb men dog indenfor fornuftige Grænser, for en unyttig Bortsættelse; der gives anden Nytte end den blot materielle Fordel, og det maa derfor ligesom ved andre Retshandler afhænge af de konkrete Omstændigheder, om der foreligger en unyttig Bortsættelse eller ikke³⁶⁾.

Man³⁷⁾ har ogsaa næret Tvivl om, hvorvidt den mindreaarige med Kurators Samtykke kan indtræde i et Interessentskab og saaledes paadrage sig det dermed følgende solidariske Ansvar for de andre Interessenters Gældsstiftelser, og man har herfor henvist til Grundsatningen i 1—23—12 som muligvis anvendelig. Denne Analogi ligger vel nærmere end ved Gaver; men det er dog et Spørgmaal, om man saaledes tør udvide Begrænsningerne for mindreaariges formueretlige Virksomhed. Interessentskabskontrakten tilsigter jo ikke udelukkende eller i første Linje at skabe solidariske Skyldforhold endsige egentlig Kaution.

Naar Kurator har samtykket i en Retshandel, som efter Dommerens Skøn er en »unyttig Bortsættelse«, maa han overfor den mindreaarige efter almindelige Erstatningsregler blive ansvarlig for det deraf opstaaede Tab³⁸⁾. Dette faar størst praktisk Betydning, hvis man antager, at Medkontrahenten bliver berettiget, selvom Kurator har fejlet. Og dette bør man vistnok gøre, selvom Tredjemand burde have indset at Retshandlen var ufornuftig. Thi det vilde være ødelæggende for Samhandlen med mindreaarige, om man ikke kunde stole paa at

Interessentskab.

Kurators Ansvar.

Forholdet til Tredjemand.

³⁶⁾ Jfr. herfor Dom i U. f. R. 1898 S. 941.

³⁷⁾ Jfr. Torp: Om Interessentskab 1904 S. 13 med Note 2.

³⁸⁾ Saaledes forudsat i Dom i U. f. R. 1898 S. 941.

være stillet overfor en med Kurators Samtykke³⁹⁾ indgaaet Retshandel ligesom overfor en fuldmyndigs. Det Værn for den mindreaarige, som Lovgiveren vil opstille, synes netop kun at være det, at Kurator skal have skønnet at kunne give sit Samtykke⁴⁰⁾. Det udviklede stemmer godt med, at der her intet Tilsyn føres fra Pupilauctoriteternes Side. Kurator behøver overhovedet aldrig deres Sanktion, og denne kunde ikke berettigede ham til at binde den mindreaarige i de nys nævnte Undtagelsestilfælde.

Reglen i
3—17—35.

Foruden i 3—17—34 giver D. L. i §—17—35 en Regel om den mindreaariges Raadighed over Formuen, idet denne Artikel bestemmer, at de, som driver Købmandsskab eller Haandværk, maa, især naar de fører et sædeligt Liv og er gifte, med deres Kurators Raad og Samtykke bruge af deres Arvemidler til Haandteringen's Fortsættelse.²⁾ Meningen med denne Regel er tvivlsom. Efter hele dens Form kunde den tages alene som en Anvisning for Kurator med Hensyn til et praktisk Tilfælde, hvor han kan tillade Formuens Forbrug uden at det bliver en unyttig Bortsættelse. At udtale dette var vistnok ogsaa Tanken i Kildestedet, store Reces 2—3—8⁴¹⁾. Men efterat Ordene nu i Art. 35 er sammenstillede med 3—17—34, vilde efter denne Fortolkning Art. 35 blive uden praktisk Betydning, idet allerede 3—17—34 hjemler et saadant Forbrug, jfr. Modsætningen til »unyttig Bortsættelse«. ³⁾ Hvis man af saadanne Grunde vil tilstræbe at fortolke Art. saaledes,

³⁹⁾ Om Tredjemands gode Tro m. H. t. Samtykkets Omfang se f. Eks. U. f. R. 1908 S. 883.

⁴⁰⁾ Jfr. til det udviklede Scheel, Familieret S. 666 og 682—683. Men naar den mindreaarige vil kontrahere med Kurator selv, maa der selvfølgelig beskikkes en særlig Kurator, jfr. U. f. R. 1905 A. S. 354; og er Kurator iøvrigt selv interesseret, kan hans Samtykke blive ugyldigt (jfr. U. f. R. 1912 S. 130, om et Arveafkald), hvor Medkontrahenten var vidende herom.

⁴¹⁾ Jfr. Matzen S. 50—52.

at den faar nogen praktisk ⁴²⁾ Betydning, bør man vistnok antage ⁴³⁾, at den tillader at Myndlingen »til Haandteringen's Fortsættelse« faar en vis Sum eller andre Formuede, saaledes at han kan raade faktisk og retlig herover uden at behøve Kurators Samtykke til de enkelte Raadighedsakter ⁴⁴⁾. 3—17—35 maa sikkert kunne anvendes analogisk paa andre Midler end arvede.

Ordene i 3—17—34 »uden det sker med foreskreven Curatoris Samtykke« sigter selvfølgelig i første Linje til, at Kurator giver sit Samtykke til den enkelte Retshandel samtidig med den mindreaariges Tilslutning og efter at Kurator har deltaget i Forhandlingerne om den foreliggende Forretning. Men det praktiske Liv kræver — og dette navnlig hos os hvor Mindreaarigheden varer saa længe ⁴⁵⁾ —, at Samtykke kan gives mere almindeligt til flere Retshandler paa een Gang, saavel forud (en Fuldmagt), som bagefter (en Godkendelse), og saavel stiltiende som udtrykkelig. Visse Grænser maa dog respekteres. Navnlig kan Kurator utvivlsomt ikke give den mindreaarige en ganske almindelig Bemyndigelse til paa egen Haand at forpligte sig ved Retshandler; thi derved vilde den mindreaarige blive stillet som en fuldmyndig, og Kurator vilde svigte sin

Nærmere
om Kura-
tors Sam-
tykke

⁴²⁾ Jfr. Bentzon, Retskilderne S. 260 og 261 om andre Eksempler paa en Fortolkning af Artikler i D. L., der lægger Vægten paa at faa noget for Nutiden praktisk brugbart ud af dem.

⁴³⁾ Jfr. Scheel, Familieret S. 673—80.

⁴⁴⁾ Derimod kan 3—17—35 ikke fortolkes saaledes, at den blot vil hjemle at den mindreaarige i saadanne Tilfælde selv tør besidde sine Midler; thi 3—17—35 taler ikke herom, men om faktisk og retligt Forbrug af Midlerne. Tekstens Fortolkning giver en Regel, der i meget ligner B. G. B. § 110, jfr. Dernburg, allgem. Lehren S. 410, og navnlig Schw. L. § 414 (jfr. Egger S. 576) om, at hvad der anvises en Myndling til hans fri Forvaltning, det kan han ogsaa frit forvalte.

⁴⁵⁾ I norsk Ret, jfr. Collett, norsk Familieret S. 461 og L. 27. Marts 1869, er Tiden kun fra det 18. til det 21. Aar.

Drift af
Forretning

Tilsynspligt⁴⁶⁾. Hvorlangt Kurator kan gaa i Almindeliggørelse kan ikke afgøres uden efter en Betragtning af alt foreliggende. Praktisk vigtigt har egentlig kun det Forhold vist sig at være, som 3—17—35 nærmest sigter til, at den Unge driver en Forretning med Kurators Samtykke. Her vil han efter vor Praksis kunne indgaa de sædvanlige Retshandler som medføres af Næringsvejen, tage Varer som behøves til Forretningen paa Kredit, afhænde hvad Forretningen omfatter f. Eks. Produkterne fra en Gaard, eller forpligte sig til at betale for Tjenesteydelser til Forretningen⁴⁷⁾.

Stiltiende
Samtykke.

I Praksis har der været en ret udtalt Tendens til at fortolke Kurators Optræden, naar han blot var vidende om at den unge drev Forretningen, som et stiltiende Samtykke, saavel til at Forretningen blev dreven som til de sædvanlige Retshandler vedrørende den⁴⁸⁾.

⁴⁶⁾ Jfr. Scheel, Familieret S. 667, Dernburg, allgem. Lehren S. 403 og Oertmann, Kom. til B. G. B. I S. 323.

⁴⁷⁾ Se af ældre Domme (hvor tillige Kurators stiltiende Samtykke til Næringsbruget antoges at foreligge) Nyt jur. Ark. 10. Bd. S. 164—66, 13. Bd. S. 82—83 og jur. Tidskr. 28. Bd. S. 34—35. Ogsaa i nyere Domme slaas det gentagende fast, at han kan stifte sædvanlig Forretningsgæld for Indkøb, se U. f. R. 1888 S. 907, 1895 S. 192, 1896 S. 519, 1898 S. 509, 1899 S. 147, 1903 S. 506, 1907 S. 206, 1908 S. 883 og 1913 S. 28; jfr. endvidere 1906 S. 47 (Sagførerhjælp til Forretningen). Men fordi Kurator f. Eks. har samtykket i, at han driver Smedehaandværk, kan han ikke handle med nye Cykler, U. f. R. 1901 S. 519, se ogsaa 1914 S. 130. At den unge kan slutte et Forlig paa egen Haand, blot fordi han selv kunde stifte Gælden, synes ikke at burde antages, jfr. U. f. R. 1900 S. 811 og 1906 S. 47, men derimod 1898 S. 509 og 1907 S. 206. Udenfor Rammen af de citerede Domme ligger U. f. R. 1910 S. 404 (Tandlægehjælp), 1912 S. 933 og 1916 S. 71 (Laan til Studeringer).

⁴⁸⁾ Jfr. U. f. R. 1872 S. 513, 1895 S. 192, 1896 S. 519, 1899 S. 147, 1900 S. 811, 1903 S. 506, 1910 S. 404 og 1915 S. 958; men derimod om Tilfælde, hvor Kurators blotte Vidende ikke ansaas

Baade Reglen om, at Værgen uden Beskikkelse kan fungere som Kurator, og de mange Afgørelser der »formoder« et stiltiende Samtykke, er Led i den S. 124 omtalte Tendens til at binde den mindreaarige ret vidtgaaende ved hans egne Retshandler⁴⁹⁾.

Vor Praksis gaar videre end 3—17—35, dels ved at erklære Forpligtelserne for gyldige uden Begrænsning til en given Sum som er betroet den unge, dels ved særlig at anerkende Gældsstiftelse; medens 3—17—35 taler om Forbrug, altsaa nærmest Afhændelser foruden faktisk Forbrug. Hvis man tør antage, at 3—17—35 giver Kurator ret frie Hænder overfor det Øjemed i hvilket Summen skal anvendes, kan ogsaa i Nutiden 3—17—35 faa nogen Betydning ved Siden af 3—17—34: Kurator giver den mindreaarige bestemte Formue dele til en friere Raadighed, og samtidig hermed forbyder han at der stiftes videregaaende Gæld⁵⁰⁾.

Praksis' Forhold til 3—17—35.

Om Regnskabsaflæggelse fra Kurators Side bliver der kun Tale, naar han efter Overenskomst med den mindreaarige har bestyret noget af dennes Ejendom⁵¹⁾.

Regnskab.

som tilstrækkeligt Bevis for Samtykke, 1908 S. 473, 1914 S. 957, 1915 S. 530 og 1916 S. 304. Se ogsaa om stiltiende Samtykke U. f. R. 1910 S. 404 og 1912 S. 933.

⁴⁹⁾ Et Eksempel paa, hvor vidt man gaar, frembyder L. O. R. D. i U. f. R. 1898 S. 509: En Farbroder, der havde været sat Værge, antoges at kunne fungere som Kurator uden Beskikkelse; han havde været vidende om, at den mindreaarige drev en Forretning med Cykler, og havde »intet haft at erindre imod« at denne tog de fornødne Varer hertil paa Kredit; saaledes fandtes der at foreligge fornødent Samtykke til Gældsstiftelse, hvoraf sluttedes at den mindreaarige paa egen Haand kunde indgaa eksigibelt Forlig om denne Gæld.

⁵⁰⁾ Dansk Rets Praksis efter 3—17—34 ligner Reglerne i B. G. B. § 112 og Schw. L. § 412; den sidste siger, at Myndling, som har faaet et udtrykkeligt eller stiltiende Samtykke til selvstændig at drive en Virksomhed eller Forretning, kan indgaa alle Retshandler der hører til den regelmæssige Drift, og hæfter herfor med hele sin Formue.

⁵¹⁾ Jfr. Dom i Jur. Ugeskr. 7. Bd. S. 427 og U. f. R. 1883 S. 851.

Til Pupilauctoriteterne har Kurator intet Regnskab at aflægge.

Ordninger
lignende
Kuratelelet.

3) I vor Ret findes der en Række Ordninger, som i høj Grad minder om Kuratelelet: positivt derved at Myndlingen og den tilsynsførende begge skal være enige om Retshandlens Indgaaelse, og negativt derved at Pupilauctoriteterne intet Tilsyn fører. En Del af de ovenfor udviklede Regler maa være analogisk anvendelige; men Særegenhederne i hver af Grupperne medfører dog væsentlige Forskelligheder. Saaledes har f. Eks. Enken en lidt friere Stilling overfor sin faste Lavværg, jfr. ovenfor S. 73, Note 17. Fremdeles vil det Værgemaal for en iøvrigt myndig Person, som omtales i L. 7 April 1899 § 21, andet Stk. og i Fr. 11. Septbr. 1839 § 7, jfr. L. 7. April 1899 § 13, første Stykke (se Familieretten S. 167 og 153—154 og nedenfor i §§ 32 og 33), tilsige en Bestyrelse af Formuen af den Art som passer for fuldmyndige Personer; medens omvendt Værgemaal efter L. 7. April 1899 § 2 (Familieretten S. 154—155) og § 14 (Familieretten S. 138 og nedenfor i §§ 30 og 32) bør udføres af Værgen efter Principperne for Bestyrelsen af en umyndigs eller en umyndiggjorts Anliggender.

Kuratelelets
Værdi.

Der har rejst sig vægtige Stemmer for at afskaffe Kuratelelet, i Forbindelse med at Fuldmyndighed skulde indtræde med det 21. Aar, saaledes som det er det almindeligste i fremmed Ret⁵²). Thi Kuratelelet medfører faktisk ofte, at Kurator faar Bestyrelsen af hele Formuen, hvorved den unge holdes i en altfor lang faktisk Umyndighedstilstand og udsættes for Tab ved Kurators ukontrollerede Færd. Og faar paa den anden Side den mindreaarige sin Ejendom helt i sin egen Varetægt, er Tilsynet i flere Retninger svagt. Hvis man da her-

⁵²) Jfr. Forhandlingerne paa det 4. nord. Juristmøde med Bilag III, især S. 18—21, og det 5. Møde med Bilag V især S. 4—5, se ogsaa ovenfor S 57 med Note 11.

efter lader den egentlige formueretlige Umyndighed vedvare indtil det 21. Aar, er der Trang til en gradevis Lempelse af de Baand der binder den unges Handlefrihed. Dette bør ske, dels ved at fastholde den tidlige Indtræden af personlig Myndighed⁵³⁾, dels ved mere specialiserende Undtagelser, være sig efter Værgens eller højere Pupilautoriteters Beslutning eller udformede i Lovregler.

c) Værgemaal for umyndiggjorte.

§ 30. 1) Umyndiggørelse¹⁾ ifølge 3—17—1 sker ved Dekret af de samme Myndigheder som dem, der udnævner Værger for umyndige; efter Retspl.s §§ 457—67 sker selve Umyndiggørelsen ved Domstolene, medens Værgesbeskikkelsen foregaar ved »den til Værges eller Lavværges Udnævnelse kompetente Myndighed« (jfr. §§ 465 og 14²⁾), og om foreløbig Værgesbeskikkelse § 459. Om Aarsagerne til Umyndiggørelse se ovenfor S. 113—116.

¹⁾ Værgesbeskikkelsen.

Om Værgens Egenskaber findes der ingen særlige Forskrifter, og de almindelige Betingelser for at være Værge maa derfor fyldestgøres. Et særligt Spørgsmaal er det, om Reglerne for Retten til at være Værge ogsaa kan overføres. Dette er antaget i Praksis³⁾, men

Værgens Egenskaber.

⁵³⁾ Se herimod dog Goos, alm. Retslære II S. 331.

¹⁾ Jfr. Scheel, Familieret S. 624—636 og Dernburg, Familieret S. 442—44.

²⁾ Se ovenfor S. 112—116 særlig Note 10, og S. 175—179. Det maa hertil føjes, at Værgesbeskikkelse for en Person, der som Patient er paa Sindssygeanstalt, foretages af Øvrigheden paa det Sted, hvor han oplyses at have haft fast Ophold ved Indlæggelsen, jfr. Jmskr. Nr. 301, 26. Juni 1906 og Nr. 60, 11. Febr. 1907, se Hindenburg S. 17.

³⁾ Jfr. Jmskr. Nr. 58, 20. Marts 1876 („mest taler for, at Analogien af 3—17—2 ogsaa vil være at følge ved Værgesbeskikkelser for umyndiggjorte, ialt Fald i Tilfælde af Sindssygdom“), jfr. Scheel, Familieret S. 534. Man trænger her til positive Regler, se B. G. B. §§ 1898—1900 og Dernburg, Familieret S. 442—443.

Rigtigheden heraf er tvivlsom. For det første maa selvfølgelig 3—17—2's Liste suppleres med Moderen, jfr. L. Nr. 133 — 1908⁴⁾, og Retten til at være Værge maa begrænses efter Reglerne i L. Nr. 133 § 2. Men dernæst synes det urimeligt at forbigaa voksen Søn eller Datter; medens det kan være tvivlsomt, hvor paa Værgelisten de skulde sættes ind. Og navnlig maa ikke blot Ægteemanden, efter Analogien af L. 7. Apr. 1899 § 10, men ogsaa Hustruen have en meget nær Adkomst til at blive Værge for sin Ægtefælle, se S. 224—225 om Reglen i L. 7. April 1899 § 14. Hvorvidt Ægtefællen bør have Fortrinet for den umyndiggjortes Fader eller Moder, synes at burde bero paa mere individuelle Overvejelser⁵⁾. Saavel efter reale Betragtninger som efter den Udvikling vor Lovgivning har taget, synes den ældre Praksis derfor at burde forkastes, og den udmeldende Øvrighed at burde henvises til et Skøn over hvem der vil være mest egnet som Værge, med Støtte for Skønnet i 3—17—2, L. Nr. 133 — 1908 §§ 1 og 2 og L. 7. April 1899 § 10. Om Værge-Pligten se ovenfor S. 138, 174 og 179.

2) Værgens Beføjelser.

2) Efter Chr. V.s Lov havdes der ingen Hjemmel til at lade Værgen for umyndiggjorte udøve anden Beføjelse end umyndige Børns Værge; jfr. hertil nu Lov 7. April 1899 § 2 og Retspl.s § 260. I Praksis er ogsaa for en væsentlig Del de samme Regler bragte til Anvendelse⁶⁾; dog er Værgens Stilling overfor Pupilautoriteterne en noget friere⁷⁾ ved Umyndiggørelse, dels fordi den umyndiggjorte, hvor Grunden til Umyndiggørelsen ikke er højere Grader af Sindssygdом, kan

⁴⁾ Jfr. ovenfor S. 169 og 172—173.

⁵⁾ Jfr. ovenfor S. 109 med Note 93, Friedenreich S. 62 og Bentzon, Familieret S. 301—302.

⁶⁾ Jfr. Dom i U. f. R. 1872 S. 853, 1905 A S. 248 og 1907 S. 218, se Jmskr. Nr. 15, 20. Jan. 1876.

⁷⁾ Justmin. Cirk. 1. Juli 1857 i Slutn. og Munch-Petersen, Borgl. Ret S. 24.

føre en vis Kontrol, dels fordi han i de samme Tilfælde ikke sjældent sidder i en Bedrift, som kan fortsættes under Værgens Bestyrelse eller Tilsyn.

Den umyndiggjorte maa selvfølgelig saavidt muligt sættes ud af Besiddelsen af sine Midler⁸⁾. Undertiden vil det være hensigtsmæssigt, at der foretages en Opgørelse af Boet, og dettes Beholdning maa da behandles efter de for umyndige gældende Regler, navnlig Penge-midlerne indsættes i Overformynderiet⁹⁾. Hvor en saadan Opgørelse ikke behøves, vil det dog sædvanligvis være rettest, at Værgen ved Skifteretten lader foretage en Registrering af Midlerne¹⁰⁾, i hvilket Tilfælde de Kapitaler, for hvilke der ikke haves umiddelbar Anvendelse, maa indsættes i Overformynderiet. Hvis den umyndiggjorte driver en Bedrift, vil det imidlertid ofte være hensigtsmæssigt at den fortsættes, og forsaavidt der hertil kræves Kapital, maa Værgen beholde de fornødne Beløb hos sig. Dog synes Værgen ikke paa egen Haand at kunne tage Bestemmelse om Bedriftens Fortsættelse, men kun med Samtykke af Pupilautoriteterne¹¹⁾, der iøvrigt vistnok ogsaa i andre Tilfælde¹²⁾ kan tillade at Midler holdes ude fra Overformynderi-bestyrelsen. Over de Midler, som skal blive under Værgens Bestyrelse, har han i det hele en friere Raadighed ved Retshandler end Værgen for umyndige. Det er kun, jfr. Justmin. Cirk. 17. Juli 1858¹³⁾, udtrykkelig paalagt ham at indhente Pupilautoriteternes Samtykke til Salg eller Behæftelse af faste¹⁴⁾ Ejendomme; men forøvrigt

⁸⁾ Jmskr. Nr. 91, 11. Marts 1891.

⁹⁾ Jmskr. Nr. 181 20. Aug. 1875, Nr. 15 20. Jan. 1876 og Nr. 152 14. Juni 1898. Jfr. norsk Lov 28. Novbr. 1898 § 27.

¹⁰⁾ Jmskr. 19. Juli 1859 og ovenfor S. 191, Note 3.

¹¹⁾ Bekg. Nr. 69 4. Maj 1876 (se ovenfor i § 27 S. 197).

¹²⁾ Jfr. dog Jmskr. Nr. 181 20. Aug. 1875 og maaske Nr. 246, 16. Decbr. 1915. ¹³⁾ Jfr. Jmskr. Nr. 30 21. Nov. 1870 (se Note 6).

¹⁴⁾ Jfr. Domme i Jur. Ugeskr. 2. Bd. S. 81 og U. f. R. 1879 S. 1188 (H. R. stadf. 1881 S. 442), jfr. ogsaa Jmskr. Nr. 278 2. Juli 1903.

maa dog vel det samme gælde om Afslutning af andre Retshandler af Vigtighed¹⁵⁾. Reglen i 1—23—12 maa være analogisk anvendelig paa umyndiggjorte^{15 a)}. De af Værgen gyldig indgaaede Retshandler binder den umyndiggjorte personlig ligesom en myndig. For sin Bestyrelse skal Værgen aflægge Regnskab til Skifteretten¹⁶⁾ eller i København Overformynderiet. Bliver den umyndiggjorte atter myndig, aflægges Regnskabet til ham selv¹⁷⁾. Ifølge L. 26. Maj 1868 § 13 har Værgen for umyndiggjorte en særlig Udsigt til at faa sig tilstaaet et Vederlag for Bestyrelsen af større eller besværligere Værgemaal.

Hustruens
Værgemaal.

Naar den umyndiggjorte har en fuldmyndig Hustru, tilkommer det hende i Forbindelse med Værgen at bestyre Fællesformuen¹⁸⁾, se Lov 7. April 1899 § 14; jfr. ogsaa herved Skiftelovens § 5 b. Denne Værgemaal, i Overensstemmelse med hvad der hidtil er an-

¹⁵⁾ I Københavns Magistrats Værgebesikkelse siges det: „i Anledning af dette Værgemaal, som vil være at forestaa efter Loven og Anordningerne, gøres den udnævnte Værgemaal opmærksom paa Bestemmelserne i Pl. 10. April 1841 og Jmcirc. af 17. Juli 1858, navnlig om Grænserne for Værgens Raadighed med Hensyn til den umyndigerklæredes faste Ejendomme og om hans Forpligtelse til at foranstalte dennes Kapitaler indsatte i Københavns Overformynderi samt til at aflægge aarligt Regnskab saavel for Anvendelsen af de til ham udbetalte Renter som i det hele for Bestyrelsen af hans Myndlings Anliggender.“ ^{15 a)} Se ogsaa ovenfor S. 152, 157 og 162.

¹⁶⁾ Jfr. U. f. R. 1893 S. 290, 1912 S. 504, 1915 S. 607 og Begg. Nr. 166 8. Novbr. 1902.

¹⁷⁾ Jfr. Dom i U. f. R. 1889 S. 424. Se ovenfor S. 118 med Note 19 og S. 139.

¹⁸⁾ En lignende Ret havde Justitsministeriet tidligere undertiden indrømmet, jfr. Jmskr. Nr. 31 26. Nov. 1870 (Ministtid. A. for 1871 S. 11). Iøvrigt vil Mandens Umyndiggørelse kunne udvide Hustruens Dispositionsret efter D. L. 5—1—13 (Lov 7. Apr. 1899 § 13), jfr. Domme i U. f. R. 1878 S. 1046, 1887 S. 1158 og 1888 S. 250, Bentzon, Familieret § 23 S. 152, Note 44 og nedenfor S. 231.

taget i Praxis¹⁹⁾, nærmest²⁰⁾ indtage en Kurators Stilling, forsaavidt som han handler sammen med Ægtefællen og Bestyrelsen ikke staar under Pupilauctoriteternes Tilsyn²¹⁾, se nedenfor i § 32²²⁾. Værgen beskikkes for Manden, og denne kan forpligtes personlig. Mandens Særeje bestyrer hans Værgen paa sædvanlig Maade²³⁾. Efter L. Nr. 133 27. Maj 1908 § 2 kan ogsaa Hustruen beskikkes til sin umyndiggjorte Mands Værgen (ligesom til hans Kurator, naar han er mindreaarig); men hun kan da ikke paaberaabe sig L. 1899 § 14 og staar under Pupiltilsyn²⁴⁾.

3. Værgemaalet vil altid omfatte Formuen, fordi Umyndiggørelse altid gør formueretlig umyndig. Det vil i Tilfælde, hvor den umyndiggjorte utvivlsomt har Fornuftens Brug (Ødselhed er Enegrund), heller ikke med fornuftig Mening kunne udstrækkes videre til de personlige Forhold, Retshandlerne vedrørende Personen eller selve det personlige Liv. Paa den anden Side bør det omfatte ogsaa disse Forhold, hvor Personen

3. Personlig
Umyndiggørelse.

¹⁹⁾ Jfr. Jmskr. Nr. 31 26. Nov. 1870.

²⁰⁾ Jfr. ovenfor i § 29 i Slutn.

²¹⁾ Dette udtales udtrykkelig i Københavns Magistrats Værges beskikkelser.

²²⁾ Jfr. Motiverne til L. 7. April 1899 § 14, hvor han benævnes en Tilsynsværgen og hans Virksomhed stilles i Modsætning til Værgemaalet over Mandens Særeje. Se Jmskr. Nr. 187, 31. Juli 1900 der udtaler, at efter § 14 bestyrer Hustru og Værgen i Forening Midlerne, uden at skulle aflægge Regnskab til Pupilauctoriteterne, og uden at disses Approbation paa Afhændelse af fast Ejendom er nødvendig; jfr. Jmskr. Nr. 394 17. Decbr. 1901. Forholdet er ordnet paa lignende Maade i Norge jfr. L. 28. Nov. 1898 § 28, men ikke i Sverige se Björling S. 298.

²³⁾ Jfr. Motiverne til Lov. 7. April 1899 § 14.

²⁴⁾ Jfr. Bentzon, Familieret S. 138 med Note 2a og S. 154, Note 55, se særlig Jmskr. Nr. 172, 29. April 1909. Se endvidere Dernburg, Familieret S. 156 om, at efter B. G. B. § 1409 styrer Mandens Værgen alene Formuen, men Hustruen kan blive Værgen, jfr. ogsaa § 1900; se Björling S. 298.

utvivlsomt savner Fornuftens Brug (højere Grader af Sindssygdom eller Aandssvaghed var Umyndiggørelsesgrunden); thi Handleevnen i personlige Forhold vil disse Personer jo savne, helt bortset fra Umyndiggørelsen. Men saavel for disse Tilfælde, som for de mere tvivlsomme Overgangsformer, hvor den personlige Handleevne ikke savnes helt igennem, men dog er saa nedsat og usikker at den helt bør berøves dem, tiltrænges det at det udtrykkelig kan udtales i Umyndiggørelsesdekretet, at Myndlingen er personlig umyndig saaledes at Værgen udøver de samme Beføjelser som ellers følger af Forældremyndighed overfor umyndige Børn, se S. 117 med Note 17²⁵).

Hvorledes her Værgens Forhold er overfor Pupilautoriteterne (Amtmanden og Justitsministeriet) er udviklet ovenfor S. 102 ff., særlig S. 103, 108—109 og 111. Og ogsaa nu maa det, ligesom ovenfor S. 204—5, understreges, at Pupilautoriteterne maa kunne give Værgen positive Ordre²⁶), derunder om Myndlingen skal anbringes paa en Anstalt, hvilket navnlig har praktisk Betydning for aandssvage Personer, der ikke antages at kunne falde ind under Værgeraadenes Opgave²⁷).

d) Lavværgemaal.

§ 31. Som omtalt ovenfor S. 74, beskikkes fast Lavværg for Enker af de samme Myndigheder¹) som ellers udnævner Værger, og ifølge Retspl.s § 464 har Dommeren ogsaa her den tilsvarende Retsstilling; ligeledes kommer de i § 18 omtalte Regler i Pl. 10. Apr.

²⁵) Se om Værgemaal for særlige Tilfælde ovenfor S. 177, jfr. Hindenburg S. 29 og 33.

²⁶) Se Dernburg, Familieret S. 426 ff.

²⁷) Se nærmere Bentzon, Familieret S. 321, Note 92.

¹) Jfr. Jmskr. Nr. 124, 16. Juni 1876 og Jmskr. Nr. 310, 4. Oktbr. 1902 om, at Enkens Erklæring bør indhentes, førend der beskikkes hende en ny fast Lavværg, se ovenfor S. 74 Note 20.

1841 om Bekendtgørelse og om Tinglæsningens Retsvirkning til Anvendelse paa Lavværgemaal. Loven fordrer kun, at den faste Lavværgø skal være »en god Mand«, se 3—17—42; men de almindelige Værgebetinger vil man sikkert forlange opfyldte. Enkens Slægt har ikke nogen Fortrinsret. Den faste Lavværgø har intet Retskrav paa Vederlag for sin Umage; dog kan Justitsministeriet maaske tilstaa ham et Vederlag efter Analogien af L. 26. Maj 1868 § 13; jfr. ovenfor S. 210 om det tilsvarende Spørgsmaal ved Kuratel. Hvorvidt den frit valgte Lavværgø kan fordre Vederlag, maa bero paa de almindelige Kontraktsregler; det er derfor for vidtgaaende, naar det i Praksis²⁾ synes krævet, at der foreligger en udtrykkelig Aftale derom.

Om den faste Lavværges Beføjelser er tilstrækkeligt bemærket ovenfor i § 11, dog mærkes tillige Reglerne i Retspl.s § 260 (han er hendes Procesfuldmægtig) og § 457 (han kan begære hende umyndiggjort).

e) Værgemaal for Hustruer.

§ 32. Efter vor ældre Ret¹⁾ medførte Ægtemandens Husbonderet, at Hustruen i ham havde en Værgø for baade det personlige og det formueretlige. Han benævnedes i Reglen hendes Husbond (1—23—10, 5—3—8, 9, 16 og 17); men Betegnelsen Værgø dukker op i 3—17—38 og benyttes senere, jfr. Reskr. 7. Febr. 1794 § 21 »hendes Mand som Værgø og Husbond« og L. 7. April 1899 § 27 (L. 7. Maj 1880 § 1) »Mandens eller anden Værges Samtykke«²⁾. Egentlig Værgemaal fik før L. 1899 med Hensyn til det formueretlige

Historisk
Udvikling.

²⁾ Jfr. U. f. R. 1872 S. 1060, 1875 S. 492 og 1893 S. 498.

¹⁾ Jfr. Bentzon, Familieret S. 98 ff.

²⁾ I U. f. R. 1878 S. 344 og 1887 S. 396 kaldes endog Manden Værgø, forsaavidt han bestyrer Fællesboet. Dette er selvfølgelig urigtigt, jfr. Bentzon, Familieret S. 103 og 137.

faktisk kun Betydning, hvor hun havde Særeje³⁾; men her fastholdtes det ogsaa i Praksis, at Manden var Værge, naar ikke andet var bestemt i konfirmeret Ægtepagt⁴⁾. Nu er dette Mandens særlige Værgemaal for hendes Formue ophævet ved L. 7. Apr. 1899, jfr. navnlig § 10 og § 21 modsætningsvis.

Person-
lige For-
hold?

Mandens Værgemaal i personlige Forhold er bortfaldet samtidig med, at man antog hende for personlig myndig⁵⁾. Det er da kun en urigtig Brug af et forældet Retsbegreb, naar derefter Manden er bleven kaldt for hendes Værge i Tilfælde hvor han optraadte som Fuldmægtig for hende, f. Eks. under en Proces vedrørende hendes personlige Forhold. Den eneste retlige Virkning, som maaske tør fastholdes i Nutiden, er en afbeviselig Formodning om at hun har bemyndiget ham⁶⁾. Det rette er dog vistnok her at se Forholdet rent processuelt, saaledes at Dommeren skønner over, om Manden (eller omvendt Hustruen der møder for Manden) uden særligt Bevis tør anses for at have Ægtefællens Fuldmagt⁷⁾.

³⁾ Hans Bestyrelse af hele Fællesformuen foregik jo i eget Navn, og skulde Hustruen ved nogen Art formueretlig Retshandel forpligtes personlig, maatte der beskikkes en særlig Værge, jfr. Bentzon, Familieret S. 137 og Deuntzer, Familieret, 3. Udg. 1892 S. 137.

⁴⁾ Jfr. ovenfor S. 63 og Deuntzer, Familieret 3. Udg. 1892 S. 137 og 157—163, se U. f. R. 1882 S. 566, 1887 S. 692 og 1889 S. 584.

⁵⁾ Jfr. ovenfor S. 66—67 og Bentzon, Familieret S. 100—102.

⁶⁾ Se nærmere Bentzon, Familieret S. 102. Se U. f. R. 1896 S. 530 og Nellesmann, Civilprocessens alm. Del S. 413 om, at han ikke kan optræde for hende, naar hun protesterer derimod. Dom i U. f. R. 1885 S. 502 betoner ved Siden af Hustruens formodede Samtykke, at Manden er Hustruens Værge; men for saavidt fulgte Dommen en bortfalden Retsregel. Se om tysk Ret Dernburg, Familieret S. 115, Note 22, S. 116 med Note 24 og 25 og S. 122—23. B. G. B. har udeladt tidligere Regler om Mandens „gesetzliches Vertretungsrecht“.

⁷⁾ Jfr. Munch-Petersen, Civilproces I S. 91. Efter Reglen i

Efter L. 7. April 1899 § 10 gælder for Hustruer ^{Formuen.} under 25 Aar de almindelige Regler om umyndige og mindreårige⁸⁾. Kun kan Ægteemanden, uafhængig af vor Rets Regler om fødte Værger, beskikkes til Værge (eller Kurator), naar han ikke⁹⁾ selv er interesseret; men egentlig Fortrinsret har han ikke¹⁰⁾.

En gift Kvinde kan selvfølgelig umyndiggøres efter ^{Umyndiggørelse.} de almindelige Regler¹¹⁾, og ogsaa her maa L. 7. Apr. 1899 § 10, 2. Punktum være anvendelig; se endvidere Skiftels. § 5^b. Ved Siden heraf hjemler L. 7. Apr. 1899 § 21, 2. Stk.¹²⁾, at det kan bestemmes ved Ægte-

L. 7. Apr.
1899 § 21,
2 Stk.

1—9—14 („Frænde“) maa Ægtefæller kunne møde for hinanden, se Munch-Petersen, Civilproces I S. 82. Retspl.s § 260 siger det nu udtrykkeligt. Det Spørgsmaal, om Hustruen kan stævnes alene, eller Manden skal medstævnes, er ofte et Spørgsmaal ikke om Myndighed men om Raadighed, jfr. Munch-Petersen l. c. S. 63 ff. Hvor det gælder Formuen, kan Hustruen stævnes alene hvis kun hendes Selverhverv eller Særeje søges, og ellers Manden alene. Soges Hustruen til Straf (Bøder) eller Erstatning, og vil Sagsøgeren kunne holde sig til Fællesboet (L. 7. Apr. 1899 § 13, 2. Stk.), maa begge to indstævnes, jfr. herfor U. f. R. 1901 S. 751, men herimod 1913 S. 368. Dom i U. f. R. 1901 S. 250 er neutral, thi vel var Manden ikke medindstævnet, men det fremgik ikke af Sagen, om Sagsøgeren vilde kunne holde sig til Fællesboet efter L. 1899 § 13, 2. Stk. Se om disse Spørgsmaal Zahlmann i U. f. R. 1899 S. 767—68.

⁸⁾ Dog maa det erindres, at over hvad gift Kvinde ejer ved Vielsen eller senere faar ved Arv eller Gave, raader Manden hvis det bliver Fælleseje, se Bentzon, Familieret S. 137 ned., Jmskr. Nr. 103, 18. Maj 1916 og ovenfor i § 25 S. 188.

⁹⁾ Saaledes ogsaa efter ældre Ret, jfr. Jur. Ugeskr. 1861 S. 664, U. f. R. 1878 S. 344 og 1887 S. 396, se nu ogsaa 1901 S. 992.

¹⁰⁾ Jfr. Bentzon, Familieret S. 103.

¹¹⁾ Et særligt Spørgsmaal er dette, hvorledes der skal forholdes med det i L. 7. Apr. 1899 § 11 omtalte Samtykke, hvor Hustruen er umyndiggjort. Værgens Tilslutning maa sikkert være nødvendig; men kræves yderligere Pupilautoriteternes?

¹²⁾ Jfr. Bentzon, Familieret S. 167 og ovenfor S. 123 øverst.

pagt, at hun for at raade over sit Særeje skal have Samtykke af Manden eller en Tilsynsværge. Herved bliver hun overfor sit Særeje stillet som en Mindreaarig¹³⁾, hvorfor man i §'ens Ord »uagtet hun er fuldmyndig« bør underforstaa Indskuddet »iøvrigt«.

Værgemaal
efter Fr.
11. Sept.
1839 § 7.

Naar Manden er forsvunden (Fr. 11. Septbr. 1839 § 7), eller er bortrejst saa langt at hans Samtykke enten slet ikke eller kun vanskelig kan indhentes, eller naar han er forhindret ved Sygdom eller Fangenskab, opstaar der et lignende Spørgsmaal som naar han umyndiggøres, jfr. ovenfor i § 30 S. 224—25. Ogsaa i disse Tilfælde kan der være Grund til en lignende Ordning som efter L. 7. April 1899 § 14, idet der gives Hustruen en Medraadighed over den Fællesformue¹⁴⁾ hvorover Manden tidligere raadede. Støttet paa Fr. 11. Septbr. 1839 § 7 (». . . Hustruen med en dertil af Øvrigheden beskikket Værges Samtykke at bestyre Boet . . . «) og denne Regels Analogi har man tidligere antaget¹⁵⁾, at der kunde beskikkes Hustruen en Værge, saaledes at hun med ham bestyrede Fællesboet, forpligtende dette og tillige sig selv personlig gennem Retshandler.

tidligere
Retsopfat-
telse

¹³⁾ Se U. f. R. 1912 S. 83, 1913 S. 440 og 824 og Jmskr. Nr. 136. 27. April 1910 om at hun i alle andre Henseender forbliver fuldmyndig. Ifølge Jmskr. Nr. 142, 3. Juni 1916 skal der altid gives Tilsynsværgen en Beskikkelse, men denne skal ikke tinglyses eller bekendtgøres efter Reglerne i Pl. 10. Apr. 1841.

¹⁴⁾ I det følgende underforstaas Undtagelsen med Hensyn til Hustruens Selverhverv.

¹⁵⁾ Jfr. Mot. til L. 7. Apr. 1899 § 13, Scheel, Familieret S. 183—84 og 634—36, Deuntzer, Familieret 3. Udg. 1892 S. 142—43 og Bentzon, Familieret S. 153. Praksis udtrykte sig, som beskikkedes Værgen for Hustruen; derimod ses det ikke bestemt afgjort, om hun forpligtedes personlig, se U. f. R. 1871 S. 740, 1876 S. 791, 1878 S. 1140 og 1880 S. 1036, jfr. Kskr. 11. Decbr. 1828 og Jmskr. Nr. 14, 11. Jan. 1890. Se om norsk Ret Platou, Arveret § 34 S. 432.

Naar nu L. 7. Apr. 1899 § 13, 1. Stk. har villet fastholde gældende Ret paa dette Punkt¹⁶⁾, har dette ikke fundet noget heldigt Udtryk, idet §'en synes at forudsætte at Manden, overalt hvor der handles med Hjemmel i Fr. 11. Septbr. 1839 § 7, bliver personlig forpligtet ved Retshandelen (. . . . »kunne som forpligtende Manden«). Men dette hans personlige Ansvar, særlig for Gæld stiftet af Konen med Værge, er kun retfærdiggjort, saalangt 5—1—13's Regel er anvendelig, nemlig hvor Manden er syg, fængslet eller midlertidig bortrejst¹⁷⁾. Er han derimod forsvunden eller har forladt Hustruen, bør han ikke forpligtes personlig gennem Retshandler som normalt udelukkende vil forfølge hendes Interesser. Maaske kunde man ogsaa forstaa § 13, 1. Stk. med en saadan Begrænsning. Thi den handler efter sine Ord (»5—1—13, jfr. Frd. 11. Septbr. 1839 § 7«) kun om Tilfælde, hvor 5—1—13 er anvendelig, derunder Tilfælde hvor tilfælde Fr. 1839 § 7 er anvendelig. Hvor da 5—1—13's Regel om, at Hustruens Retshandler forpligter Manden personlig, er uanvendelig, har man kun Brug for to Ting, dels en Regel om Bestyrelsen af selve den Formuemasse hvorover han tidligere raadede, og den sker af Hustru og en Værge (»dertil«) i Forening¹⁸⁾, dels de almindelige Regler om Hustruens Forpligten sig selv personlig¹⁹⁾.

¹⁶⁾ Se Mot. til § 13.

¹⁷⁾ Jfr. Bentzon, Familieret S. 150—53, særlig ved Note 44.

¹⁸⁾ Selvfølgelig kan efter 1908 Hustruen altid beskikkes som Værge for Manden ifølge Fr. 11. Sept. 1839 § 6; men Værgemaalet staar da under Pupiltilsyn, jfr. Jmskr. Nr. 396, 8. Decbr. 1908, se Bentzon, Familieret § 23 S. 138.

¹⁹⁾ Jfr. U. f. R. 1903 S. 674, 1904 A. S. 127 og 1913 S. 732. Det, at efter 1899 Hustruen ikke som saadan er umyndig, overflødiggør den tidligere antagne Regel om, at Hustruen ved at optræde med Værgen efter Fr. 1839 § 7 kunde forpligte ogsaa sig selv personlig, jfr. Mot. til § 13. Hermed kommer dette Værgemaal til at henhøre under de i § 33 omhandlede.

Den for Boet²⁰⁾ beskikkede Værge maa nærmest indtage en Kurators Stilling, i alt Fald saaledes at Pupilauctoriteterne intet Tilsyn fører²¹⁾; se dog nedenfor i § 33 om Skiftelovens § 14.

f) Værgemaal for fuldmyndige.

§ 33. Som omtalt i § 21 kan man anordne et »Værgemaal« i Tilfælde, hvor en voksen Person forbigaaende faktisk er forhindret i at varetage sine Anliggender, særlig paa Grund af Fraværelse¹⁾. En almindelig Hjemmel hertil, hvad angaar saavel mere vedvarende som forbigaaende Værgemaal, findes allerede i 3—17—1 (»eller andre Aarsager, som ... billig kendes«).

Værgemaal
for fraværende.

Der kan saaledes udnævnes en Værgø til under et Arveskifte at varetage en (myndig) fraværende²⁾ Arvings Tarv, jfr. Skiftel.s § 14. Endvidere bestemmer Fr. 11. Septbr. 1839 § 6³⁾, at Øvrigheden⁴⁾, hvor en Person er forsvunden og her i Landet har Formue, skal beskikke en Værge, hvis han ikke har efterladt en Ægtefælle eller Fuldmægtig. Værgen har med denne Formues Bestyrelse at gøre, han skal efter Pupilauctoriteternes Beslutning⁵⁾ enten realisere Godset og indsætte Beløbet i Overformynderiet, eller selv bevare og bestyre

²⁰⁾ Analogisk synes Reglen at maatte være anvendelig, naar det er en Hustru som er bortrejst, nemlig med Hensyn til hendes Selverhverv.

²¹⁾ Jfr. ovenfor § 29 S. 213 og 220, Jmskr. Nr. 34, 6. Febr. 1877 og Bentzon, Familieret S. 154 og 138.

¹⁾ Jfr. ovenfor S. 52, 2. Stk. om, at Tilfældet er beslægtet med negotiorum gestio; se derimod S. 114, Note 4 og S. 116, Note 10 om Tilfælde af manglende Handleevne.

²⁾ Jfr. Jmskr. Nr. 215, 8. Sept. 1899, Deuntzer, Skifteret 1885 S. 752, og Hindenburg S. 21; se ovenfor S. 177.

³⁾ Jfr. Björling S. 310—311 og Dernburg, Familieret S. 450—53 om B. G. B. § 1911.

⁴⁾ „Den Øvrighed, som har at vaage for Umyndiges Tarv“.

⁵⁾ Jfr. ovenfor S. 182—83 og i § 27.

Godset⁶⁾. Den fraværendes mulige Dispositioner over Godset maa staa tilbage for Værgens (eller Overfor-mynderiets⁷⁾). Værgen har, jfr. Skiftelovens § 14, »i enhver Henseende samme Ret og Pligt og er samme Kontrol underkastet som en Værge for en umyndig«⁸⁾.

Skiftelovens §§ 58 og 64, jfr. L. 7 Apr. 1899 § 29, indeholder Regler om at en Værge, i Tilfælde hvor en Ægteemand skal skifte Fællesboet med Børnene⁹⁾ eller med Hustruen selv, skal beskikkes, hvis der er Fare for, at han utilbørlig vil forrykke Boets Tilstand¹⁰⁾. Øjemedet med Værgebeskikkelsen er at beskytte Arvingernes eller Hustruens Interesse i, at de eller hun ved Skiftets Gennemførelse faar deres Part efter Værdierne paa Arvefaldets, Separationens eller Skilsmissens Dag¹¹⁾. Raadigheden over de hidtil af Manden bestyrede Fællesmidler gaar over til Værgen, saaledes at Manden nu ikke ved Retshandler kan raade over disse Midler, eller stifte Gæld som kan fyldestgøres deri; omvendt maa den Gæld, Værgens Administration med Føje medfører, vistnok paahvile Manden personlig¹²⁾.

Fratagelse
af Raad-
dighed.

⁶⁾ Jfr. ovenfor S. 35—36.

⁷⁾ Men da han ikke er umyndiggjort, er ikke blot hans egne Dispositioner bindende for ham selv personlig, men de kan gøres gældende overfor den under Værgemaalet inddragne Formue, efter at dette er ophørt.

⁸⁾ Jfr. Deuntzer, Skifteret 1885 S. 585—587. Her kan ogsaa erindres om den Værge, eller det „Forsvar“, som ifølge Fr. 11. Septbr. 1839 § 16, jfr. Fr. 29. Maj 1750 § 2 og nu Retsplls §§ 449 og 456 skal beskikkes for Sagsøgte i Sager om Skilsmisse og, efter Retspl. smstds., om bortblevnes Formue, se Hindenburg S. 30 og 33.

⁹⁾ Reglen gælder ogsaa hvor Hustruen, som har siddet i uskiftet Bo og saaledes „hæfter personlig for Boets Gæld“, skal skifte med Børnene.

¹⁰⁾ Jfr. Munch-Petersen, Skifteret S. 168, Deuntzer, Skifteret 1885 S. 695—97, Bentzon, Familieret S. 243—44 og Arveret S. 280—81.

¹¹⁾ Jfr. Bentzon, Arveret S. 281 og L. Nr. 131 27. Maj 1908 § 14.

¹²⁾ Jfr. Deuntzer l. c. S. 696 om. at Værgen er Ægteemandens,

Men Manden vedbliver iøvrigt at være fuldmyndig og kan forpligte sin Part i Boet, saaledes at Fyldestgørelse kan søges i Parten naar Værgemaalet er ophørt. Værgemaalet bekendtgøres efter Reglerne i Pl. 10. April 1841 med de der hjemlede Virkninger overfor Tredjemand^{13, 14)}.

II. KUNSTIG RETSSUBJEKTIVITET (JURIDISKE PERSONER).

Det her-
skende
Begræb.

§ 34. Der er en Række Tilfælde, hvor man i vor Ret og Retsvidenskab har villet hævde¹⁾, at Rets-

forsaavidt Fællesboet angaar, og at Boestyrelsen kan medføre hans personlige Hæften; jfr. ogsaa smstds. S. 752 om Beskikkelsens Natur som en judicial eller administrativ Akt. Se ogsaa ovenfor S. 193 Note 12.

¹³⁾ Om Værgens og Boets Forhold til Kreditorerne, se nærmere Skiftels §§ 62 og 69 og Deuntzer, Skifteret 1885 S. 697.

¹⁴⁾ Retspl.s §§ 794—799 har anordnet et Værgemaal til at bestyre den Formue her i Riget, som er beslaglagt fordi en Sigtet har unddraget sig Forfølgning (§ 794). Værgesbeskikkelsen kundgøres efter de om Umyndiggørelse gældende Regler, og Værgen maa ikke lade sigtede tilflyde nogen Indtægt af Formuen (§ 795). Dette Værgemaal tilsigter ligesom det efter Skiftels § 58 en Raadighedsbegrænsning, her dog i det offentlige, i Straffeopfølgningens Interesse.

Hvis Pl. 15. Jan. 1768 antages vedblivende at gælde, og Tilfældet ikke snarere nu skal behandles efter Analogien af Fr. 11. Septbr. 1839 §§ 6 og 7, saaledes at Midlerne efter almindelige Regler indsættes i Overformynderiet (jfr. Jmskr. Nr. 231, 12. Decbr. 1876), haves der heri et særligt andet Tilfælde af Kompetencebegrænsning i det offentlige Interesse, se ovenfor S. 120. Her kan endnu mindes om L. 7. Apr. 1899 § 21, 2. Stk., hvis Øjemed ganske vist som oftest vil være en delvis Habilitetsindskrænkning for Hustruen, men som dog ogsaa efter Omstændighederne kan være bragt i Anvendelse, fordi Manden vil sikre sig sine Interesser i Særejets Bevarelse (det fælles Underhold, jfr. L. 7. April 1899 § 23, eller mulig Arv).

¹⁾ Ørsted VI S. 468—92, Bang i Jur. Tidsskr. 16. Bd. 1. Hæfte S. 48—65, Scheel S. 722—772 og Goos, Alm. Retslære 1. Del S. 172—181.

subjektet for en Rettighed eller Forpligtelse, eller især for en sammenhængende Gruppe af saadanne, ikke er en eller flere enkelte fysiske Personer, men derimod en af Retsordenen dannet kunstig Enhed: en juridisk Person²⁾. Muligheden for en saadan Retsdannelse foreligger overalt, hvor den hele Rettighed eller den hele Forpligtelse ikke vilde kunne henføres til et bestemt paaviseligt enkelt Menneske; men i Almindelighed tages Begrebet i betydelig snævrere Forstand. Under de juridiske Personer har vore senere Forfattere³⁾ kun villet henføre de Forhold, hvor en Formues Henlæggelse til visse Formaal nyder Retsbeskyttelse, men hvor de Mennesker, i hvis Interesse Retsbeskyttelsen udøves, helt eller delvis er upaaviselige. Dette gælder overalt, hvor Formaallet helt eller delvis omfatter Fremtidens Mennesker. Men det gælder ogsaa, hvor det ikke særlig er ufødte man tilsigter at medtage, men hvor det blot er en ubestemt Mængde, hvem Formuen bringer Fordele — jfr. f. Eks. et Legat »til Byens Forskønnelse« —, eller hvor de Kendsgerninger endnu ikke foreligger, hvorved Personerne inddrages i Kredsen, f. Eks. naar en Prisbelønning for en Opgaves mulige Løsning paa bindende Maade er udlovet offentlig. Den Kreds, hvem Formuen skal gavne (»Formaalssubjekterne«⁴⁾),

²⁾ Jfr. Goos l. c. S. 172: „den juridiske Person et fingeret Retssubjekt“ og Scheel S. 722: „Ved en juridisk Person forstaas et Retssubjekt udenfor de enkelte Mennesker“. Se ogsaa J. H. Olivarius, Stiftelser 1910, S. 7. Dernburg S. 132 definerer: jur. Personen d. h. soziale Organisation mit selbständiger Persönlichkeit.

³⁾ Se navnlig Goos l. c. S. 172—184, Deuntzer, Personret, 3. Udg. 1889 S. 82—84 og Platou, Norsk Selskabsret II 1911 S. 34—41 (S. 40: „at man ikke kan henføre Aktieselskabet under de juridiske Personer uden en voldsom Udvidelse og Tøining af Begrebet „juridisk Person“, saaledes som det før har været opfattet hos os“).

⁴⁾ Jfr. A. Merkel, juristische Encyclopädie, 1885 §§ 171 ff. om Sondringen mellem „Interessent“ og „Sachwalter“. Se ogsaa

kan iøvrigt være en snævrere eller videre; ofte kommer Formuen den enkelte mere direkte, ofte mere indirekte til Gode.

Hvad ind-
drages
under
Begrebet?

Som Eksempler paa juridiske Personer nævnes i Almindelighed⁵⁾ følgende: Stiftelser⁶⁾, f. Eks. Kommunitet, Kollegierne, Vaisenhuset, Klostrene og de mange til Understøttelse af Private oprettede »Legater«⁷⁾. Disse kan, ligesom Statens og Kommunens Pengemidler, komme mere almindelige Foranstaltninger til Gode; men ofte giver man enkelte Personer, udvalgte af den større Kreds, direkte Ydelser, særlig Penge eller Bolig. Nævnes kan endvidere de saakaldte Korporationer, f. Eks. Laugene. Undertiden er Kredsen mere begrænset, og en enkelt har til enhver Tid Formuen til omfattende Brug, medens hele Kredsens Interesser beskyttes dels gennem de retlige Baand, der er paalagte den aktuelt nydendes Dispositioner, dels gennem det Offentliges (Justitsministeriets) Tilsyn og Kontrol. Dette gælder vore Len, Stamhuse og Familie-fideikommissar, hvor den begunstigede Slægt udgør den juridiske Person^{8, 9)}.

Bentzon, alm. Retslære ved Vinding Kruse S. 29 ff. og Ørsted VI S. 470.

⁵⁾ Der tænkes i Teksten paa privatretlige Forhold, ikke paa offentligretlige, som hvis vigtigste juridiske Personer nævnes Staten (Statskassen) og Kommunerne. Paa Overgangen staar f. Eks. Universitetet, Righospitalet og selvejende Kirker, saasom Roeskilde Domkirke og i Tiden før Reformationen selve den katolske Kirke.

⁶⁾ Jfr. J. H. Olivarius, Stiftelser, 1910.

⁷⁾ Jfr. nærmere Scheel S. 736—37.

⁸⁾ Jfr. Torp-Grundtvig S. 132—136.

⁹⁾ Man har endelig nævnt »den Fosteret tillagte Retsbeskyttelse«. Bortset fra, at det, som oftest, i Virkeligheden er en Beskyttelse for det (eller de) Børn, som senere fødes, jfr. ovenfor S. 23—25, maa det fremhæves, at der i Nutiden ingen Brug er for her at danne noget særligt Retssubjekt, se Goos, l. c. S. 173, og om romersk Ret Lassen. Lærebog i

I Nutidens danske Retsvidenskab har man været enig¹⁰⁾ om at blive staaende ved Tilfælde af den hidtil nævnte Art. Man har ikke villet henhøre under de juridiske Personer noget Forhold, hvor samtlige Subjekter er retlig paaviselige. Man advarer¹¹⁾ netop imod at tale om en juridisk Person i saadanne Tilfælde, hvor der er Trang til særlige Regler, der er mere eller mindre analoge med dem, som kan opstilles om alle eller dog en Del af de ovenfor nævnte Forhold, idet der ligesom her er Trang til at danne en vis retlig Enhed, det være nu, fordi den faktiske Paa- viselighed kan være vanskelig, eller fordi Rettigheder og Pligter er saaledes begrænsede, at de naturligere henhøres til Formuen end til Personerne, eller i Almindelighed fordi Enhedens Retsstilling ikke kan sættes lig med Summen af alle Subjekternes Rettigheder og Pligter.

Der vil vistnok heller ikke nu være nogen, som vilde være fristet til at danne en juridisk Person ved Forhold som¹²⁾ Ægtefællers Formuefællesskab, Sam-

Hvad ude-
lukkes fra
Begrebet?

rom. Privatret, 1911, S. 56 (§ 13 II). Noget andet er, at der her ligesaa vel som ved den juridiske Person gøres Brug af en Fiktion, naar man almindelig siger, at Barnet maa betragtes som tilværende fra Undfangelsen.

¹⁰⁾ Jfr. f. Eks. Torp: Om Interessentskab, 1904 S. 214—215, der i denne sin tredje Udgave fastholder sin tidligere Opfattelse; men herimod Jul. Lassen (i Forelæsninger over romersk Privatret 1899 S. 101 ff. særlig S. 108 og i Lærebog i romersk Privatret 1911 S. 54—57) hvis Opfattelse af Begrebet — selvfølgelig kun udviklet for romersk Rets vedkommende — i Hovedsagen stemmer med Tekstens (jfr. særlig det første Værk S. 103—107).

¹¹⁾ Goos l. c. S. 175—178, Deuntzer, Personret 1889 S. 79—80 og Platou, Selskabsret I (1904) S. 84—85, 105 Note 3 og 129—130, samt II (1911) S. 34—41.

¹²⁾ Jfr. Bentzon, alm. Retslære ved Vinding Kruse S. 34, og Familieret S. 121 samt Egger S. 175 Midten. Heller ikke Konkursboet bør opfattes som en juridisk Person, jfr. Munch-Petersen, Skifteret S. 33.

Tvivel-
somme
Tilfælde.

debitorer eller Samkreditorer, tilfældigt Sameje eller de navngivne Interessentskaber¹³⁾. End mindre vilde man gøre det, hvor Rettighederne og Pligterne tilkommer en enkelt Person, men der er en Kreds, paa hvilken de kan ventes at ville gaa over — f. Eks. de successive Kreditorer efter et Omsætningspapir —, selv om ogsaa denne Kreds er ejendommelig begrænset, f. Eks. Ejerne af en fast Ejendom med Hensyn til en denne tillagt Servitut. Tilbage bliver der derimod nogle Tilfælde, som man i vor ældre Retsvidenskab har villet henregne til de juridiske Personer. Ørsted (VI S. 476) nævner det Forhold, at en Person opretter et Lotteri, saaledes at han kun med en vis bestemt Sum hæfter for de Gevinster, som maatte falde. Hermed kunde man sammenstille Sørrettens Regler om Skibs- og Ladningspant. Thi det afgørende for Ørsted er, at Individerne ikke forpligte deres Personer eller alt, hvad der hører til deres Retssfære, men kun lade en bestemt Del af deres Formue, der afsondres fra deres øvrige Gods, hæfte for de Forpligtelser, som indgaas« (VI S. 469). Efter denne Betragtning opfatter Ørsted¹⁴⁾ da ogsaa alle anonyme Interessentskaber som juridiske Personer (VI S. 475).

Problemet
taget termi-
nologisk.

Hvis man opfatter Spørgsmaalet om, hvorledes man bør bestemme den juridiske Persons Begreb, som et rent terminologisk¹⁵⁾ Spørgsmaal, der rejses i Person-

¹³⁾ Jfr. om saadanne Opfattelser Torp l. c. S. 114, men derimod Ørsted VI S. 669 i Noten, hvor denne tillægger det navngivne Interessentskab „en vis relativ juridisk Personlighed“, se nærmere Ørsted V S. 429—430 og VI S. 468—479 om de egentlige juridiske Personer, jfr. ogsaa Bang l. c. S. 63.

¹⁴⁾ Saavel som Bang l. c. S. 55, jfr. herom Torp: Om Interessentskab S. 214 ad Note 17. Jfr. ogsaa om Spørgsmaalet J. Serlachius i Tidsskrift, utg. af jur. føren. i Finland, 1898 S. 421—447: Åro bolag juridiska personer?

¹⁵⁾ Jfr. Bentzon, alm. Retslære l. c. S. 32—33, se ogsaa G. Cohn i jur. Tidsskrift 1917 S. 189—90 og H. Ussing, smstds. S. 362.

retten blot for at udtrykke en særlig Maade, hvorpaa Retssubjektivet kan foreligge, maa det erkendes, at den herskende Lære har fremhævet det klareste og eneste skarpe Kriterium: Subjektets Paaviselighed eller Upaaviselighed. Men herefter bliver Begrebet ogsaa i det væsentlige unyttigt¹⁶⁾. Thi vel kan man ikke nævne alle de enkelte Subjekter. Men hvorfor skulde man ikke, naar det blot gjaldt det betegnende Navn, nævne hver Gruppe ved sit særlige Navn (en Stiftelse, et Laug etc.)? Og hvorfor skal man i Henseende til Subjektet fingere en Enhed, som ikke eksisterer? Ja. Fiktionen kan endog gøre Skade: Man sammenstiller under et fælles Begreb en Række Retsforhold, hvis retlige Ordning (d. v. s. de særlige for hver Gruppe gældende Retsregler) er saa forskellig som f. Eks. et Lens, et Laugs, en offentlig Stiftelses eller Statskassens. Og man forledes til at opstille som et Aksiom, at Ligheden eller Uligheden med Hensyn til Subjekternes Paaviselighed er det retlig eneafgørende, saaledes som naar Goos (l. c. S. 178) siger, at det at inddrage Aktieselskaber under de juridiske Personer, gør denne Fiktion dels »overflødig, dels skadelig, fordi den adskiller det væsentlig ensartede og samler under een Betegnelse væsentlig uensartede Tilfælde«, hvilket sidste derimod ikke skulde ske efter denne Forfatters Begreb om en juridisk Person.

¹⁶⁾ Jfr. herimod Goos l. c. S. 172: „Derimod kan Fiktionen være et nyttigt Hjælpemiddel til at give Retssætningerne for et givet Forhold en let anvendelig Form. Jfr. ogsaa Torp l. c. S. 215 . . . „kan det ikke stærkt nok fremhæves, at Begrebet juridisk Person kun er Udtryk for en Fiktion. Og en saadan Fiktion kan overhovedet ikke forklare Retsregler. Den kan kun tjene som en bekvem Iklædning for Retsregler, der ad anden Vej ere begrundede“. Se i samme Retning A. Merkel: Jur. Encyklopädie § 190. Om Fiktioner se endvidere G. Cohn og H. Ussing i jur. Tidsskrift 1917 S. 165 ff. og 345 ff. og Bentzon, alm. Retslære l. c. S. 36—42.

Begrebets
reale Værdi.

Naar man derimod gaar ud over dette, at søge blot den bekvemme Benævnelse, og fæster Blikket paa de reale Ligheder og Uligheder, som der er eller bør være mellem Retsreglerne for alle de Retsforhold, man har villet sondre og sammenstille ved Hjælp af Fiktionen, vil man finde, at Begrebet historisk har haft real Værdi og Virkning. Det er et Indicium herfor, at der har været saa megen Tvivl og Strid, om dog ikke Aktieselskaber burde henregnes til de juridiske Personer¹⁷⁾; thi en saadan Strid dækker normalt over reale Modsætninger. Begrebets Realitet synes nu ogsaa at være følgende: Dannelsen af den kunstige Enhed, det juridiske Retssubjekt, betegner en Tendens til — gennem den i Fiktionen om en Person liggende Analogisering — at gøre Anvendelse af de Regler, der for Retsforholdet udadtil gælder, hvor Retssubjektet er en enkelt fysisk Person; jfr. Fr. 22. Dig. 46—1 »personæ vice fungitur«¹⁸⁾. Hertil maa imidlertid føjes, at denne Analogisering ingenlunde drages fuldstændig i visse Tilfælde og slet ikke sker i de andre. Der er tvertimod Trang til en mindre eller større Anvendelse af Analogien¹⁹⁾: Rettigheder og Pligter med Hensyn til Ægtefæller i Formuefællesskab, Samkreditører og -Debitorer, tilfældigt Sameje og navngivne Interessentskaber søges som Hovedregel førte tilbage til de enkelte Subjekter, men er dog ikke simpelthen lig Summen af de enkelte Subjekters Rettigheder og Pligter. Naar en begrænset Hæften indtræder for en enkelt Person, behandles den hæftende Formuemasse,

¹⁷⁾ Jfr. Torp l. c. S. 214 Note 17 og 19.

¹⁸⁾ Jfr. Ørsted VI S. 469—471, særlig S. 470 nederst: „For at nu de almindelige Retsregler, som nærmest angaa Forholdet Mand og Mand imellem, ogsaa skulle kunne anvendes paa de retlige Berøringer, hvori den til bedste for en ubestemt Menneskemasse gjorde Indretning kan træde til Tredjemand, er det dog fornødent, at man tænker sig et Retssubjekt“ . . .

¹⁹⁾ Jfr. Egger S. 174, under c, i Begyndelsen.

men kun i en enkelt Retning, som en retlig Enhed. Alene med Hensyn til Slægtens Beskyttelse mærkes Enhedstrangen ved Len, Stamhuse og Fideikommissar. Større Trang til retlig Enhed findes der derimod ved de anonyme Interessentskaber; og størst er Analogiseringen ved Stiftelser.

Hvis vi nu havde positive Retsregler, der detal-
 jeret løste alle de særlige Retsspørgsmaal, som hver Vor Rets
Stilling til
Begrebet. Gruppe fremkalder, vilde der her kun kunne være Tale om det rent teoretisk-systematiske Arbejde at vise, i hvilket Omfang denne retlige Enhed, denne Parallel til den fysiske Enhed, er gennemført. Men Sagen er, at vi ofte kun har en aldeles sporadisk Lovgivning. Vi maa i mange Tilfælde hjælpe os med Analogier og Forholdets Natur; og her har der sikkert i vor egen og fremmed Rets Teori og Praksis hersket en Tendens til at begrunde de enkelte Overførelser af Reglerne for Enkeltsubjektet blot ved en Henvisning til, at Forholdet er at opfatte som i det hele en retlig Enhed: man afleder Enkelthedernes Løsning fra den i Fiktionen udtrykte almindelige Opfattelse af Trangen til at operere med et samlet Subjekt i Stedet for de enkelte interesserede Personer.

Denne Tendens bør for Fremtiden undgaas. Man bør aldrig argumentere for Analogien ved at henvise til Fiktionen om den juridiske Person. Hvorledes man imidlertid indenfor hver Gruppe skal bestemme Retsreglerne, det henhører det ikke til en Personret at udvikle, netop fordi Subjektets Ejendommelighed ikke kan erkendes for det afgørende. I Hovedsagen bør der derom henvises til vedkommende Steder i Systemet. I det følgende skal det dog, for noget nærmere at belyse det hidtil udviklede, i nogle Hovedtræk vises, at hin Fiktion virkelig betegner den omtalte Analogisering, at denne maa gennemføres i forskelligt Omfang, og at man, hvis man — hvad i og for sig er urigtigt —

ønsker at inndelege alle Tilfældene i to Grupper, næppe bør drage Grænsen dér, hvor det er gjort efter den Lære, der tager væsentlig terminologisk paa Spørgsmaalet.

Vor Lov-
givnings
Udtalelser.

Vore Loves Regler om juridiske Personer i Almindelighed er af underordnet Betydning. Det forudsættes i Lov 29. Marts 1873 § 13²⁰⁾, at der kan eksistere juridiske Personer, som er ansvarlige for visse af deres Bestyrelses Handlinger. Endvidere siger Lov 8. Marts 1856 om Landbohøjskolen i sin § 6, at »Stipendiefonden . . . kan som juridisk Person eje Formue, modtage Gaver og paadrage sig Forpligtelser«. Det forudsættes her, at en saadan Stiftelse kan være »en retlig Enhed« i de nævnte Retninger. § 6 kan iøvrigt maaske opfattes alene som en — overflødig — Udtalelse af, at man efter vor Ret i Almindelighed har Lov til med en saadan Retsvirkning at henlægge Formue til almene Formaal, og man tør sikkert ikke slutte heraf, at der dertil udkræves Lovhjemmel eller anden offentlig Sanktion²¹⁾. Vel kan en saadan Henlæggelse »under den døde Haand« have sine Betænkeligheder²²⁾, og vel kan det være berettiget, at Lovgivningen imod den private Stifters Vilje ophæver eller ændrer en Stiftelse, naar Almenvellet bydende kræver det²³⁾; men i Almindelighed maa enhver saadan Op-

²⁰⁾ »Rekvirenten, derunder . . . juridiske Personer« . . . er ansvarlig for Skade og Omkostninger ved ulovlig Udpantning«, jfr. nu Retsplls. § 608.

²¹⁾ I fremmed Ret kendes saavel det System, at en offentlig Sanktion udkræves, som, at en offentlig Registrering er en Betingelse for at anerkende Sammenslutningens »Rechtsfähigkeit«, jfr. B. G. B. §§ 21 og 22 og Dernburg I S. 179 ff. Se Olivarius l. c. S. 13 ff. om, at Stadfæstelse af en Stiftelse væsentlig kun har den Betydning, at den stilles under en vis offentlig Kontrol, særlig med Hensyn til Formuens Bevaring.

²²⁾ Jfr. Ørsted VI S. 479—482 og Bang l. c. S. 55.

²³⁾ Jfr. Ørsted: Eunomia 1. Bd. S. 1—38 og Olivarius l. c. S. 129 ff.

rettelse af et Legat eller en Stiftelse anses for rets-
gyldig, jfr. ogsaa modsætningsvis Reglen i Grundlov
1915 § 91. Noget andet er, at offentlig Autorisa-
tion kan skaffe særlige Fordele (Stempelbegunstigelser
f. Eks.²⁴).

Den retlige Enhed træder stærkest frem, hvor
Formaalssubjekterne indtager den fra sædvanlige Rets-
subjekter mest afvigende Stilling. Hvor f. Eks. en
Formue er henlagt til et Monuments Vedligeholdelse
eller til et Hospitals Drift, har Formaalssubjekterne
aldeles ingen Rettighed at gøre gældende. Navnlig i
saadanne Tilfælde har man været fristet til helt at
fornægte Retssubjektiviteten og at sige: Formue kan
saavel »pertinere ad aliquid« som »ad aliquem«²⁵).
I andre Tilfælde kan Subjekterne vel hævde deres
Ret til Nydelsen, f. Eks. naar en Person har særlig
Ret til at faa et Legat. Men i begge de nævnte og
mange andre Tilfælde kan Subjekterne dog ingen Ind-
flydelse udøve paa selve Bestyrelsen af Formuen. Dette,
at »Personens« Handleevne er hos en særlig Bestyrelse,
der fungerer i Analogi med Værgen for den umyndige,
er karakteristisk for alle Stiftelser. I Modsætning
hertil har ved »Korporationer« (f. Eks. Laugene) de

Den retlige
Enheds
Grad.

²⁴) Jfr. Torp l. c. S. 208 og Olivarius l. c. S. 142 ff.

²⁵) Jfr. Windscheid: Lehrbuch des Pandektenrechts 7. Udg.
1. Bd. § 49 S. 118—120 og Dernburg I S. 180. Denne sidste
omtaler Brinz's energiske Opposition imod overhovedet at
anvende Begrebet juridisk Person: det er, siger Brinz, lige-
som man i Naturhistorien ved Siden af Mennesket vilde op-
stille »Fugleskræmmelet, der jo ogsaa skal forestille en Per-
son«. For visse Tilfælde er det endog meget vanskeligt at
paapege den eller de begunstigede Personer, f. Eks. ved en
Stiftelse til Driften af et Dyrehospital; er her Stifteren død,
og Arvingerne maaske endog hellere end gerne var fri for
Opgaven, ligger Opretholdelsen i det meget almindelige
Samfundsskøn: gennemgaaende er det det retfærdigste at
rettsbeskytte ogsaa slige Henlæggelser, naar de blot ikke
positivt strider mod Lov og Ærbarhed.

til enhver Tid eksisterende Formaalssubjekter en vis Bestyrelsesret ²⁶⁾). Ogsaa den aktuelle Indehaver af et Len, et Stamhus eller et Fideikommis udøver jo Handleevnen. Men her, saavelsom ved Korporationerne, maa der dog altid være truffet en Ordning, hvorved samtlige de fremtidige Subjekters Interesse beskyttes, jfr. om Laugene Næringslovens §§ 67 og 69 og med Hensyn til Lenene etc. Justitsministeriets »Lenskontrol« (L. Nr. 101 2. Maj 1914).

Retsregler om en saadan Beskyttelse maa gives for alle Tilfælde med upaaviselige Subjekter, medens de iøvrigt kan undværes. Denne reale Modsætning udtrykkes altsaa ved den herskende Afgrænsning af de juridiske Personers Kreds. Men andre og ligesaa vgtige Sider af den for flere af disse gældende retlige Ordning genfindes dog ogsaa i Tilfælde, hvor Subjekterne er paaviselige:

Aktie-
selskabets
Lighed med
Stiftelser og
Korpora-
tioner.

De Retsregler, man opstiller gennem Analogien fra Forholdet ved Enkeltsubjektet, gaar ud paa, at Enheden fastholdes overfor Tredjemand, som kommer i Retsforhold dertil i Reglen gennem Bestyrelsens Retshandler eller Retsbrud i deres Hvervs Udførelse. Ved Stiftelser og Korporationer kan kun Bestyrelsen gøre Rettighederne gældende, og Forpligtelserne paa hviler kun Formuen, aldrig Formaalssubjekterne personlig. En lignende Ordning kan være ønskelig, ogsaa hvor Subjekterne er paaviselige. Om man i vor Ret kan paaberaabe sig Analogien herfor, er i flere Tilfælde tvivlsomt. Naar saaledes det navngivne Interessentskabs Kreditorer kræver Fortrinsret i Fælles-

²⁶⁾ Man har villet give Udtryk for denne Modsætning ved at sige, at ved Korporationerne er Substratet for den juridiske Person en Kreds af Personer, ved Stiftelserne derimod en Formue; Udtrykket er dog uheldigt, thi der foreligger i begge Tilfælde saavel en Formue som Formaalssubjekter.

formuen fremfor Interessenternes Særkreditorer, kan dette maaske ikke støttes paa nogen direkte Retsregel om Kreditorernes selvstændige Ret, men kun²⁷⁾ begrundes, saa langt det fremtræder som en Refleks af Interessenternes indbyrdes Retsforhold. Og i alt Fald synes det sikkert, at den begrænsede Hæften, som en Enkeltperson attraar, maa være særlig begrundet enten i Kontrakt (jfr. Ørstedes Tilfælde med det af en Enkeltmand oprettede Lotteri) eller i positiv Lov, se Søretens Regler om Søformuens Hæften og Søkreditorernes Fortrinsret til den.

Derimod har det altid været antaget i vor Praksis, at saadanne Regler maatte opstilles for anonyme Selskaber, f. Eks. Aktieselskabet. Kun Bestyrelsen kan gøre Selskabets Rettigheder gældende. Alene Aktiekapitalen hæfter for de Selskabet paadragne Forpligtelser, og det ikke blot de ved Kontrakt paadragne, men ogsaa andre, jfr. 3—19—2, 6—10—4 og L. Nr. 46 12. April 1889 § 8²⁸⁾. Det har næppe været tilstrækkeligt herfor at paaberaabe sig de Lovbud, som forudsætter, at Aktieselskaber lovlig kan dannes²⁹⁾; thi ikke alle de ovenfor anførte særlige Regler kan kaldes nødvendige for Opnaaelsen af slige Selskabers Formaal. Man maatte paaberaabe sig vor Rets subsidiære Retskilder, Analogi og Forholdets Natur; og her var det sikkert Forestillingen om, at vor Ret hjemler Stiftelsen af juridiske Personer, der har lettet Praksis Anerkendelsen af den heri liggende Analogi fra Reglerne for Forholdet ved Enkeltsubjektet. Nu har Aktielov 29. Septbr. 1917, særlig §§ 1, 28, 32 ff., 53, dels lovfæstet dels forudsat

²⁷⁾ Dette hævder Torp l. c. S. 115 ff.

²⁸⁾ Jfr. nærmere Torp l. c. S. 216—220 og Lassen I S. 266—268 og 269—272.

²⁹⁾ Jfr. dog Torp l. c. S. 219—220 samt S. 207 om, at L. Nr. 72 af 29. Marts 1904 (nu L. Nr. 65 af 1. April 1914) udkræver Autorisation til Dannelsen af Livsforsikringsselskaber.

disse Regler. En anden Analogi fremkommer ogsaa: Ligesom Enheden i Korporationer bevares, selv naar Medlemmerne skifter —, og ligesom en Overdragelse af Stiftelsers eller Korporationers Rettigheder betragtes som Overdragelse fra en enkelt, og Formaalssubjekterne kan staa i særlige Retsforhold til Enheden paa samme Maade som Tredjemænd —, saaledes antages dette ved Aktieselskabet. Bl. a. har man undgaaet den Konsekvens³⁰⁾ af at henhøre Rettighederne til de enkelte Aktionærer, at Overdragelsen af en Aktie i et Selskab, som ejer en fast Ejendom, skulde ske ved Skødning og Tinglæsning, fordi det egentlig er Overdragelse af en Anpart i Ejendommen³¹⁾.

Afsluttende
Bemærk-
ninger.

Af det udviklede fremgaar det, at man vel i vor Ret kan tale om kunstig dannede Enheder: de juridiske Personer. Men dette betyder ikke, at der om alle de juridiske Personer gælder de samme Retsregler. Der er Tale om en Gradation, om en mere eller mindre gennemført analogisk Anvendelse for Forholdet udadtil af Reglerne om Enkeltsubjektet. Hvor megen retlig Enhed man vil fordre for at tale om en juridisk Person, er en ren Skønssag; men vil man kalde et Stamhus for en juridisk Person, er der stærkere Grunde til at henhøre Aktieselskabet under Begrebet. Vilde man fastholde den Sprogbrug at sige: i de Tilfælde haves kunstig Enhed, i andre slet ingen, maatte man vel nærmest tage de hidtil anerkendte Tilfælde samt de anonyme Interessentskaber; thi da sammenstillede man Tilfældene efter den overvejende Lighed og Ulighed med Hensyn til samtlige retlig relevante Forhold.

I Nutiden synes det tvivlsomt, om man over-

³⁰⁾ Jfr. Platou, Selskabsret II S. 38 nederst i Noten.

³¹⁾ Jfr. hertil Aktiel.'s § 12. der siger, at „et Selskab, der ikke er registreret, kan ikke som saadant erhverve Rettigheder eller indgaa Forpligtelser“.

hovedet skal operere med Begrebet juridisk Person. Den Analogi, som Brugen udtrykker, kan, efter nugældende Opfattelse af subsidiær Retsdannelse, drages uden hin Fiktion. Og et Begreb, der udtrykker over saa forskellige Retsforhold og Retsregler, kan snarere gøre Skade end Gavn, selvom man kun har teoretisk-systematiske Spørgsmaal for Øje.

SAGREGISTER.

- Aandssvaghed*, se abnorme Personer.
Abnorme Personer: 84—112, se iøvrigt Handleevne.
Abort: 15⁸, 19—21.
Adel: 23.
Adoption: 7⁸, 80¹², 171.
Adskillelse i Henseende til Bord og Seng, se Separation.
Afsindige, se abnorme Personer.
Aktier: 183.
Aktieselskab: 240 ff.
Alimentationsbidrag: 7⁸, 23, 135, 166⁸, 172, 210¹⁹.
Anerkendte Trossamfund: 15⁸, 17¹⁷.
Anmeldelse, af Fødsel: 15—18, af Navn: 17¹⁷.
Anonyme Selskaber: 238 ff.
Ansvar, se Erstatningsansvar.
Apoteker: 14.
Arbejderforsikringsraadet: 24⁸⁹, 175²⁴, 184⁸.
Arbejdskontrakter, se Selverhverv.
Arv: 8, 9, 14², 18, 19, 23, 26, 28—29, 64, 65, 121, 128, 130, 144⁸⁹, 184, 229⁸, se iøvrigt bortblevne Personer.
Arveafgift: 45⁴², 50⁵⁷.
Arvepagt: 127¹⁰.
Baandlæggelse: 121, 123¹², 188—89.
Bedrift: den mindreaariges: 216—19, den umyndiggjortes: 223.
Barn, se Handleevne.
Begravelse: 26, 79.
Begravelsesattest: 28.
Bekendtgørelse: 138—39, 227, 230¹⁸, 234, 234¹⁴.
Beruselset: 95⁵⁰, 101.
Besiddelse, af bortblevne Personers Formue: 36—37.
Beskikkelse: 74, 175—79, 203⁴, 206—08, 221.
Betaling: 97⁵⁴, 153—54.
Betingelser for at være Værge: 165—69, 178—79, 180, 221, 227, for at være Kurator: 209.
Bevilling for Mænd som mindreaarige (venia ætatis): 58, som fuldmyndige: 58—59, 165, for Kvinder som mindreaarige (venia sexus): 60, som fuldmyndige: 61, 69; B. som Sætteskipper: 59²².
Bevis, for en Persons Køn 11—13, for hvornaar en Person er født: 14—16, for Navneanmeldelse: 17¹⁷, for at en Person er levende født: 18—19, for Døden: 27—29, se endvidere Bortblevne Personer, for Utilregnelighed: 100, for Umyndighed: 140.
Bevisbyrden, for at en Person er levende født: 18—19, for Dødens Tidspunkt: 29, for Handleevne: 51², 90, for Utilregnelighed: 100, for Umyndighed: 140—41.
Bigamibørn: 25.
Blinde: 114.
Bopæl: 10.
Borgen, se Kaution.
„Borgerlig Død“: 26.

- Borgerskab*: 14, 27.
Borgmestre: 166.
Borteblevne Personer: 30—51. Legal Dødsformodning: 30, findes i dansk Ret m. H. t. Arvingers Forhold til den borteblevnes Formue: 31—32, 2 Stadier: 32, den borteblevnes Testamente: 33, I Indtægts erhvervelsen: 33—39, Betingelserne herfor: 33—34, Fremgangsmaaden 34—35, hvorledes Indtægten nydes: 35—39, om Formuen realiseres: 36, og om Arvingerne faar Besiddelsen: 36—37, særlig om Forfatterret: 37, Retten til Indtægts erhvervelse bortfalder, hvor der er en Ægtefælle, ikke blot naar et Testamente er til Hinder, men vistnok ogsaa ellers: 37—39, II Ejendoms erhvervelsen: 39—43. Betingelserne herfor: 39—40, Ægtefællens Retsstilling: 41, Fremgangsmaaden: 41—42, Tidspunktet for Formue erhvervelsen: 42—43; Dommens retlige Betydning: 43—51, den borteblevnes Stilling, a) ved Indtægts erhvervelsen: 43—44, b) ved Ejendoms erhvervelsen: 44, Arvingernes Stilling: 44—49, bør Dommen bestemme Arvingernes indbyrdes Andels- eller Fortrinsret, og vil en saadan Afgørelse binde Skifteretten som res judicata: 45—48, hvem kan stævne: 48—49, er efterfølgende Skifte nødvendigt: 49, det Offentliges Ret: 50—51, Hustruens Stilling, naar Manden er forsvunden: 230—32.
Bosondring: 65.
Bud: 160.
Børn, se Handleevne.
Daab: 17¹⁷.
Depositum: 126—27, 151—52.
Dokumenter: 159—60.
Drukkenskab: se abnorme Personer.
Dyr: 1, 2.
Dyrplageri: 1.
Døbeseddel: 16 med Note 18.
Død: 25 ff., fast Lavværges: 75²¹.
Dødsattest: 28.
Dødsformodning: 30—32.
Døve: 114.
Ejendoms erhvervelse, af borteblevne Personers Formue: 39—43, 44, se iøvrigt Borteblevne Personer.
Eksstinktiv Erhvervelse: 142—43.
Eksterritorialitetsret: 8.
Embedsmænd: 8, 11, 27, 60²⁸.
Enke: 10, 67—74, 76, 119, 123¹², 157⁸⁴, 169, 220.
Erhvervende Forhold: 80—84, 97, 198, 213⁸⁰.
Erstatning: 23, 44, 76—78, 98—101, 119, 127—28, 143, 145, 147—52, 157—63, 174, 187, 194, 202, 215—16.
Faglig Uddannelse, Bidrag til: 172, 177.
Fallenter: 165, 181.
Familieraad: 181¹.
Farlige Personer: 104 ff.
Faste Ejendomme: 8¹¹, 36, 55, 132, 138, 185, 191, 192, 193, 197, 198, 223, 246.
Fast Lavværge, se Lavværge.
Fattiglemmer: 165.
Fattigvæsnets: 108⁸⁷, 109, 111, 111⁸⁴, 205¹¹.
Feberdelirier, se abnorme Personer.
Fideikomiser: 8, 9, 16¹⁴, 36, 236, 244.
Folkekirken, Udmeldelse af: 79—80.
Forfatterret: 13, 32⁷, 37, 127¹⁰.
Forlovede: 169.
Forløfte: 11.
Formuefællesskab: 120—21, 230, 237.
Fornærmelser: 66¹⁵.
Forpligtelse: 1.
Forsikringssum: 34, 39.

Forsvundne, se Borteblevne Personer.

Fortabelse, af Retsevne: 26—27.

Forvaring, se Depositum.

Forældremagt: 53, 56, 61, 79, 116¹⁵, 129, 131, 132, 163, 165³, 173, 203—06, 210.

Foster: 18¹⁸, 22—25, 236⁹, dets Interesser overfor Moderens: 22—23, anses Barnet for tilblevet allerede paa Undfangelsesdagen: 23—25.

Fragaaelse, af Arv og Gæld: 199¹².

Frageparerede Hustruers Myndighed: 75—76.

Fraskilte Hustruers Myndighed: 75, 76, 169.

Fraværende, se Borteblevne Personer.

Frit valgt Lavværg, se Lavværg.

Fuldmagt: 67, 68⁹, 72, 122⁹, 136, 160, 196¹, 201, 217, 228, 232.

Fuldmyndighed: 58, se iøvrigt Umyndighed.

Fødekommune: 25.

Fødsel: 14, Beviset for Fødselsdagen: 14—18, Anmeldelse af Fødsel: 15—18, Kirkebogen og dens Betydning: 16—18, Fødselsaktens Afslutning: 18, Bevisbyrden for, at et Barn er levende født: 18—19, Vitalitet: 19, Abort: 19—21.

Født Kurator: 207—08.

Født Værg: 169—75, se iøvrigt Umyndighed.

Gaver: 14², 53, 64, 65, 80, 121, 123¹², 128—29, 131, 180—81, 184—85, 189, 191, 211, 214—15, 229⁸.

Gensidigt Obligationsforhold: 145—52.

Gesandter: 8.

Gift Kvinde, se Kvinder.

Godkendelse: 140, 142, 146, 152, 153, 154, 196, 217.

Gældsbevis: 154—55.

Habilitet, se Handleevne.

Handleevne: 2, Grunde til manglende Handleevne: 52, Betydningen af manglende Handleevne viser sig m. H. t. retsstiftende Viljeserklæringer: 52, dels forpligtende Retshandler af formueretlig: 52—53, personretlig: 53, eller familieretlig Karakter: 53, dels erhvervende Retshandler: 53, dels endelig faktiske Handlinger: 53. Uraadighed over egen Person: 53—54. Retsbrudstilregnelighed: 54, Begrebet Myndighed: 54, Umyndighed paa Grund af Ungdom: 55—76, se under Umyndighed. Andre Grænser for Handlefriheden end Umyndighed paa Grund af Ungdom: 76—123. Børn: 76—84, a) deres Erstatningsansvar: 76—78, Aldersgrænsen nedefter: 78, b) Optræden i personlige Forhold; her optræder normalt Forældremagts Udøver: 79, undertiden kan han dog ikke optræde (Testamente, Ægteskab): 79, undertiden kun i Forbindelse med den umyndige (paa kirkeligt Omraade): 79—80, c) erhvervende Handlinger og Forhold; Myndighedsreglerne er her ikke anvendelige: 80, naar det drejer sig om blot erhvervende Forhold: 80—81, om blandede Forhold: 81, om Ægtepagt: 82, Aldersgrænsen nedefter: 82—83, Tredjemandsretshandel: 83—84, a) normale Personers Handleevne: 84—112, de forskellige Mangler: 84, deres Virkeomraader: 84—85, positive Retsregler: 85, Lægeskøn: 85—86, „biologiske“, „rent juridiske“ og „psykologiske“ Begreber: 86—87, vor Civilret staar, i Modsætning til Strafferetten, fast paa det „psykologiske“, Standpunkt: 87—88, a) Testamentshabilitet: 90—91, b) Ægteskabsindgaaelse: 91, c) forpligtende Rets-

handler: 92—96, Lovgivningen afgør ikke Spørgsmaalet: 92, Jul. Lassens Teori: 92, Praxis: 92, 94, 96, hvorledes burde en Lovregel affattes: 95—96, d) erhvervende Handlinger og Forhold: 97, e) Erstatningspligt: 98—101. Strfl. § 300: 98, efter Praxis synes den helt utilregnelige ikke at være erstatningsansvarlig: 99, hvor skal da Grænsen drages: 100, Beviskravet: 100—01, Beruselse: 101, f) Indlæggelse paa Sindssygehospital: 102—12, Sindssyge har ikke født Værg: 103, Tvangsindlæggelse: 104—06, Domstolene er berettigede til at paakende Spørgsmaal om Fællesregulativets Lovgyldighed: 106, 107—08, 1) hvornaar er Tvang berettiget: 106—08, hvor den sindssyge er farlig for absolute Retsgoder, enten andres: 106—07, eller egne: 107, hvor han ikke er farlig: 107, bør Selvbestemmelsesretten i dette Tilf. berøves den sindssyge: 107—08, 2) af hvem kan Tvangen udøves og hvilke Forholdsregler kan træffes: 108—10, Øvrigheden dvs. Pupilauctoriteterne eller en særlig beskikket Værg: 108—09, derimod ikke Fattigvæsnets eller „Frænderne“: 109—10, anden Forsorg end Tvang: 111, akut Sindssyge m.m.: 111—12, aandssvage: 112, Lægen overfor Juristen: 112, Umyndiggørelse: 113—19, se under Umyndiggørelse. Speciel Umyndighed: 119, Kompetencemangel: 120—21, Selvumyndiggørelse er normalt ikke tilladt: 121—22, om man kan paalægge sig selv en Kompetenceindskrænkning: 122, undtagelsesvis en vis Art Selvumyndiggørelse: 122—23.

Husbonderet: 10, 227.

Hustru, se Kvinder.

Hypnose, se abnorme Personer.

Hæderlighed: 165.

Idioter, se abnorme Personer.

Ihændehaverpapirer: 143.

Indfødsret: 23, 24.

Indlæggelse, paa Sindssygehospital: 102—12.

Indtægtserhvervelse, af bortblevne Personers Formue: 33—39, se iøvrigt Bortblevne Personer.

Inhabilitet, se Handleevne.

Interessentskab: 199⁴, 215, 238 ff.

Jordemødre: 15, 20—21.

Juridisk Person: 2, 234 ff.

Justitsministeriet: 51⁶¹, 59, 104, 105, 108, 117¹⁵, 123¹², 175, 176²⁸, 180, 183, 184, 185¹⁰, 185¹³, 186, 189, 192⁷, 193, 195²⁰, 197, 200—01, 210, 224, 226, 227.

Jøder: 7, 15.

Kassebetjente: 166, 175, 209.

Kaution: 55, 74¹⁷, 119¹, 153, 154, 199—200, 213—14, 224.

Kejsersnit: 22, 23³².

Kirkebøger: 15, 15⁵, 16—18.

Kirkelige Forhold: 79—80.

Kompetence, se Raadighed.

Konfirmation: 79.

Konfirmation af Testamente: 123¹², 210¹⁷.

Kongelige Prinsers Myndighed: 58¹⁴.

Kongen: 13, hans Myndighed: 58¹⁴.

Konnossementer: 143.

Korporation: 236 ff.

Kuldlysning: 168, 170⁷.

Kunstnerret, se Forfatterret.

Kuratel, se Kurator.

Kurator: 57—58, 60—61, 69, 73—74, 135²⁸, 136, 140, 142, 156³⁴, 188, se iøvrigt under Værgemaal b).

Kuratorbetingelse: 209.

Kuratorregnskab: 219—20.

- Kuratorvederlag*: 209—10.
- Kvinder*, deres Retsstilling i for-
muere retlige: 9, arveretlige: 9, familie-
retlige: 9, og andre Retsforhold: 10—
11, 119¹, ugift Kvindes Myndighed: 60—62, gift Kvindes Myndighed: 63—67, Enkes Myndighed: 67—74, 76, 116¹¹, fraskilte og fraseparerede Kvin-
ders Myndighed: 75—76, Raadighed
over Selverhverv: 130¹⁰, 133¹⁸, Kvin-
der som Værge: 166—67, 172, 173,
224—25, Lavværgemaal: 236—27,
Værgemaal for Hustruer: 227—32.
- Køb og Salg*, med umyndig: 147—50.
- Kønnet*: 9—13.
- Laan til Brug*: 81, 126, 151—52.
- Laan til Eje*: 80—81, 126, 150,
153—57.
- Landsforvisning*: 27.
- Lavværg* for Enker, frit valgt:
67—69, fast: 69—74, 116¹¹, 122,
139—40, 176²⁸, 220, 226—27.
- Legemlige Mangler*: 21.
- Legitimationsbevilling*: 168, 170⁷.
- Len*: 9, 16¹⁴, 236, 244.
- Leveevne*, se Vitalitet.
- „Leveformodning“*: 30⁸.
- Lig*: 26.
- Ligbrænding*: 26³, 79.
- Lighedsprincippet*: 5.
- Ligsynsattest*: 28.
- Lægeattest*: 104, 105⁷⁹, 115, 117¹⁵.
- Lægskøn*: 85—86, 109, 112.
- Læringlekontrakter*: 146⁸.
- Mangler*, legemlige: 21.
- Massebestyrelse*, i Overformynde-
riet: 185, 189³⁶.
- Militære*: 120.
- Mindreaarighed*: 57—58, 60—61,
69, 73—74, 116¹¹, 119¹, 135²⁶, 136,
142, 188, se iøvrigt under Umyndig-
hed og Værgemaal.
- Munderingsgenstande*, militæres:
120.
- Myndighed*; Begrebet: 54, se iøvrigt
under Umyndighed.
- Nationalbanken*: 212.
- Navnerettelse*: 13²², 16¹³.
- Negative Obligationsforhold*: 128.
- Negotiorum gestio*: 52, 109, 136,
195, 195²⁰, 201, 232¹.
- Negotium claudicans*: 81, 146⁷.
- Negre*: 5—6.
- Notarius*: 90.
- „Næste Frænders Raad“*: 68, 181¹,
200¹⁷, 214²³.
- Nødret*: 107, 109.
- Obduktion*: 26.
- Ophævelse*, af Umyndiggørelses-
dekret: 118, 139.
- Ophør*, Retsevnens: 25—29.
- Oplagsbeviser*: 143.
- Opsigelse*: 53, 81.
- Ovariectomi*: 22²⁹.
- Overformynderiet*: 35, 48, 49, 121,
128³, 132¹⁵, 176²⁶, 182, 183, 183—89,
192—93, 194, 197, 199, 214²⁰, 223,
224, 232, 234¹⁴.
- Paakrav*: 53.
- Pant*: 153.
- Patent*: 14.
- Penge*: 143—44, 150—51, 153—57,
183, 190—91, 211, 212, 214, 223.
- Pengelaan*: 152—57, 214.
- Pengerepræsentativer*: 143, 212.
- Perforation*: 22.
- Personlige Forhold*: 79—80.
- Personlig Myndighed*: 56—57, ugift
Kvinde: 61—62, gift Kvinde: 66—67,
Enker, fraskilte og fraseparerede
Kvinder: 76, umyndiggjorte: 116—18,
den personlige Umyndigheds Om-
raade og Virkning: 123—28, Raa-

dighed over Selvehverv: 130, 134, Værgemaal i personlige Forhold: 203—06, 210, 213⁸⁰, 225—26, 228; se iøvrigt Umyndighed og Værgemaal.

Polakarbejdere: 15¹⁰.

Privilegeret Stand: 13, 23.

Procesforhold: 34—35, 41—42, 44—49, 50, 66¹⁵, 67, 117¹⁵, 134, 135²⁶, 140—41, 144, 144³³, 153, 177—78, 199, 210¹⁸, 213³⁰, 227, 228, 228⁷.

Prohibitivpaategning: 73¹⁷, 211, 212.

Pupilauctoriteterne: 108, 109, 171, 173, 174, 175—76, 181—83, 193—94, 195—96, 197, 199, 200—01, 205—06, 208, 212, 213, 216, 220, 221, 222, 223, 225, 226, 229¹¹, 231¹⁸, 232.

Raadighed: 9—10, 64, 102 ff., 120—21, 122, 123¹², 128—35, 234¹⁴.

Ratihabition, se Godkendelse.

Regnskab, af Kurator: 219—20, af Værge: 183, 193—94, 206, 224.

Reklamation: 53, 81.

Religion: 7.

Res judicata-Virkning af Domme vedr. borteblevne Personer: 46—48.

Retsbetjentfuldmagt: 11, 59, 59²¹.

Retsevne: 2, 4—51, Begreb og Omfang: 4—5, Trældom, Negerslaveri: 5—6, Vornedskab og Stavnsbaand: 6—7, Religion: 7, Statsborgerforhold: 7—8, Mænd og Kvinder: 9—11, Beviset for en Persons Køn: 11—13, forøget Retsevne: 13—14, Retsevners Begyndelse: 14—25, Retsevnen begynder ved Fødslen: 14, Bevis for Fødselsdagen: 14—18, Anmeldelse af Fødsel: 15—18, Kirkebogen og dens Betydning: 16—18, Retsevnen begynder, naar Fødselsakten er afsluttet: 18, Bevisbyrden for, at et Barn er levende født: 18—19, Vitalitet: 19, 20, 21²⁸, Abort eller Barn: 19—21, legemlige Mangler: 21, Fosteret:

22, dets Interesse overfor Moderens: 22—23, Undfangelsestidspunktets Betydning: 23—25, Retsevnen ophører ved Døden: 25, men kan ikke fortabes i levende Live: 26—27, Bevis for Døden: 27—29, se endvidere under Borteblevne Personer.

Retsforhold: 1.

Retshandler, se Handleevne og Værgemaal.

Retslægeraadet: 13²², 85²⁶, 108⁸⁸, 112.

Retssubjekt: 1—2.

Rettighed: 1.

Sagførere: 11.

Sat Værge: 175—79, se iøvrigt Værgemaal.

Selvehverv; Hustruens: 63, 64, 65, 123¹², 130¹⁰, 232²⁰, umyndiges: 128—35, se iøvrigt Umyndighed (Omraade og Virkning).

Selvmyndiggørelse: 121—23.

Separerede, se fraseparerede.

Sindssyge, se abnorme Personer, samt: 138, 139.

Sindssygehospital: 103—12, 221².

Skifteekstrakt, tinglæst: 184, 191, 192.

Skifteret: 46, 47, 49⁶⁶, 50, 174, 175, 180, 183, 184, 185, 186, 192, 194, 198⁵, 199, 223, 224.

Skilsmisse: 32, 33¹⁰, 37.

Skilte, se fraskilte.

Skoleundervisning, Bidrag til: 172, 177.

Sognebaands Løsning: 79.

Stamhuse: 9, 16¹⁴, 236, 244.

Statsborgerforhold: 7.

Statstidende: 34, 50, 138—39.

Stavnsbaand: 6—7.

Stedforældre: 167.

Stempellovgivning: 16¹⁸, 58¹⁶, 175²⁴.

Stiftelse: 236 ff.

Straf: 22, 27, 76², 77, 78, 86²⁸, 88, 119, 158—61, 174¹⁸.

- Straffefanger*: 120, 234¹⁴.
Svangerskabets Længde: 20²⁸.
Svig: 158—61.
Særeje: 63, 64, 74, 123¹², 129⁸, 177²⁹, 230.
Særskilt Bestyrelse, i Overformynderiets: 186, 189³⁶.
Sætteskipper: 59²².
Sorn, se abnorme Personer.
- Testamentarisk Kurator*: 210¹⁷.
Testamentarisk Værge: 179—81, se iøvrigt Værgemaal.
Testamente: 9, 33, 38, 79, 90—91, 118, 123¹², 179—80, 184.
Testamentsvidner: 11.
Tilbageholdelsesret: 151.
Tilbagesøgning: 142—44, 147—52, 153—54.
Tilsynsværge: 177, 203, 230.
Tinglæsning: 70, 72, 132, 138—40, 186, 227, 230⁸, 234, 234¹⁴.
Tinglæst Skifteekstrakt: 184, 191, 192.
Tjenesteforhold: 81.
Tredjemandsretshandel: 83—84.
Trolovede: 169.
Trosbekendelse: 7.
Trældom: 5.
Tutor in litem: 178—78.
Tutoria: 179⁴⁸.
Trangsindlæggelse paa Sindssygehospital: 104—12.
Tvillinger: 21²⁸.
Tyende: 166.
- Uanmodet Forretningsførelse*, se negotiorum gestio.
Udelukkelsesgrunde fra Værgemaal: 167—69, fra Kuratel: 209.
Udlændinge: 7—8, 176²⁶, 178³⁶.
Udskrivning af Sindssygehospital: 105, 109.
Ugifte Kvinder, se Kvinder.
Ulykkesforsikring: 24³⁹, 31⁴, 184⁵.
- Umyndiggørelse*: 113—19, D. L. 3—17—1 og Pl. 10. April 1841: 112—13, hvem bør umyndiggøres: 113—16, sindssyge, aandssvage i højere Grad o. lign.: 113, ødsle: 113—14, svage (lettere Grad af Aandssvaghed, blinde, døve o. lign): 114, Øvrighedens Skøn: 114, hvor Fornuftens Brug mangler, kan Umyndiggørelse ske, selv uden eller mod den paa-gældendes Vilje: 114—15, men ellers normalt kun med hans Vilje: 115, dog undertiden i andres Interesse: 116, Dekretets Virkning: 116—17, bevirker altid formueretlig Umyndighed: 116, og bør ogsaa efter Omstændighederne kunne bevirke personlig Umyndighed: 117, særlige Virkninger (Testamente, Ægteskab): 118, uden Betydning for Erstatningsansvar og Strafansvar: 119, Selverhverv: 130—31, Dekretets Ophævelse: 118, Værgemaal for umyndiggjorte: 221—26, se Værgemaal.
- Umyndighed*: 55—76, Historisk Oversigt: 55, Umyndighed paa Grund af Ungdom: 55, formueretlig Umyndighed indtil det 18de Aar: 55—56, personlig Umyndighed i samme Tidsrum: 56, den personlige Umyndigheds Sammenhæng med Forældremagten: 56, Mindreaarighed fra det 18de til det 25de Aar: 57, Undtagelser, a) Bevilling til Mindreaarighed kan ikke mere gives: 58, men derimod Bevilling til Fuldmyndighed: 58—60, b) Studenter ved Kbhvns. Universitet: 60; mindreaarige kan umyndiggøres: 116¹¹, ugifte Kvinders Myndighed: 60—62, efter D. L. formueretlig umyndige uden Hensyn til Alder: 60, men Bevilling til Mindreaarighed kunde gives: 60, nu stillede som Mænd: 60—61, ogsaa m. H. t.

Fuldmyndighedsbevilling: 61, ugift Kvindes personlige Myndighed er nu som Mandens: 61, Forholdet efter D. L.: 61—62, Gift Kvindes Myndighed, historisk Oversigt: 63, Myndighedens Tilknytning til Raadigheden: 64, nu formueretlig myndig som ugift Pige: 64—65, og personlig myndig uden Hensyn til Alder: 66, og derfor ikke underkastet nogen Husbonde-myndighed fra Mandens Side: 66—67, Raadighed over Selverhverv: 130¹⁰, Enkers Myndighed: 67—76, historisk Oversigt: 67, frit valgt Lavværg: 67—69, indskrænker ikke hendes Myndighed: 68, denne er derimod indskrænket ved D. L. 1—23—9: 68, 119¹, hvorimod D. L. 5—3—5 maa anses for bortfalden: 68—69, Enken er fuldmyndig uden Hensyn til Alder: 69, om Enke under 25 Aar, der gifter sig paany: 69, fast Lavværg: 69—74, D. L. 3—17—42 set i Forhold til D. L. 3—17—41; 70—71, senere Opfattelse: 71, Forudsætningen i Pl. ¹¹/₄ 1841 viser, at Beskikkelse af fast Lavværg begrænser Enkens Myndighed: 72, men ikke i hvilket Omfang dette sker: 73, iflg. Praksis stilles Enken med fast Lavværg omtrent som en mindreaarig: 73—74, om Samtykke til Ægteskab: 74, Fremgangsmaaden ved Beskikkelsen: 74, Enke med fast Lavværg kan umyndiggøres: 116¹¹, fraskilte og fraseparerede Hustruer iflg. Praksis stillede som Enker: 75—76, Enker og lige-stillede Kvinder er personlig myndige uden Hensyn til Alder: 76. Umyndighedens Omraade og Virking: 123—63, Tendens i dobbelt Retning: 123—24, Begreberne personlig og formueretlig Umyndighed: 124, om personlig Myndighed er tilstrækkelig til Værksleje: 125—26, til Laan til Brug: 126, til Laan til Eje: 126, til Depositum: 126—27, til Erstatningsansvar: 127—28, til negative Obligationsforhold: 128; Raadighed over Gaver, skænkede til fri Raadighed og over Selverhverv: 128—35, Gaver: 128—29, Selverhverv: 129—35, egentlig Lovhjemmel mangler, men Praksis er fast: 129—30, a) den personlig myndige: 130, b) den umyndiggjorte: 130—31, c) den personlig umyndige: 131—33, Raadighedens Omfang: 133—35, den gælder ikke fremtidig Selverhverv: 133—34, eller (for personlig myndige), dog i hvert Fald ikke Erhverv ved fremtidige Kontrakter: 134—35, ej heller alm. Gældsstiftelse: 134, og den gælder kun Erhvervelser ved økonomisk Virksomhed: 135; umyndiges Retshandler undtagelsesvis gyldige af særlig Retsgrund (negotiorum gestio, Fuldmagt): 136. Umyndighedens Virkning: Retshandlen er ugyldig: 136—44, selv om god Tro foreligger: 137—38 (Sindssyge: 138), m. H. t. umyndiggjorte og Enker med fast Lavværg kræves dog Tinglæsning: 138—40, Nutidens Modvilje overfor Umyndighedsindsigelsen: 140—41, Ugyldighedsvirkningen: 141, om Godkendelse: 142, om Vindikation: 142—43, særlig om Penge: 143—44, om den mindreaariges Procesbeføjelser: 145. Foruden at den umyndiges Retshandel er ugyldig, vil andre Virkninger for Medkontrahenten kunne indtræde: 144—45; I: Medkontrahenten kan normalt i gensidige Forhold, naar han ikke selv har erlagt, hæve sin Forpligtelse: 145—47, selvom den umyndige vil fastholde: 145—46, ja ofte selv om Værg eller Kurator har god-

kendt: 146, Medkontrahentens Kendskab til Umyndigheden: 146, den umyndiges behørigte Erlæggelse; 146—47. II: naar Medkontrahenten i gensidige Forhold har erlagt helt eller delvis: 147—52, de Regler, der vilde følge af alm. Principper: 147—48, D. L. 5—3—10: 148—52, dens direkte Indhold: 148, en strengere og en mildere Fortolkning: 148—49, Udledelse ved Analogi af en alm. Grundsætning, efter den strengere Fortolkning: 150—51, efter den mildere Fortolkning: 151—52, D. L. 5—3—10 gælder alle umyndige, og selvom Medkontrahenten er i god Tro: 152, men kun, naar Medkontrahenten er myndig: 162—63. III: den særlige Regel i Fr. ^{14/8} 1754: 152—57, Reglen begrænses til at gælde Pengelaan: 155, dens Virkning: Godkendelse og Sikkerhedsstillelse er ugyldig: 153, hvorimod erlagt Betaling ikke kan søges tilbage: 153—54, og ved Udstedelse af Gælds-brev kan Indsigelsen efter Forordningen eksstingveres: 154—55, Reglen gælder kun, naar Medkontrahenten er i ond Tro: 156, og kun om umyndige paa Grund af Ungdom: 157, samt kun naar Medkontrahenten er myndig: 162—63. IV: om Medkontrahenten, der paa Grund af Rets-handlens Ugyldighed ikke kan kræve Opfyldelsesinteresse, kan forlange negativ Kontraktsinteresse: 157—63, ældre Regler: 158—59, Fr. ^{24/4} 1839: 159—63, Reglens nærmere Indhold: 159—61, hvilke Forpligtelser angaar den: 161, den gælder kun umyndige paa Grund af Ungdom: 161—62, og kun naar Medkontrahenten er myndig: 162—63.

Underholdsbidrag, se Alimentationsbidrag.

Undfangelse: 22—25.

Undskyldning, for Værgemaal: 174—75, 179, for Kuratel: 209.

Uskiftet Bo: 9, 32^a, 38, 39, 41, 73¹⁷; 75²¹.

Uægte Slægt, som Værge: 168, 170—71.

Valgret: 8, 10, 27, 27^a.

Valgbarhed: 8, 10, 27^a.

Vanvittige, se abnorme Personer.

Vanærende Handlinger: 27, 166.

Vederhæftighed: 165.

Vederlag for at være Værge: 187, 193, 224, 227, Kurator: 209—10.

Vedgaelse af Arv og Gæld: 197, 199, 199¹².

Veksler: 143.

Venia ætatis: 58.

Venia sexus: 60.

Vidner: 11.

Vindikation: 44, 142—43, 147, 148, 151.

Vitalitet: 19, konkret og abstrakt: 20, 21²⁸.

Vivisektion: 2.

Vornedskab: 6.

Værge, se Umyndighed og Værgemaal.

Værgebetinger: 165—69, 178—79, 180, 221, 227.

Værgelisten: 169—71, 173¹⁴, 221—22.

Værgemaal: 163—234, Værgemaal angaar Formuens Bestyrelse, ikke den umyndiges Person: 163, Værgemaal i videre og snævrere Forstand: 164.

a) Værgemaal for umyndige paa Grund af Ungdom: 165—206. Betingelser for at være Værge: 1) 25 Aar dvs. fuldmyndig: 165, 2) Vederhæftighed og Hæderlighed: 165—66, 3) ikke Tyende: 166, 4) om Kassebetjente: 166, 5) om Bopæls-

betingelse: 166^a; Kvinder kan være Værgemaalet: 166—67; Udelukkelse fra visse Værgemaal: 1) Stedfader og Stedmoder kan ikke være født Værgemaalet: 167—68, 2) uægte Søn maa ikke være Værgemaalet for sin ægte Broder: 168, 3) „Fæstemand maa ej Fæstemøes Værgemaalet være“: 168—69; Værgemaalets Arter: 169, 1) det fødte Værgemaalet: 169—75, Værgelisten, for ægte Slægt: 169—70, for uægte Slægt: 170—71, for Adoptivbørn: 171, Begrebet født Værgemaalet: 171, den fødte Værgemaalet har Ret til at være Værgemaalet: 172, med visse Undtagelser: 172, særlig om ugift Moders Ret: 172—73, og i det hele om Kvindens Stilling m. H. t. født Værgemaalet: 173, Øvrighedens Tilføjesættelse af født Værgemaalet kan ikke bringes for Domstolene, men kun for højere Øvrighed: 173, den fødte Værgemaalets Pligt: 174, Undskyldningsgrunde: 174—75, 2) det satte Værgemaalet: 175—79, den beskikkende Myndighed: 175—76, Værgemaalet for enkelte Tilfælde: 176—78, Værgemaalets Betegnelser: 178—79, Fortrinsret: 179, Værgemaalets Pligt: 179, Undskyldningsgrunde: 179, 3) det testamentariske Værgemaalet: 179—80, Værgemaalet m. H. t. Gaver: 180—81; Pupilauctoriteterne: 181—83, Overformynderibestyrelsen: 183—89, hvilke Midler der skal indsættes: 183—85, Massebestyrelsen: 185, særskilt Bestyrelse: 186, Udbetaling af Udbyttet: 186, Vederlag for Bestyrelsen: 187, Ansvar for Tab ved Massebestyrelsen: 187, ved særskilte Midler: 187—88, Bestyrelsens Ophør: 188, Bestyrelse i Overformynderiet af myndiges Midler: 188—89, Værgemaalets Bestyrelse: 190—95, hvilke Midler Værgemaalet bestyrer: 190—91, Bestyrelsesmaaden: 191—92, Værgemaalets Tilsynspligt m. H. t. Overformynderimidler: 192—93, Værgemaalets Vederlag: 193, hans Regnskab og Ansvar: 193—94, Bestyrelsens Ophør: 194—95, Indgaaelse af Retshandler for den umyndige: 195—203, Værgemaalet optræder normalt i Stedet for, ikke ved Siden af den umyndige: 195—96, han kan ikke indgaa alle Arter Retshandler for den umyndige: 196, D. L.s Regler herom: 196—97, efter nugældende Ret kan Værgemaalet kun indgaa Retshandler, der vedrører dagligdags Udgifter eller den sædvanlige Bestyrelse af Godset, men maa i vigtigere Tilfælde have Pupilauctoriteternes Samtykke: 197, Eksempler: 197—99, særlige Regler m. H. t. Vedgaaelse af Arv og Gæld: 199, Proceshandling: 199 og Kautio: 199—200, kan positive Handlinger paalægges Værgemaalet af Pupilauctoriteterne: 200—01, den umyndige kan undtagelsesvis optræde for Værgemaalet: 201, naar en Retshandler er gyldigt indgaaet for den umyndige, bliver han selv personligt forpligtet: 201—02, derimod ikke, naar Værgemaalet har overskredet sin Beføjelse: 202, vistnok selvom Medkontra-henten er i god Tro: 202, Værgemaalets Interesse i Retshandlen: 202—03, Værgemaalet i personlige Forhold: 203—06, Beføjelsen i saa Hens. tilkommer den, der har Forældremagten, hvorfor Værgemaalets Beføjelse kun er subsidiær: 203, thi dansk Ret sonderer mellem Forældremagt angaaende det personlige og Værgemaalet angaaende det formueretlige: 204, men ofte vil en og samme Person være Indehaver af begge Beføjelser: 204, kan det Offentlige give Forældrene positive Ordre m. H. t. det personlige: 204

—05, det Offentlige kan i hvert Fald give andre Indehavere af Forældremagten end Forældrene saadanne positive Ordre: 205, Værgen vil, naar han optræder i personlige Forhold, normalt optræde i Stedet for, ikke ved Siden af Myndlingen, dog med Undtagelser: 205—06, 79—80.

b) Kuratel: 206—221. Kræves der Besikkelse: 206—07, „født Kurator“: 207—08, den beskikkende Myndighed: 208, Ret til at beskikkes findes ikke: 208—09, Betingelserne: 209, Pligten til at overtage Hvervet: 209, Undskyldninger: 209—10, Vederlag: 210, Kurators Beføjelser: 210—20, Kuratelet angaar kun Formuen: 210, dog særlig Regel om Ægteskab: 210, Tilsynets Art og Omfang: 210 ff., alle formueretlige Retshandler kræver Kurators Samtykke: 211, Besiddelsen af Formuen: 211—12, den mindreårige med Kurator kan indgaa alle formueretlige Retshandler: 213, Undtagelser: 213—14, om Gaver: 214—15, om Interessentskab: 215, Kurators Ansvar: 215, om Medkontrahentens Stilling: 215—16, Pupilautoriteterne fører intet Tilsyn, og deres Samtykke kræves aldrig: 216, den særlige Regel i D. L. 3—17—35: 216—19, Reglens Fortolkning: 216—17, Samtykkets Form: 217—19, Regnskabsaflæggelse fra Kurator: 219—20, Forhold, der ligner Kuratelet: 220, Kuratelets Værdi: 220—21.

c) Værgemaal for umyndiggjorte: 221—26, hvilken Myndighed afsiger Dekretet og beskikker Værgen: 221, Betingelserne for at beskikkes: 221, om Ret til at beskikkes: 221—22, om Pligten: 222, Værgens Beføjelser: 222—26, han er noget friere stillet overfor Pupilautoriteterne

end Værgen for umyndige paa Grund af Ungdom: 222—23, Besiddelsen af Formuen: 223, Anbringelse i Overformynderiet: 223, Fortsættelse af Bedrift: 223, Pupilautoriteternes Samtykke til Retshandler: 223—24, Kautation: 224, Regnskab: 224, Vederlag: 224, særlig om Hustruens Værgemaal: 224—25, om Værgemaal omfatter personlige Forhold: 225—26.

d) Lavværgemaal: 226—27, den beskikkende Myndighed: 226, Værgerbetingelserne: 227, om Ret til at beskikkes: 227, Vederlag: 227.

e) Værgemaal for Hustruer: 227—32, historisk Udvikling: 227—28, Manden er ikke Hustruens Værgen i personlige Forhold: 228, m. H. t. Formuen: 229—32, Mandens Ret til at beskikkes: 229, Hustruens Umyndiggørelse: 229, Bestemmelser i Ægtepagt: 229—30, Forholdet, naar Manden er forsvundet eller har forladt Hustruen: 230—32.

f) Værgemaal for fuldmyndige: 232—34, for fraværende: 232—33, ved Skifte af et Fællesbo: 233—34.

Værgespenge: 193.

Værgeregnskab: 183, 193—94, 206, 224.

Værgederlag: 187, 193, 224, 227.

Værksleje: 125—26.

Værneting, den forsvundnes: 34.

Ægtepagt: 53, 63, 65, 82, 123, 123¹², 195¹, 228, 229—30.

Ægteskab: 10, 32, 34¹⁰, 53, 62, 62⁹, 65, 67, 68, 74, 79, 91, 118, 177²², 210.

Ægteskabsløfte: 53.

Æresfor nærmelser, mod afdøde: 25.

Ødsle: 55, 113, se iøvrigt Umyndiggørelse.

LOVE, OMHANDLEDE I DENNE FREMSTILLING.

Fr. 1 Juli 1619 (Myndighed): 55.

Fr. 20 Maj 1645 (Kirkebøger): 15⁵.

Fr. 17 Maj 1646 (Kirkebøger): 15⁵.

Fr. 26 Jan. 1667 (kbhvnske Ejendomme): 8¹¹.

Grevernes og Friherrerens Privilegier af 25 Maj 1671: 179⁴².

Chr. V's Danske Lov.

1. Bog: 1-2-21: 194; 1-9-14: 67, 68⁸, 228⁷; 1-16-17: 44; 1-19-7: 107, 109, 181¹; 1-21-10: 194; 1-23-9: 52, 68, 119, 119¹, 213; 1-23-10: 63, 65¹⁸, 119¹, 227; 1-23-11: 119¹; 1-23-12: 60, 74¹⁷, 119, 119¹, **199—200**, 213, 214, 215, 224; 1-24-9: 77, 147.

2. Bog: 2-8-8: 20; 2-9-1: 175²⁰.

3. Bog: 3-4-10: 179⁴¹; 3-4-11: 179⁴¹; 3-14-4: 25; 3-14-5: 25; 3-16-1: 61; 3-16-2: 61, 188²⁸; 3-16-3: 61; 3-16-4: 61; 3-16-15-2 Nr. 5: 28; 3-16-16-6: 27; 3-16-16-7: 27; 3-16-16-8: 25; 3-17-1: 72, 73, 87, 92, 108, **112—19**, 221, 232; 3-17-2: 60, 129, 166, 168, **169—72**, 175, 179, 182, 204, 208, 221⁵, 222; 3-17-3: 174—75, 178; 3-17-4: 129, 175, 178; 3-17-5: 165, 178, 196; 3-17-6: 165, 178, 196; 3-17-7: 83²², 165, 178; 3-17-8: 60, 165, 178; 3-17-9: 167, 178, 209; 3-17-10: 168, 178, 209; 3-17-11: 168, 169, 169¹⁹, 178, 209; 3-17-12: 166, 178; 3-17-13: 165, 166, 178; 3-17-14: 10, 166, 167, 169⁸; 3-17-17: 167; 3-17-20: 129, 198⁵; 3-17-21: 198⁵; 3-17-22: 196, 198⁵; 3-17-25: 129; 3-17-29: 194; 3-17-30: 195¹⁹; 3-17-32: 181, 194, 196; 3-17-33: 174; 3-17-34: 55—56, 57, 72, 130, 188, 196, 200, **206—16**, 217, 219; 3-17-35: 129, 141²², 201, 212, 213, **216—19**; 3-17-36: 195, 195²⁰; 3-17-37: 195, 195²⁰; 3-17-38: 56, 60, 61, 62, 63, 129, 179, 227; 3-17-39: 194; 3-17-40: 194; 3-17-41: **67—68**, 71, 72, 75²¹; 3-17-42: 67, **69—73**, 74, 75²¹, 227; 3-18-1: 181, 182; 3-18-2: 182; 3-18-7: 182; 3-19-2: 76², **245**.

4. Bog: 4-6-10: 34, 35, 39—40.

5. Bog: 5-1-1: 9; 5-1-2: 92, 122, 125⁵; 5-1-13: 63, 224¹⁸, 231; 5-2-1: 196; 5-2-11: 50; 5-2-16: 196; 5-2-30: 18, 19—20, 23; 5-2-31: 16, 18—19, 29; 5-2-33: 29; 5-2-37 og 38: 46; 5-2-70 til 73: 170; 5-2-86: 202²³; 5-3-4: 200¹⁷; 5-3-5: 68—69, 181¹; 5-3-6: 181¹, 200¹⁷, 215³²;

- 5-3-7: 181¹, 200¹⁷, 215²²; 5-3-8: 119¹, 227; 5-3-9: 63, 227; 5-3-10: 78¹, 123, 147, **148—52**, 162, 163⁵¹, 202; 5-3-16: 227; 5-3-17: 227; 5-6-2 til 5: 200¹⁷; 5-8-1: 81, 126; 5-14-37: 194.
6. Bog: 6-1-1: 7¹; 6-2-5: 67; 6-4-1: 26⁶; 6-10-4: 245; 6-13-2: 67, 68⁸; 6-19-10: 76².
- Fr. 5 Marts 1695 (om offentlige Herberge og Værtshuse): 179⁴¹.
- Fr. 22 Jan. 1701 (Landmilitzen): 6.
- Fr. 21 Febr. 1702 (Vornedskab): 6.
- Pl. 20 Febr. 1717: 58.
- Fr. 5 Marts 1731 (Stavnsbaand): 6.
- Fr. 5 Marts 1734 (Ægteskabsløfte): 60, 68.
- Fr. 13 Jan. 1741: 67.
- Fr. 29 Maj 1750 (Skilsmissesager): 233⁸.
- Fr. 18 Dec. 1750 (Skilsmisse ved Fængsel paa Livstid): 27.
- Fr. 21 Maj 1751 (Delinkventsager): 26^{2a}.
- Fr. 6 Okt. 1753 (Hasardspil): 154.
- Fr. 14 Maj 1754 (umyndiges Pengelaan): 119¹, 123, 126, 129, 130, 140¹⁸, 150, 152, **153—57**, 158, 162, 163⁵¹, 200, 207, 214.
- Pl. 15 Jan. 1768 (Straffefanger): 120, 234¹⁴.
- Fr. 27 Juli 1771 (Hjemmedaab): 17¹⁷.
- Indfødsretten af 15 Jan. 1776: 24.
- Universitetsfundats 7 Maj 1788: 60, 207.
- Fr. 20 Juni 1788 (Stavnsbaand): 7.
- Fr. 16 Marts 1792 (Negre): 6⁵.
- Fr. 12 Sept. 1792 (Arveafgift): 28.
- Reskr. 15 Febr. 1793 (Tvangsindlæggelse): 105, 107, 109.
- Fr. 23 Aug. 1793 (Skifte): 174.
- Reskr. 7 Febr. 1794 (umyndiges Midler): 182, 184, 213, 227.
- Fr. 9 Febr. 1798 (Gældsbreve): 143.
- Fr. 23 Maj 1800 (om Øvrighedsbevillinger): 129, 186.
- Fr. 26 Okt. 1804 (umyndiges Gældsbreve): 158, 161, 162.
- Fr. 14 Dec. 1804 (umyndiges Gældsbreve): 158, 162.
- Pl. 27 Dec. 1809 (umyndige Lensbesiddere): 11¹⁸.
- An. 29 Marts 1814 (Jøder): 7, 15, 28.
- Fr. 2 April 1817 (forladt Arv): 188.
- Nationalbankoktroy 4 Juli 1818: 212.
- Pl. 3 Juli 1822 (Domme over umyndige): 57, 62.
- Fr. 30 Apr. 1824 (Ægteskab): 68, 74, 85, 87, 91, 92.
- Fr. 23 Marts 1827 (Overøvrigheden): 59, 60, 208.
- Fr. 30 Maj 1828 (Daab): § 1: 17¹⁷; § 3: 20; § 9: 15, 15¹², 16, 18; § 13: 16.
- Fr. 4 Juni 1828: 19, 29.
- Fr. 19 Nov. 1828 (afsindige): 103⁷⁵.
- Fundats 6 Marts 1829: 68⁵.

- Fr. 8 Maj 1829 (Værnepligt): 23³⁸, 25.
 Fr. 1 Juni 1832 (Negre): 6⁵.
 Fr. 18 April 1834 (Negre): 6⁵.
 Fr. 22 Nov. 1837 (Selvejerbønderes Testationsret): 58.
 Fr. 9 Marts 1838 (Fæste): 27.
 Fr. 24 April 1839 (umyndiges Gældsforpligtelser): 78¹, 119¹, 123, 130, 137, 139¹¹, 148, 151, 152, **159—63**, 163⁵¹, 207.
 Fr. 11 Sept. 1839 (borteblevne Personer): **30—51**; § 1: 30, 48; § 2: 30, **44**; § 6: 33, 35, 36, 37, 188, 195, 231¹⁸, 232, 234¹⁴; § 7: 32, 35, 177²⁰, 220, 230, 231, 234¹⁴; § 8: 33, 38; § 9: 34, 35¹⁵, 46⁴⁸; § 10: 35; § 11: 35, 43, **45**, 46, 47; § 12: 39, 41, 43, **44**, 45, 46, 47, 50, 51; § 14: 33, 35, 39, 42, **44**, 47, 50⁵⁷; § 15: 40, 42—43, **44**, 47, 50⁵⁷; § 16: 32, 37, 233⁸; § 17: 50.
 Fr. 1 Maj 1840 (Negre): 6⁵.
 Kasseforordn. 8 Juli 1840: 166, 175, 194, 209.
 Pl. 10 April 1841 (Kundgørelse af Umyndighedsdekreter): 68, 70, 71, 72, 73, 113, 116, 131, 132, 137, **138—40**, 226—27, 230¹³, 234.
 Arvelov 21 Maj 1845: § 2: 9; § 18: 38; § 21: 85, 87, 90, 92; § 22: 74¹⁰, 118; § 24: 11, 85, 87, 90, 92, 168; § 28: 121, 181⁵², 184, 189; § 29: 9.
 Pl. 2 Febr. 1849 (Jøder): 15.
 Lov 13 April 1851 (borgerlig Ægteforening): 7, 15, 16.
 Lov 23 Juli 1853 (Negre): 6⁵.
 Tyendelov 10 Maj 1854: 57, 62.
 Lov 8 Marts 1856 (Landbohøjskolen): 242.
 Lov 4 Marts 1857 (Overformynderi): 182.
 Lov 4 Marts 1857 (Daab): 16, 17¹⁷.
 Lov 29 Dec. 1857 (umyndiges Midler): 183, 184, 191, 191⁵.
 Lov 29 Dec. 1857 (Broderlod): 9.
 Lov 29 Dec. 1857 (Kvindens Myndighed): 10, 60—61, 62; 63, 68, 69, 119¹, 138, 157, 166, 200.
 Næringslov 29 Dec. 1857: 69, 244.
 Kirkeritual 25 Juli 1865: 20, 28.
 Straffelov 10 Febr. 1866: § 1: 9; §§ 2—6: 3; § 23: 22; § 36: 83⁷²; § 37: 57¹²; § 38: 87, 98, 99, 100⁸³, 107; § 39: 87, 88, 98; § 169: 27⁹; § 192: 18¹⁸; § 193: 18¹⁸, 22; § 194: 77; § 223: 25; § 250: 26; § 284: 77; § 297: 1; § 300: 77, 98, 161; § 308: 7¹.
 Lov 26 Maj 1868 (om umyndiges Midler): **182—95**; § 1: 187; § 2: 182; § 3: 183, 185, 186, 189; § 4: 187; § 5: 187; § 6: 185¹³, 187; § 10: 175, 183, 194; § 11: 180, 184, 184⁶, 191, 191⁵, 194, 210¹⁷; § 12: 184, 191, 192, 196; § 13: 193, 210, 224, 227; § 14: 186, 192.
 Lov 19 Marts 1869 (Udlaan af umyndiges Midler): 185, 185¹⁸, 191⁵.
 An. 12 Nov. 1870 (Udlaan af umyndiges Midler): 185, 185¹³, 191⁵.
 Lov 2 Jan. 1871 (om Ligsyn): 28, 28¹¹.
 Konkurslov 25 Marts 1872: § 3: 144⁸²; § 33: 194; §§ 41—44: 32.
 Udpantningslov 29 Marts 1873: § 13: 242.

Lov 21 Marts 1874 (militære): 120.

Skiftelov 30 Nov. 1874: § 1: 28; § 5: 177, 224, 229; § 14: 174, 232, 233; § 16: 199; § 24: 183⁵, 198⁵, 199; § 27: 199; § 47: 183⁵, 198⁵; § 49: 186¹⁵; § 51: 183⁵, 198⁵, 199; § 52: 199; § 58: 120², 193¹², 233, 234¹⁸; § 60: 199; § 62: 234¹³; § 64: 120², 193¹², 233; § 69: 193¹², 234¹³; § 75: 199; § 78: 199.

Lov 7 Maj 1880 (gift Kvindes Selverhverv): 63, 64, 227.

Lov 10 Febr. 1888 (umyndiges Midler): 185.

Lærlingelov 30 Marts 1889: 57, 146⁸.

Lov 12 April 1889 (Hunde): 245.

Lov 11 April 1890 (processuelle Frister): 34—35, 41—42.

Lov Nr. 43, 13 Marts 1891 (Vivisektion): 2.

Fattiglov 9 April 1891: § 2: 111; § 12: 111; § 19: 25; § 67: 103⁷⁵.

Lov Nr. 46, 30 Marts 1892 (smitsomme Sygdomme): 26^{2 a}.

Lov Nr. 57, 1 April 1892 (Skibsregistrering): 138⁸.

Sølov 1 April 1892: § 258: 34, 35, 40, 42; § 315: 40.

Lov Nr. 58, 1 April 1892 (Ligbrænding): 26³.

Lov Nr. 99, 10 April 1895 (umyndiges Midler): 185.

Lov Nr. 4, 7 Jan. 1898 (Ulykkesforsikring): 24³⁹, 184³.

Lov Nr. 42, 19 Marts 1898 (Indfødsret): 24⁴¹, 24⁴².

Lov Nr. 75, 7 April 1899 (Formueforholdet mellem Ægtefæller): 68, 76, 166; §§ 1—4: 65; § 2: 58, 65¹⁴, 82, 164⁴, 195¹, 200, 213³⁰, 220, 222; § 4: 122⁹, 123¹²; §§ 5—8: 123; § 10: 10, 64, 66, 69, 76, 157, 169², 172, 177, 179, 200, 202²⁸, 208—09, 222, 228, 229; § 11: 64—65, 76, 120, 229¹¹; § 13: 120, 220, 224¹⁸, 229⁷, 231; § 14: 113, 220, 222, 224, 225²², 230; § 15: 10, 52, 65, 76, 119, 120, 214; § 17: 9; § 19: 65, 121, 129⁸; § 21: 52, 58, 65¹⁴, 74, 121, 122⁸, 123, 129³, 177²⁹, 181, 189, 220, 228, 229—30, 234¹⁴; § 23: 234¹⁴; § 27: 65, 120, 133, 227; §§ 28—32: 65; § 29: 233.

Lov Nr. 10, 23 Jan. 1903 (Statstidende): 34, 139.

Lov Nr. 36, 13 Marts 1903 (Kvinder Fuldmyndighedsbevilling): 61.

Lov Nr. 35, 4 Marts 1904 (Sjette- og Tiendepenge): 8.

Lov Nr. 72, 29 Marts 1904 (Livsforsikring): 245²⁹.

Lov Nr. 89, 22 April 1904 (Navneforandring): 16¹⁸.

Lov Nr. 54, 1 April 1905 (Ulykkesforsikring): 24³⁹.

Børnelov Nr. 72, 14 April 1905: § 1: 205; § 10: 177²⁹, 203, 205; § 50: 205.

Lov Nr. 81, 30 Marts 1906 (Modarbejdelse af off. Usædelighed): 22¹⁹.

Lov Nr. 87, 6 April 1906 (Kvinder Sagførere): 11.

Lov Nr. 100, 19 April 1907 (Begravelse): 26³, 58¹³, 79.

Lov Nr. 381, 21 Dec. 1907 (Enkers Lavværg): 176²⁸.

Lov Nr. 79, 20 April 1908 (om kommunale Valg): 10.

Lov Nr. 130, 27 Maj 1908 (om Børn udenfor Ægteskab): § 1: 135²⁶, 172, 177, 184³, 187; § 3: 24, 184³, 187; §§ 4 ff.: 7⁸; § 9: 167⁸, 171, 172, 173, 174¹⁷, 177, 203⁴; § 11: 16¹³; § 13: 24; § 15: 24.

Lov Nr. 131. 27 Maj 1908 (om Hustruer og Ægtebørn): § 14: 115¹⁰, 233¹¹.

Lov Nr. 132. 27 Maj 1908 (Kvinder Retsbetjentfuldmægtige): 11.

Lov Nr. 133. 27 Maj 1908 (Kvindens Retsstilling): § 1: 76, 165, 167, 169—70, 171, 172, 174, 177, 203⁴, 204, 207, 208, 222; § 2: 76, 165, 167, 168, 169², 170⁵, 172, 173, 178, 179, 209, 222, 225; § 3: 167, 180; § 4: 68, 74, 118, 210; § 5: 74, 118, 210; § 6: 118, 171, 174, 210; § 7: 11; § 8: 172, 173, 174, 178, 179.

Lov Nr. 136. 27 Maj 1908 (Arveafgift): 45⁴², 50⁵⁷.

Lov Nr. 151. 27 Maj 1908 (Ulykkesforsikring): 24³⁹, 184³.

Lov Nr. 111. 30 April 1909 (Sundhedsvæsenet): 85²⁸.

Lov Nr. 51. 5 Marts 1910 (Ligbrænding): 26⁸, 58¹⁸, 79.

Straffelovstillæg Nr. 63. 1 April 1911: 78.

Stempellov Nr. 108. 13 Maj 1911: § 122: 58¹⁶; § 139: 16¹⁸.

Bekg. Nr. 33. 22 Febr. 1912 (umyndiges Midler): 185.

Lov Nr. 72. 1 April 1912 (Forfatterret): 32⁷.

Lov Nr. 96. 10 Maj 1912 (Menighedsraad): 58¹⁸, 79.

An. Nr. 292. 20 Dec. 1912 (umyndiges Midler): 185¹¹.

Bekg. Nr. 17. 12 Febr. 1914 (Konvention med Rusland om Dødsboer): 8¹².

Lov Nr. 126. 13 Juni 1914 (Jordemodervæsenet): 20²⁵.

Grundlov 5 Juni 1915: § 6: 58¹⁴; § 17: 8; § 27: 61, 179⁴¹, 210¹⁷; § 30: 27, 60; § 35: 9; § 50: 8; § 69: 176; § 70: 106; § 74: 8¹³; § 77: 7¹, 8¹⁸; § 78: 8¹³, 9; §§ 79—80 og §§ 82—86: 8¹³; § 90: 13, 180⁴⁶; § 91: 243.

Fællesregulativ for Statens Sindssygehospitaler Nr. 252. 1 Okt. 1915: 85, 104—10.

Retsplejelov 11 April 1916¹): § 13: 175; § 14: 175, 183, 183³, 221; § 29: 203¹; § 114: 176; § 242: 194; § 251: 49⁵³; § 257: 136, 141²²; § 258: 136, 140²⁰; § 260: 210¹⁸, 214³⁰, 222, 227, 229; § 261: 124; §§ 377 ff.: 49⁵³; § 441: 176; § 449: 233⁸; § 456: 35¹⁷, 35¹⁸, 42²⁹, 233⁸; § 457: 69⁸, 109, 110⁸⁸, 112¹, 114⁵, 115⁷, 210¹⁸, 221, 227; §§ 457—467: 69⁸, 110⁸⁸, 112¹, 114⁵, 221; §§ 458—461: 113; § 459: 42²⁹, 115¹⁰, 176, 221; §§ 459—468: 42²⁹, 115¹⁰; § 464: 61⁴, 71¹², 73, 74, 226; § 465: 113, 221; § 466: 118¹⁹; § 512: 121⁶; § 515: 121⁶; § 608: 242²⁰; § 612: 194; § 687: 203¹; § 688: 203¹; § 730: 203¹; § 787: 119¹; §§ 794—799: 234¹⁴; § 925: 203¹; § 941: 203¹.

Lov Nr. 205. 6 Juli 1916 (Ulykkesforsikring): 184³.

An. Nr. 277. 8 Sept. 1916 (umyndiges Midler): 185.

Aktielov Nr. 468. 29 Sept. 1917: 245, 246¹³.

¹) Retspl. er i Teksten indtil S. 74 citeret efter d. ældre Lov (9 §§-Tal for lavt).

TRYKFEJL, RETTELSE OG TILLÆG.

NB. Retspll. er indtil S. 74 citeret efter d. ældre Lov (9 §§-Tal for lavt).

- S. 1 L. 1 f. n. tilføjes: se nu L. Nr. 152, 17 Maj 1916 om Værn for Dyr; dens § 9 ophæver Straffelovens § 297.
- 2 L. 1 f. o. tilføjes: opretholdt ved § 5 i L. Nr. 152, 17 Maj 1916.
 - 5 L. 12 f. n. udelukkende læs udelukkede.
 - 7 L. 13 f. o. se Berlin Statsret I S. 217.
 - 8 Note 10 efter B. G. B. tilføjes § 88.
 - 9 L. 1 f. o. se Berlin Statsret I S. 211—215.
 - 11 ved Note 18. Se hertil nu Berlin Statsret I S. 211—215 og de der citerede nyeste Love om Emnet. Det synes ganske utidsvarende, naar Retsplejeloven, jfr. §§ 42, 44, 45 og 52, vedblivende udelukker Kvinderne fra Dommerstillingen, og dette burde snarest rettes, i Lighed med n. L. 9 Febr. 1912.
 - 13 L. 11 f. n. se Berlin Statsret I S. 206—10.
 - 13 Note 23 L. 1 se Berlin Statsret I S. 215—16.
 - 15 L. 1 f. o. Udskrift) læs Udskrift*).
 - 15 L. 6 f. o. efter „Embedsmænd“ tilføjes: „eller af Øvrigheden“.
 - 15 L. 8 f. o. Jfr. Kmcirk. Nr. 250 2 Dec. 1916.
 - 15 Note 4. Jfr. L. Nr. 50 23 Febr. 1915.
 - 15 Note 8 if. tilføjes: Jfr. endvidere Instr. Nr. 85, 31 Marts 1915 § 16.
 - 15 Note 10 i St. f. Instr. 25 Nov. 1896 cit. Instr. Nr. 85 31 Marts 1915 § 7.
 - 16 Note 13 L. 4 f. o. tilføjes: Kmskr. 19 Jan. 1916.
 - 17 L. 1 f. o. Jfr. Skiftels § 71 og Bentzon, Retskilderne S. 327—29.
 - 18 L. 6 f. o. Jfr. Bentzon, Familieret S. 86 nederst.
 - 18 L. 9 f. o. efter „kyrkobokförd“ tilføjes: eller senere overførtes til (med „utflytningsbetyg“).
 - 20 L. 1 f. n. 25 Nov. 1896 § 14 ændres til Nr. 85 31 Marts 1915 § 16 jfr. § 17.
 - 20 Note 25 tilføjes: Nugældende Instr. Nr. 85 31 Marts 1915 er for hele Landet.
 - 21 L. 2—3 f. o. se nu Instr. Nr. 85 31 Marts 1915 §§ 16 og 17 og Kmcirk. Nr. 250 2 Decbr. 1916.

- S. 22 L. 11—12 f. o. se nu Instr. Nr. 85 31 Marts 1915 §§ 3, 5—9, 13, 14 og 20. Se ogsaa Retspll. §§ 785 og 1001.
- 23 L. 7 f. o. efter „Barnet“ tilføjes: „saafremt det fødes levende“.
 - 23 Note 35 if. Planiol læs Planiol I.
 - 24 Note 39 L. 12 f. o. tilføjes: og nu L. Nr. 205 6 Juli 1916 § 36.
 - 24 Note 42 i Slutn. tilføjes: Berlin Statsret I S. 124.
 - 25 1. Stykke i Slutn. tilføjes: Se ogsaa Berlin I S. 227—28 om Reglen i Tronfølgeovens Art. II „avlet udi ret lovligt Ægteskab“.
 - 26 Note 2a tilføjes: Jmskr. Nr. 200 4 Juni 1901 og Nr. 395 5 Dec. 1913, Instr. Nr. 76 31 Marts 1916 og L. Nr. 205 6 Juli 1916 §§ 47 og 48. Se Hvidt, Medicinallovgivningen 1916 S. 203—04 og 222.
 - 26 L. 8 f. n. Formueretligheder læs -rettigheder.
 - 27 L. 7 f. n. efter Handlinger tilføjes: og undertiden selve Straffen. jfr. Berlin Statsret I S. 217—18 og 341—42.
 - 28 Note 12 i Slutn. tilføjes: Jmskr. Nr. 150 22 Maj 1913, Jmcirk. Nr. 74 5 Maj og Nr. 124 13 Juli 1915.
 - 31 Noten L. 7 f. o. efter almindelig tilføjes: virkende.
 - 32 L. 15 f. o. efter Stilling tilføjes: (den mister f. Eks. Arveretten ifølge Arvels § 17).
 - 34 Note 13 tilføjes: Retspll. § 296.
 - 35 Note 15 i Slutn. tilføjes: se Retspll.s § 339, 1. Stk. og § 427. 1. Stk.
 - 35 Note 17 tilføjes: Retspll.s §§ 302—05.
 - 35 nederst tilføjes: Om den efter § 6 eller § 7 beskikkede Værge se nedenfor i §§ 32 og 33.
 - 36 Note 20 L. 3 f. o. Planiol læs Planiol III.
 - 40 Note 27 L. 3 f. o. efter 35 tilføjes: se dog §§ 36—38.
 - 42 L. 2 f. o. tilføjes: samme Regel har Retspll.s § 339 og § 427.
 - 42 Note 29 i Slutn. tilføjes: jfr. § 339 og § 427.
 - 45 Note 40 L. 2 f. o. tilføjes: og 1914 189.
 - 45 Note 41 L. 4 f. o. tilføjes: og 1914 189.
 - 47 Note 44 L. 1 f. o. tilføjes efter 1866: se Note 54.
 - 48 Note 48 tilføjes: se Note 41 i Beg.
 - 49 Note 53 § 242 læs §§ 251 og 252.
 - 51 L. 1 f. o. tilføjes: saaledes udenfor Kbhvn., men her til Overformynderiets Reservefond, jfr. Behrend S. 37.
 - 51 Note 2 i Slutn. tilføjes: jfr. Tybjerg, Om Bevisbyrden S. 147.
 - 52 2. Stk. i Slutn. tilføjes: jfr. nedenfor i §§ 21 og 33, se ogsaa Bentzon Familieret S. 175 og 243 om Skiftels § 58 og § 64.
 - 56 L. 7 f. n. tilføjes: Om Udtrykket „personlig myndig“ se Retspll.s § 925.
 - 57 L. 7 f. o. efter nedenfor tilføjes: S. 123—24, 140—41, 189—90 i Note 36 og S. 219.

- S. 57 Note 11 L. 1 f. o. efter Brug tilføjes: og hvor, bortset fra Norge, Sonderningen mellem personlig og formueretlig Myndighed ikke kendes.
- 58 L. 8 f. o. efter Eks. tilføjes: Arvels § 18, jfr. Bentzon, Arveret, S. 291.
 - 58 L. 16 f. o. efter umyndiggjorte tilføjes: gift Kvinde under 18 Aar.
 - 58 ad Note 14 se Berlin Statsret I S. 261 og 273.
 - 60 L. 2 f. o. efter Grl. tilføjes: af 1915.
 - 60 L. 3 f. o. efter § 4 tilføjes: se f. Eks. L. Nr. 50 28 Febr. 1916 § 8^d, smholdt med §§ 6 og 7^d.
 - 60 Note 27 tilføjes: Kmskr. 18 Nov. 1882 (G. S.).
 - 61 L. 1—3 f. o. tilføjes: se nedenfor S. 157.
 - 64 Noterne L. 2 f. o. tilføjes: se Deuntzer, Familieret 1892 S. 159—61.
 - 67 L. 16 f. o. ved 1—9—14 tilføjes: Retspll. §§ 260 og 457.
 - 68 Note 3 L. 10 f. o. ved 1—9—14 tilføjes: Munch-Petersen, Civilproces I S. 81—82.
 - 69 L. 2 f. o. tilføjes: S. 181 i Noter og S. 214 Note 32.
 - 69 L. 10—5 f. n. tilføjes: Se om Forholdet. naar en Separation ophører, Bentzon, Familieret S. 190 ved Note 55^a.
 - 74 L. 1 f. o. tilføjes: se nedenfor S. 220.
 - 74 L. 8 f. n. tilføjes: se nedenfor S. 115—16 i Note 10.
 - 74 Note 20 tilføjes: se nedenfor S. 226 Note 1.
 - 76 2. Stk. tilføjes: I Berlin Statsret I S. 345—46 antages det, dog næppe med Rette, at Enke med fast Lavværge omfattes af Reglen om umyndiggjorte i § 30^c af Grl. 1915.
 - 76 Note 2 L. 6 f. o. efter Ansvar tilføjes: U. f. R. 1916 S. 692, 720 og 1056 jfr. S. 802.
 - 77 1. Stk. i Slutn. tilføjes: U. f. R. 1916 S. 692 og 720.
 - 83 L. 7 f. n. tilføjes: ; men nedenfor i § 13 søges det paavist, at man dog i vor Ret tør operere med „Fornuftens Brug“ som det almindelige Lavmaal.
 - 85 L. 3 f. o. tilføjes: Jfr. om ikke-umyndiggjorte Sindssyges Valgret, Berlin Statsret I S. 345.
 - 87 Noterne L. 2 f. o. 33 læs 38—46.
 - 88 Note 31 L. 2 f. n. tilføjes efter Forstyrrelser: dette sidste betoner Lassen nu ogsaa i Læren om Aftaler 1917 S. 84 ved Note 24.
 - 92 Note 38 tilføjes: jfr. nu i Læren om Aftaler S. 79 øv., 81—85 og 142—43.
 - 92 Note 39 tilføjes: jfr. Læren om Aftaler S. 83 (lidt ændret).
 - 93 L. 2 f. o. se nu (noget ændret) Læren om Aftaler S. 83.
 - 93 Note 41 tilføjes: se nu (noget ændret) Læren om Aftaler S. 84 øv.
 - 93 Note 43 tilføjes: saaledes som Teksten nu Læren om Aftaler S. 84 med Note 25.

- S. 93 ad sidste Linje: se Læren om Aftaler S. 84 ad Note 24.
- 94 Note 47 L. 2 f. o. Ordene „74 og“ udgaar.
 - 95 ad 1ste Stk. jfr. Læren om Aftaler S. 84.
 - 95 L. 14 f. o. tilføjes: Se dog nedenfor S. 138 Note 5.
 - 95 Note 48 tilføjes: se nu Læren om Aftaler S. 83 Note 23.
 - 96 i Slutn. tilføjes: se Læren om Aftaler S. 82 Note 21 og S. 84 ad Note 26.
 - 97 Note 54 L. 16—17 f. o. „vil formindskes . . . § 32“ ændres til: „formindskes ved Lov om Aftaler af 8 Maj 1917 jfr. § 31“.
 - 98 Note 55 i Slutn. tilføjes: Om Sindssyges Edsfæstelse se Retspll.s § 188.
 - 100 L. 2 f. o. efter omtvistes tilføjes: om Ansaret in contrahendo se nedenfor S. 162.
 - 103 ad Note 75 tilføjes: se Bentzon, Familieret S. 283.
 - 105 Note 79 i Slutn. tilføjes: og Retspll.s § 744.
 - 109 L. 14 f. o. ved § 32 tilføjes: jfr. Jmskr. Nr. 180 17 April 1916.
 - 110 øverst i Noten Dom 6 Sept. 1915 staar i U. f. R. 1916 S. 169.
 - 110 nederst — 111 øverst i Note 94 læses som Teksten.
 - 112 2. Stk. i Slutn. tilføjes: se nedenfor i § 28 og S. 226.
 - 113 L. 12 f. n. ad Øvrigheden rettes: det er efter Retspll.s § 14^e jfr. § 459 i Slutn. udenfor København Underdommeren, men som administrativ Autoritet, se nedenfor S. 175—76.
 - 114 L. 3 f. o. ved „billig“ jfr. Pontoppidan S. 36—37.
 - 115 L. 5 f. o. ved nærstaaende tilføjes: jfr. Retspll.s §§ 260 og 457.
 - 115 Note 10. Bem. om Retspll. læses som Teksten, idet Hovedtrækkene af dens §§ 457—467 mærkes.
 - 116 Note 11 i Slutn. 57 læs 64.
 - 119 L. 8 f. o. Ordene: og 1—23—12 slettes.
 - 120 Note 2 tilføjes: Om Forholdet efter Retspll. se Munch-Petersen Tvangsfuldbyrdelse S. 221 og Retspll.s §§ 794—796.
 - 121 Note 6 L. 1 f. o. tilføjes: Deuntzer Skifteret 1885 S. 164—66.
 - 124 L. 3 f. n. tilføjes: Jfr. Bentzon, Familieret S. 339 Note 32.
 - 125 Note 6 L. 1 f. o. tilføjes: se Lassen II 1912 S. 379, hvor Tekstens Lære synes fulgt.
 - 126 Note 8 i Slutn. tilføjes: jfr. Læren om Aftaler § 14 II S. 80 ved Note 13.
 - 128 L. 3 f. o. tilføjes: jfr. Aftalelovens § 36.
 - 128 Note 3 L. 4 f. o. efter nedenfor tilføjes: S. 180—81.
 - 138 ad Note 5 tilføjes: saaledes vistnok ogsaa Lassen i Læren om Aftaler S. 142—43.
 - 138 Note 5 i Slutn. 32—34 læs 32 og 33.
 - 139 L. 2 f. n. efter Virkning tilføjes: ; men den har dog legitimerende Betydning, især hvor Umyndiggørelsesdekretet var læst paa fast Ejendom.

- S. 140 ad Note 15 tilføjes: jfr. hertil Lassen, Læren om Aftaler S. 163—64 Note 2.
- 141 Note 21 tilføjes: og 1909 S. 916.
 - 141 Note 22 L. 2 f. o. 53 læs 532.
 - 142 L. 3 f. o. tilføjes: Lassen, Læren om Aftaler S. 164.
 - 145 Note 1 tilføjes: ændret i Lassen II 1912 S. 49—50.
 - 146 Note 9 i Slutn. tilføjes: U. f. R. 1916 S. 304, ændr. 1917 846.
 - 148 Note 5 tilføjes: Jfr. Scheel S. 131.
 - 150 Note 8 i Slutn. tilføjes: jfr. nedenfor S. 154 ved Note 21.
 - 152 Note 14 i Beg. tilføjes: jfr. nedenfor S. 163 Note 51 og Lassen I S. 230 Note 20.
 - 153 Note 19 L. 2 f. o. og 631 læs: men dog 631 om god Tro.
 - 155 Teksten for neden tilføjes: Fr. 1754 er i Norge ophævet ved L. Nr. 11 22 Maj 1902 § 17; i Sverige haves ingen tilsvarende Regel
 - 156 Note 32 L. 2 f. o. 1895 læs 1905.
 - 158 L. 3 f. o. 143—44 læs 76—78.
 - 163 L. 8 f. n. efter 79 tilføjes: og i § 13.
 - 163 L. 6 f. n. efter 28 tilføjes: og § 30.
 - 164 Note 4 tilføjes: og nedenfor S. 220.
 - 165 L. 8 f. n. efter ikke tilføjes: ubetinget.
 - 167 L. 8 f. o. fyldmyndig læs fuldmyndig.
 - 168 Note 13 L. 2. Ordene Matzen S. 46, se J. L. 1—30 udgaar.
 - 177 Note 20 i Slutn. tilføjes: Jmskr. Nr. 103 18 Maj 1916.
 - 179 Note 41 L. 2 f. o. 27 læs 91.
 - 183 Note 5 L. 4 f. o. Maj 1876 læs Maj 1877.
 - 185 Note 12 24 læs 50.
 - 185 Note 13 L. 3 f. n. Ordene og Hindenburg S. 27 udgaar.
 - 191 L. 4 f. o. tilføjes: Jmskr. Nr. 233 30 Aug. 1894.
 - 194 L. 1 f. o. efter „Skifteretten“ tilføjes: „— efter Retsplls § 14^e til Underretten —“.
 - 207 Note 6 L. 5 f. o. tilføjes: jfr. U. f. R. 1917 S. 848 Note *.
 - 212 L. 12 f. o. tilføjes: U. f. R. 1883 S. 851.
 - 214 Note 30 L. 3 f. n. 87 og Praksisk læs 81 og Praksis.
 - 216 Note 41 tilføjes: se ovenfor S. 201 Note 22.
 - 222 Note 7 L. 1 efter Slutn. tilføjes: jfr. Justmin. Cirk. 17 Juli 1858.
 - 224 L. 6—7 f. o. efter „Skifteretten“ tilføjes: „— efter Retsplls § 14^e til Underretten —“.
 - 224 mellem Note 15 og Note 16 tilføjes: 15a) Herimod dog Munch-Petersen: Borgerlig Ret 4. Udg. S. 27.
 - 225 Note 24 L. 2 f. o. tilføjes: jfr. Jmskr. Nr. 103 18 Maj 1916.
 - 229 Note 9 L. 2. Ordet nu udgaar.
 - 234 Note 14 L. 1 f. o. 799 læs 796.